925

Annals
of
Oriental Research
University of Madras.

1938 - 39
VOL - III
Part - 2.

JL
Om, N31
N39.32.
48449.

తెలుఁగులిపిలో ఋ లేదని తెలివిడిగాఁ జెప్పెను. వట్రుసుడి క్రారకొమ్ముల విషయమునఁగల భ్రాంతివలన సృక్కు, కృమ్ము అను వానిలో నిది వట్రుసుడియని భావించువారిని సవరింపఁ దలఁచి లాక్షణికుఁ డిది రచించెనని తోఁచెడిని. లేకున్న యీ విధాన మనావశ్యక మనవలసియున్నది.

అప్పకవి ఋవళి, ఋత్వసంబంధ ఋత్వసామ్య వళులను చెప్పెను

ఋవళి లక్షణము—

క. ఇత్వైత్వంబులఁ దొలఁగక
ఋత్వంబును ఋవళియనఁగ రేఫయుతో మి
త్రత్వంబు నెఱపు నెట్టిమ
హత్త్వమొ యట్ల నగుఁ గాదులం దున్నపుడున్.

లక్ష్యము—

క. రతి వల్లభ జనక విని
ర్జిత కనక విలోచనాఖ్య, ఋగ్యజురాది
శ్రుతిచయగోచర, వాహీ
కృతఖేచర కులలలామ, ఖేచరభీమా.

'ర్జి' లో 'రి' కిని 'రిగ్యజు' అని వ్రాసినపుడున్న 'రి' కిని యతి సరిపడుచున్నది. 'కి' అను దానికి "ఖే"కిని యతిమైత్రి గలదు. "కృ" అని వ్రాసినను కకార ఋకారమునకును "ఖే"కిని యతి కుదురుటకు సందేహమేమున్నది. "ఋత్విజుండని విచారించిపూజించితే ద్వైపాయనుం డుండ ధర్మయుక్తి" అను భారత సభాపర్వపద్య ముదాహృతము. రిత్విజుండు. అని వ్రాసినపుడు "రి""రి"లకు యతి చెల్లును. విచారించులోనున్న ఇంచు మొదటి యక్షరమునకే యాతఁడు యతి మైత్రి కూర్చెనో. విజయ విలాసమునందు, "రత్నదీపికా శ్రేణులు ధూపవాసనలు హృద్యతరంబుగ" అనుచోట "హృ" "ప్రి" గా గ్రహించిన "శ్రే" "రీ"లు రెండును సరిపడును. లేదేని ఋ లోని హల్మాత్రయు నజ్మాత్రయుగూడఁ గలిపినాఁడని తలఁచినను రే ఋ లు సరిపోవుచున్నవి. పయి పద్యములో ఋకారము నేను చూచిన వ్రాఁత ప్రతులలో "రి" గానే యున్నది.

ఋత్వసంబంధవళి లక్షణము—

తే. సారిదిఁ గాదులఁగల వట్రుసుడులకెల్ల
ఋత్వమిత్రంబులగు నచ్చు లైదుఁ
జెల్లు హయలును స్వరమైత్రిఁ జెందునపుడు
వెలయు నివి ఋత్వసంబంధవళు లనఁగ.

లక్ష్యము:

" ఇనతనూ భవుండు పృషదశ్వసుతు నేసె ఋభు న దీసుతుండు కృషు నేసె, నేమి చెప్పనపుడు దృఢశక్తి శల్యుండు హీనబలుని జేసె వృష్ణికులుని".

ఇందు "ఋ"లోని అజ్మాత్ర సామ్యము గ్రహించిన నన్నియును సరిపడును. హయల విషయమున స్వరమైత్రి చెందునపుడు అనుదానిలో స్వరమైత్రి ప్రధానముగా గ్రహించె ననుకొన్నను సరిపడును.

ఇంక ఋత్వసామ్య వళులు లక్షణము.

తే. వట్రువలు చెంది తమలోన వ్యంజనంబు
లన్నియునుగూడు ఋత్వసామ్య వళులనఁగ
వృష్ణివంశాబ్ధి సోముఁడై పృథివిఁ బుట్టి
మృతునిఁ గావించెఁ గంసుని గృష్ణుఁడనఁగ"

ఇచట వ్రి, ప్రి, మ్రి, క్రి-అనియున్నచో "రి" యతియే యగును.

ఇంక ప్రాస విషయము చూతము.

కవిజనా శ్రయము సంజ్ఞాధికారమున 90. లక్షణము.

క..............................

మఱి ఋక్రాంతములు ప్రాసములై యలవడు......అని యీ లక్ష్యము నిచ్చెను.

గీ. భీకరాకారుఁడయ్యు నభీకృతుండు
మేదురక్రోధియయ్యు ననాదృతుండు
పావనాత్మకుఁడయ్యు ఖలావృతుండు
నాఁగఁ బ్రాసములకు సమానంబు లెపుడు.

భీకర, భీకృతు-అనువానిలోఁ బ్రాసాక్షరములు కకారము లేకదా. అకార ఋకారములు రెండును అచ్చులే. హల్ప్రధాన ప్రాసమునఁ బై లక్షణ మేల చెప్పవలయును ?

ఋకారమును రి రు లుగా గ్రహించినపుడు రేఫతోఁ బ్రాసమైత్రియున్నదా లేదా అను సందేహమే కలుగదుగదా. రేఫ హల్మాత్ర యందున్నదని శాస్త్రము ఘోషించుచున్నది. అయినను మనలాక్షణికు లొక త్రోవఁ ద్రొక్కిరి.

ఛందోదర్పణము, (1. 43. 44).

ఋప్రాసము.

క. ఆరయ స్వరగణమయ్యు ఋ
కారము ఋప్రాసమనఁగఁ గదియును రేఫన్
జేరి తనయురముఁ దన్నిన
యా ఋషిపాదంబుఁ బిసికె నచ్యుతుఁ డనఁగాన్.

గీ. తెల్లమిగ ఋకారము యణాదేశవశత
రేఫయగుటఁ బ్రాసమయ్యె రేఫలెట్టు
లిదియె పర వర్ణయుతమయ్యె నేని ప్రాస
మైత్రియగుఁగాని రేఫ సంబంధిగాదు.

ఇంక అప్పకవిచెప్పినది చూతము:

ఋప్రాసము.

తే. స్వరములెల్లను బ్రకృతి భావంబులందు
రావెనుక వ్రాయియగు ఋస్వరంబొకండు
తగుయణాదేశమున రేఫమగుటఁజేసి
ప్రాసముల కట్లయగు వళిపట్లఁ గాదు

క. ధారుణి ఋప్రాస మనం
గా రేఫాక్షరమునకు ఋకారము చెల్లున్
నారికినై నాకకుజం
బా ఋభుపతిఁ గెలిచి తెచ్చె నచ్యుతుఁ డనఁగన్.

లక్ష్యము ఆరణ్యపర్వమందు:—

క. ఆ ఋషిపుత్రుఁడు గట్టిన
చీరలు మృదులములు నవ్య శిష్టములు మనో
హరులు ... ...
... ...

ఋయుతాయుతప్రాసము ఛందోదర్పణమున (1-40) "ఋయుతాయుతములు తమ లోనఁబొందు" అని లక్షణముచెప్పి

ఆ. శ్రీకి నోడయఁ డుజ్జ్వలాకృతి యితఁడన్నఁ బ్రాసమైత్రి యిట్లు పరఁగుఁ గృష్ణ.

గీ. తగ ఋకారాన్వితంబు ద్విత్వంబుగాఁగఁ
బరఁగు నచ్చపు జడ్డతోఁ బ్రాస మైత్రి
యకృపానిధి హరిఁ గని మ్రొక్కి రనఁగ
సంభృతాశ్రితుఁడతి శయోజ్జృంభుఁడనఁగ

మొదటిదానిలో శ్రీకి లాకృ—అనువానిలో రెండవ యక్షరమునకుఁ బ్రాస విషయమున సందేహమేమున్నది? ప్రాస హల్ ప్రధానముగదా.

రెండవదానిలో "అకృ"—"మ్రొక్కి" వీనిలో భేదమేమి? "అక్రి"—"క్రి"లో రేఫభాగము ఋకారమని జ్ఞప్తికిఁదెచ్చుటకంటె ఈ విధానమునకుఁ బ్రయోజనమే కనఁబడదు. కావున అప్పటికాలమున "అక్రి" అనుట సంప్రదాయ మనవలెను. సంశయనివారణ మీ లక్షణమునకుఁ బ్రయోజనమని సమాధానపఱచుకొనవలెను.

ఇంక అప్పకవి.

గీ. వట్రువయు ద్విత్వంబునుంగలవ్యంజనంబు
ప్రాసమైయుండునెడఁ బెఱప్రాసములకు
వ్యంజనంబు సమాక్షరం బైనఁజాలు
వానిపై నేస్వరంబైనఁ బూనవచ్చు.

ఆ. సకియ పూర్వజన్మసు కృతఫలంబునఁ
గాక తనువిభానిరాకృతాభ్ర
నికృపాపయోధిఁ దక్కఁగఁ గొనుటకుఁ
దరమె భోజసుతకుఁదక్క ననఁగ.

పయివాని ముఖ్యాశయము ఏమి? ఋకారము యణాదేశ మయినపుడు రేఫగా మాఱునుగనుక "ఋ"లో రేఫ యున్నదనుకొని రేఫతోఁ బ్రాసము చెల్లునని సమాధానపఱచుకొనిరి. అదియొక కారణముగా వా రూహించిరి. అట్టి ప్రాసగల దేశిలో ఋకారమును "రి" "రు" లుగా వాడిరి గనుక నందు ఋప్రాసము సరిపడును—అనునది యతివిషయమునఁ జెప్పినట్లే ప్రాసవిషయమునను జెప్పుకొనుట యుక్తియుక్తముగానే యుండును అని తోఁచెడిని. ఇంతకు ఋ లో "ర్" మాత్ర కలదని పాణినీయముగదా. రేఫస్థానమునుబట్టి ఋప్రాస సరిపడునే. యణాదేశప్రసక్తి యేల?

ఇంక ఋకారమును "రు"గా గ్రహించినపుడు కలిగిన రూపములలో క్రుష్ణుడు ప్రుథ్వి మొదలగువానిలో కారకొమ్ములు (కొన్నిచోట్ల వట్రుసుడియు నుకారమునుగూడఁగలవు అవి తప్పులే) శాసనలేఖనమునఁగలవు. వాడుకలోఁగూడ నుండుటచేతఁ గొందఱు యతి స్థానమున నుపయోగించిరి.

కాని పరిష్కర్తలు వానిని, వానిమైత్రీ స్థానములనుగూడఁ గొట్టివేసి రూపుమాపిరి. అయినను అవి వ్రాఁత ప్రతులలో నిలిచియున్నవి. ఇటీవల కొందఱు కవి ప్రయోగించిన దదేయనితోఁచినపుడు మనము దిద్దనేల యని యట్లేయుంచి దాని స్వభావమును సూచించిరి. ఆ నడుమ "నవనాథచరిత్రము, ప్రకృతము వెలుగోటివారి వంశావళిని" బరిష్కరించునపుడు అట్టి ప్రయోగములు గనఁబడఁగా వానిని అట్లేయుంచుట యుక్తమని తోఁచినది. అది ప్రాచీనలక్షణసమ్మతము కాదని తోఁచినచో నిప్పటివారు ప్రయోగింపకపోవచ్చును. ఆ కవులు ప్రయోగించిన సందర్భము మఱుఁగు పఱుపనేల? అవి ప్రయోగించినంతమాత్రమునఁగవికి లోపమురాదే. ఆయా కాలములోని వాడుకను, దాని చరిత్రమును దెలుపుట కవి సాధనములు. వానిరూపుమాఁపరాదు.

నవనాథచరిత్ర.

1. నృపునితోనొండు రెండునుగాను జెప్పి. (౧ ఆ. 41 పుట) ప్రను అని కవితలఁచి యుండును.

2. దొడరిదొప్పఁగఁ దోఁగి ధృతిఁదుప్పఁదూలి ఉచ్చారణ వశంబున ధ్రుతియని భ్రాంతిపడి కవి ప్రయోగించి యుండును. 75 పుట

9

Volume III, 1938-1939] [Part 2

4 - JUL 1939

ANNALS
OF
ORIENTAL RESEARCH

OF THE UNIVERSITY OF MADRAS

UNIVERSITY OF MADRAS

1939

Volume III, 1938-1939] [Part 2

ANNALS

OF

ORIENTAL RESEARCH

OF THE UNIVERSITY OF MADRAS

UNIVERSITY OF MADRAS

1939

వెలుగోటివారి వంశావళి, కాళిందీ కన్యాపరిణయము, భాస్కరరామాయణము— మొదలగువానిలో నిట్టివి గలవు.

ఇంక ఋకారమువంటిదే ఌకారమొకటి యున్నదంటిమి గదా. దానికి సంబంధించిన ఛందో విషయముమాత్రము చూతము.

ఛందోదర్పణము:

గీ. మును ఋకార మీయేలతో నొనరినట్లు
చేర దొకట యణాదేశ కారణమున
ఘనలకారంబ యగును ఌకారవిరతి
కౢప్తిలేదు శౌరి గుణావళి కినసంగ

“కౢప్తిలేదు, శౌరిగుణాళికి ననంగ” అని యుండఁదగును. కౢసామాన్యముగా “క్లి”గా వ్రాయఁబడును. ఋవలె ఇ, ఈ. ఏ లతో సరిపడదు. “ళి”కి సరిపడునని తాత్పర్యము. అప్పకవి సంయుతా సంయుత ప్రాస సందర్భమున లకార శ్లిష్టమునకు రాఘవపాండవీయమున “శా. లోకత్రాణ గతిం దదాదిమమహీలోక ప్రవేశోత్కభా, పాకౢప్త ప్రథమ” అని యిచ్చెను. వ్రాఁత ప్రతియునట్లే.

కౢప్”ధాతువునుండి “కౢప్త”మనురూపమేర్పడును. ఌవర్ణము ఋవర్ణము వలెనే దేసిలో లేదుగాన ‘కౢ’ను “క్లి” గా వాడియుందురు. కొందఱు పలుకునపుడు “క్ల” “క్లి”ల మధ్యస్థితిలోఁ బలుకనది “క్ల” క్రింద నేర్పడియుండును. తుట్టతుదకు ఆ రూపమే ప్రచారములోనికి రాఁగా “క్లప్త”నిలిచెను. అది “క్లిప్త”అనియు నుండియుండును. విమర్శన శూన్యముగా “సమర్థింపఁ బూనిన అప్పకవి సంయుతాసంయుత ప్రాసగణములోఁ దూర్చెను అని తోఁచెడిని. దీని నెవరైనను దర్వాతఁ జేర్చినారో. ఏమైనను ఇది అప్పకవి తలమీఁదఁ బడినది. అది “కౢ” అనుకొనినపుడు ఏ బాధయును లేదు.

చివర కొకమాట:

సంస్కృతములోమాత్రమున్న ఋకారము దేసిలో (అందు ప్రాకృతముగూడ నంతర్భూతమే. “రి” “రు” మొదలగు రూపమును నొందును. తత్సమము గ్రహించినపుడు గూడ “రి” “రు”లు గానే వాడికొనిరి. అవే తఱచు శాసనములలోను ప్రాఁత వ్రాఁత ప్రతులలోను గలవు. అవి కేవలము తప్పు లనరాదు. అవి దేసి సంప్రదాయమును జాటుచున్నవి. అచ్చువారుమాత్రము వాని మచ్చుమాపివేసిరి. ఈ సంప్రదాయము గ్రహింపక పోయినచో లాక్షణికుల రచనలు కొన్ని సరిగా సమన్వయింపవు. దీనివిషయమున నింకను దెలుపవలసినవిషయము లున్నవి. అవి ముమ్ముందు “ఛందస్సామ్యము” అను గ్రంథమునఁ దెలుపఁబడును.

THE HISTRIONIC ART OF KERAḶA.

Chapters I & II.

These chapters form extracts from the thesis prepared by Mr. V. M. Kuttikrishna Menon, B.A., a former student of the Department.

In the first Chapter the greatness and classification of fine arts according to the traditional Hindu conception are discussed with a comparative estimate of them giving the palm to the Histrionic Art.

In the 2nd the matter is dealt with in more detail, drawing pointed attention to the fact that the Man's consciousness of beauty inspired by nature's bounty is the main source of inspiration for all fine arts, particularly those of painting and sculpture. It proceeds further to explain that it is the realisation of beauty in the field of sound and movement that gave rise to the arts of music and dance which had received due recognition at the hands of art-critics in India from very early times. The development of Histrionics in India is then traced with special emphasis on their beginnings in religion. This leads naturally to a comparison between the Eastern and Western conception of the art and a description of the types that have been evolved in Java and China and a discussion of their fundamental differences.

The whole work runs into nine chapters and the Dramatic art of Kerala is reviewed at length in Chapters VII, VIII & IX.

CONTENTS

PAGES

SANSKRIT :

Śārīrakanyāyasaṅgraha
By Dr. T. R. Chintamani .. 159–182

Tattvaśuddhi
By Mr. S. S. Suryanarayana Sastri and Mr. E. P. Radhakrishnan .. 105–114

Abhinavagupta and the Bhāṣya on the Yogasūtrās
By Dr. V. Raghavan .. 1–6

TAMIL :

Tolkāppiyar on the Instrumental case
By Mr. V. Venkata Rajulu Reddiar .. 1–4

Some Grammatical notes
By Mr. V. Venkata Rajulu Reddiar .. 5–10

Vaidyanātha Dēśikar
By Mr. S. Somasundara Desikar .. 1–4

Tamil—Literary and Colloquial (contd.)
By Mr. R. P. Sethu Pillai .. 35–60

TELUGU :

'Antasthas' in Dravidian Languages
By Mr. K. Ramakrishnaiya .. 1–20

Rikāramu—Chhandō Viśeshamulu
By Mr. S. Lakshmipathi Sastri .. 1–10

MALAYALAM :

The Dramatic Art of Kerala
By Mr. V. M. Kuttikrishna Menon .. 25–48

The Function of words
By Mr. P. Krishnan Nair .. 1–18

KANNADA :

Kavijihvābandhana
By Mr. H. Sesha Ayyangar .. 1–39

മനസ്ഥിതിയുടെ പ്രത്യേകതമൂലം ഭാരതീയകല ആദർശപരമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഭാരതീയർ പ്രകൃതിസാദൃശ്യത്തേയും പ്രത്യംഗസൌഷ്ഠവത്തേയും അറിയുകയോ ആദരിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു് പരമാബദ്ധമാണ്. നേരെ മറിച്ചു്, സാദൃശ്യാത്മകത്വത്തെപ്പററി പ്രാചീനന്മാർ നിഷ്കൃഷ്ടമായി ഉപന്യസിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കാണാം. പ്രാചീനകാലത്തു്, ചിത്രരചനാചതുരകളും ശില്പിനികളെന്നു വിളിക്കപ്പെട്ടുവന്നിരുന്നവരുമായ ചില സ്ത്രീകൾ അനുരാഗബദ്ധരായവരുടെ രൂപങ്ങൾ വരച്ചു് കൊണ്ടുനടക്കാറുണ്ടെന്നു പണ്ഡരീവിഠലന്റെ 'ദൂതീകർമ്മപ്രകാശ'ത്തിൽ കാണുന്നുണ്ട്.

"തത്തദ്രൂപഗതം ഭാവം പടേ രൂപം പ്രദർശ്യച
വിജാനാത്യുഭയോഃ പ്രീതിം ചതുരാ ശില്പിനീ യഥാ."

(ദൂതീകർമ്മപ്രകാശം ഭാഗം 26.)

ഇത്തരം ഛായാപടങ്ങളെപ്പററി കഥാസരിത്സാഗരത്തിൽ പലയിടത്തും പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നു. * ഇവ യഥാർത്ഥരൂപങ്ങളെയാണ് പ്രതിബിംബിപ്പിച്ചിരുന്നതെന്നതിനു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ജീവനുള്ള ഒരു പൂച്ചയെക്കണ്ടു ശില്പവേലയാണെന്നു തെററിദ്ധരിച്ചതായി 'ശിശുപാലവധ'ത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഭാരതീയരുടെ പ്രകൃത്യനുകരണസാമർത്ഥ്യത്തിന് പ്രത്യക്ഷദൃഷ്ടാന്തമാണ്.

"ചിക്രംസയാ കൃത്രിമപത്രിപംക്തേഃ
കപോതപാലീഷു നികേതനാനാം
മാർജ്ജാരമപ്യായത നിശ്ചലാംഗം
യസ്യാം ജനഃ കൃത്രിമമേവ മേനേ."

(ശിശുപാലവധം iii—51)

ചന്ദ്രനും വെള്ളത്തിലുള്ള അതിന്റെ പ്രതിബിംബത്തിനും തമ്മിലുള്ള സാദൃശ്യത്തിൽ ഒട്ടും കുറയാത്ത സാമ്യത്തോടുകൂടിയ ചിത്രത്തെപ്പററി 'നവസാഹസാങ്കചരിത'ത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു.

"നൃപസ്യ ചിത്രേ മധുരേയമാകൃതി-
ർന്ന ഭിദ്യതേ ചന്ദ്രമസോ യഥാംഭസി

* ഉഷയുടെ സഖി ചിത്രലേഖയേയും ഈ ഘട്ടത്തിൽ സ്മരിക്കേണ്ടതാണ്.

CONTENTS (*Contd.*)

ARABIC, PERSIAN AND URDU :

Qumar—its identification
By Dr. S. Muhammad Husayn Nainar .. 1–8

Arabic and Persian words in the Tamil Language
By Dr. S. Muhammad Husayn Nainar .. 1–2

Mīrzā Azfarī Gōrgānī
By Mr. Muhammad Husain Mahvi .. 1–16

Yād-i-Iqbāl
By Mr. A. S. Usha .. 1–2

PRINTED AT THE G. S. PRESS, MOUNT ROAD, MADRAS.

INDEX OF CITATIONS

Citation.	Page.	Source.
अक्षरमुद्गीथं	91	Chā. Upa. I, i, 1.
अक्षरात्परतः	17	Muṇḍ. Upa. II, i, 2.
अग्निर्वाग्भूत्वा	75	Aita. Upa. I, ii, 4.
अणुः पन्थाः	34	Bṛh. Upa. IV, iv, 8.
अणोरणीयान्	34	Kaṭha Upa. I, ii, 20.
अत एतेनाख्यायन्ते	76	Bṛh. Upa. I, v, 21.
अतो वै खलु	80	Chā. Upa. V, x, 6.
अत्यन्नं	107	Chā. Upa. V, xii, 2.
अत्रैव समव	132	Bṛh. Upa. III, ii, 11.
अथ तद्दर्शनोपायः	37	
अथ मुनिः	121	Bṛh. Upa. III, v, 1.
अथ संपत्स्ये	129	Chā. Upa. VI, xiv, 2.
अथायमशरीरः	138	Bṛh. Upa. IV, iv, 7.
अथैष ज्योतिः	89	
अथो य एवं	91	
अधस्तात् समिधं	94	
अनुदिते जुहोति	43	
अनूत्क्रामन्तं	73	Bṛh. Upa. IV, iv, 2.
अनेकजन्मसंसिद्धः	122	Bhagavad Gītā VI, 45.
अयं वाव लोकः	106	Chā. Upa. I, xiii, 1.
अविद्यया	114	Īśā. Upa. 11.
अश्व इव रोमाणि	98	Chā. Upa. VIII, xiii, 1.
असदेवेदम्	34	Chā. Upa. III, xix, 1.
असौ वा आदित्यः	125	Chā. Upa. II, xx, 1.
अस्य सौम्य पुरुषस्य	131	Chā. Upa. VI, viii, 6.
अहं ब्रह्मास्मि	124	Bṛh. Upa. I, iv, 10.
आकाशं ब्रह्मेति	125	Chā. Upa. VII, xii, 2.
आकाशादेव	63	Chā. Upa. I, ix, 1.
आकाशो वै नाम	28	Chā. Upa. VIII, xiv, 1.
आत्मन आकाशः	64	Taitt. Upa. II, 1.
आत्मनस्तु कामाय	2	Bṛh. Upa. II, iv, 5.
आत्मनो वैश्वानरस्य	107	Chā. Upa. V, xviii, 2.
आत्मानं पश्येत्	2	
आत्मा वा इदं	41	Aita. Upa. I, i, 1.
आत्मैवास्य ज्योतिः	66	
आदित्यं ब्रह्मेति	125	Chā. Upa. III, xix, 4.

സഖീജനസ്ഥാമിതി നമ്മപേശലഃ
ശനൈസ്ത്രപാനമ്രമുഖീമഭാഷത."　　　(ശ്ലോകം 8.)

അനുകരണമെന്നതു് ശില്പകാരന്മാരെ ബാധിക്കുന്ന ഒരു സാമാന്യനിയമമായിരുന്നുവെന്നു് 'മൃച്ഛകടിക'ത്തിൽനിന്നു് അറിയാം.

"ദൃഷ്ട്വാ ക്രിയാമനുകരോതി ഹി ശില്പിവൎഗ്ഗഃ
സാദൃശ്യമേവ കൃതഹസ്തതയാ വദന്തി."

സാദൃശ്യാത്മകങ്ങളായ ഇമ്മാതിരി ചിത്രങ്ങൾക്കു 'വിദ്ധചിത്രങ്ങ'ളെന്നാണു് ശാസ്ത്രകാരന്മാർ പേരുകൊടുത്തിട്ടുള്ളതു്. മേഘവാഹനന്റെ 'തിലകമഞ്ജരി'യിൽ പല ദിക്കിലും ഈ പദം പ്രയോഗിച്ചു കാണ്മാനുണ്ടു്. 'വിദ്ധസാലഭഞ്ജിക' എന്ന നാമവും ഇതിൽനിന്നു തന്നെ വന്നതാണു്. ഇവ പ്രകൃതിയുടെ നേരുപകൎപ്പുകളാണെന്നു് 'പാദതാഡിതക'ത്തിൽ പ്രൌഢചിത്രങ്ങളെപ്പററി വൎണ്ണിക്കുന്നതിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാം. "കഥമിയമധികകന്ദുകക്രീഡയാ മധ്യമായാസയത്യല്പ, മേഷാ പ്രിയേണോപവിഷ്ടാ സഹാക്ഷൈഃ പരിക്രീഡതി, പ്രൌഢയാ ചൈനയൈതത്സ്വയം ലിഖ്യതേ ചിത്ര, മാഖ്യായികാസൌ പുനൎവ്വാച്യതേ."* സാദൃശ്യം പ്രതിബിംബനംപോലെ പരിപൂൎണ്ണമായിരിക്കണമെന്നു് 'അഭിലഷിതാൎത്ഥചിന്താമണി'യിൽ സോമേശ്വരൻ വിധിക്കുന്നു.

"സാദൃശ്യം ലിഖ്യതേ യത്തു ദൎപ്പണേ പ്രതിബിംബവത്
തച്ചിത്രം വിദ്ധമിത്യാഹുൎവ്വിശ്വകൎമ്മാദയോ ബുധാഃ"　　(I. 3.)

വിഷ്ണുധൎമ്മോത്തരീയം, ശില്പരത്നം, ശിവതത്ത്വരത്നാകരം മുതലായ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ മനുഷ്യശരീരങ്ങളുടെ യഥാൎത്ഥമായ ശരീരഘടനയെ വൎണ്ണിച്ചു കാണിക്കുന്നുണ്ടു്. ഏതുവിധം ചിത്രങ്ങൾക്കും ആകാരസാദൃശ്യം ആവശ്യകവും ആദരണീയവുമായ ഒരു ഗുണമാണെന്നു 'ചിത്രസൂത്ര'ത്തിൽ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"സ്ഥാനപ്രമാണഭൂലംബോ മധുരത്വം വിഭക്തതാ
സാദൃശ്യം പക്ഷവൃദ്ധിശ്ച ഗുണാഃ ചിത്രസ്യ കീൎത്തിതാഃ"
"ദൃഷ്ടം സുസദൃശം കാൎയ്യം സൎവ്വേഷാമവിശേഷതഃ
ചിത്രേ സാദൃശ്യകരണം പ്രധാനം പരികീൎത്തിതം."
(അ. 41-42.)

* പാദതാഡിതകം ഭാഗം 3.

ഇതേ ആശയത്തെത്തന്നെ ശ്രീകുമാരൻ 'ശില്പരത്ന'ത്തിൽ മററൊരു വിധത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു നോക്കുക.

"ജംഗമാവാ സ്ഥാവരാവാ യേ സന്തി ഭുവനത്രയേ
തത്തൽസ്വഭാവതസ്തേഷാം കരണം ചിത്രമുച്യതേ."

സാദൃശ്യാത്മകത്വത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുതന്നെയാണു് ഭാരതീയർ ആദൎശാത്മകത്വത്തെ സ്വീകരിച്ചതെന്നു് മുകളിൽ കൊടുത്ത വിവരണങ്ങൾകൊണ്ടു തെളിയുന്നുണ്ടല്ലോ. വാസ്തവത്തിൽ, ആദികാലത്തു ഭാരതീയകല സാദൃശ്യാത്മകംതന്നെ ആയിരുന്നിരിക്കണം. സംജ്ഞകൾ ആൎയ്യോപജ്ഞങ്ങളാകുന്നു; (1) കലകളിലേക്കുള്ള അവയുടെ സംക്രമണംപോലും ആൎയ്യസംസ്കാരം അഭിവൃദ്ധിപ്രാപിച്ചതിനുശേഷം മാത്രമാണു്. മഹാബലിപുരത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലെ വിശ്രുതങ്ങളായ ശില്പവേലകളിൽ പലതും പ്രത്യക്ഷപ്രകൃത്യനുകരണങ്ങളായി കാണുന്നതിനു കാരണം അവ ദ്രവിഡസംസ്കാരജന്യമായതുകൊണ്ടാണെന്നു് അനുമിക്കുന്നതിൽ അനൌചിത്യമില്ല (2). കാലക്രമേണ മതതത്ത്വങ്ങൾക്കും വേദാന്തചിന്തകൾക്കും പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചതോടുകൂടി ഗൌരവമേറിയ ചിന്തകളെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കേണമെങ്കിൽ വെറും പ്രകൃതിസാദൃശ്യത്തെ അപേക്ഷിച്ചതുകൊണ്ടുമാത്രം കാൎയ്യമില്ലെന്നു കണ്ടതിനാൽ അവർ പ്രകടനരീതിയിൽ ഒരു വ്യത്യാസം വരുത്തിയെന്നുമാത്രമേയുള്ളു. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ഭാരതീയകല ഭാരതത്തിലെ അദ്ധ്യാത്മബോധത്തിന്റെ ചരിത്രമാണെന്നു് ഇതിനു മുമ്പു പറഞ്ഞതും. സാദൃശ്യത്തെ പാടെ ഉപേക്ഷിച്ചുംകൊണ്ടു് ആദൎശത്തിലേക്കു കുതിക്കുകയല്ലാ അവർ ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്. അനൌചിത്യത്തിന്റെ പരിധിക്കുള്ളിൽപെട്ടുമെന്നുകാണുന്ന മാത്രയിൽ കൃത്രിമോപാധികളെ അവർ പരിത്യജിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സാദൃശ്യത്തെ കലാരീതികളിൽ ഒന്നായിട്ടു മാത്രമേ ശാസ്ത്രകാരന്മാർ കണക്കാക്കിയിട്ടുള്ളു. ചിത്രങ്ങളെ സത്യം, വൈണികം, നാഗരം, മിശ്രം എന്നു നാലുവിധമായി 'ചിത്രസൂത്ര'ത്തിൽ വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ 'സത്യ'മെന്ന വിഭാഗംകൊണ്ടു് കാണിക്കുന്നതാണു് പരിപൂൎണ്ണമായ സാദൃശ്യം. ഓരോ രീതി

(1) The Expressiveness of Indian Art—By Stella Kramrisch.

(2) For Sketches of the engravings at Mahabalipuram see journal of the Oriental Research, Madras, Vol. IX, Part II, pp. 102, 105 and 114-115.

Citation.	Page.	Source.
तस्य तावदेव	128	Chā. Upa. VI, xiv, 2.
तस्यैव ज्ञानशक्ति	4	
तस्योपनिषदहं	95	Bṛh. Upa. V, v, 4.
तस्योपनिषदहः	95	Bṛh. Upa. V, v, 3.
तं त्वौपनिषदं	116	Bṛh. Upa. III, ix, 26.
तं यथायथोपासते	108 ; 139	
तान्याचरथ	114	Muṇḍ. Upa. I, ii, 1.
तावानस्य	11	Chā. Upa. III, xii, 3.
तां चेदविद्वान्	104	Chā. Upa. I, x, 10.
तां मनसात्येति	98	Kauṣ. Upa. I, 4.
तिस्र आहुतीः	89	
तृतीयस्यामितः	138	Chā. Upa. VIII, v, 3.
तेन पितृलोकेन	139	Chā. Upa. VIII, ii, 1.
तेनैति ब्रह्मवित्	114	Chā. Upa. IV, iv, 9.
तेनौभौ कुरुतः	104	Chā. Upa. I, i, 10.
तेषामेकैकः	105	
ते हैते विद्या	105	
तौ वा एतौ	104	Chā. Upa. IV, iii, 4.
त्रयो धर्मस्कन्धाः	112	Chā. Upa. II, xxiii, 1.
दर्शपूर्णमासाभ्यां	114	
दशेमे पुरुषे	73	Bṛh. Upa. III, ix, 4.
देवो भूत्वा	123	Bṛh. Upa. IV, i, 2.
देवयानं पन्थानं	136	Kauṣ. Upa. I, 3.
द्वा सुपर्णा	100 ; 123 ; 124	Muṇḍa. Upa. III, i, 1.
द्वे वाव ब्रह्मणो	85	Bṛh. Upa. II, iii, 1.
न कर्मणा न प्रजया	115	Mahānārāyaṇa Upa. X, 5.
न चास्य कश्चित्	62	Śvetā. Upa. VI, 9.
न जायते	65	Kaṭha Upa. I, ii, 18.
न तत्र रथाः	82	Bṛh. Upa. IV, iii, 10.
न तस्मात् प्राणाः	132 ; 133	
न तस्य प्राणाः	132 ; 133	Bṛh. Upa. IV, iv, 6.
न लिप्यते कर्मणा	127	Bṛh. Upa. IV, iv, 23.
न ह वै देवान्	75	Bṛh. Upa. I, v, 3.
नान्यदतोऽस्ति	123	Bṛh. Upa. III, viii, 11.
नान्यः पन्थाः	115	Śvetā. Upa. III, 8.
नान्योऽतोऽस्ति	123	Bṛh. Upa. III, vii, 23.
नासदासीत्	40 ; 43 ; 85	Ṛg. Veda X, 129, 1.
नास्त्यकृतः	115	Muṇḍ. Upa. I, ii, 12.
नास्यास्मिन्	120	Smṛti.

Citation.	Page.	Source.
निदिध्यासितव्यः	116	Bṛh. Upa. II, iv, 5.
निरञ्जनः परमं	98	Muṇḍa. Upa. III, i, 3.
नेह नानास्ति	40 ; 123	Bṛh. Upa. IV, iv, 19.
नोत्क्रामन्ति मुनेः	133	
पञ्च पञ्चजनाः	31	Bṛh. Upa. IV, iv, 17.
पदे जुहोति	43	
परब्रह्मविदो न कुत	132	
परस्यां देवतायां	131	Chā. Upa. VI, viii, 6.
परं पुरिशयं	23	Praśna Upa. V, 5.
परात्तु तच्छ्रुतेः	75	B.S. II, iii, 41.
परीक्ष्य लोकान्	2	Muṇḍ. Upa. I, ii, 12.
पाण्डित्यं निर्विद्य	121	Bṛh. Upa. III, v, 1.
पारिप्लवार्थे	113	
पुरुषं प्राप्यास्तं	133	Praśna Upa. VI, 5.
पुरुषान्न परं	93	Kaṭha Upa. I, iii, 11.
पूर्णामप्रवर्तिनीं	107	Chā. Upa. III, xii, 9.
प्रजापतेः सभां	138	Chā. Upa. VIII, xiv, 1.
प्राणमनूत्क्रामन्तं	73	Bṛh. Upa. IV, iv, 2.
प्राणस्तेजसि	131	Chā. Upa. VI, viii, 6.
प्राणेन रक्षन्	133	Bṛh. Upa. IV, iii, 12.
प्राणेषु हृद्यन्तर्ज्योतिः	133	Bṛh. Upa. IV, iii, 7.
प्लवा ह्येते	114	Muṇḍ. Upa. I, ii, 7.
बहु स्याम्	62	Taitt. Upa. II, vi, 1.
ब्रह्मलोकान्	138	Bṛh. Upa. VI, ii, 15.
ब्रह्म वेद	2 ; 65 ; 111 ; 142	Muṇḍ. Upa. III, ii, 9.
ब्रह्माप्तकामः	139	
ब्रह्मैव भवति	139	Muṇḍ. Upa. III, ii, 9
भवत्यस्य ब्रह्मवर्चसं	107	Chā. Upa. V, xii, 2.
भिद्येते तासां	134	Praśna Upa. VI, 5.
भृगुर्वै वारुणिः	2	Taitt. Upa. III, 2.
भोगमात्रसाम्यलिङ्गात्	139	B.S. IV, iv, 21.
मनसश्चेन्द्रियाणां	114	
मनसैतान् कामान्	131 ; 138 ; 140 ; 143	Chā. Upa. VIII, xii, 5.
मनुर्वैवस्वतः	113	
मनो ब्रह्म	15 ; 108	Chā. Upa. III, xviii, 1.
मनोमयः प्राण	13	Chā. Upa. III, xiv, 2.
मयट् च	8	Pā. IV, iii, 82.
मायां तु प्रकृतिं	40 ; 43	Śvetā. Upa. IV, 10.
मासमग्निहोत्रं	89 ; 103	

യിലും ഓരോ ഉദ്ദേശങ്ങളെ സാധിപ്പാനുള്ള ഉപായങ്ങൾ മാത്രമാണ്. കാമിനീകാമുകന്മാരുടെ യഥാർത്ഥരൂപങ്ങൾ വരയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ട് കലാസ്വാദനത്തെക്കാളധികം ആകാരബോധത്തെയാണല്ലോ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതു്. ഈ സ്ഥിതിക്ക് ഭാരതീയകലാരീതി സാദൃശ്യദ്യോതനത്തിലുള്ള അശക്തിയുടെ ഫലമാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നതിൽപരം വിഡ്ഢിത്തം മറ്റൊന്നുമില്ലതന്നെ.

പ്രകൃത്യനുകരണത്തിൽത്തന്നെയുള്ള കലാരസികതയും വാസ്തവത്തിൽ സങ്കല്പമൂലകമാണ്. ചെറിയ ഒരു ചിത്രത്തിൽ ഒരു വലിയ പർവ്വതത്തെ വരച്ചു കാണിക്കുമ്പോൾ ആ പർവ്വതത്തിന്റെ യഥാർത്ഥവലിപ്പം ചിത്രത്തിലില്ലെങ്കിലും നാം മനസ്സുകൊണ്ടു സങ്കല്പിച്ച് അറിയുന്നു. ശ്രീരാമന്റെ വേഷംകെട്ടി അഭിനയിക്കുന്ന ആൾ നമുക്കു സുപരിചിതനാണെങ്കിലും അയാൾ ശ്രീരാമൻതന്നെയാണെന്നു സങ്കല്പിച്ചാലേ രസപ്രതീതിയുണ്ടാവുകയുള്ളു. അതിനാൽ, കലയിലെല്ലാം പ്രകൃതി അങ്ങനെതന്നെ പ്രതിബിംബിക്കണമെന്നുള്ള മതം അടിസ്ഥാനരഹിതവും അസാദ്ധ്യവും ആണെന്നു തെളിയുന്നുണ്ടല്ലോ. മനസ്സിനു ക്ഷീണം തട്ടാത്ത വിധത്തിൽ ഈ സങ്കല്പശക്തിക്കു പ്രഭാവം കൂട്ടുകയെന്നതുമാത്രമാണ് ഭാരതീയകലയിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന തത്ത്വം. "പാശ്ചാത്യരുടെ ജീവിതത്തിൽ പ്രകൃതിയായിട്ടുള്ള മത്സരവും ഇടപാടും സകലപ്രവൃത്തികളിലും മുമ്പോട്ടു തള്ളിനില്ക്കുന്നതുകൊണ്ട്, അവർ പ്രകൃതിയുടെ സ്തോഭങ്ങൾക്കു വശഗന്മാരായിട്ടാണ് വന്നിരിക്കുന്നതു്. ഈ മനോഗതി അവരുടെ കലകളിലും കാണാം." (1) അസംസ്കൃതചിത്തന്മാർക്കു മാത്രമേ കലയും പ്രകൃതിയും വിഭിന്നമാവരുതെന്നു തോന്നുകയുള്ളുവെന്നു ഗീഥേ (Goethe) പറയുന്നു. അഭിനവഗുപ്താചാര്യരും ലോകത്തെ ഭിത്തിസ്ഥാനീയ (Background) മായിട്ടുമാത്രമേ കണക്കാക്കുന്നുള്ളു. ചുരുക്കത്തിൽ, സാദൃശ്യാത്മകതത്ത്വത്തെ ഔചിത്യവിരോധം കൂടാതെ പരിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ് ആദർശപരമായ ഭാരതീയകല.

ഭാരതീയകലകളുടെ സാമാന്യമായ ഈ പ്രത്യേകത ഭാരതവർഷത്തിലെ നടനകലകളിൽ എത്രത്തോളം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നുണ്ടെന്ന് അന്യത്ര പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളാം.

(1) 'കലയിലെ സ്വാഭാവികത'. ഏ. ആർ. പുതുവാൾ, ബി. ഏ., എം. ഡി. (കൈരളി പു. 19. ല. 2.)

അദ്ധ്യായം 2.

അന്യരാജ്യങ്ങളിലെ നടനകല.

അടുത്തതായി, ഭാരതത്തിനു പുറമെയുള്ള പ്രധാനരാജ്യങ്ങളിലെ നടനകലയുടെ ഉത്ഭവത്തേയും വളർച്ചയേയും സ്വഭാവത്തേയും പററി സംക്ഷിപ്തമായിട്ടെങ്കിലും ഒന്നു പര്യാലോചിക്കാം. നടനകലയുടെ പരിണാമത്തിൽ സാർവ്വത്രികമായിക്കാണുന്ന ദശാഭേദങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കുവാനും, വിവിധരീതികളുമായുള്ള താരതമ്യം മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും അതു സഹായമായിരിക്കും. പാശ്ചാത്യരെ അനുകരിച്ച് കേരളീയനാട്യകല ഇന്നു പ്രധാനങ്ങളായ പല പ്രസ്ഥാനങ്ങളേയും സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അവയുടെ സമ്യഗ്ഗ്രഹണത്തിന് പ്രസ്തുതപഠനം അത്യന്താപേക്ഷിതവുമാണ്.

'ഞാൻ പ്രവർത്തിക്കുന്നു' എന്ന അർത്ഥത്തിൽ ഗ്രീക്കുഭാഷയിലുള്ള പദത്തിൽ നിന്നാണ് 'ഡ്രാമ' (Drama—നാടകം) എന്ന ഇംഗ്ലീഷുവാക്കിന്റെ ഉത്ഭവം. അതായതു്, അതിന് 'പ്രവർത്തിക്കപ്പെട്ടകാര്യ'മെന്നർത്ഥം (1). പാശ്ചാത്യസംസ്കാരത്തിന്റേതുപോലെത്തന്നെ പാശ്ചാത്യനടനകലയുടേയും ഉത്ഭവസ്ഥാനം ഗ്രീസുരാജ്യമാണ്. ഭാരതീയനൃത്യത്തിനോട് ഏകദേശം സമാനമായ ഒരു നടനകലാവിഭാഗം യവനന്മാരുടെ ഇടയിൽ പ്രചുരമായിരുന്നുവെന്ന് ഇതിനു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. കേവലനൃത്തത്തിന്റെ ഒരു പരിഷ്കൃതരൂപമാണതു്. നൃത്തകാവ്യസംഗീതങ്ങൾക്കു അതിൽ സ്ഥാനമുണ്ടായിരുന്നു. അർത്ഥദ്യോതകമായ ഗാത്രവിക്ഷേപമായിരുന്നു അതിന്റേയും സ്വഭാവം. മനസ്സംസ്കാരം അഭിവൃദ്ധിപ്രാപിച്ച് മതബോധം പരന്നതോടുകൂടി അവരുടെ നടനകലയും മതപരമായിത്തീർന്നു. മദ്യത്തിന്റേയും സസ്യാദികളുടേയും അധിദേവതയായ ഡയോണീസസ്സിന്റെ (Dionysus

(1) The Theatre—Three Thousand years of Drama, Acting and Stage—Craft—By Sheldon Cheney.

APPENDIX I

[Readings in the Pandit Edn.]

Page.	Line.	Reading.
1	12	Same as in G. in F.N. 7.
	14	Same as in G. in F.N. 9.
2	5	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	9	वेदान्तानां च कर्तृस्तावकत्वे तत्प्रवृत्तिनिमित्ते वा
	10	Same as in M. in F.N. 3.
	11	मिथ्यात्वोपपादनेनोपपाद्य
	17	स्वरूपलक्षणेन विरोधात्
	17	Same as in T. and M. in F.N. 9.
	17–8	ब्रह्मणि लक्षणायोगात्
	19	Same as in G. in F.N. 12.
3	3	Same as in M. in F.N. 3.
	5	द्वितीयं जग
	15	सिद्धे सर्वज्ञत्वे
4	2	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	2	Same as in T. in F.N. 2.
	12	शक्तिविवर्त
	16	भूतार्थतात्पर्य
	17	भूतार्थे प्रामा
	18	कार्यान्विते शब्द
	19	वेदान्ताश्च
	19–20	संहारानुसन्धानं
5	4	वैदिकं वा
	8	Same as in G. in F.N. 6.
	10	Same as in G. in F.N. 10.
	14	Same as in G. in F.N. 12.
	15	Same as in G. in F.N. 13.
	16	आवापोद्धारयोः
6	4	Same as in T. in F.N. 3.
	5	शेषशेष्यन्वयस्वर्गादि
	9	Same as in M. in F.N. 8.
	10	अभ्याहारप्रसङ्गात्
7	7	Same as the reading suggested in brackets.

or Bacchus) പ്രീതിക്കായി നടത്തിവന്നിരുന്ന ഡിത്തിറാമ്പ് (Dithyramb) എന്ന നൎത്തനത്തിൽ നിന്നാണ് യവനനാട്യകല ക്രമപ്രവൃദ്ധമായ അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചതു് (1). കാലക്രമേണ, പ്രശംസാൎഹമായ നടനകലാവൈദഗ്ദ്ധ്യവും ഉൽക്കൃഷ്ടമായ ഒരു നാടകസാഹിത്യവും അവൎക്കു സിദ്ധിച്ചു. യവനന്മാരെ അപ്പടിതന്നെ അനുകരിക്കേണ്ടുന്ന ഭാരം മാത്രമേ പില്ക്കാലത്തു മററു പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങൾക്കു വേണ്ടിവന്നുള്ളു.

പാശ്ചാത്യനടനകല വളൎന്നു വന്നതു് ഗ്രീസ്സുരാജ്യത്തിലായിരുന്നുവെങ്കിലും അതിൻെറ ജന്മഭൂമിയും ജനനകാലവും ഖണ്ഡിതമായി നിൎദ്ദേശിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെയാണിരിക്കുന്നതു്. ചരിത്രാതീതകാലമായ ശിലായുഗ (Palaeolithic Age) ത്തിലെ അസ്പഷ്ടങ്ങളായ ചില ചിത്രങ്ങളും ശില്പവേലകളും അന്നു പ്രചുരമായിരുന്ന നൃത്തങ്ങളെയാണ് പ്രദൎശിപ്പിക്കുന്നതെന്ന് പുരാണവസ്തുപരിശോധകന്മാർ ഊഹിക്കുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ പ്രാചീനങ്ങളായ ചില കല്ലറകളിൽ കണ്ടെത്തിയവയും അനേകം സുഷിരങ്ങളോടു കൂടിയവയുമായ അസ്ഥികൾ അപരിഷ്കൃതമനുഷ്യരുടെ സംഗീതയന്ത്രങ്ങളായിരുന്നുവെന്നും അവർ ഊഹിക്കുന്നുണ്ടു്. (2) ഈ അഭ്യൂഹങ്ങളിലെല്ലാം എത്രത്തോളം വാസ്തവമുണ്ടെന്നു തീൎത്തുപറയുവാൻവയ്യ. ലോകസംസ്കാരത്തിൻെറ ഉൽപത്തിസ്ഥാനമെന്നു ഗണിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന ഈജിപ്തിൽ യവനസംസ്കാരാരംഭത്തിനു വളരെ മുമ്പുതന്നെ നടനകല അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നതായി കാണുന്നുണ്ടു്. ക്രിസ്തുവിനു 2000 വൎഷങ്ങൾക്കു മുമ്പുള്ളതെന്നു വെച്ചിട്ടുള്ള ഒരു രേഖയിൽ അവിടത്തെ നടനകലയെപ്പററി ചില വിവരണങ്ങൾ കൊടുത്തുകാണുന്നു. (3) ഹീബ്രുദേശക്കാരുടെ നൃത്തങ്ങളെപ്പററി ബൈബിളിൽ പലദിക്കിലും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. പക്ഷെ, നടനകലയ്ക്കു് ആകൎഷകമായ ഒരു സൌഷ്ഠവം നല്കിയതു് യവനന്മാർ തന്നെയാണെന്നതിനു സംശയമില്ല. നാട്യകലയേയും നാടകസാഹിത്യത്തേയും പററി അരിസ്റ്റോട്ടൽ (Aristotle) മുതലായ പ്രാചീന

(1) An Introduction to Drama—By Hubbell and Beaty.

(2) 'Art and Religion of Fossil Man'—By G. H. Luquet—Translated by J. Townsend Russell.

(3) The Theatre—By Sheldon Cheney.

യവനപണ്ഡിതന്മാർക്കുണ്ടായിരുന്ന മതങ്ങളെത്തന്നെയാണ് ഈ അടുത്തകാലംവരെയും മററു പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളും ആദരിച്ചിരുന്നതു്. അന്നത്തെ രംഗവിധാനസൌകൎയ്യങ്ങൾക്കുമാത്രം യോജിക്കുന്ന ചില പ്രത്യേകതകളെ ഉപേക്ഷിക്കുവാനേ ഷേക്സ്പീയർ കൂടി ഉദ്യമിച്ചിട്ടുള്ളു.

യവനനാട്യകല നാടകദശയിലേക്കു കാലൂന്നിയതോടു കൂടി അതിലെ നൃത്യഭാഗം അദൃശ്യമായിത്തുടങ്ങി. സഹൃദയരുചിക്കു ലോകാനുകരണരൂപമായ വാചികാഭിനയത്തിനോടു പ്രതിപത്തി വൎദ്ധിച്ചുവന്നപ്പോൾ നാടകത്തിൻെറ വളൎച്ചയ്ക്കുള്ള സൌകൎയ്യവും പൂൎത്തിയായി. നാടകത്തിൽ ആകെ അഞ്ചങ്കങ്ങളും ഓരോ അങ്കങ്ങളിലും ആവശ്യാനുസാരം രംഗങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കേണമെന്ന് അവർ വിധിച്ചു. കഥയേയൊ ഗ്രന്ഥകാരനേയൊ പ്രശംസിക്കുന്നതു്, ഏതെങ്കിലും ശത്രുവിനെ ശപിക്കുകയോ സഭാവാസികളോടു നന്ദിപ്രകടിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു്, കഥാവസ്തുവിനെ പ്രതിപാദിക്കുന്നതു്, മേൽപറഞ്ഞവയുടെ അംഗങ്ങളെല്ലാം കൂടിച്ചേൎന്നതു്—ഇങ്ങനെ 'പ്രസ്താവന' (Prologue) നാലുവിധത്തിലായിരുന്നു (1). ഓരോ തരക്കാരും ഇന്നിന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുകൊള്ളേണമെന്നു നിയമവുമുണ്ടായിരുന്നു. വൃദ്ധൻ, യുവാവു്, പ്രഭു, സേവകൻ, സുഖിതൻ, ദുഃഖിതൻ മുതലായവൎക്കൊക്കെ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം വസ്ത്രങ്ങൾ വിധിച്ചിട്ടുണ്ടു് (2). വാദ്യസഹിതമായ സംഗീതവും അന്നത്തെ നാടകവേദിയിലെ അനുപേക്ഷണീയമായ അംഗമാണ്. ഈ കൃത്യം പ്രധാനമായി കോറസ് (Chorus) എന്നു വിളിച്ചുവന്നിരുന്ന ഒരു ഗായകസംഘമായിരുന്നു നിൎവ്വഹിക്കുക പതിവു്. ഈ സമ്പ്രദായം യവനനാടകത്തിൻെറ ഒരു പ്രത്യേകതയാണ്. ഇവരെക്കൊണ്ടു വിഷ്കംഭത്തിൻെറ പ്രയോജനവും കൂടി സാധിച്ചുപോന്നു. ചിലപ്പോൾ കഥാവസ്തുവിലെ ചില പ്രധാനാംശങ്ങളെ ഇവർ സ്പഷ്ടമാക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. നാടകദശയ്ക്കു മുമ്പുതന്നെ നൃത്യവേദികളിൽ സ്ഥാനം ലഭിച്ചിരുന്ന ഈ സംഘത്തിൻെറ തലവൻ സംഘത്തിലുള്ള മററംഗങ്ങളുമായി കഥാപ്രതിപാദനാൎത്ഥം സംഭാഷണങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നതിൽനിന്നാണ് വാസ്തവത്തിൽ നാടകം ഉത്ഭവിച്ചതെന്നു തന്നെ ചില വിമൎശകന്മാൎക്കു അഭിപ്രായമുണ്ടു്. (3) എലിസ

(1) On Comedy and Tragedy—Aelins Donatus (4th C.A.D.).
(2) *Ibid.*
(3) 'The Ancient Classical Drama'—By Richard G. Moulton.

Page.	Line.	Reading.
8	6	मयद्वा
	9	उत्तरसकल
	13	विशिष्टसंबन्धं
	15	वापेक्ष्य
9	2	Same as in G. in F.N. 1.
	6	प्रामाण्यस्योपपत्तेः
	12	Same as in G. and T. in F.N. 6.
	16	Same as in T. in F.N. 8.
	17	Same as the reading suggested in brackets.
	19	Same as in T. in F.N. 12.
10	2	वाक्यार्थनिर्णा
	6–7	यियितदेवता
	12–3	लिङ्गोपस्थापितात्
	16	Same as in G. in F.N. 14.
11	2	Same as in G. and T. in F.N. 1.
	4	Add after इति and before ज्योति the following : ज्योतिश्शब्दवदिति न्यायेन यच्छब्देन संनिहिते ब्रह्मणि प्रयुज्यमानो
	6–10	Read छन्दोऽभिधानादित्यत्र श्रुत्यादिषु
	12	Omit इति
12	3	Same as in G. in F.N. 1.
	6	इदमप्यवगन्तव्यं
	7	Same as in T. in F.N. 4.
14	2	Same as in M. in F.N. 1.
	2	न्तैरेव
	3	Same as in G. and M. in F.N. 3.
15	4	Same as in G. and M. in F.N. 1.
	13	Same as in T. and M. in F.N. 5.
	15–6	छायात्मनि लिङ्गं बाध्यत इत्युक्तम् । अथ च इति
	18	Same as in T. and G. in F.N. 7.
16	2	This is not printed as a separate sūtra.
	7	अभिधानपरिशेषात्
	14	वेति सिद्धम्
	18	प्रतिपत्तिरिति

Page.	Line.	Reading.
	19	Same as in T. and M. in F.N. 8.
17	12–3	चेतनेऽपि भूतयोन्यक्षरं प्रत्यभि
20	8	Omit वैपुल्यवाचकस्य
	8	सत्यं
	18–19	Same as in T. and M. in F.N. 8.
21	13	Same as in T. and G. in F.N. 4.
	15	Same as in G. and T. in F.N. 6.
22	2	Add at the beginning उत्तराच्चेदिति
	4	Same as in G. and T. in F.N. 1.
	6	Omit.
	8	हारकल्पना
23	2	वाक्यप्रमाणं
	4	Same as in G. in F.N. 7.
	5	Same as in G. in F.N. 8.
	9	होत्रविधिवत्
	10	वहितत्वात्
	12	Same as in T. and M. in F.N. 13.
	13	हीनानां प्रेतपिशाचादीनां बाला
	15	इति च न्याया-
	18	Same as in G. and T. in F.N. 15.
24	2	विरोधः कर्मणीति चेदिति
	9–10	देवानां
	11	उपासनाफलसंभ
	13	Same as in G. in F.N. 7.
25	14	कालवेदोच्चारणं
26	10	Same as in T. and M. in F.N. 3.
	12	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	15–16	Omit.
	18	इति विधिना
27	2	Same as in G. in F.N. 1.
	5–6	Omit प्रमितानामेवार्थानां
	6–7	पठितानुवाद
	13	मन्त्रार्थवादयोः
	20	अर्थित्वादिमतश्च फलवति
28	5	यौगिकार्थसन्निधाने
30	11	वाक्यैकत्वाच्च
	12	सदृशे

ബത്തിന്റെ കാലത്തു ഇംഗ്ലീഷുഭാഷയിലുണ്ടായ ചില നാടകങ്ങളിലും ഇതിന്റെ ഏകദേശാനുകരണം കാണാം. ഭാരതീയരുടെ 'ഭരതവാക്യ'ത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ളതാണ് യവനന്മാരുടെ 'എപ്പിലോഗ്' (Epilogue) നായികാനായകാദികഥാപാത്രങ്ങളുടെ സ്വഭാവസൃഷ്ടിക്ക് ഖണ്ഡിതങ്ങളായ നിയമങ്ങളൊന്നും അവർക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല.

നാടകരചനയിൽ യവനന്മാർ ആദരിച്ചിരുന്ന മറെറാരു പ്രത്യേകതയാണ് സ്ഥലകാലവ്യാപാരൈക്യങ്ങൾ. കഥാവസ്തുവിനു വിഷയമായ സംഗതികൾ ഒരു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ സംഭവിച്ചതായിരിക്കേണമെന്നതാണ് കാലൈക്യം, അഥവാ സമയൈക്യം. കഥ നടന്നസമയവും അതു് അഭിനയിക്കപ്പെടുന്ന സമയവും എത്രത്തോളം തുല്യമായിരിക്കുന്നുവോ അത്രത്തോളം അഭിനയത്തിനു സ്വാഭാവികത കൂടുമെന്നു അവർ വിശ്വസിച്ചുവന്നു. സ്ഥലൈക്യമെന്നതുകൊണ്ടു്, ആരംഭംമുതൽ അവസാനംവരെ ഒരേ സ്ഥലത്തുതന്നെ സംഭവിക്കുന്ന കഥയായിരിക്കേണമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നതു്. ഒരേ രംഗത്തെത്തന്നെ പല സ്ഥലങ്ങളായി സങ്കല്പിക്കുന്നതിലുള്ള അസ്വാഭാവികതയെ നിവാരണംചെയ്യുന്നതിനുള്ള വിദ്യയാണിതു്. ഏതെങ്കിലും ഒരു സംഭവഗതിക്കുമാത്രം പ്രാധാന്യം നൽകി മററുള്ളവയെ എല്ലാം ഉപകഥകളാക്കി യോജിച്ചുവരുത്തുന്നതിനെ വ്യാപാരൈക്യമെന്നു പറയുന്നു. തുല്യപ്രധാനങ്ങളായ രണ്ടു കഥകളെ ഒരുമിച്ചഭിനയിച്ചാൽ അതു രണ്ടു നാടകങ്ങളുടെ പ്രദർശനമായി പര്യവസാനിക്കുമല്ലോ. (1) അരിസ്റ്റോട്ടിൽ ഇവയെപ്പററി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അന്നത്തെ സമ്പ്രദായത്തെ വിവരിക്കുകമാത്രമല്ലാതെ എന്നെന്നും അനുസരിക്കേണ്ടുന്ന നിയമമായിട്ടു വിവക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. അന്നത്തെ രംഗവിധാനങ്ങൾക്കുള്ള അസൌകര്യമായിരുന്നു പ്രധാനമായി ഈ നിയമത്തിനു കാരണമെന്നും കാണാവുന്നതാണ്. ഇവയിൽ അതിപ്രധാനവും അനുപേക്ഷണീയവുമായ അഭിനയൈക്യത്തിനെ മാത്രമേ ഷേക്സ്പിയർ മുതലായ അർവ്വാചീന നാടകകർത്താക്കൾ അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ളു.

പ്രതിപാദ്യരീതി കോമഡി (Comedy) എന്നും ട്രാജഡി (Tragedy) എന്നും രണ്ടു പ്രധാനവിഭാഗങ്ങളായി തിരിഞ്ഞിരുന്നു. കോമഡി എന്ന വാക്കിന്റെ ഉത്ഭവം 'ഗ്രാമം' (Village) 'ഗാനം'

(1) An Essay on Dramatic Poesy—By Dryden.

(Song) എന്നീ പദങ്ങളിൽ നിന്നാണ്. അതുകൊണ്ടു് അതിന്റെ പൂർവ്വരൂപം ഏതോ ഗാനസഹിതമായ ഗ്രാമീണവിനോദമായിരുന്നുവെന്നു ഊഹിക്കാം. (1) നീചപാത്രങ്ങളുടെ പരിഹാസ്യമായ സ്വഭാവവിശേഷങ്ങളെ അനുകരിക്കുന്നതാണ് 'കോമഡി' എന്ന് അരിസ്റ്റോട്ടിൽ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. (2) വിനോദപരവും പരിഹാസ്യവുമായ സംഭവങ്ങളായിരിക്കണം അതിന്റെ വിഷയം. (3) കോമഡി മദ്ധ്യമാധമപാത്രങ്ങളുടെ അനുകരണവും സുഖപര്യവസായിയും ആയിരിക്കണമെന്നാണ് പോസ്തുമസ്സിന്റെ (Posthumus) അഭിപ്രായം. (4) പരിഹാസത്തിന്റെ ശക്തികൊണ്ടു് സമുദായന്യൂനതകളെ പരിഹരിക്കാമെന്ന ഉദ്ദേശമാണ് അതിൽ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. (5)

ട്രാജഡിയിൽ വിഷയവും പ്രതിപാദനരീതിയും ഒരുപോലെ ഗൌരവമുള്ളതായിരിക്കണമെന്നു നിർബ്ബന്ധമുണ്ടു്. ഇതു കോമഡിയിൽനിന്നു കാലക്രമേണ സംജാതമായ ഒരു വിഭാഗമാണ്. (6) ഗൌരവമേറിയ ഒരു പ്രവൃത്തിയുടെ അനുകരണ (7) മെന്ന് അരിസ്റ്റോട്ടിൽ ഇതിനെ നിർവ്വചിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തു് ഈ രണ്ടു വിഭാഗങ്ങളും തമ്മിലുള്ള പ്രധാനവ്യത്യാസം പ്രതിപാദനരീതിയിലുള്ള പ്രൌഢിയായിരുന്നുവെന്നു കാണാം. അനുകൃതമായ പ്രവൃത്തിയും മഹത്തരമായിരിക്കണം.

"Tragedy is an imitation of a worthy or illustrious and perfect action possessing magnitude in pleasing language, using separately the several species of imitation in its parts, by men acting, and nothing through narration, through pity and fear effecting a purification in such like passions" (Aristottle) .(8) അതിൽ അനുകരിക്കു

(1) Epistle to Can Grante—Dante (1318)—Aelius Donatus.
(2) Poetics of Aristotle (384 B.C.).
(3) The Art of Poetry—Antonio Sebastiano (1563).
(4) Summary of a poetic of the Drama—Tr: by Jean Chapelain.
(5) The Comic Theatre—Carlo Goldoni.
(6) The Development of Dramatic Art—Donald Clive Stuart.
(7) "Tragedy, then, is the imitation of an action that is serious".
(8) Quoted from 'Poetics of Aristotle' in "European Theories of the Drama"—By Barret H. Clark.

Page.	Line.	Reading.
	12	क्रमे
	13–4	मध्यवर्तिशरीरमव्यक्तशब्देन
31	3	गुणशब्दस्य
	4	तेषामेव च
	7	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	12	गुणशब्दस्य स्वप्रधानता
32	3	Same as in G. in F.N. 2.
	10	ब्रह्मैव कारणमुक्तम्
33	13	Same as in T. and G. in F.N. 4.
	13	Same as in T. and M. in F.N. 5.
	17	अनुमानेन
34	4	Same as in T. in F.N. 2.
	5	Same as in G. in F.N. 4.
	6	Same as in T. and M. in F.N. 6.
	6	इत्यनुमानान्न
	14	वादोऽशब्दमूलः
	15	Same as in G. in F.N. 14.
	17	साम्याभाव
35	3	प्रतिपद्य
	4	Same as in G. and M. in F.N. 4.
	4	Same as in G. and T. in F.N. 5.
37	11	Same as in T. in F.N. 9.
	11	Same as in T. in F.N. 10.
	12	साङ्ख्यानामनुमाने
	15–16	Omit
38	2–3	Omit
	4	Add at the beginning असदिति चेन्नेति
	7	Same as in T. in F.N. 3.
	8–9	तर्काप्रतिष्ठानादिति
	11	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	16	पटस्य
	17	Same as in T. and M. in F.N. 10.
	18	स्वाणुच्यते
39	4	अद्वितीयाब्रह्म
	6	Same as in T. in F.N. 2.
	11	भेदाश्रयैः

Page.	Line.	Reading.
	15	अतात्त्विक
	15	Same as in G. in F.N. 8.
	16	Same as in G. in F.N. 9.
40	3	Omit विद्यात्
	4	Omit किञ्चन
	4	Omit भवति
	14	भावे चोपलब्धेरिति
	17	कार्त्स्न्य
	17	Same as in T. and M. in F.N. 15.
41	2	Same as in M. in F.N. 2.
	4	ज्ञान
	6	Same as in G. in F.N. 6.
	17	Omit
42	16	उपाधिभेदेन
43	11	विकारास्पृष्ट
	11	Same as in G. and T. in F.N. 6.
	11	Same as in G. and M. in F.N. 7.
	12	Same as in T. and M. in F.N. 9.
	13	कतव्या यथा उदिते
	15–6	Omit तम आसीन्
	18	विकारास्पृष्टत्वपरि
44	3	सुषुप्त
	5	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	10	Same as in G. in F.N. 7.
	16	कार्यस्याकारणं
	18	दर्शितः
45	5	स्वलक्षणान्तरं
46	18	Same as in T. and M. in F.N. 6.
47	10	Same as in T. and M. in F.N. 13.
	12	Omit विशिष्ट
48	2	सुखादिवत्
	8	Same as in T. and M. in F.N. 8.
	16	यदाश्रित
	17	Same as in T. and M. in F.N. 10.
49	7	Same as in T. and M. in F.N. 5.
	7	अपक्षेपण

പ്പെടുന്നതു് പ്രവൃത്തികളാണു്; വ്യക്തികളല്ല. കഥാവസ്തു ദുഃഖത്തിലാരംഭിച്ചു് സുഖത്തിൽ പര്യവസാനിക്കുന്നതിനു പകരം സുഖത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടു ദുഃഖത്തിൽചെന്നു ചേരുകയാണു് വേണ്ടതു്. ഈ ഗതി ഏതെങ്കിലും വലിയ ഒരു സ്വഭാവന്യൂനതയുടെ ഫലവുമായിരിക്കണം. ട്രാജഡിയും കോമഡിയും തമ്മിൽ കാര്യവും കളിയും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസമുണ്ടു്. ട്രാജഡി സുഖപര്യവസായിയാകുവാൻ വിരോധമില്ല; എന്നാൽ കോമഡി ഒരിക്കലും ദുഃഖപര്യവസായിയായിക്കൂടാ. (1) പ്രതിപാദനരീതിയാണു് അവ തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസത്തിനു മുഖ്യനിദാനം. സുഖപര്യവസായിയായ ട്രാജഡിയെ ട്രാജി—കോമഡി (Tragi—Comedy) എന്നും ചിലർ വിളിച്ചുവരുന്നു. (2) പ്രാചീനയവനന്മാരുടെ കാലത്തുതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്ന മറ്റൊരു വിഭാഗമാണു് പ്രഹസനം. ഇന്നത്തെപ്പോലെ അന്നും പ്രേക്ഷകന്മാരെ നിരന്തരം ചിരിപ്പിക്കുകതന്നെയായിരുന്നു അതിന്റെ ഉദ്ദേശം. (3) ജീവിതത്തെ യഥാസ്ഥിതമായോ യഥാർഥമായോ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ അവർ പ്രയത്നിക്കാറില്ല. തത്ത്വചിന്തകനെപ്പോലെ മഹത്തരമായ മറ്റൊരു ലോകത്തെ ആശിച്ചുകൊണ്ടാണു് ഒരു പ്രഹസനകർത്താവു് കേവലം ലൌകികന്റെ നിലയിൽ യഥാർത്ഥലോകത്തെ വീക്ഷിക്കുന്നതു്. ആദർശപരമായ ഒരു ജീവിതസമ്പ്രദായം പരന്നുകാണുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന അയാൾ യഥാസ്ഥിതമായ ലോകരീതിയിൽ അതൃപ്തനാണു്. പക്ഷേ ഈ വക അഭിപ്രായഗതികളെ നിഗരണംചെയ്തു് അയാൾ അന്നത്തെ ജീവിതത്തെ ഒരു വികൃതരൂപത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു. അതായതു്, ഏതെങ്കിലും ഒരു ന്യൂനതയെ തിരഞ്ഞു പിടിച്ചു് അതിനെ അതിശയോക്തികൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു് അസംബന്ധമയമെന്നു തോന്നത്തക്കവണ്ണം കാണിച്ചുതരുന്നു. (4)

സംഗീതത്തിനു പാശ്ചാത്യരും നാടകവേദിയിൽ ഒരു പ്രധാനസ്ഥാനം നല്കിയിട്ടുണ്ടു്. അസമർത്ഥന്മാരായ നാടകകർത്താക്കളുടെ കൃതികളെക്കൂടി രമണീയമാക്കിത്തീർക്കുവാൻ സംഗീതത്തിനു സാധിക്കു

(1) Development of Dramatic Art—By Donald Clive Stuart.
(2) Summary of a Poetics of the Drama—Posthumus.
(3) Art of Poetry—By Thomas Sebillet (1548).
(4) Aspects of Modern Drama—By Chandler.

മെന്നു Richard Wagner എന്ന ജർമ്മൻ സാഹിത്യകാരൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. (1) സാദൃശ്യാത്മകത്വത്തിന്റെ പരമകാഷ്ഠയെന്നു പരിഗണിക്കപ്പെട്ടുപോരുന്ന ഇന്നത്തെ ചലച്ചിത്രപ്രദർശനങ്ങളിലും സംഗീതത്തിന് അതിപ്രധാനമായ ഒരു സ്ഥാനമാണുള്ളതു്.

തിയേറ്റർ (നാടകവേദി) എന്ന ആംഗ്ലേയപദം വാസ്തവത്തിൽ ശ്രവണനയനേന്ദ്രിയങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്ന എല്ലാതരം വിനോദങ്ങളേയും പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിനുള്ള സാമാന്യനാമമാണു്. (2) പ്രാചീനയവനന്മാർ ഗംഭീരങ്ങളും വിസ്തൃതങ്ങളുമായ നാടകശാലകൾ നിർമ്മിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും, രംഗവിധാനസൌകര്യങ്ങൾ അടുത്തകാലംവരെ പാശ്ചാത്യന്മാരുടെ ഇടയിൽ വളരെ വിരളങ്ങളായിരുന്നു. എലിസബത്തിന്റെ കാലത്തു് ഇന്നത്തെപ്പോലെ യഥേഷ്ടം ഉയർത്തുകയും താഴ്ത്തുകയും ചെയ്യാവുന്ന യവനികയില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് വ്യത്യസ്തരംഗങ്ങളെ കാണിക്കേണ്ടിവരുമ്പോൾ നടന്മാരെല്ലാവരും രംഗസ്ഥലത്തുനിന്നു നിഷ്ക്രമിക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്.

നാടകത്തിന്റെ സ്വരൂപത്തേയും സ്വഭാവത്തേയും പറ്റി പാശ്ചാത്യവിമർശകന്മാർ പല വിധത്തിലും നിർവ്വചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വെറും ഒരു പ്രവൃത്തി ഒരിക്കലും നാടകീയമാവുന്നതല്ല. അതുപോലെത്തന്നെ വെറും വികാരപരത്വവും നാടകമല്ല. ഉച്ഛൃംഖലമായ ഒരു വികാരത്തെ അങ്ങനെതന്നെ പ്രദർശിപ്പിക്കുകയല്ല, കാര്യമായ പ്രവൃത്തികളുടെ കാരണമാക്കി കാണിക്കുകയാണു് നാടകകർത്താവിന്റെ കൃത്യം. ഏതെങ്കിലും ഒരു സംഭവത്തെ ചിത്രീകരിക്കുകമാത്രമല്ല, അതു മനുഷ്യഹൃദയത്തെ എങ്ങനെയെല്ലാം ബാധിക്കുന്നുവെന്നു ദൃഷ്ടാന്തപ്പെടുത്തുക എന്നതായിരിക്കണം അയാളുടെ ഉദ്ദേശം. വെറും വികാരാവിഷ്കരണം ഖണ്ഡകാവ്യമാണു്; സംഭ്രമജനകങ്ങളായ സംഭവങ്ങളുടെ വിവരണം മഹാകാവ്യവുമാണു്. (3) ഫ്രാൻസിലെ സുപ്രസിദ്ധസാഹിത്യകാരനായ വിക്റ്റർ യൂഗോ (Victor Hugo) ഇങ്ങനെ പറയുന്നു. (4) "പരിഷ്കാരത്തിന്റെ ഓരോ ഘട്ടങ്ങൾക്കു് അനുയോജ്യമായ വിധത്തിൽ

(1) The purpose of the Opera (1871).
(2) Progress of the Drama—Coleridge.
(3) The Technique of Drama (1863) By Gustav Freytag (Germany).
(4) Preface to Cromwell (1827).

Page.	Line.	Reading.
	7	Same as in T. and M. in F.N. 6.
	11	आभान्ति
	11	गुणाद्यस्तु
	11	Same as in T. in F.N. 13.
	13	सर्वकार्ये
50	2	त्वादिसमान
	3	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	9	Same as in T. in F.N. 7.
	10	Same as in G. and M. in F.N. 8.
	11	Same as in T. and M. in F.N. 10.
	13	Same as in G. in F.N. 13.
51	7	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	7	उष्णतेरण
	8	बाह्यमध्यात्म
	9	स बाह्यात्म
	10	Same as in T. in F.N. 7.
	14	Omit चित्त
	18	लोकनिमित्तम्
52	6	व्यावृत्तिः क्रियते यथेति
	10	Same as in G. and T in F.N. 5.
	13	Same as in G in F.N. 10.
	19	तृष्णा
53	2	Omit इति
	3–4	सत्त्वभावनया कार्यसत्त्वभावनया दुःखसत्त्वभावनया शून्यसत्यभावनया च
	8	अविद्यादीनां वा
	10–11	अवर्तमानग्रहणात् ततो व्यावृत्तिप्रमा
	11	Same as in G. in F.N. 13.
	12	कारणस्य कार्यैः
54	6	सामर्थ्यरूपं
	7	क्रियारूपं सत्यत्वं
	8	त्वदभिप्रेतमर्थक्रियासामर्थ्यरूपं
	10	विज्ञानाद्व्यति
	11	न तत् पृथगेवार्थक्रियासमर्थं सत्
	15	स्वप्नविज्ञानवत्
	18	नीलज्ञानलक्षण
55	2	उत्तरनीलज्ञानहेतुः
	3	Same as in M. in F.N. 4.

Page.	Line.	Reading.
	15	Same as in T. and M. in F.N. 13.
56	12	निर्जरं तपः। दर्शन
	13–4	शास्त्राप्रामाण्यनिश्चयः
57	2	प्रत्यक्षत्वात्
	3	अस्तिनास्त्यादिप्रत्ययात्
	7	Same as in M. in F.N. 4.
	8	अन्योऽन्यसाङ्कर्येणैव
	9	Same as in T. in F.N. 6.
	16	स्वरूपप्रयोगोपकरण
58	7	Same as in T. and M. in F.N. 10.
59	3	धर्माधर्मकर्मसद्भावे
	5	Same as in T. in F.N. 4.
	5	संबन्धाभावात्
	14	Omit आदि
	19	पञ्चरात्रं
60	2	Same as in G. and M. in F.N. 1.
	3	Same as in G. in F.N. 2.
	3	विप्रलम्भकल्पनायां
	5–7	Omit द्वारेण ...अनुत्पत्ति
	7	Omit इति
61	12	Same as in G. in F.N. 2.
	12	Same as in G. in F.N. 3.
	16–17	Omit. See also F.N. 6.
62	13	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	18	समानस्य विरुद्धार्थे विप्रा
63	2	विकारप्रत्यक्षा
	7	Same as in G. in F.N. 4.
	18	अत्रान्यतर
	18	Same as in T. and M. in F.N. 12.
65	4	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	8	Same as in G. and T. in F.N. 3.
		नित्यत्वविपरीतानित्यत्वप्रति
	17	Same as in T. in F.N. 7.
66	5	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	13	Same as in T. and M. in F.N. 13.
67	19	Same as in T. in F.N. 5.
	19	चेदसंयोगः

കാവ്യത്തിന് മൂന്നുവിധം ദശാഭേദങ്ങളുണ്ട്. ഖണ്ഡകാവ്യം, മഹാകാവ്യം, നാടകം. അതിപ്രാചീനകാലം ഖണ്ഡകാവ്യത്തിന്റേയും, പൌരാണികകാലം മഹാകാവ്യത്തിന്റേയും, ആധുനികകാലം നാടകത്തിന്റേയും ആണ്. ആത്മഗീതങ്ങൾ നിത്യതയെക്കുറിച്ചു ഗാനം ചെയ്യുന്നു; മഹാകാവ്യങ്ങൾ ചരിത്രസംഭവങ്ങൾക്കു ഗൌരവമുണ്ടാക്കുന്നു; നാടകം ജീവിതത്തെ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു. ഒന്നാമത്തെ വിഭാഗത്തിന്റെ സ്വഭാവം ഹൃദയാവിഷ്കരണവും, രണ്ടാമത്തേതിന്റെ ലാളിത്യവും, മൂന്നാമത്തേതിന്റെ തത്വവും ആണ്. കാവ്യകലയ്ക്കു് കൌമാരത്തിലും യൌവനത്തിലും വാർദ്ധക്യത്തിലുമുള്ള മൂന്നു ദശാഭേദങ്ങളാണിവ. ചുരുക്കത്തിൽ, പരിഷ്കാരം അതിന്റെ മനസ്സ്വപ്നങ്ങളെപ്പററി ഗാനംചെയ്യുവാൻ ആരംഭിക്കുകയും, അചിരേണ അതിന്റെ പ്രവൃത്തികളെപ്പററി ഉപന്യസിക്കുകയും, അവസാനം വിചാരങ്ങളെ വിവരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു." 'നാടകാന്തം കവിത്വ'മെന്നു ഭാരതീയ വചനം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സ്മരണീയമാണ്.

നാടകകർത്താവാകട്ടെ, സ്വമനസ്സിനേയും ആത്മാവിനേയും നിരീക്ഷിച്ചുഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു തത്വജ്ഞാനിയും, മനുഷ്യസ്വഭാവങ്ങളെ അറിയുന്നവനും സമുദായരീതികളെപ്പററി പഠിച്ചിട്ടുള്ളവനും ആയിരിക്കണം. (1) രംഗപ്രയോഗാർഹത്വമാണ് ഒരു നാടകത്തിന്റെ യോഗ്യതയ്ക്കു് മാനദണ്ഡം. മിൽട്ടന്റെ Samson Agonistes പോലെ നാടകരൂപത്തിലുള്ള കാവ്യങ്ങൾക്കു് എത്രതന്നെ കാവ്യഗുണമുണ്ടായിട്ടും, നാടകചരിത്രത്തിൽ സ്ഥാനം ലഭിച്ചിട്ടില്ല.

നാടകത്തിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സാരാംശമെന്തെന്നുള്ളതിനെക്കുറിച്ചു പാശ്ചാത്യരുടെ ഇടയിൽ പല മതങ്ങളുമുണ്ട്. (2) അവയിൽ ഏററവും പ്രസിദ്ധമായതു് നാടകത്തിന്റെ തത്വം 'സമര' (Conflict) മാണെന്നുള്ള ബ്രൂണററിയറിന്റെ (Brunetiere) അഭിപ്രായമാണ്. തന്റെ പ്രവൃത്തിമാർഗ്ഗങ്ങളെപ്പററി നല്ലവണ്ണം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ, ഏതെങ്കിലും ഒരുദ്ദേശത്തെ സാധിക്കുവാനായി, ഒരുവൻ ചെയ്യുന്ന യത്നത്തെയാണ് ഒരു നാടകത്തിലോ പ്രഹസനത്തിലോ കാണുവാൻ നാം ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നു. ഈ സമരം

(1) On Dramatic Poetry—Denis Diderat (France).
(2) An Introduction to Drama—By Hubbell and Beaty.

ഏതെങ്കിലും വ്യക്തികൾ തമ്മിൽ, അഥവാ ഒരു വ്യക്തിയും ചില സമുദായമര്യാദകളോ പൊതുജനാഭിപ്രായങ്ങളോ തമ്മിൽ, ഇതൊന്നുമല്ലെങ്കിൽ, ഒരുവന്റെ മനസ്സിൽതന്നേയുള്ള വിരുദ്ധപ്രേരണകൾ തമ്മിൽ, ഇങ്ങിനെ പലവിധത്തിൽ ആകുന്നതിനു വിരോധമില്ല. ഒതെല്ലോ (Othello) മുതലായ നാടകങ്ങളിൽ ഈ ലക്ഷണം ചേരുന്നതല്ലെന്നും അപ്രധാനങ്ങളായ അനവധി കാര്യങ്ങൾ മുഖേന നിർമ്മിക്കുന്ന പ്രധാനമായ കാര്യമാണ് നാടകമെന്നു പറയുകയാണുചിതമെന്നും വില്യം ആർച്ചർ (William Archer) അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ബേക്കറുടെ (Baker) മതപ്രകാരം പ്രവൃത്തിയും വികാരവുമാണ് നാടകത്തിന്റെ സാരാംശങ്ങൾ. ഒരു നാടകത്തിന്റെ ഗുണം അതിലടക്കിയിട്ടുള്ള വികാരത്തിന്റെ വൈവിധ്യത്തിന്റേയും ഗുരുത്വത്തിന്റേയും തോതനുസരിച്ചിരിക്കുമെന്ന് ആർച്ചർതന്നെ മറെറാരിടത്തു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

സത്തുക്കളുടേയും അസത്തുക്കളുടേയും വികാരങ്ങൾക്കു് ഐകരൂപ്യം സംഭവിക്കുന്നതു് നാടകശാലയിൽവെച്ചു മാത്രമാണ്. അവിടെ ഒരുവൻ തന്റെ ദുർവൃത്തികളെപ്പററി പശ്ചാത്തപിക്കുന്നു. താദൃശന്മാരെപ്പററി അയാളിൽ അവജ്ഞയും അങ്കുരിക്കുന്നു. ഗംഭീരമായ ഒരു പ്രസംഗത്തിൽനിന്നു ലഭിക്കുന്നതിലും എത്രയോ അധികമായ ധർമ്മബോധത്തോടുകൂടിയാണ് അയാൾ നാടകശാലയിൽനിന്നു പുറത്തു കടക്കുന്നതു്. കവിക്കും, ആഖ്യായികാകാരനും, നടനും അപ്രത്യക്ഷരായി നിന്നുകൊണ്ടു മനുഷ്യഹൃദയത്തെ സ്പർശിക്കുവാനുള്ള ശക്തിയുണ്ട്. ഏതൊരാളുടെ ഗ്രന്ഥമാണോ നമ്മുടെ മനസ്സിൽ ഏററവും അധികം കാലത്തേക്കു മാഞ്ഞുപോകാതെ കിടക്കുന്നതു് അയാളാണ് യഥാർത്ഥത്തിൽ മഹാകവി. (1)

വിചിത്രവർണ്ണത്തിലുള്ള രശ്മികളെ സംയോജിപ്പിച്ചു സംഗ്രഹിച്ചു, ഒരു നേരിയ പ്രകാശത്തിനെ സ്ഫുടമായ ദീപമായും ഒരു ദീപത്തിനെ ജ്വാലയായും കാണിക്കുന്നതിനു സമർത്ഥമായ കേന്ദ്രീകരണദർപ്പണമായിരിക്കണം നാടകം. എന്നാൽ മാത്രമേ അതിൽ കലാത്വമുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കുവാൻ തരമുള്ളൂ. ചരിത്രം, ജീവിതം—എന്നു വേണ്ട, ലോകത്തിലുള്ള സകലതും അതിൽ പ്രതിഫലിച്ചിരിക്കണം.

(1) On Dramatic Poetry—Denis Diderat (France).

Page.	Line.	Reading.
	21	Same as in T. and M. in F.N. 7.
68	18	ब्रह्मात्मना
	19	द्वयोः प्रमाणयोः
69	9	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	10	Same as in T. and M. in F.N. 8.
	16	Same as in G. in F.N. 9.
	16	तत्कारणादि
	17	Same as in G. and T. in F.N. 10.
70	2	Same as in G. and T. in F.N. 2.
71	2–3	नियन्तृत्वनियम्यत्वायोगात्
	5	ब्रह्मणा अंशांशि
	8	इत्युत्पत्तेः
	9	Same as in T. in F.N. 3.
	17	अबाधसिद्धये
73	2	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	2	Same as in G. in F.N. 2.
	7	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	8	परिग्रहात्
	13	प्रासम् । प्राणमनूत्क्रामन्ति इत्या
	15	Same as in G. and T. in F.N. 7.
74	4	Same as in T. and M. in F.N. 3.
	9	इत्युत्पत्ति
	11	व्यक्तिभेदविषयं लिङ्गं
	16	Same as in T. and M. in F.N. 7.
75	3	Same as in G. and T. in F.N. 1.
	3	समुत्क्रामन्तं
	4	Same as in T. in F.N. 4.
	5	See F.N. 3 on page 74.
	11	च वाय्वभिमानः
	15–16	Same as in G. and T. in F.N. 14.
	19	Same as in G. and M. in F.N. 17.
76	7	श्रुतिः नेन्द्रि
	9	Same as in G. and T. in F.N. 3.
	17	अव्यवधानेन
77	12	Same as in G. and M. in F.N. 3.
78	7	पुरुषाकारपरि
	9	प्राणपरि

Page.	Line.	Reading.
	9	Same as in G. in F.N. 3.
	10	रंहति वाक्य
	12	जलौका
	21	कर्मोपभोगविषयसामान्यलिङ्गस्यैहिककर्मानुभाव-विषयविशेषलिङ्गेन in the place of सद्भावविषयविशेषलिङ्गेन
79	13	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	4–5	श्रुतार्थापत्त्या पूर्वसिद्धान्यभावानुपपत्तिगृहीतया
80	10	अतिदुःखेन
	16	ब्राह्मणश्वादिजन्मनः
81	2	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	3	व्रीह्यादिभावे तत्कण्डनादौ प्रवास
	15	Same as in T. and M. in F.N. 11.
82	16	Same as in T. and M. in F.N. 6 and 8.
83	5	Same as in G. in F.N. 1.
	6	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	7	Same as in T. in F.N. 5.
	11	Same as in T. in F.N. 9.
	13	Same as in G. and T. in F.N. 12.
	13	Same as in G. in F.N. 13.
	14	Same as in T. in F.N. 14.
84	3	Same as in G. in F.N. 2.
	18	Same as in T. and M. in F.N. 3.
	19	अवलम्ब्यैनेकव्यक्ति
85	3	Same as in G. and T. in F.N. 1.
	3	उभयलक्षणत्व
	7	सप्रपञ्चं प्रतिपादने तात्पर्यमस्ति
	9	भेदासंसर्गितया
	10	Same as in G. in F.N. 6.
	12	इत्येतावत्त्वात्
	16	Same as in T. in F.N. 12.
86	11	Same as in G. in F.N. 1.
	13	Same as in G. in F.N. 5.
87	16	Same as in G. in F.N. 2.
	18	साधनत्वसमर्थे
88	4	Same as in G. and M. in F.N. 3.

പക്ഷെ, കലാത്വത്തോടുകൂടിയാവണമെന്നു മാത്രം. "നാടകം മനുഷ്യന്റെ അകത്തും പുറത്തും വിളക്കു വെച്ചു ദീപ്തമാക്കുന്നു. ബാഹ്യഭാഗം അഭിനയങ്ങളേയും വാക്കുകളേയുംകൊണ്ടു്; അന്തർഭാഗം ആത്മഗതങ്ങളെക്കൊണ്ടു്." (1) നാടകത്തെ 'ജീവിതത്തിന്റെ ദർപ്പണ'മെന്നാണു് ഷേക്സ്പിയർ (Shakespeare) മഹാകവി ഒരിടത്തു നിർവ്വചിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

പ്രകൃതിബിംബനമാണു് നാടകത്തിന്റെ ജീവനെന്നുള്ള മതത്തിനു യൂറോപ്പിൽ പ്രാബല്യം സിദ്ധിച്ചതു് ക്രിസ്തുവർഷം 19-ാം നൂററാണ്ടിൽ മാത്രമാണെങ്കിലും, പ്രാചീനവിമർശകന്മാരും ആ വിഷയത്തിൽ തീരെ അജ്ഞരായിരുന്നില്ല. അന്യോന്യസഹായത്താലല്ലാതെ ജീവിക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തതുകൊണ്ടു് തുല്യപ്രാധാന്യത്തെ അർഹിക്കുന്നവയാണു് കലയും പ്രകൃതിയുമെന്നു് ഹൊറെയ്സ് (Horace) അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. (2) ദൃശ്യകാവ്യവും ശ്രവ്യകാവ്യവും ഒരുപോലെ മനുഷ്യപ്രവൃത്തികളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവയാകയാൽ അവ ജീവിതത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷപ്രതിബിംബങ്ങളായിരിക്കേണ്ടതാണു്. (3) പ്രകൃതിയുടെ കൈകാര്യകർത്തൃത്വത്തിനു് അതിർത്തി നിശ്ചയിക്കേണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായക്കാർ പാശ്ചാത്യരുടെ ഇടയിൽത്തന്നെ ഇല്ലായ്കയില്ല. ശാസ്ത്രീയാന്വേഷണങ്ങൾ വർദ്ധിക്കുകയും, സമത്വവാദം പരക്കുകയും അന്ധവിശ്വാസങ്ങളുടെ അടിയിളകുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു കാലത്തു കല സ്വസ്ഥാനത്തുനിന്നും ഇറങ്ങി സുപരിചിതവസ്തുക്കളെമാത്രം ആശ്രയിക്കുവാൻ നിർബ്ബദ്ധമാകുന്നു. ബഹുനായകത്വത്തിന്റെ ഭരണത്തിൻകീഴിൽ ഭൂരിപക്ഷാഭിപ്രായത്തിനു് അനുയോജ്യമാകുന്നവ മദ്ധ്യമമാകുവാനേ വഴിയുള്ളു. (4) നാടകം ജീവിതത്തിന്റെ പ്രതിഫലനം മാത്രമാണെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു മതിയാവുന്നതല്ല. സാർവ്വത്രികമോ പ്രാദേശികമോ, സാർവ്വകാലികമോ ആയ സങ്കേതങ്ങളെയെല്ലാം കൂട്ടിച്ചേർത്തു പ്രദർശിപ്പിച്ചു പ്രേക്ഷകനിൽ യാഥാർത്ഥ്യമാണെന്ന ഭ്രാന്തി ജനിപ്പിക്കുന്നതാണു് നാടകകല. (5)

---

(1) Preface to Cromwell—Victor Hugo.
(2) The Art of Poetry (65 B.C.).
(3) Summary of a Poetics of the Drama—Posthumus.
(4) The Theatre—Sheldon Cheney.
(5) Preface to a Prodigal Father (1868)—Alexander Dumas.

യവനന്മാരെ അതേപടി അനുകരിച്ചുള്ള നാടകനിർമ്മാണരീതി യൂറോപ്പിൽ വളരെക്കാലം പ്രചരിക്കുകയുണ്ടായില്ല. ഷേക്സ്പിയർ മുതലായ മഹാകവികൾ സ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധി ഉപയോഗിച്ചുതുടങ്ങിയതിന്റെ ഫലമായി റൊമാൻടിക് (Romantic) നാടകങ്ങൾ എന്ന ഒരു പുതിയരീതി ഉത്ഭവിച്ചു. പുരാണപ്രസിദ്ധരായ കഥാപാത്രങ്ങളേയും ഐതിഹാസികസംഭവങ്ങളേയും വിട്ടു് അർവ്വാചീനകാലത്തെ ആശ്രയിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയതാണു് റൊമാൻടിക് പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രധാനമായ പ്രത്യേകത. സ്ഥലകാലൈക്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കായ്ക മുതലായി നിർമ്മാണരീതിയിലും അവർ ചില വ്യത്യാസങ്ങളെല്ലാം വരുത്തി ആധുനികകാലംവരെ യൂറോപ്യർ ഈ രീതിയെ ആദരിച്ചും അനുകരിച്ചും പോന്നു.

പക്ഷെ, സാമുദായികഘടനാരീതിയേയും, രാഷ്ട്രഭരണസമ്പ്രദായത്തേയും അപ്രതീക്ഷിതമായ വിധത്തിൽ ഇളക്കിമറിച്ച നവീനചിന്താഗതിയുടെ തള്ളിച്ചയെ തടുത്തുനിറുത്താൻ ഐറോപ്യസാഹിത്യത്തിനും സാധിക്കാതെയായി. ആധുനികലോകത്തിന്റെ രുചിഭേദം നാടകസാഹിത്യത്തിൽ പ്രതിഫലിക്കേണ്ടതു് ഏതുവിധത്തിലാണെന്നു തിട്ടപ്പെടുത്തിയവർ നോർവ്വീജിയയിലെ ഇബ്സൻ (Ibsen), സ്വീഡനിലെ സ്ട്രിൻഡ്ബർഗ് (Strindburg), റഷ്യയിലെ ചെക്കോ (Tchc-Kov) എന്നീ മൂന്നു പേരാണെന്നു പറയാം. അവരുടെ പരിശ്രമത്തിന്റെ ഫലമായി ഹൃദയാവർജ്ജകങ്ങളായ പ്രണയകഥകളുടേയും പുളകോദ്ഗമകാരികളായ ചരിത്രസംഭവങ്ങളുടേയും സ്ഥാനം അന്നന്നത്തെ ലോകത്തിൽ നിത്യവും നടക്കുന്ന നിസ്സാരസംഭവങ്ങൾ കൈകേറി. സാമുദായികങ്ങളായ ആചാരമര്യാദകളിൽ അവശ്യം വരുത്തേണ്ടുന്ന മാററങ്ങൾ എന്തെല്ലാമെന്നു് നിലവിലിരിക്കുന്ന യഥാർത്ഥലോകത്തിനെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഉപദേശിക്കുവാനാണു് അവർ നാടകത്തെ ഉപയോഗിച്ചതു്. കഥയുടെ അംഗോപാംഗങ്ങളെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം സംയോജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുള്ള 'സുഘടിത നാടകങ്ങൾ' (Well—made plays) അങ്ങനെ നാമാവശേഷവുമായി.

ഈ നവീനപ്രസ്ഥാനം പഴയതിൽനിന്നു ആകൃതിയിലും പ്രകൃതിയിലും അത്യധികം വിഭിന്നമാണു്. ദൈനന്ദിനജീവിതത്തെപ്പററിയുള്ള ചിന്തകൾ കഥാപാത്രങ്ങളുടെ സംഭാഷണങ്ങൾവഴി പ്രചരി

Page.	Line.	Reading.
	9	Same as in G. in F.N. 11.
	11	अपूर्वापेक्षादीश्वरात् फल
		Same as in G. in F.N. 14.
	12	लौकिकेश्वरवत्
		Same as in G. in F.N. 15 and 16.
89	9	Same as in M. in F.N. 2.
	11	Same as in G. and M. in F.N. 4.
	12–3	वैश्वदेवद्वैवत्ये कर्मणि वाजिगुण
	15	Same as in G. in F.N. 7.
	16	Omit अथैष ज्योतिः
	17	Same as in M. in F.N. 9.
90	4	Same as in G. in F.N. 2.
	5	Same as in T. in F.N. 3.
	14	Same as in T. and M. in F.N. 8.
	14	गृहीतैः प्रमीयते
91	2	Same as in G. in F.N. 1.
		Same as in G. and T. in F.N. 3.
	4	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	10	Same as that suggested within brackets.
	14	Same as in T. and M. in F.N. 11.
	16	तथा एवं विद्वान्
	17	Same as in G. in F.N. 13.
92	2	Same as in G. in F.N. 1.
	10	Same as that suggested within brackets.
	11	लम्बनमेका
	14	उपचितापचितरूपाणां
	15	Same as in T. and M. in F.N. 17.
93	7	सेहारैकरूप्यात्
	9	Same as in T. and M. in F.N. 5.
	15	Same as in T. and M. in F.N. 10.
94	2	Same as in T. in F.N. 1.
	3	Same as in G. in F.N. 4.
	12	प्राणविद्वद्विशेषविषया
95	3	कतिपयविशिष्ट
	11	Same as in T. and M. in F.N. 7.

Page.	Line.	Reading.
96	2	संभृत्यादिषु
	3	Same as in T. and G. in F.N. 3.
	9	Same as in T. in F.N. 11.
97	2	Same as that suggested within brackets.
	9	Same as in G. and T. in F.N. 3.
	10	Same as in G. and T. in F.N. 4 and 5.
	11	Same as in T. in F.N. 6.
	13	Same as in T. and M. in F.N. 9.
		Same as in G. in F.N. 10.
98	6	Same as in G. and T. in F.N. 6.
		Same as in F.N. 7.
	7	Same as in G. and T. in F.N. 9.
	11	Same as in T. and M. in F.N. 11.
99	6	प्रकरणानियमः
	11	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	13	Same as in G. in F.N. 10.
	14	Same as in T. in F.N. 11 and 12.
100	6	Same as in G. and T. in F.N. 3.
	9	Same as in G. and T. in F.N. 6.
	10	मुख्यत्वादभाव
	11	Same as in G. and T. in F.N. 9.
101	5	धर्मिणोऽभ्यासात् यजत्यभ्यासवत् वाक्य
102	10	Same as in T. in F.N. 7.
	13	विद्यान्तरवदितरत्रानुप
103	6	Same as in M. in F.N. 5.
	14	Same as in G. and T. in F.N. 11.
104	8	Same as that suggested within brackets.
	10	Same as in T. and M. in F.N. 11.
105	12	Same as in G. in F.N. 3.
	14	Same as in G. and T. in F.N. 6.
106	2	Same as in T. in F.N. 1.
	6	Same as that suggested within brackets.
	7	भावस्यासिद्धत्वात्
	8	व्यतिरिक्त आत्मा

പ്പിച്ചു, സുപ്രതിഷ്ഠിതങ്ങളായ മാമൂലാചാരങ്ങൾക്ക് ആമൂലാഗ്രം പരിവർത്തനം സംഭവിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഈ രീതി സംഭവബഹുലവും ചലനപരവു(dynamic)മായ പ്രാചീനനാടകങ്ങൾക്കു വിപരീതമായി പരിണമിച്ചു. ഗൌരവമേറിയ വിഷയങ്ങളെപ്പററിയുള്ള പ്രതിപാദനം എല്ലാവക്കും എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാക്കുവാൻവേണ്ടി ചിഹ്നനസമ്പ്രദായത്തെ (Symbolism) അഥവാ രൂപകാതിശയോക്തിയെ അവക്കു പലപ്പോഴും ശരണംപ്രാപിക്കേണ്ടിവന്നു. ചപലകളായ സ്ത്രീകളോ പരിഹാസപാത്രങ്ങളായ വൈദികന്മാരൊ ഇല്ലാത്ത ആധുനികനാടകങ്ങൾ വളരെ വിരളങ്ങളാണ്. ദുഃഖഭൂയിഷ്ഠമായ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം, സർവ്വസാധാരണമായ വിവാഹമോചനം, കുടുംബാംഗങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള പെരുമാററം, ഇവയൊക്കെയാണ് സാമാന്യമായി ആധുനികനാടകകർത്താക്കളുടെ കരുക്കൾ. അവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പ്രണയം ക്രൂരമായ ഒരു വികാരവും, മാനം ഗണനീയമല്ലാത്ത ഒരു ഗുണവുമായി പരിണമിച്ചിരിക്കുന്നു. നവത്വപ്രകാശനത്തിനും സ്ഥിതിസമത്വവാദത്തിനും വേണ്ടി സമുദായത്തിൻെറ അടിത്തട്ടിൽ കിടക്കുന്ന സാമാന്യജനങ്ങളായിരിക്കും മിക്ക നാടകങ്ങളിലേയും കഥാപാത്രങ്ങൾ. പ്രദർശനസ്വരൂപത്തിലും പ്രധാനങ്ങളായ വ്യത്യാസങ്ങൾ വരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. സവിസ്തരങ്ങളായ രംഗവിധാനങ്ങളുടെ ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി ആത്മഗതങ്ങളും അവസാനിച്ചു. ലോകരീതിയനുസരിച്ച് അപൂർണ്ണങ്ങളായ വാചകങ്ങളും സാധാരണങ്ങളായ ആംഗ്യങ്ങളും, സുലളിതമായ ഭാഷാരീതിയും കടന്നുകൂടി. നാടകമാരംഭിക്കുന്നതുതന്നെ കഥയുടെ അവസാനഘട്ടം മുതല്ക്കാകുക എന്നിത്യാദി പ്രകടനസമ്പ്രദായത്തിലും അവർ പരിഷ്കാരങ്ങൾ വരുത്തി.

മേൽവിവരിച്ചപ്രകാരമുള്ള നാടകങ്ങളെ തത്വകഥനനാടകങ്ങൾ (Drama of ideas) എന്നാണ് വിളിച്ചുവരുന്നതു്. ഈ നവീനപ്രസ്ഥാനത്തെ സംബന്ധിച്ചു യൂറോപ്യർതന്നെ വിഭിന്നാഭിപ്രായക്കാരാണ്. (1) നാടകംവഴി തത്വകഥനം എത്രത്തോളം സാധിക്കുന്നുവോ അത്രത്തോളം അതു നാടകത്തിനും നാടകകർത്താവിനും പ്രേക്ഷകന്മാക്കും ഗുണകരമായിരിക്കുമെന്നു ക്ലൈഡ്ഫെച്ചും (Clyde Fecth), ഭൂരിജനസുഖത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതു് നമ്മുടെ കടമയാണെന്നും അതിനു

(1) Aspects of Modern Drama—By Chandler.

കലാകാരനു് അവലംബിക്കാവുന്ന ഏകമാർഗ്ഗം യഥാർത്ഥജീവിതസമ്പ്രദായത്തെ അങ്ങനെതന്നെ പ്രദർശിപ്പിക്കുകമാത്രമാണെന്നും പ്രൊഫസർ എൽവിൻ തോമസ്സും (Prof. Elvin Thomas) ഒരു ഭാഗത്തു വാദിക്കുമ്പോൾ നാടകങ്ങൾ കേവലം തത്വവാചികളായിത്തീരുന്നതു് നാടകസാഹിത്യത്തിൻെറ ബാല്യദശയിലും നാശകാലത്തും മാത്രമാണെന്നും, നാടകശാലയിൽ ചെല്ലേണ്ടതു് ഔഷധശാലകളിൽ ചെല്ലുന്നതുപോലെയല്ല, പ്രത്യുത, നമുക്കു ആവശ്യമായ ഭക്ഷണം സന്തോഷത്തോടും ഔത്സുക്യത്തോടുംകൂടി ഭുജിക്കാവുന്നതായ ഭോജനശാലയിൽ പോകുന്നതുപോലെയായിരിക്കണമെന്നും ഐർലണ്ടിലെ സുപ്രസിദ്ധ നാടകകർത്താവായ സിഞ്ചും (Synge), ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിലെന്നപോലെ വിചാരധാരയെ ആനന്ദത്തിൽനിന്നു വിഭിന്നമാക്കുകയെന്നതു് കലകളിൽ സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നു നോർമൻ ഹേപ്ഗുഡ്ഡും (Norman Hapgood) മറുഭാഗത്തു ശക്തിയായി എതിർക്കുന്നു. എങ്ങനെയായാലും, സുസ്ഥിരമായ ആനന്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കുവാൻ അതിനു സാധിക്കുകയില്ലെന്നുള്ളതു് കലാപരമായ ഒരു വലിയ ന്യൂനതയാണ്. രംഗവേദിയിൽ സാദൃശ്യാത്മകത്വത്തെ നിഷ്കൃഷ്ടമായി അനുസരിക്കുന്നതു പലപ്പോഴും അസുഖകരമായി പരിണമിക്കാറുണ്ട്. താൽക്കാലികമായ ഉന്മേഷത്തെ ജനിപ്പിക്കുമെങ്കിലും അതു് അപ്പോൾത്തന്നെ നശിച്ചുപോകുന്നു.

പാശ്ചാത്യദേശങ്ങളിൽനിന്നു പൌരസ്ത്യരാജ്യങ്ങളിലേക്കു കടക്കുമ്പോൾ, നടനകലയെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം, ഒരു നവീനലോകമാണ് നമുക്കു ദൃശ്യമാവുന്നതു്. സുന്ദരമായ ഒരു ക്രിസ്തീയദേവാലയവും പ്രാചീനമായ ഒരു ഹൈന്ദവക്ഷേത്രവും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം ഈ രണ്ടു പ്രദേശങ്ങളിലേയും നടനകലാസമ്പ്രദായങ്ങൾ തമ്മിലുമുണ്ട്. ആദ്യത്തേതു് ഗംഭീരവും നാതിവിസ്തരവുമായ ശില്പവേലകളാൽ ആകർഷകമാണെങ്കിൽ, രണ്ടാമത്തേതു സാങ്കേതികങ്ങളും ആലോചനാമൃതങ്ങളുമായ കലാസൃഷ്ടികളുടെ സമ്പൂർണ്ണതയാൽ പ്രൌഢവുമാണ്. വികാരപരവും അനുകരണപ്രധാനവുമായ നാട്യം ഒരുഭാഗത്തു്; മതസംബന്ധിയും നിയമിതവുമായ അഭിനയരീതി മറുഭാഗത്തു്. കണ്ണഞ്ചിക്കുന്ന നിറപ്പകിട്ടിനേയും ബുദ്ധിയെ ആശ്രയിച്ചുള്ള ഭാവനകളേയും പൌരസ്ത്യർ പ്രകൃത്യാ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതിനാൽ ആ രുചിഭേദം പൌരസ്ത്യനടനകലയിലും തെളിഞ്ഞു കാണാവുന്നതാണ്.

Page.	Line.	Reading.
	12	Same as in T. in F.N. 5.
	13	Same as in T. in F.N. 7.
	16	Same as in M. in F.N. 9.
	17	नियम्यन्त इति
107	2	तदालम्बनो
	9	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	18	Add " एवंविदि पापं कर्म न श्लिष्यते" after जयति
108	9	संस्कार उप
	13	Same as in T. and M. in F.N. 7.
111	2	Same as in T. and M. in F.N. 1.
		Same as in G. and M. in F.N. 2.
	4	Same as in T. and M. in F.N. 3.
	7	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	8	Same as in T. and M. in F.N. 8.
112	6	ऋतुगमन
	11	Same as in G. and T. in F.N. 6.
	12	कल्पनात्
	16	त्यपि तत् प्राधान्येन
113	7	Same as in G. and T. in F.N. 1.
	18	लिङ्गस्य बाध:
	20	व्यतिरेकाश्च संबन्धा:
114	2	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	8	Same as in T. and M. in F.N. 5.
		Same as that suggested within brackets.
	9	Same as in G. and T. in F.N. 7.
	13	Same as in T. and M. in F.Ns. 9, 10 and 11.
	15	Same as in G. and T. in F.Ns. 11 and 13.
	17	संयोगज्ञानस्य
	19	कर्मणामनुपयोगाज्ज्ञानसाध्य
115	4	Same as in G. in F.N. 2.
	10	वचनादिवाक्य
	19	Same as in T. and M. in F.N. 12.
116	7	प्रत्यभिज्ञाप्रत्यक्षवत्

Page.	Line.	Reading.
	9	Same as in T. and M. in F.N. 8.
	11	जनितं
	13	Same as in T. in F.N. 11.
	15	Same as in G. and T. in F.N. 14.
	17	देहाद्यभ्यासात्
117	9	वामदेव्योपासना
118	2	Same as in G. in F.N. 3.
	3	प्रसिद्धाद्
	7	उभयविध in both the places.
		आख्यातस्य सन्नि
119	2	Omit साध्य
	3	अन्तरेणाश्रमधर्मं
	9	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	10–11	गृहधर्मिणां
121	11	निष्कृष्य
	16	Same as in T. in F.N. 5.
122	3	जन्मन्येव
	4	Same as in G. and T. in F.N. 2.
	4	कल्प्यते
	6	Same as in T. and M. in F.N. 3.
	14	ब्रह्मैकरूपविद्यावधारण
	16	चिरत्वाचिर
123	5	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	6	Same as in T. in F.N. 3.
	17	द्रष्टा
124	5	Same as in G. and T. in F.N. 4.
	6	द्वित्वस्येव
	8	ब्रह्मात्मताप्रत्ययेन
	13	यथा " अहं ब्रह्मास्मि " इति
		Same as in G. and M. in F.N. 10.
	14	स एष आत्मान्तर्हृदि
		एष आत्मा
	15	निर्गुणेषूपासनेष्वहंबुद्धि:
125	3	Add at the end "मनो ब्रह्मेत्युपास्ते "
	8	विशिष्टाविशेषणतया
	15	आदित्यादीनामुत्कृष्टत्वादुत्कृष्ट
	17	Same as in G. and M. in F.N. 9.

പൌരസ്ത്യനടനകലകളിൽവെച്ച് ഏററവും പ്രാചീനത്വം ചീനരാജ്യത്തിലേതിനാണെന്നാണ് വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. മതത്തോടനുബന്ധിച്ച നൃത്തഗീതാദികൾക്ക് ചരിത്രാതീതകാലങ്ങളിൽത്തന്നെ അവിടെ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠ ലഭിച്ചിരുന്നു. ചീനരാജ്യത്തിന്റെ 'സുവർണ്ണദശ' ക്രിസ്തുവിനു മുമ്പ് 23-ം 24-ം ശതാബ്ദങ്ങൾക്കിടയിലായിരുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കിയാൽ അതിന്റെ പഴക്കത്തെ കണക്കാക്കുന്നതിനു പ്രയാസമുണ്ടാകയില്ല. പക്ഷേ, ശരിയായ നാടകസാഹിത്യം ആവിർഭവിച്ചതു് അർവ്വാചീനമദ്ധ്യകാലത്തു മാത്രമാണ്. (1) യവനികകൾക്കോ മററു കൃത്രിമങ്ങളായ രംഗവിധാനങ്ങൾക്കോ നാടകവേദിയിൽ സ്ഥാനമില്ല. ഗായകന്മാർ രംഗത്തിന്റെ പിന്നിലായി പ്രേക്ഷകന്മാർക്കു കാണത്തക്കവിധം ഇരിക്കുന്നുണ്ടാവും. സംഭാഷണം കഥാപാത്രങ്ങളുടെ വാക്കുകളേക്കാൾ അധികം ഗായകന്മാരുടെ പാട്ടുകളെക്കൊണ്ടാണ് നിർവ്വഹിക്കുന്നതു്. ആംഗ്യവും നിലയും സ്വരവും ഭാവവുമെല്ലാം സങ്കേതങ്ങളുടെ ബഹുലതമൂലം ഏററവും കൃത്രിമങ്ങളായിട്ടുണ്ടെന്നു പറയാം. കൃത്രിമമുഖങ്ങൾ വെച്ചുകെട്ടിയിരിക്കയാണോ എന്നു തോന്നത്തക്കവിധം മുഖം മുഴുവനും ചായംകൊണ്ടു നിറംപിടിപ്പിക്കുന്നു. ദുഷ്ടന്മാർക്കു വെളുപ്പ്, ഉത്തമന്മാർക്കു ചുവപ്പ് എന്നിങ്ങിനെ ഇതിനും നിശ്ചിതമായ നിയമങ്ങളുണ്ടു്. പൌരസ്ത്യനാട്യകലകൾക്കെല്ലാമെന്നതുപോലെത്തന്നെ ചീനരുടെ അഭിനയത്തിലേയും രസാനുഭവം പ്രധാനമായി സങ്കല്പമൂലകമാണ്. നാട്യകല വശഗമാവേണമെങ്കിൽ നിഷ്കൃഷ്ടമായ ശിക്ഷണവും കൂടിയേതീരൂ. മരിച്ച ആൾ രംഗത്തിൽനിന്ന് എഴുന്നേററുപോകുന്നതുകണ്ടാൽ നാലാളുകൾ താങ്ങിയെടുത്തിരിക്കുകയാണെന്നു തോന്നിക്കുവാൻ പാശ്ചാത്യരുടെ ശിക്ഷണരീതികൊണ്ടു സാധിക്കുന്നതല്ല. ചൈനയിലേയും ഗ്രീസിലേയും നാടകങ്ങൾ തമ്മിൽ പല സാദൃശ്യങ്ങളുമുണ്ടെങ്കിലും ഉത്ഭവത്തിലോ വളർച്ചയിലോ ഒന്നു മറെറാന്നിനോടു കടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. (2)

ജപ്പാനിലെ നടനകല പ്രഭുക്കന്മാരുടേതെന്നും സാധാരണന്മാരുടേതെന്നും രണ്ടായി തിരിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. പ്രഭുക്കന്മാരുടേതെന്നു പറയാവുന്ന 'നോ നാടകം' (No-play) ഏററവും ചിന്താപരവും നിഷ്കൃഷ്ടമായി

(1) The Theatre—By Sheldon Cheney.

(2) The Chinese, Vol. II—John Francis Davis, p. 192.

നിയമിതവുമാണ്. സാധാരണന്മാരുടെ സ്വത്തായ 'കബുക്കി'യിൽ, ജപ്പാൻകാരുടെ വാസനയ്ക്കു് അനുയോജ്യമായ മോടിയും പകിട്ടും തെളിഞ്ഞുകാണാം. 'നോ നാടക'ത്തിൽ രംഗത്തിൽത്തന്നെ പ്രതിഷ്ഠിതരായ ഗായകന്മാരാണ് അഭിനയത്തെ ആകപ്പാടെ യോജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നതു്. ഗ്രീക്കുകാരുടെ കോറസ്സിന്റെ (Chorus) സ്ഥാനം വഹിക്കുന്ന ഈ ഗായകസംഘം കഥയുടെ വ്യാഖ്യാനവും കഥാപാത്രങ്ങളെപ്പററിയുള്ള വിമർശനവും നിർവ്വഹിക്കുന്നു. ഓരോ വികാരത്തിനും വിചാരത്തിനും ഇന്നിന്ന മുദ്രകൾ കാട്ടിക്കൊള്ളണമെന്നു നിയമമുണ്ടു്. മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടാത്തവരായ കഥാപാത്രങ്ങൾ കൃത്രിമമുഖങ്ങൾ മാത്രമേ ഉപയോഗിക്കാവൂ. ഇങ്ങനെ ജപ്പാനിലെ നടനകലയുടെ ഉൽകൃഷ്ടവിഭാഗമായ 'നോ നാടകം' ആമൂലം സാങ്കേതികവും പ്രത്യക്ഷപ്രകൃത്യനുകരണത്തിൽനിന്ന് അത്യന്തം വിദൂരവുമാണ്. ഈ നടനകലാസമ്പ്രദായം ചുരുങ്ങിയതു് 600 കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പും പ്രയോഗിച്ചുവന്നിരുന്നുവെന്നതിനു ലക്ഷ്യങ്ങളുണ്ടു്. രണ്ടാമത്തെ വിഭാഗമായ 'കബുക്കി'യുടെനേരെ പണ്ഡിതന്മാർക്കും പ്രഭുക്കന്മാർക്കും ആദ്യകാലം മുതൽക്കുതന്നെ അവജ്ഞമാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഇതു ക്രിസ്തുവർഷം 1600-ാമാണ്ടിനിടക്ക് 'ഓകുനി' (O-Kuni) എന്ന ഒരു നർത്തകിയുടെ നൃത്തവിധാനങ്ങളിൽനിന്നും സംജാതമായതാണെന്നാണ് ഊഹിക്കപ്പെടുന്നതു്. ഇതിൽ കാലക്രമേണ 'നോ നാടക'ത്തിലേയും ദേശീയവിനോദങ്ങളിലേയും അംശങ്ങൾ കൂട്ടിച്ചേർത്തു. കൃത്രിമമുഖങ്ങൾ വെച്ചുകെട്ടുന്നതിനു പകരം മാമൂൽനിയമങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് മുഖത്തു ചായം തേക്കുവാൻ തുടങ്ങി. സങ്കല്പാശ്രിതമായ ചീനനാടകങ്ങളുടേയും പ്രകൃത്യനുകരണമായ പാശ്ചാത്യനാട്യത്തിന്റേയും മദ്ധ്യത്തിലാണ് 'കബുക്കി'യുടെ നില. ഈ രണ്ടു വിഭാഗങ്ങൾക്കും പുറമെ പാവകളിയെന്നോ പാവക്കൂത്തെന്നോ (Dall Theatre) വിളിക്കാവുന്നതും പ്രാചീനവുമായ മൂന്നാമതൊരുതരവും ജപ്പാനിൽ സാധാരണമാണ്. (1)

ഭാരതത്തിലെ ദേവദാസീനൃത്തത്തിൽനിന്നു പറയത്തക്ക വ്യത്യാസമൊന്നും കൂടാത്ത ഒരു നർത്തനരീതി കമ്പോഡിയ (Cambodia)യിൽ ഇന്നും അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ നൃത്തത്തിലെ പല സന്ദർഭങ്ങളും അവിടത്തെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലുള്ള ശില്പവേലകളിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരിക്കു

(1) The Theatre—By Sheldon Cheney.

Page.	Line.	Reading.
126	16	आविर्भावसिद्धे
	16	Same as in G. in F.N. 8.
	18	धानमन्तरेणैवादृष्टक्रतुफलसाध
	19	अपरोक्षस्यापि प्रत्ययस्योप
127	3	कर्मनिरोध
	5	Same as in G. in F.N. 5.
	14	अपहतपाप्मादिलक्षण
	15–6	बाधकतया तन्निमित्तदुरित
128	3	विध्यन्यथाविरोधात्
	5	Same as in T. and M. in F.N. 1.
	6	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	11	Same as in G. in F.N. 6.
	12	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	17	वानुगृहीतम्
	18	Same as in G. and T. in F.N. 10.
129	2	दर्शनं वा विसं
	8–9	क्षयत्वसाम्यात्
130	7–8	Omit सद्भावस्य...नुसारेण
	8	अप्रकृतौ
	9	मुख्यार्थसंभवात्
	11	वश्यत्वलिङ्गेन
	13	Same as in G. in F.N. 9.
	14	भावाभावात्
131	5	आत्मानुगमनलिङ्गाच्च
	13	साधारण्यैवोत्क्रान्तिः
	14	Same as in T. and M. in F.N. 6.
	20	Same as in T. and M. in F.N. 7.
132	8	सामान्यश्रुतिस्मृतिलोक
	9–10	अभिधाय
	10	उत्क्रामन्ति
	14	समवनीयन्ते
	18	Same as in G. and T. in F.N. 8.
133	3	Omit इति after पुरुषः
	6	Omit संबन्ध
	7	Same as in G. and T. in F.N. 3.
	10–11	दिति परिणाम
	12	Same as in T. and M. in F.N. 5.

Page.	Line.	Reading.
	16	Same as in G. in F.N. 7.
	18	पक्षेऽपि सह भूतसूक्ष्मैः ब्रह्मणि
134	2 and 3	Same as in G. and T. in F.Ns. 1, 2, and 3.
	14	Same as in T. and M. in F.N. 7.
	16	मन्दान्धकारापवरकान्तरिवोप
	17	फला ब्रह्मविद्येत्युक्तम्
135	2	पर्वस्याभाव
	3	विद्याविधानान्य
	4	दक्षिणायनेनापि
136	5	मार्गस्य द्वयव्यतिरेके
	6	Same as in T. and M. in F.N. 6.
	8	पन्थानमापाद्य
	9	न्तरमहश्च
		वायुमागच्छति
	13	Omit सः before वायुलोकम्
	15	विद्युदुपरि-
	16	Same as in T. and M. in F.N. 8.
137	5–6	न्यायेनाहुः शुक्ल
	7	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	18	Same as in G. and M. in F.N. 4.
	21	Same as in G. in F.N. 6.
138	5–6	Omit तृतीय...इति
	6	तृतीयशब्दस्य च प्रजापतेः
		Same as in T. in F.N. 4.
	7	शब्दयोः
	8	प्रसङ्गात् तथा ऐरंमदीयस्य सरसः
	9	अश्वत्थस्य च सोम
	14	स एतान्
		Same as in G. and T. in F.N. 7.
	15–6	तेषामपि निर्दिष्टगति
	16	परब्रह्म
	18	फलोपचयापचयदर्शनेन विरोधः स्यात्
139	3	ब्रह्मभूतस्य
		ब्रह्मणास्सकामः
	4–5	वैश्वनराद्युपास
	6	Same as in G. in F.N. 4.

ന്നതു കാണാം. നാട്യശാസ്ത്രോക്തങ്ങളായ മുദ്രകളുടെ ജ്ഞാനമില്ലാതെ അവയിലുള്ള കലാസൌന്ദര്യം മനസ്സിലാക്കുവാനും സാധിക്കുന്നതല്ല. അവിടത്തെ നടനകലയെപ്പററി പലേ അന്വേഷണങ്ങളും നടത്തിയിട്ടുള്ള സേപ്പൊ മാഷൽ (Sappho Marchal) ഇതു് ആര്യസംസ്കാരം പ്രചരിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവിടെ നിലവിലിരുന്നിരിക്കണമെന്നു കൂടി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. അവിടത്തെ ശിലാലിഖിതങ്ങളും ശില്പവേലകളും പരിശോധിച്ചതിൽനിന്നു് ഒരു കാലത്തു് പ്രഭുപുത്രികളും രാജകുമാരികളും ഈ അഭിനയത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നതായി തെളിയുന്നുവെന്നും അദ്ദേഹം പറയുന്നു. കൊട്ടാരങ്ങളിലും ക്ഷേത്രങ്ങളിലും പ്രദശിപ്പിക്കുവാൻ വ്യത്യസ്തസമ്പ്രദായങ്ങളോടു കൂടിയ നൃത്തവിധാനങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. (1)

ജാവയിലെ പ്രാചീനസംസ്കാരത്തിൻെറ അവശിഷ്ടമായി ഇന്നു നമുക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതു് അവിടത്തെ നാട്യകല മാത്രമാണെന്നു പറയുന്നതിൽ അബദ്ധമില്ല. ജാവയിലെ നാട്യരീതികളിൽവെച്ചു പ്രാധാന്യം, പ്രഭുക്കന്മാരെ ആശ്രയിച്ചു വത്തിക്കുന്നതും ക്രിസ്തുവഷം 18-ാം ശതാബ്ദത്തിൽ മാത്രം ഉത്ഭവിച്ചതെന്നുവെച്ചിട്ടുള്ളതുമായ 'വായങ്ങ് വോങ്ങ്' (Wayang Wong) നാണു്. ഭാവാഭിനയത്തിനു് ഇതുപോലെ സമത്ഥമായ ഒരുനാട്യകല ലോകത്തിൽ മറെറങ്ങുംതന്നെയില്ലെന്നാണു് കലാനിരൂപകന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു്. (2) ഭാരതയുദ്ധമാണു് അതിലെ വിഷയം. വിശിഷ്ടവും മനോഹരവുമായ നൃത്തങ്ങൾ നിവ്വഹിക്കേണ്ട ഭാരം പാണ്ഡവക്കാണു്. അവരിൽ ഓരോരുത്തരുടെ നൃത്തരീതി തന്നെയും വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരിക്കും. ഭീമൻെറ ക്ഷത്രിയോചിതമായ നൃത്തംപോലെയല്ല അജ്ജുനൻേറതു്. കൌരവന്മാരുടെ തള്ളിച്ചയും ക്രൂരതയും അവരുടെ നൃത്തങ്ങളിലും കാണാം. ദാനവന്മാരുടെ അപരിഷ്കൃതനൃത്തമാകട്ടെ എല്ലായ്പോഴും സമരരൂപത്തിലാണു്. പൌരാണികകഥകൾ, വിലപിടിച്ച ഉടുപ്പുകൾ, രംഗവിധാനങ്ങളുടെ അഭാവം, മാമൂൽപ്രകാരമുള്ള നൃത്തരീതികളും മുദ്രകളും ഇവയൊക്കെക്കൂടി വായങ്ങ് വോങ്ങിനു് വളരെ പ്രാചീനത്വം തോന്നിക്കുന്നു. ചരിത്ര

(1) Four Faces of Siva—By Robert J. Casey, pp. 113—114.

(2) Javanese Dances—By J. V. H. Laberton—Quoted in Modern Review. Feb.—1926, pp. 219—221.

പ്രകാരം ശരിയല്ലെങ്കിലും ഇതിൻെറ ഫലം ഏതാണ്ടു് അങ്ങനെതന്നെയാണു്. വീര്യവും വൈശിഷ്ട്യവും വിളയാടിയിരുന്ന ഭൂതകാലത്തെ ക്ഷോഭജനകവും സജീവവുമായ രീതിയിൽ അതു പ്രദശിപ്പിക്കുന്നു. രാജാക്കന്മാരുടേയും പ്രഭുക്കന്മാരുടേയും ഗൃഹങ്ങളിൽ സ്ഥിരമായ കളിയോഗക്കാരുണ്ടായിരിക്കും. കളികളിൽ രാജകുമാരന്മാർ വേഷംകെട്ടുകയെന്നതു് ജാവയിൽ ഒട്ടുംതന്നെ അപൂവ്വമല്ല. (1) ചുരുങ്ങിയതു് മൂന്നു വഷത്തെ കഠിനമായ പരിശ്രമംകൊണ്ടു മാത്രമേ അതിലെ നിയമങ്ങൾ അഭ്യസിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയുള്ളു.

മേൽപ്രസ്താവിച്ച നൃത്യത്തിനോടു പലവിധത്തിലും സാമ്യമുള്ളതായ മററുചില നൃത്തങ്ങളും കൂടി ജാവയിൽ കാണ്മാനുണ്ടു്. നയുബൻ (Nayuban) എന്ന സ്ത്രീനൃത്തം പൊതുജനങ്ങളുടെ സ്വത്താണു്. പക്ഷേ, ശ്രിമ്പി (Srimpi) എന്ന മറെറാരുവിധം നൃത്തത്തിൽ ക്രെററൺ (Kreton) കൊട്ടാരത്തിലെ രാജകുമാരികൾക്കുമാത്രമേ പങ്കെടുക്കുവാൻ പാടുള്ളു. അതു് ഒമ്പതു ഗോപസ്ത്രീകൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മുമ്പിൽ പ്രദശിപ്പിക്കുന്നതെന്നു സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതും ഏററവും സാങ്കേതികമായതുമാണു്. അതു രാജസന്നിധിയിൽവെച്ചു മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാവു. ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ സ്ഥാനം വഹിക്കുന്ന രാജാവിനെപ്പററിയല്ലാതെ മററു യാതൊരു വിചാരത്തിനും ആ സമയത്തു് നത്തകികളുടെ മനസ്സിൽ സ്ഥാനമില്ലത്രെ. മുദ്രകൾ ഭാരതീയരുടേതിൽനിന്നും വളരെയൊന്നും വ്യത്യസ്തങ്ങളല്ല. ജാവയിലെ പ്രാചീനശില്പവേലകളിൽ കാണുന്ന മുദ്രകൾക്കു് ഭാരതീയമുദ്രകളോടു് ഇതിലധികം സാമ്യംകാണുന്നുണ്ടെന്ന വസ്തുതകൂടി ഈ അവസരത്തിൽ സ്മത്തവ്യമാകുന്നു. കൃത്രിമമുഖങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതും വായങ്ങ് ടോപ്പങ്ങ് (Wāyang Topeng) എന്നു വിളിച്ചുവരുന്നതുമായ ഒരുതരം നാടകവും ജാവയിൽ സാധാരണമാണു്. കേരളത്തിൽ കാണുന്ന 'ബ്ലാവേലിവായന'തന്നെയാണു് ജാവയിലെ ഏററവും പുരാതനമായ വായങ്ങ് ബെബർ (Wāyang Beber) അഥവാ യമപടം. നന്മതിന്മകളുടെ അനന്തരഫലത്തെ കാണിക്കുവാനായി സ്വഗ്ഗനരകങ്ങളുടെ ചിത്രങ്ങൾ വരച്ചു ഒരു പ്രത്യേകതരത്തിൽ പാടിക്കൊണ്ടുനടക്കുന്നതാണതു്.

(1) History of India and Indonesian Art—By A. K. Coomaraswami—London 1927—p. 211.

Page.	Line.	Reading.
	6	इति विरोधात्
	10	विलयकारणभावाद्विधया प्रवि
	15	समयेनावृत्तेः
		नावर्तिष्यन्त
	16	अनुमानविशेषात्
	19	Same as in T. and M. in F.N. 10.
	20	प्रतिपत्तव्यव्यवस्थो
	20–1	Read प्रतीक...ब्रह्मणोऽपि after गच्छताम् in the same line.
140	3	Same as that suggested within brackets.
	8	मानसुखो हि सुखाय
	14	Same as that in T. in F.N. 3.
141	3	Same as in T. and M. in F.N. 2.
	7	प्रतीकविषयकत्वेन
142	6–7	गृहीताभिनिष्पत्ति
	10	विधीयमानस्य
		Same as in T. and M. in F.N. 6.
	15	Same as in G. in F.N. 10.
143	2	Same as in G. in F.N. 1.
	9	तत्र तर्हि
144	2	असिद्धेः
	3	हान्या प्रतिबन्धस्वरूपा
	8	Add अविद्यादिक्लेशहान्या after सतः
	11–16	Read this sūtra and the commentary after उपपत्तिरुक्ता in line 3 on p. 145.
	13	सङ्कल्पव्यतिरिक्तोचित
145	6–7	शरीरान्तरेषु
	7	चैतन्याभिव्यक्तेः
	11	जीवभेदात्
146	8	ब्रह्मणा भोगमात्रसाम्यतन्मुक्तित्व
	9	Same as in G. in F.N. 2.
	11	लक्षणायाश्च
	13	Same as in T. and M. in F.N. 6.
	13	प्रकृतिविलयलक्षणायाः
	17	तैर्मोक्षे
147	4	विप्रलम्भमात्रं

TATTVASUDDHI

EDITED BY

S. S. SURYANARAYANA SASTRI

AND

E. P. RADHAKRISHNAN

ജാവാനിവാസികൾ വളരെ പ്രധാനമായി ഗണിച്ചുവരുന്ന മറെറാരു വിനോദമായ 'വായങ് പൂർവ്വം' (Wāyang Pūrva) (1) കേരളത്തിൽ ഇന്നും ശേഷിച്ചു കാണുന്ന 'ഓലപ്പാവക്കൂത്ത്'ല്ലാതെ മറെറാന്നുമല്ല. രാമായണവും ഭാരതവുമാണ് ഇതിലെ കഥാവിഷയം. ഈ 'ഛായാനാടകം' ചുരുങ്ങിയതു് 12 മണിക്കൂറിൽ കുറയാതെ നിലനില്ക്കും. തോലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള പാവകളെ ചരടുകൊണ്ടു ചേഷ്ടിപ്പിക്കുന്നതിൻെറ നിഴൽ വസ്ത്രത്തിന്മേലോ മറെറാ പ്രതിഫലിപ്പിച്ചു കാണിക്കുന്നു. ഇതിൽ രസാനുഗുണമായ ഗീതവും വാദ്യവും പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഈ പാവകളെക്കൊണ്ടു പെരുമാറുന്നതു് വളരെ ആദരവോടും ഭക്തിയോടുംകൂടി മാത്രമാണ്. 'ഛായാനാടകം' ജാവക്കാർക്കു ഒരു വെറുംവിനോദമല്ല; പിന്നെയോ, പൂർവ്വികന്മാരുടെ പ്രീതിക്കായി അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഒരു പുണ്യകർമ്മംകൂടിയാണ്. ഛായയുടെ സഹായംകൂടാതെയും ചുവട്ടിലിരുന്നു ചരടുവലിച്ചു ചേഷ്ടിപ്പിക്കുന്നതുമായ മറെറാരുതരം പാവകളികൂടി ജാവയിൽ കാണാം. ഇവയെപ്പററി കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ അന്യത്ര പ്രസ്താവിക്കുന്നതാണ്.

സയാം (Siam) മിലെ പ്രധാനമായ നാട്യരീതിയായ 'ലഖോണി'ൻെറ (Lakhon) ഉത്ഭവസ്ഥാനം ഭാരതമാണെന്നാണ് വെച്ചിട്ടുള്ളതു്. കമ്പോഡിയയിലേയും സയാമിലേയും നാട്യങ്ങൾ ഏകദേശം ഒരേതരത്തിൽത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നുവെന്നതും പ്രസ്താവാർഹമാണ്. പ്രണയവും, വിജയവും, ശൗര്യവുമൊക്കെ ഇതിനു വിഷയങ്ങളാവാം. വിദൂഷകവേഷം മാത്രമേ പുരുഷന്മാർ സ്വീകരിച്ചുകൂടൂ. ദേവകളും, ഭൂതങ്ങളും, വാനരന്മാരും കൃത്രിമമുഖം ഉപയോഗിക്കുന്നു. പുരുഷന്മാർ മാത്രം അഭിനയിക്കുന്നതും രാമായണകഥാവിഷയകവുമായ 'ഖോൺ' (Khon) എന്ന നാട്യവിനോദത്തിന് എല്ലാപാത്രങ്ങൾക്കും കൃത്രിമമുഖങ്ങളാണ് ഉപയോഗിക്കുന്നതു്. ഭാരതീയനാട്യകലയുടെ ഉത്ഭവത്തെപ്പററി നാട്യശാസ്ത്രത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതിനോടു് സാമ്യംവഹിക്കുന്ന ഒരു ഐതിഹ്യം സയാംകാരുടെ 'ലഖോൺ നോറ' (Lakhon Nora) അല്ലെങ്കിൽ 'ലഖോൺ ഛത്രി' (Lakhon Chatri) എന്നതിനെ സംബന്ധിച്ചും കാണ്മാനുണ്ടു്. ഇവയ്ക്കു പുറമെ ഛായാനാടകവും പാവകളിയും കൂടി സയാമിൽ സാധാരണമാണ്. (2)

(1) Wāyang = ഛായ. പൂർവ്വം = പ്രാചീനം.

(2) History of Indian and Indonesian Art—p. 180.

പൌരസ്ത്യപാശ്ചാത്യനാട്യരീതികൾ തമ്മിൽ ആകൃതിയിലും ആദർശത്തിലും ഗണ്യമായ വ്യത്യാസങ്ങളുണ്ടെന്ന് ഇത്രയുംകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞുവല്ലൊ. 'മനഃപൂർവ്വമായ കൃത്രിമത്വം അഥവാ നിയമിതമായ നാടകീയസൌന്ദര്യം—' ഇതു പൌരസ്ത്യനടനകലയുടെ പ്രത്യേകതയാണ്. ഈ സ്വഭാവവിശേഷം പരിപുഷ്ടവും പ്രവൃദ്ധവുമായ സ്വരൂപത്തെ പ്രാപിക്കുന്നതു കാണേണമെങ്കിൽ ഭാരതീയനടനകലയിൽക്കൂടെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം സഞ്ചരിക്കുകതന്നെ വേണം.

तत्त्वावेदकप्रामाण्यनिरूपणं एकविंशम् ।

यत्तत्त्वप्रतिपादकश्रुतिवचो मानं विदुः पण्डिताः
तत्त्वावेदकमन्यदाहुरखिलं मिथ्यार्थनिष्ठं ततः ।
तत्साक्षादपरोक्षमव्ययमजं सर्वात्मकं सर्वगं
वन्दे विश्वविवर्तहेतुममलं ज्योतिः पदं वैष्णवम् ॥

संप्रति विचार्यते—किं समस्तं प्रमाणं तत्त्वावेदकम्, आहोस्वित् द्वैताद्वैतविज्ञानयोः तत्त्वातत्त्वावेदकभावेन व्यवस्था ?—इति । तत्र[1] केचित् आचक्षते—सर्वं प्रमाणं तत्त्वावेदकमेव युक्तम्, प्रमाणत्वाविशेषात्; प्रमाणं[2] अतत्त्वावेदकमिति विप्रतिषेधाच्च । अथापि स्यात्—द्वैताद्वैतविज्ञानयोः परस्परविरोधात्, वस्तुनि च[3] विकल्पासंभवात्, अन्यतरस्यापि निरालम्बनत्वानुपपत्तेः इत्थं व्यवस्था–इति, तदपि न प्रमितिपथमध्यास्ते[4], विरोधाभावात् । तथा हि—प्रत्यक्षादिविरोधात् आगमस्य मुख्यार्थासंभवे सति गुणवादेनैव प्रवृत्तिर्युक्ता, न प्रत्यक्षाद्युपमर्दकत्वम् । तदुक्तम्—'गुणाद्वाप्यभिधानं स्यात् सम्बन्धस्याशास्त्रहेतुत्वात्' (P. M, III, ii, 4) इति । कस्तर्हि निगमनहेतुः ? किं आगमविरोधात् प्रत्यक्षं अतत्त्वावेदकं कल्प्यताम्, किं वा प्रत्यक्षविरोधात् आगमस्य प्रवृत्त्यन्तरं वा ? इति । सोऽभिधीयते । प्रत्यक्षविरोधे दुर्बलत्वात्[5] आगमस्यैव प्रवृत्त्यन्तरकल्पनं युक्तम् । तथा हि—प्रथमप्रमाणत्वात्, प्रत्ययान्तरनिरपेक्षत्वात्, अखिलजनसंप्रतिपन्नत्वात्, अनन्यथासिद्धत्वात्, अव्याकुलत्वात्, व्यवहाराविसंवादाच्च[6] प्रत्यक्षं तावत् प्रमाणम् । तद्विरोधे सति आगमस्य चरमप्रमाणत्वात्[7], पदपदार्थतत्सम्बन्धज्ञानस्य[8] प्रत्यक्षसव्यपेक्षत्वात्, क्वचित्

---

१. E: अत्र
२. E: प्रमाणत्वावेदक
३. B omits च
४. B: प्रतीतिपद्धतिं
५. B: स्वबल ; E: दुश्बल
६. B: हारासंवादाच्च
७. E omits चरम
८. B: सम्बन्धविषयप्रत्यक्षादिसव्यपेक्षत्वात्
E: सम्बन्धविषयप्रत्यक्षसव्यपेक्षत्वात्

NOTE

In this article the author discusses the views of Ānandavardhanācārya and Mahima Bhaṭṭa, two well known Sanskrit Rhetoricians about the function of words. The former formulates a new theory about the suggestive capacity (vyanjana) of words besides Abhidha (primary significance) and Lakṣaṇa (secondary significance). The latter tries to refute it in his work entitled Vyaktiviveka. Mr. Nair has subjected the arguments of Mahima Bhaṭṭa to a searching analysis and establishes the superiority of the theory propounded by Ānandavardhana.

C. A. M.

कैश्चित्[1] आगमप्रामाण्ये[2] वि[3]प्रतिपन्नत्वात्, गुणवादेनापि सावकाशत्वात्, कर्म[4]ज्ञान-भागयोः आगमस्य द्वैताद्वैत[5]विषययोः परस्परस्पर्धितया सव्याकुलत्वात, अद्वैतविज्ञानस्य व्यवहारविसंवादाच्च दौर्बल्यम्। ततश्च विरोधे सति आगमस्यैव प्र[6]वृत्त्यन्तरकल्पना युक्ता--इति। यदि च अद्वैतश्रुतेः मुख्यार्थमभ्युपगम्येत, तदा अद्वैतविज्ञानेन प्रत्यक्षादिप्र[7]सिद्धद्वैतप्रपञ्चबाधः[8] स्यात्। न च प्र[9]माणप्रतिपन्नस्य बाधो युक्तः, आगमप्रमाणसंसिद्धं[10]द्वैतात्मतत्त्वे अनभ्युपगमात्। नापि बाध्यविषयज्ञानस्य प्रामाण्यं युक्तम्, शुक्तिकाकलधौतादिषु अदर्शनात्। तस्मात् प्रत्यक्षादि च[11] प्रमाणं चेत् अभ्युपगतम्, तर्हि सर्वं प्रमाणं तत्त्वावेदकमेवेति समाश्रयणीयम्--इति।

तत्राभिधीयते। स्यादेतदेवं यद्यविशिष्टं असंभावितदोषकारणजन्यत्वं प्रत्यक्षागमयोः स्यात्। न त्वेतदस्ति। तथा हि—अर्थेन्द्रियसंप्रयोगजन्यविज्ञानं प्रत्यक्षमुच्यते। तत्तु क्वचित् विषयदोषात् दुष्यति, यथोच्चतरगिरिशिखरवर्तिषु महातरुषु बहुषु[12] भूमिष्ठस्य दवीये अवस्थानदोषात् एकत्वा[13]ल्पत्वप्रतीतिः; क्वचिच्च अदृष्टादिदोषरूषितान्तःकरणवैकल्यात्, यथा मार्ताण्डमण्डलसुषिरादिविज्ञानम्, यथा वा गन्धर्वनगरादिप्रतिभासः। अतः संभावितदोषकारणं तावत् प्रत्यक्षम्। शब्दस्य तु स्वतो दोषवत्त्वकल्पनायां तज्जनितविज्ञानस्य सर्वस्य अप्रामाण्यप्रसङ्गात्, वेदवाक्यस्य पुरुषसम्बन्धनिमित्तदोषाभावाच्च असंभावितदोषकारणजन्यमेव वैदिकविज्ञानम्। अतः[14] प्रत्यक्षात् आगमो बलवान्। इन्दुमण्डलभेदप्रतिभासादिवत्[15] एकत्वानुमानम्।

1. E: केचित्
2. B E add अपि
3. E omits वि
4. B drops कर्म
5. E: द्वैताद्वैतयोः
6. B omits प्र
7. B omits प्र
8. B: बाधा
9. B E omit प्रमाण and E reads संप्रतिपन्नस्य
10. E: संबन्ध
11. B omits च
12. B omits बहुषु
13. E: एकत्वाल्पत्व
14. B: पुनः
15. B: भासादिवैकत्वा; E: भासादिव तदेकत्वा

यत्तूक्तम्—प्रथमप्रमाणत्वात् प्रत्यक्षं बलीयः—इति, तदसिद्धम्। न हि प्रथमचरमभावः प्रमाणानां स्वं स्वमर्थं साधयतां[1] उपलभ्यते, संभवति वा। तत्संभवे सति आगमस्यैव प्राथम्यम्, अनादिसिद्धत्वात्, तत्पूर्वकत्वाच्च सर्वजगत्प्रभवस्य।

यदप्युक्तम् 'आगमविज्ञानं प्रत्यक्षसव्यपेक्षम्' इति, तत्र वक्तव्यम् 'किं उत्पत्तौ सापेक्षत्वम्[2], आहोस्वित् प्रमितौ?' इति। यदि तावदुत्पत्तौ, न तत् दौर्बल्यकारणम्, शुक्तिकारजतप्रतिभासस्य इन्द्रियदोषानुमानहेतुत्वेऽपि तदपेक्षया अनुमानस्य दौर्बल्यादर्शनात्।

अथ प्रमितौ[3]वपेक्षा इति, तदपि न पण्डितहृदय[4]पुण्डरीकमधिरोढुमर्हति, सर्वप्रमाणानामपि स्वतःप्रामाण्येन प्रमितौ[5]वनपेक्षत्वात्।

यदपीदमवादि—सकलजनसंप्रतिपन्नत्वात् प्रत्यक्षस्य बलीयस्त्वम्—इति, तदपि न मनोहरम्, देहात्मभावप्रतिभासस्य सकल[6]जनसंसिद्धस्यापि आगमादनुमानाद्वा बाधदर्शनात्। अथ तत् विवेकिनां अप्रसिद्धं[7] इत्युच्येत, तर्हि इहापि ब्रह्मविदां अप्रसिद्धं[8]मेव द्वैतप्रतिभासस्य प्रामाण्यं इति समानश्चर्चः।

यदपीदमुक्तम्--आगमस्य सावकाशत्वात् निरवकाशं प्रत्यक्षं बलीयः—इति, तदपि न साधु भाषितम्[9], अद्वितीयागमस्यैव [निरव[10]काशत्वात्। न ह्यद्वितीयागमस्य गुणवादेन अन्यशेषत्वसमाश्रयणं[11] युक्तम्[12], अनन्यपरत्वावगमात्। अतः व्यवहारातीतवस्तुविषयाद्वैतश्रुतिः यदि तत्त्वावेदकप्रामाण्यमपि न लभेत, तदा]

1. A E: प्रसाधयतां
2. B: सापेक्षं
3. B: प्रमितौ, तदपि
4. B: हृत्पुण्ड
5. B: प्रतीता
6. A E: सकलसिद्धस्यापि
7. B: असिद्धं
8. A: असिद्ध
9. B omits भाषितम्
10. E drops the portion within brackets
11. B omits समाश्रयणं
12. A omits युक्तम्

കാവ്യാനുമാനവാദവിചാരം.

അൎത്ഥബോധനത്തിൽ ശബ്ദത്തിന്ന് അഭിധയെന്നും ലക്ഷണയെന്നും രണ്ടു വ്യാപാരം പ്രായേണ ഭാരതീയശാസ്ത്രകാരന്മാർ എല്ലാവരും അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയുടെ സ്വരൂപനിൎവ്വചനത്തിൽ മാത്രം അവൎക്ക് തമ്മിൽ സ്വല്പം ചില അഭിപ്രായവ്യത്യാസം ഉണ്ടെന്നേയുള്ളു. എന്നാൽ, ആനന്ദവൎദ്ധനപ്രഭൃതികളായ ആലങ്കാരികന്മാർ ആ രണ്ടു വ്യാപാരങ്ങൾക്കും പുറമെ ശബ്ദത്തിന്നു വ്യംഗ്യാൎത്ഥവിഷയമായി വ്യഞ്ജനയെന്നു മറെറാരു പ്രധാനവ്യാപാരംകൂടിയുള്ളതായി സയുക്തികം സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. വ്യംഗ്യവ്യഞ്ജകഭാവരൂപമായ ഈ വ്യാപാരം വൈയാകരണന്മാൎക്കും അഭിമതം തന്നെയാണ്. മററുള്ളവരാകട്ടെ, അതായത്, നൈയായികന്മാർ, മീമാംസകന്മാർ, വേദാന്തികൾ മുതലായവരാകട്ടെ, വ്യഞ്ജനയെ ആദരിക്കുന്നില്ല. വ്യഞ്ജനാവ്യാപാരത്തിന്നു വിഷയമാണെന്നു ധ്വനിവാദികൾ അഭിപ്രായപ്പെടുന്ന ആ പ്രതീയമാനമായ അൎത്ഥം അനുമാനത്തിന്നല്ലാതെ ശബ്ദവ്യാപാരത്തിന്നു വിഷയമല്ലെന്നാണ് നൈയായികന്മാരുടെ വാദം. മററുള്ളവർ "യൽപരശ്ശബ്ദസ്സ ശബ്ദാൎത്ഥഃ" (ശബ്ദത്തിന്നു താല്പൎയ്യം—പ്രയോക്താവിന്റെ വിവക്ഷ—ഏതിലോ അതു ശബ്ദത്തിന്റെ അൎത്ഥമാകുന്നു.) എന്ന ന്യായപ്രകാരം ശബ്ദവ്യാപാരവിഷയമാണെന്നു സമ്മതിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും വ്യഞ്ജനയെന്ന ഒരു അതിരിക്തവ്യാപാരം സ്വീകരിക്കുന്നില്ല. ബഹുമുഖങ്ങളും സൂക്ഷ്മങ്ങളുമായ അവരുടെ ആ അഭിപ്രായഗതികളെപ്പററി മറെറാരവസരത്തിൽ വിവരിച്ചുകൊള്ളാം. അനുമാനവാദികളിൽ പ്രബലനായ മഹിമഭട്ടന്റെ വാദം മാത്രം എത്രത്തോളം ക്ഷോദക്ഷമമാണെന്നു കുറഞ്ഞൊന്നു പരിശോധിച്ചു നോക്കുവാനേ തൽകാലം തുനിയുന്നുള്ളു.

മഹിമഭട്ടന്റെ അഭിപ്രായം:—

അൎത്ഥം വാച്യമെന്നും അനുമേയമെന്നും രണ്ടുവിധം മാത്രമാകുന്നു. ശബ്ദത്തിന്ന് അഭിധയല്ലാതെ മറെറാരു വ്യാപാരവുമില്ല. ശബ്ദവ്യാപാരത്തിന്നു വിഷയമായ അൎത്ഥമാണ് വാച്യം. വാച്യാൎത്ഥമായ

निरवकाशैव स्यात् । प्रत्यक्षस्य पुनः अतत्त्वावेदकत्वेऽ[1]पि देहात्मत्वादिप्रतिभासवत् लौकिकवैदिकव्यवहाराङ्गतोपपत्तेः न अत्यन्तमनवकाशत्वम् ।

यदपीदमुद्भावितम्---कर्मज्ञानभागयोरागमस्य परस्परव्याहतत्वात्[2] प्रत्यक्षस्य तदभावात्, आगमस्य दौर्बल्यम्---इति, तदपि आगमतात्पर्यापरिज्ञानमेव भवतां अपराध्यते । न[3] हि कर्मविधिवाक्यानां द्वैतसत्यत्वं प्रमेयम्; अपि तु इदमिष्टसाधनम्, इद[4]मनिष्टसाधनम्, इति साध्यसाधनसम्बन्धमात्रम् । पदार्थभेदः पुनः लोकसिद्ध एव यथाप्रतिभासं अनूद्यते, न तु साध्यते । अतः कर्मज्ञानकाण्डयोः न विरोधगन्ध[5]मप्युत्पश्यामः ।

यदपीदं प्रत्यक्षस्य व्यवहाराविसंवादात् प्रामाण्यम्, आगमस्य तदभावादप्रामाण्यम्, इति, अत एव अद्वितीयागमस्य तत्त्वावेदकप्रामाण्यमुक्तम्, प्रमाणत्वात्, व्यवहारानुपयोगाच्च । न च संवादलक्षणं प्रामाण्यम्; अपि तु अबाधितबोधलक्षणम् । अत एव द्वैतप्रत्यक्षस्य अद्वितीयागमबाध्यत्वेऽपि न शुक्तिकारजतज्ञानतुल्यत्वम्, व्यावहारिकत्वबाधाबाधवैषम्यात् । एतदुक्तैव घटादिप्रतिभासस्य अर्थतो रजतादिप्रतिभासतुल्यत्वेऽपि प्रामाण्यप्रसिद्धिः[6] । तस्मात् अद्वितीयश्रुतिरेव अन्यथानुपपद्यमाना[7] द्वैताद्वैतविज्ञानयोः तत्त्वातत्त्वावेदकभावेन प्रामाण्यद्वैविध्यं[8] कल्पयति इति सर्वं सु[9]व्यवदातम् ।

इति तत्त्वशुद्धौ तत्त्वावेदकप्रामाण्यनिरूपणप्रकरणम् ।

१. A E omit अपि

२. E: व्याघातत्वात्

३. B: नेह

४. A omits इदमनिष्टसाधनं

५. B omits गन्ध

६. E: प्रसिद्धान्यथानुपपद्य, thus leaving a few words in between.

७. All except B read मान and E: मानद्वैतविज्ञान

८. A gives another reading: अद्वैतसिद्धिं

९. E: सूपपादितम्

स्वतःप्रामाण्यनिरूपणं द्वाविंशम् ।

स्वतःप्रमाणत्वबलेन वेदो[1]
[व्युदस्य दुस्तर्कसमुत्थमार्गम् ।
विभावयत्येकरसात्मबोधं[3]
यमद्वयं तं प्रणमामि विष्णुम् ॥

इदमिदानीं चिन्त्यते---किं प्रमाणानां परतः प्रामाण्यम्, आहोस्वित् स्वतः?---इति । इह खलु नैयायिकाः परतः प्रामाण्यं प्रतिजानते । तथा हि--विमतिपदं प्रामाण्यं] ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यं भवितुमर्हति, प्रामाण्याप्रामाण्ययोः अन्यतरत्वात्, यदेवं तत्तथा यथा इदमप्रामाण्यम्, त[4]था चेदं प्रामाण्यम्, तस्मात्तथा--इति । अथ ज्ञानकारणादेव प्रामाण्यमपि जायेत, त[5]था सति अविशेषेण सर्वं विज्ञानं प्रमाणमेव प्रसज्येत, ज्ञानसह[6]भावित्वात् प्रामाण्यधर्मस्य । अथोच्येत--चक्षुरादिकारणानां स्वतः प्रमाणज्ञानहेतुत्वेऽपि क्वचित् प्रामाण्यांशे प्रतिबद्धशक्तित्वात् दोषानुसारेण अप्रामाण्यज्ञान-[हेतु[7]त्वम्, तदभावे स्वारसिकसामर्थ्यादेव प्रमाणज्ञान]-जनकत्वमेव इति नातिप्रसङ्गः--इति । वार्तमेतत्, स्वरूपसहकारिव्यति[8]रेकेण शक्तिसद्भावे प्रमाणा[9]भावात्; शक्तिप्रतिबन्धादेव अप्रामाण्यजन्म, [तदं[10]-

१. B: वेदोऽप्युदस्य

२. E omits the portion within brackets

३. A: बन्धं

४. E omits तथा चेदं प्रामाण्यं

५. E: तथा हि विमतिपदं प्रामाण्यं प्रसज्येत, ज्ञानसम्भावितत्वात् ।

६. A E: संभावितत्वात्

७. E omits the portion within brackets.

८. B: व्यतिरिक्तशक्तिसद्भावे

९. E: प्रमाणात्, an obvious error.

१०. E: तदभावे ज्ञानकारणत्वं तदाभासस्वारसिक सामर्थ्यादेव प्र...... ज्ञानजनकमेवेति । तद्भावे सति This is very corrupt. E omits one complete argument enclosed within the brackets.

ലിംഗത്താൽ അനുമാനിക്കപ്പെടുന്നതോ അപ്രകാരം അനുമിതമായ അർത്ഥത്താൽ അനുമാനിക്കപ്പെടുന്നതോ ആയ അർത്ഥമാകുന്നു അനുമേയം. അതിൽ വാച്യാർത്ഥം മുഖ്യവും മറേറതു ഗൌണവുമാണെന്നു പറയും.

"ശ്രുതിമാത്രേണ യത്രാസ്യ താദർത്ഥ്യമവസീയതേ
തം മുഖ്യമർത്ഥം മന്യന്തേ ഗൌണം യത്നോപപാദിതം."

എന്ന അഭിയുക്തോക്തി നോക്കുക. യത്ര=യാതൊരു സ്ഥലത്തു്, അസ്യ=ഈ ശബ്ദത്തിന്നു, ശ്രുതിമാത്രേണ=ശ്രവണമാത്രത്താൽ, താദർത്ഥ്യം=അർത്ഥവിഷയത്വം, അവസീയതേ=ബോധിക്കപ്പെടുന്നുവോ, തം അർത്ഥം=ആ അർത്ഥത്തെ, മുഖ്യം=മുഖ്യമെന്നും, യത്നോപപാദിതം=ബാധിതമോ അബാധിതമോ ആയ മുഖ്യാർത്ഥത്തിന്റെ സാമർത്ഥ്യത്താൽ ഉപനയിക്കപ്പെടുന്ന അനുമേയാർത്ഥത്തെ, ഗൌണം=ഗൌണമെന്നും, മന്യന്തേ=ഗണിക്കുന്നു എന്നു കാരികാർത്ഥം. ലക്ഷ്യാർത്ഥത്തിന്നും അനുമേയത്തിൽത്തന്നെയാണന്തർഭാവം.

വസ്തുമാത്രം, അലങ്കാരം, രസാദി എന്നീ മൂന്നുപ്രകാരത്തിലാണ് അനുമേയം. അതിൽ ആദ്യത്തെ രണ്ടു പ്രകാരം വാച്യാർത്ഥവുമാകാം. രസാദി അനുമേയം മാത്രമാണ്. ഇങ്ങിനെ വാച്യമെന്നും അനുമേയമെന്നും അർത്ഥം രണ്ടുവിധമാകുന്നതിൽ പദാർത്ഥം നിരംശമാകകൊണ്ടു് സാദ്ധ്യസാധനഭാവത്തിന്നു് അവകാശമില്ലായ്കയാൽ വാച്യം മാത്രമാകുന്നു. വാക്യാർത്ഥത്തിന്റെ സ്ഥിതി അതല്ല. അതു് അംശപരികല്പനയിൽ വിദ്ധ്യനുവാദരൂപവും സാദ്ധ്യസാധനഭാവാപന്നവുമാകകൊണ്ടു്, വാച്യവും അനുമാനവുമാകാം. എന്നാൽ, വാച്യരൂപവാക്യാർത്ഥവിഷയമായ സാദ്ധ്യസാധനഭാവം അനുമാനരൂപമല്ല, അതായതു്, അനുമേയാനുമാപകഭാവരൂപമല്ല; ശബ്ദവ്യാപാരവിഷയമായ അർത്ഥത്തിന്നു് അർത്ഥാന്തരന്യാസരീതിയിലുള്ള സമർത്ഥനം മാത്രമാണ്. സമർത്ഥനാകാരമായ ആ സാദ്ധ്യസാധനഭാവം ശാബ്ദമായും ആർത്ഥമായും വരും.

"ശിക്ഷിക്കയാലും ഭരണത്തിനാലും
രക്ഷിക്കയാലും പ്രജകൾക്കൊരച്ഛൻ
അക്ഷ്മാപനത്രേ; ജനനത്തിൽ മാത്രം
സാക്ഷാൽപിതാവിന്നൊരു കാരണത്വം." (രഘുവംശം.)

'ശിക്ഷണാദിയാൽ ദിലീപൻ പ്രജകളുടെ പിതാവാകുന്നു' എന്ന പ്രകൃതവാക്യാർത്ഥത്തിൽ പ്രജാപിതൃത്വം സാദ്ധ്യവും ശിക്ഷണാദി ഹേതുവുമാണല്ലോ. ഹേതുത്വമാകട്ടെ, പ്രയോജികയായ 'ആൽ' എന്ന വിഭക്തികൊണ്ടു അഭിഹിതവുമാണ്. ആകയാൽ, പ്രസ്തുത വാക്യാർത്ഥത്തിലെ സാദ്ധ്യസാധനഭാവം ശാബ്ദമാകുന്നു.

"സഖി, യിവനെ വിലക്കണേ കഥിക്കാൻ
ഇനിയുമിതാ ബത ചുണ്ടനക്കിടുന്നു
വരുമിഹ സുജനാപവാദപാപം
പരനുരചെയ്തതു കേട്ടു നില്പവർക്കും."

'സഖി, യിവനെവിലക്കണേ' എന്നിങ്ങിനെ 'വടുനിവാരണരൂപ'മായ സാദ്ധ്യത്തിന്നു ഹേതുവായിട്ടാണ് "വരുമിഹ—" ഇത്യാദി ഉത്തരാർദ്ധം നിബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ, ഹേതുവാചകമായ പ്രയോജികാദിവിഭക്തിയോ മററു വല്ല ശബ്ദമോ പ്രയോഗിച്ചിട്ടില്ല താനും. അതിനാൽ, ഈവക സ്ഥലത്തെ സാദ്ധ്യസാധനഭാവം ആർത്ഥമാകുന്നു. എങ്കിലും, സാദ്ധ്യവും സാധനവും ശബ്ദാഭിഹിതമാകയാൽ വാക്യാർത്ഥം വാച്യംതന്നെയാണ് അനുമേയമല്ല.

നേരേമറിച്ചു്,

"സുവർണ്ണപുഷ്പയാം ഭുവെ ക്കൊയ്തെടുപ്പവർ മൂന്നുപേർ
സേവിപ്പാനറിയുന്നോനും ശൂരനും കൃതവിദ്യനും."

(ധ്വന്യാലോകം.)

ഇത്യാദിയിൽ ഗമ്യമാകുന്ന അർത്ഥാന്തരം അനുമേയമാകുന്നു. അതായതു്,—'സേവാകുശലൻ മുതലായ മൂന്നുപേർ സുവർണ്ണപുഷ്പയായ ഭുവിനെ കൊയ്തെടുക്കുന്നവ'രാണെന്ന വാക്യാർത്ഥത്താൽ, 'അവർക്കു സമ്പത്തു സർവ്വത്ര സുലഭമാണ്' എന്നിങ്ങിനെ ഗമ്യമാകുന്ന വസ്തുരൂപമായ അർത്ഥാന്തരം അനുമാനത്തിനല്ലാതെ ശബ്ദവ്യാപാരത്തിന്നു വിഷയമല്ലായ്കയാൽ വാച്യമല്ല, അനുമേയമാകുന്നു. ഇവിടെ, 'സമ്പൽസൌലഭ്യം' സാദ്ധ്യവും 'സുവർണ്ണപുഷ്പയായ ഭുവിനെ കൊയ്തെടുക്കുക' എന്ന വാച്യം സാധനവുമാകുന്നു. 'സേവാകുശലൻ മുതലായ മൂന്നുപേർ സർവ്വത്ര സ്വാധീനവിഭവന്മാരാകുന്നു, സുവർണ്ണപുഷ്പയാംഭുവിനെ കൊയ്തെടുപ്പവരാകയാൽ' എന്നു് അനുമാനസ്വരൂപം.

भावे ज्ञानकारणादेव प्रमाण्यजन्म इति व्यवस्थानुपपत्तेः। ननु अर्थापत्त्या शक्तिं अवगच्छामः। तथा हि—[1]अग्न्यङ्गुलिसंयोग[2]समनन्तरमेव स्फोटादिकार्यं उदयमासादयत् दृश्यते। क्वचि[3]च्च मणिमन्त्रा[4]दिप्रतिबन्धे सति अङ्गुलिसंयोगेऽपि नोत्पद्यते। [5]अतोऽवगम्यते स्वरूपसहकारिव्यतिरिक्ता पावके कार्यजननशक्तिरस्तीति। तदेतदसांप्रतम्, अर्थापत्तेः अन्यथासिद्धत्वात्। [6]या खलु अङ्गुलिसंयोगे सत्यपि कार्यानुत्पत्तिः सा प्रति[7]बन्धकाभावादपि उपपद्यमाना न स्वरूपातिरिक्तां शक्तिं कल्पयति। शक्तिवादिनोऽपि प्रतिबन्धकाभावे सत्येव कार्योदयः संप्रतिपन्नः। ततः] तद्भावे सति कारणपौष्कल्यात् कार्यमुत्पद्यते, तदभावे तु कारणवैकल्यादेव नोत्पद्यते इति न शक्तिकल्पनावकाशः।

स्यादेतत्—[8]उत्तंभकमणिसमवधाने सति प्रतिबन्धक[9]मणिसन्निधानेऽपि कार्यदर्शनात् न प्रतिबन्धकाभावः कारणम्—इति। [10]तदप्यसत्, प्रतिबन्ध[11]कमणेरपि अप्रतिबन्धकस्यैव प्रतिबन्धकत्वात्। तथा तृतीयचतुर्थमणेरपि [12]इति न कदाचित् प्रतिबन्धकाभावस्य कार्यव्यभिचारः।

अपि च शक्तिप्रतिबन्धो नाम किं शक्तेः स्वरूपनाशः, किं वा तद्गतसामर्थ्यप्रतिबन्धः? यदि स्वरूपनाशः [13]तदा [[14]प्रतिबन्धकाभावेऽपि न स्यात् कार्यम्, विनष्टशक्तित्वात् कारणस्य। अथ] प्रतिबन्धकाभावे सति शक्त्यन्तरमुत्पद्येत, तदापि वक्तव्यम् 'किं शक्त्यन्तरं प्रति कारणं शक्तं अशक्तं वा?'। शक्तं चेत्,

१. A E omit अग्नि
२. A omits समनन्तरं
३. A omits च
४. B: मन्त्रौषधादि
५. A omits अतोऽवगम्यते
६. B: यथा खलु
७. A: बन्धकभावा
८. B: उक्तं भवति for उत्तंभक
९. E omits मणि
१०. E omits तदप्यसत्
११. B: प्रतिबद्धमणेरप्यप्रतिबद्धस्यैव
१२. E omits इति
१३. E: तदापि
१४. E omits the portion within brackets.

सर्वदा तस्य भावात् कार्यमपि सर्वदैव [1]संमुत्पद्येत। अथ अशक्तम्, तर्हि [2]कस्मात् शक्त्यन्तरमुत्पद्येत? अथ शक्तिप्रतिबन्धो नाम तच्छक्तिप्रतिबन्धः, तदा [3]तस्या अप्येवम्, तस्या अप्येवम्, इत्यनवस्था दुरवस्था स्यात्। [4]तस्मात् स्वरूपसह[5]कारिव्यतिरेकेण शक्तिस[6]द्भावे प्रमाणाभावात्, तस्याः प्रतिबन्धासंभवाच्च ज्ञानकारणादेव प्रामाण्यजन्म, तस्य काचादिकारणान्तरसंपर्के सति अप्रामाण्यजन्म इति व्यवस्था निर्निमित्तैव। तस्मात् यथा कारणदोषात् अप्रामाण्यजन्म [[7]एवं कारणगुणादेव प्रामाण्यजन्म] इति युक्तं परतः प्रामाण्यम्। अत्र अनुमानप्रयोगश्च भवति- विवादगोचरापन्नं प्रमाण्यं [8]ज्ञानकारणतिरिक्तकारणजन्यं भवितुमर्हति, ज्ञानस्वरूपव्यभिचारिधर्मत्वात्, यदित्थं तत्तथा यथेदमप्रामाण्यम्, तथा [9]चेदम्, तस्मात्तथा—इति। तथा च प्रामाण्यं ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यम्, ज्ञानकारणमात्रादसंभाव्यमानजन्मत्वात्, यदुक्तसाधनं तदुक्तसाध्यम्, यथेदमप्रामाण्यम्, तथा चेद[10]मुक्तसाधनम्, तस्मात्तथा—इति। तस्मात् [11]ज्ञानानां अप्रामाण्यं प्रमाण्यं चोभयं परतः इति नैयायिकवैशेषिकौ मन्वाते।

सौगतास्तु सङ्गिरन्ते—शुक्तिकारजतादि[12]विज्ञानानां [[13]अर्थक्रियाविसंवादे सति स्वत एव अप्रामाण्यदर्शनात् एतत्संवादे सति घटादिविज्ञानानां प्रामाण्यदर्शनात्] अन्वयव्यतिरेकावष्टंभेन परत एव अर्थक्रि[14]यासंवादात् प्रमाण्यम्—इति।

अत्राभिधीयते। प्रामाण्यं धर्मिज्ञानसत्ताप्रतीतिकारणादेव सत्ताप्रतीतिकार-

१. E omits सं
२. B: तस्मात्
३. B has only one तस्या अप्येवं
४. A E omit तस्मात्
५. A E: कार
६. E: संभवे
७. E omits the part within brackets
८. E: ज्ञानातिरिक्तकारणजन्यं
९. B: चेदं प्रकृतं
१०. A E omit उक्तसाधनं तस्मात्तथेति
११. A E: ज्ञानं प्रामाण्यं चोभयं
१२. B omits वि
१३. A omits the portion within brackets.
१४. E: अविसंवाद

അതുപോലെ:—

"മന്ഥിക്കുന്നെന്തിനെന്നെ പ്പുനരയമവനീ
ജാനി സശ്രീകനല്ലോ
സന്ധിച്ചീടുന്നതില്ലിങ്ങനലസനിവനിൽ
ച്ചേററുമായോഗനിദ്ര
എന്തിന്നായ് സേതു വീണ്ടും പണിയുവ-
തഖിലദ്വീപനാഥാനുയാതൻ
ചിന്തിച്ചേവം വിറയ്ക്കുംവിധമുദധി ചലി-
ക്കുന്നു നിൻസന്നിധാനേ." (ധ്വന്യാലോകം)

ഇവിടെ സമുദ്രമഥനാദിഭഗവദ്വ്യാപാരരൂപമായ വാക്യാർത്ഥം സാധനവും അതുകൊണ്ട് അനുമാനിക്കപ്പെടുന്ന വിഷ്ണ്വഭേദാരോപരൂപമായ രൂപകാലങ്കാരം സാദ്ധ്യവുമാകുന്നു. സാദ്ധ്യമായ ആ രൂപകാലങ്കാരം ശബ്ദാഭിധേയമല്ലായ്കയാൽ വാച്യമല്ല, അനുമേയമാണ്. 'ഈ രാജാവ് വിഷ്ണ്വഭിന്നനാകുന്നു, വിഷ്ണുകാര്യകാരിയായി വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാൽ' എന്ന് അനുമാനസ്വരൂപം. ഇതുപോലെ,

"ദേവർഷിയേവമോതുമ്പോൾ ഗൌരിയച്ഛനടുക്കലായ്
മുഖം കുനിച്ചു തൻലീലാപത്മത്തിൻദളമെണ്ണിനാൾ."
(ധ്വന്യാലോകം.)

ഇത്യാദിയിൽ ഗമ്യമാകുന്ന ഭാവവും ശബ്ദാഭിധേയമല്ലായ്കയാൽ വാച്യമല്ല, അനുമേയം തന്നെയാണ്. 'മുഖം കുനിച്ചു' ഇത്യാദി വാച്യാർത്ഥം ഭഗവതിയുടെ ലജ്ജാഭാവത്തിന്നും അതു രതിഭാവത്തിന്നും അനുമാപകമാകുന്നു. ലജ്ജയും രതിയും സാദ്ധ്യവും അവയ്ക്കു്, 'മുഖം കുനിച്ചു' ഇത്യാദി വാച്യവും ലജ്ജയും യഥാക്രമം സാധനവുമാകുന്നു. 'ഗൌരി ലജ്ജാവതിയാകുന്നു, മുഖം കുനിച്ച് ലീലാപത്മത്തിൻ ദളമെണ്ണുകയാൽ' എന്നിങ്ങിനെ അനുമാനപ്രകാരം കണ്ടുകൊൾക.

ഇതുപോലെ രസാദിരൂപമായ അർത്ഥവും വിഭാവാദിലിംഗത്താൽ അനുമേയം തന്നെയാകുന്നു.

ഇങ്ങിനെ അഭിധയ്ക്കു വിഷയമാകാതെ കേവലം സാദ്ധ്യസാധനഭാവാപന്നമായി ഗമ്യമാകുന്ന വസ്ത്വലങ്കാരരസാദിരൂപമായ ത്രിവിധാർത്ഥവും അനുമേയം തന്നെയാണ്; വ്യക്തിക്കു വിഷയമല്ലായ്കയാൽ വ്യംഗ്യമല്ല.

അഭിവ്യക്തി എന്നതു് സദ്രൂപവും പ്രതിബന്ധം നിമിത്തമപ്രകാശമാനവുമായ അർത്ഥത്തിന്ന് ഉപസർജനീഭൂതമായ പ്രകാശകത്തോടൊരുമിച്ചുതന്നെയുള്ള പ്രകാശമാകുന്നു. പ്രദീപംകൊണ്ട് ഘടാദിവസ്തുക്കൾക്കുള്ള പ്രകാശം ഉദാഹരണം.

"സ്വജ്ഞാനേനാന്യധീഹേതു സ്സിദ്ധേർത്ഥേ വ്യംജകോ മതഃ
യഥാ ദീപോന്യഥാഭാവേ കോ വിശേഷോസ്യ കാരകാൽ."

എന്നു ഹരി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. അർത്ഥേ സിദ്ധേ=അർത്ഥം സിദ്ധമായിരിക്കെ, അതായതു്, മുമ്പുതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കെ, സ്വജ്ഞാനേന=സ്വജ്ഞാനത്തോടൊരുമിച്ചു് (സ്വം=വ്യംജകം), അന്യധീഹേതു=അന്യജ്ഞാനത്തിന്നു ഹേതുവായിരിക്കുന്നതു്, വ്യംജകോ മതഃ=വ്യംജകമെന്നു സമ്മതം, യഥാ ദീപഃ=ദീപം ഉദാഹരണം, അന്യഥാഭാവേ=മററു പ്രകാരത്തിലാണെങ്കിൽ—സ്വജ്ഞാനസമകാലം അന്യജ്ഞാനഹേതുവാകണമെന്നില്ലെങ്കിൽ, അസ്യ=ഇതിന്നു—വ്യംജകത്തിന്ന്, കാരകാൽ കോ വിശേഷഃ=കാരകഹേതുവിൽനിന്ന് എന്തു വിശേഷമാണുള്ളതു്? എന്നു കാരികാർത്ഥം. ആകയാൽ, കാരകത്വവും വ്യംജകത്വവും ഒന്നല്ല. സ്വജ്ഞാനസമയത്തുതന്നെ അന്യജ്ഞാനത്തിന്നു ഹേതുവായിരിക്കുന്നതാണ് വ്യംജകം. പ്രകാശകത്തോടൊരുമിച്ചു തന്നെ പ്രതീതിക്കു വിഷയമാകുന്ന പ്രകാശ്യമാണ് വ്യംഗ്യം; താദൃശസഹപ്രതീതിയാണ് വ്യക്തി. ഏവഞ്ച, വാചകത്തിന്റേയും വാച്യത്തിന്റേയുമെന്നപോലെ വാച്യത്തിന്റേയും വസ്തുരൂപമോ അലങ്കാരരൂപമോ ആയ പ്രതീയമാനാർത്ഥത്തിന്റേയും പ്രതീതികൾക്കു പൌർവ്വാപര്യക്രമം സ്പഷ്ടമാകയാൽ ആ വിഷയത്തിൽ വ്യക്തിക്കു പ്രസക്തിയില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണ്. ഘടപ്രദീപങ്ങൾക്കുള്ളപോലെ പ്രകാശ്യത്തിന്നു പ്രകാശകത്തോടു സഹപ്രതീതിയാണല്ലോ അഭിവ്യക്തി. വസ്ത്വലങ്കാരരൂപമായ അർത്ഥാന്തരത്തിന്റെ പ്രതീതി നിയമേന വാച്യപ്രതീതിക്ക് അനന്തരമാകയാൽ ആ വിഷയത്തിൽ വ്യംഗ്യത്വഭ്രമത്തിന്നുപോലും പ്രസക്തിയില്ലെന്നതു തീർച്ചയാണ്.

അതുപോലെതന്നെ, ഗമകങ്ങളായ വിഭാവാദികളുടേയും ഗമ്യങ്ങളായ രസഭാവാദികളുടേയും പ്രതീതികൾക്കും ക്രമം അവശ്യംഭാവിയാകുന്നു.

भावे ज्ञानकारणादेव प्रमाण्यजन्म इति व्यवस्थानुपपत्तेः । ननु अर्थापत्त्या शक्तिं अवगच्छामः । तथा हि—अग्न्य[1]ङ्गुलिसंयोगस[2]मनन्तरमेव स्फोटादिकार्यं उदयमासादयत् दृश्यते । क्वचिच्च[3] मणिमन्त्रा[4]दिप्रतिबन्धे सति अङ्गुलिसंयोगेऽपि नोत्पद्यते । अतोऽ[5]वगम्यते स्वरूपसहकारिव्यतिरिक्ता पावके कार्यजननशक्तिरस्तीति । तदेतदसांप्रतम्, अर्थापत्तेः अन्यथासिद्धत्वात् । [6]या खलु अङ्गुलिसंयोगे सत्यपि कार्यानुत्पत्तिः सा प्रति[7]बन्धकाभावादपि उपपद्यमाना न स्वरूपातिरिक्तां शक्तिं कल्पयति । शक्तिवादिनोऽपि प्रतिबन्धकाभावे सत्येव कार्योदयः संप्रतिपन्नः । ततः] तद्भावे सति कारणपौष्कल्यात् कार्यमुत्पद्यते, तदभावे तु कारणवैकल्यादेव नोत्पद्यते इति न शक्तिकल्पनावकाशः ।

स्यादेतत्—[8]उत्तंभकमणिसमवधाने सति प्रतिबन्धक[9]मणिसन्निधानेऽपि कार्यदर्शनात् न प्रतिबन्धकाभावः कारणम्—इति । त[10]दप्यसत्, प्रतिबन्ध[11]कमणेरपि अप्रतिबन्धकस्यैव प्रतिबन्धकत्वात् । तथा तृतीयचतुर्थमणेरपि [12]इति न कदाचित् प्रतिबन्धकाभावस्य कार्यव्यभिचारः ।

अपि च शक्तिप्रतिबन्धो नाम किं शक्तेः स्वरूपनाशः, किं वा तद्गतसामर्थ्यप्रतिबन्धः? यदि स्वरूपनाशः त[13]दा [[14]प्रतिबन्धकाभावेऽपि न स्यात् कार्यम्, विनष्टशक्तित्वात् कारणस्य । अथ] प्रतिबन्धकाभावे सति शक्त्यन्तरमुत्पद्येत, तदापि वक्तव्यम् 'किं शक्त्यन्तरं प्रति कारणं शक्तं अशक्तं वा?' । शक्तं चेत्,

सर्वदा तस्य भावात् कार्यमपि सर्वदैव स[1]मुत्पद्येत । अथ अशक्तम्, तर्हि क[2]स्मात् शक्त्यन्तरमुत्पद्येत? अथ शक्तिप्रतिबन्धो नाम तच्छक्तिप्रतिबन्धः, तदा त[3]स्या अप्येवम्, तस्या अप्येवम्, इत्यनवस्था दुरवस्था स्यात् । [4]तस्मात् स्वरूपसहका[5]रिव्यतिरेकेण शक्तिसद्[6]भावे प्रमाणाभावात्, तस्याः प्रतिबन्धासंभवाच्च ज्ञानकारणादेव प्रामाण्यजन्म, तस्य काचादिकारणान्तरसंपर्के सति अप्रामाण्यजन्म इति व्यवस्था निर्निमित्तैव । तस्मात् यथा कारणदोषात् अप्रामाण्यजन्म [[7]एवं कारणगुणादेव प्रामाण्यजन्म] इति युक्तं परतः प्रामाण्यम् । अत्र अनुमानप्रयोगश्च भवति- विवादगोचरापन्नं प्रमाण्यं [8]ज्ञानकारणतिरिक्तकारणजन्यं भवितुमर्हति, ज्ञानस्वरूपव्यभिचारिधर्मत्वात्, यदित्थं तत्तथा यथेदमप्रामाण्यम्, तथा चे[9]दम्, तस्मात्तथा—इति । तथा च प्रामाण्यं ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यम्, ज्ञानकारणमात्रादसंभाव्यमानजन्मत्वात्, यदुक्तसाधनं तदुक्तसाध्यम्, यथेदमप्रामाण्यम्, तथा चेद[10]मुक्तसाधनम्, तस्मात्तथा—इति । तस्मात् ज्ञा[11]नानां अप्रामाण्यं प्रमाण्यं चोभयं परतः इति नैयायिकवैशेषिकौ मन्वाते ।

सौगतास्तु सङ्गिरन्ते—शुक्तिकारजतादिवि[12]ज्ञानानां [[13]अर्थक्रियाविसंवादे सति स्वत एव अप्रामाण्यदर्शनात् एतत्संवादे सति घटादिविज्ञानानां प्रामाण्यदर्शनात्] अन्वयव्यतिरेकावष्टंभेन परत एव अर्थक्रिया[14]संवादात् प्रमाण्यम्—इति ।

अत्राभिधीयते । प्रामाण्यं धर्मिज्ञानसत्ताप्रतीतिकारणादेव सत्ताप्रतीतिकार-

---

१. A E omit अग्नि
२. A omits समनन्तरं
३. A omits च
४. B: मन्त्रौषधादि
५. A omits अतोऽवगम्यते
६. B: यथा खलु
७. A: बन्धकभावा
८. B: उक्तं भवति for उत्तंभक
९. E omits मणि
१०. E omits तदप्यसत्
११. B: प्रतिबद्धमणेरप्यप्रतिबद्धस्यैव
१२. E omits इति
१३. E: तदापि
१४. E omits the portion within brackets.

---

१. E omits सं
२. B: तस्मात्
३. B has only one तस्या अप्येवं
४. A E omit तस्मात्
५. A E: कार
६. E: संभवे
७. E omits the part within brackets
८. E: ज्ञानातिरिक्तकारणजन्यं
९. B: चेदं प्रकृतं
१०. A E omit उक्तसाधनं तस्मात्तथेति
११. A E: ज्ञानं प्रामाण्यं चोभयं
१२. B omits वि
१३. A omits the portion within brackets.
१४. E: अविसंवाद

വിഭാവാദിപ്രതീതിയോടൊരുമിച്ചുതന്നെ രസാദിപ്രതീതി സംഭവിക്കുന്നതല്ല. വിഭാവാദ്യഭിധാനങ്ങളും കൃത്രിമങ്ങളും ആയ കാരണങ്ങളാൽ പ്രതിബിംബകല്പങ്ങളും അവിദ്യമാനങ്ങളുമായ രത്യാദിസ്ഥായിഭാവങ്ങൾ, കവികളാൽ പ്രതിപത്താവിൻെറ പ്രതീതിപഥം പ്രാപിപ്പിക്കപ്പെട്ടു ഹൃദയസംവാദത്താൽ ആസ്വാദ്യമാനങ്ങളാവുമ്പോൾ രസങ്ങളെന്നു വ്യവഹരിക്കപ്പെടുന്നു. ഇതാണ് രസസ്വരൂപം. ഇങ്ങിനെയിരിക്കെ, വിഭാവാദിപ്രകാശസമയത്തുതന്നെ രസപ്രകാശമെങ്ങിനെയാണുണ്ടാവുക? കാരണാദികളോട് ഒരുമിച്ചുതന്നെ പ്രതിബിംബകല്പങ്ങളായ കാര്യാദികൾക്കും പ്രകാശം സംഭവിക്കയില്ലല്ലോ. അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ "കാര്യനിയതപൂർവ്വവൃത്തി കാരണം" എന്നിങ്ങിനെയുള്ള കാര്യകാരണഭാവവ്യവസ്ഥതന്നെ ഉച്ഛിന്നമാകും.

എന്നുമാത്രമല്ല, പ്രകാശകം രണ്ടുവിധമാണ്. ഉപാധിരൂപവും സ്വതന്ത്രരൂപവും. അതിൽ ജ്ഞാനം, ശബ്ദം, പ്രദീപാദി എന്നീ മൂന്നു തരത്തിലാണ് ഉപാധി. "ത്രയഃ പ്രകാശാഃ സ്വപരപ്രകാശാഃ" എന്ന അഭിയുക്തവചനം നോക്കുക. അർത്ഥം ജ്ഞാതമായി എന്നിങ്ങിനെ ജ്ഞേയത്തെ ഗർഭീകരിച്ചുകൊണ്ടു്, ജ്ഞാനം, തന്നേയും ജ്ഞേയത്തേയും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ശബ്ദവും സ്വരൂപത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയാണ് അർത്ഥത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു്.

"വിഷയത്വമനാപന്നൈശ്ശബ്ദൈർനാർത്ഥഃ പ്രകാശ്യതേ
ന സത്തയൈവ ശബ്ദാനാം അഗൃഹീതാഃ പ്രകാശകാഃ"

എന്ന ഹരികാരിക നോക്കുക. പ്രദീപത്തിൻെറ സ്ഥിതിയും അത്തരത്തിലാണെന്നതു സ്പഷ്ടമാണല്ലോ. ഉപാധിയല്ലാത്തതു് സ്വതന്ത്രം; അതായതു ധൂമാദി. വ്യഞ്ജകം ഉപാധിരൂപമായ പ്രകാശകമാണെന്നു ധ്വനിവാദികൾക്കു സമ്മതിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ജ്ഞാനത്തിൻേറയും പ്രദീപാദിയുടേയും പ്രകാശ്യം ഇന്ദ്രിയവിഷയമാകയാൽ കാവ്യവും ഇന്ദ്രിയവിഷയമാണെന്നാവും. അതു ശബ്ദരൂപോപാധിയാണെങ്കിൽ കേവലം അഭിധേയം കാവ്യമാണെന്നു വരും. ആകയാൽ, വ്യഞ്ജകമെന്ന പ്രകാശകം ധൂമാദിയെപ്പോലെ സ്വതന്ത്രരൂപമാണെന്നു പറയണം. അപ്പോൾ വ്യക്തിലക്ഷണം ഘടിക്കായ്കയാൽ ലിംഗത്വത്തിന്നല്ലാതെ വ്യഞ്ജകത്വത്തിന്നു പ്രസക്തിയുമില്ല. സഹപ്രകാശമാണല്ലോ വ്യക്തി. വ്യംഗ്യമെന്നു പറയുന്ന ത്രിവിധരൂപമായ അർത്ഥത്തിന്നും

പ്രകാശകത്തോട് ഒരുമിച്ചു പ്രകാശമില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണ്. ഈ വസ്തുത ധ്വനികാരൻ തന്നെ സമ്മതിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്.

* "നഹി വിഭാവാനുഭാവവ്യഭിചാരിണ ഏവ രസാ ഇതി കസ്യചിദവഗമഃ തത ഏവ ച തൽപ്രതീത്യവിനാഭാവിനീ രസാദീനാം പ്രതീതിരിതി തൽപ്രതീത്യോഃ കാര്യകാരണഭാവേനാവസ്ഥാനാൽ ക്രമോവശ്യംഭാവീ. സതു ലാഘവാന്ന പ്രകാശതേ ഇത്യലക്ഷ്യക്രമാ ഏവ സന്തോ വ്യംഗ്യാ രസാദയഃ

(ധ്വന്യാലോകം ഉദ്യോതം. 3. ഭാഗം 183.)

† അഭിധാനാഭിധേയപ്രതീത്യോരിവ നിമിത്തനിമിത്തിഭാവാദവശ്യംഭാവീ ക്രമഃ സതുക്തയുക്ത്യാ ക്വചില്ലക്ഷ്യതേ ക്വചിന്ന ലക്ഷ്യതേ."

(ധ്വന്യാലോകം. ഉദ്യോതം 3. ഭാഗം 187.)

രസാദിപ്രതീതി വിഭാവാദിപ്രതീതിക്ക് അനന്തരമാകയാൽ വ്യക്തിലക്ഷണം ഘടിക്കായ്കകൊണ്ടു് രസാദിയും വ്യംഗ്യമാകയില്ലെന്നു സ്പഷ്ടമായി. പ്രകാശ്യത്തിന്നു പ്രകാശകത്തോടൊരുമിച്ചുള്ള പ്രതീതിയാണല്ലോ അഭിവ്യക്തി. ആകയാൽ വാച്യപ്രതീയമാനങ്ങൾക്കു ഗമ്യഗമകഭാവരൂപമായ ലിംഗലിംഗിഭാവമല്ലാതെ വ്യംഗ്യവ്യഞ്ജകഭാവം സർവ്വഥാ സംഭവിക്കാത്തതുകൊണ്ടു് വസ്ത്വലങ്കാരരസാദിരൂപമായ പ്രതീയമാനമൊക്കയും അനുമേയംതന്നെയാണ്, വ്യംഗ്യമല്ല എന്നുസിദ്ധിക്കുന്നു. വ്യംഗ്യത്വവ്യവഹാരം, "ത്രിരൂപലിംഗാഭിധാനം പരാർത്ഥാനുമാന"മാണെന്ന തത്വം ഗ്രഹിക്കാത്തവർ പ്രവർത്തിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു മാത്രമാണ്. "ത്രിരൂപലിംഗാൽ യദനുമേയേ ജ്ഞാനം തദനുമാനം" എന്നാണല്ലോ ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തം. ത്രിരൂപാൽ=പക്ഷസത്വം, സപക്ഷസത്വം, വിപക്ഷാസത്വം എന്നീ മൂന്നുപ്രകാരത്തോടു കൂടിയ,

---

* വിഭാവാനുഭാവവ്യഭിചാരികളാണ് രസങ്ങളെന്നു ആൎക്കും അഭിപ്രായമില്ല. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, രസാദിപ്രതീതി വിഭാവാദിപ്രതീതിക്ക് അവിനാഭാവിയാകകൊണ്ടു്, തൽപ്രതീതികൾക്കു കാര്യകാരണഭാവത്തിലുള്ള അവസ്ഥാനം നിമിത്തം ക്രമം അവശ്യംഭാവിയാകുന്നു. അതു ലാഘവത്താൽ പ്രകാശിക്കുന്നില്ലെന്നുവെച്ചാണ് അലക്ഷ്യക്രമവ്യംഗ്യങ്ങളാണ് രസങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നതു്.

† വാച്യവാചകങ്ങൾക്കെന്നപോലെ നിമിത്തനിമിത്തിഭാവത്താൽ വാച്യവ്യംഗ്യങ്ങൾക്കു ക്രമം നിയതഭാവിയാണ്. അതു മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം ചിലേടത്തു വ്യക്തമാവുകയും മററു ചിലേടത്തു വ്യക്തമാവാതിരിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

भावे ज्ञानकारणादेव प्रमाण्यजन्म इति व्यवस्थानुपपत्तेः। ननु अर्थापत्त्या शक्तिं अवगच्छामः। तथा हि—अग्न्य[1]ङ्गुलिसंयोगस[2]मनन्तरमेव स्फोटादिकार्यं उदयमासादयत् दृश्यते। क्वचिच्[3]च मणिमन्त्रा[4]दिप्रतिबन्धे सति अङ्गुलिसंयोगेऽपि नोत्पद्यते। अतोऽ[5]वगम्यते स्वरूपसहकारिव्यतिरिक्ता पावके कार्यजननशक्तिरस्तीति। तदेतदसांप्रतम्, अर्थापत्तेः अन्यथासिद्धत्वात्। [6]या खलु अङ्गुलिसंयोगे सत्यपि कार्यानुत्पत्तिः सा प्रति[7]बन्धकाभावादपि उपपद्यमाना न स्वरूपातिरिक्तां शक्तिं कल्पयति। शक्तिवादिनोऽपि प्रतिबन्धकाभावे सत्येव कार्योदयः संप्रतिपन्नः। ततः] तद्भावे सति कारणपौष्कल्यात् कार्यमुत्पद्यते, तदभावे तु कारणवैकल्यादेव नोत्पद्यते इति न शक्तिकल्पनावकाशः।

स्यादेतत्—[8]उत्तंभकमणिसमवधाने सति प्रतिबन्धक[9]मणिसन्निधानेऽपि कार्यदर्शनात् न प्रतिबन्धकाभावः कारणम्—इति। तद[10]प्यसत्, प्रतिबन्ध[11]कमणेरपि अप्रतिबन्धकस्यैव प्रतिबन्धकत्वात्। तथा तृतीयचतुर्थमणेरपि [12]इति न कदाचित् प्रतिबन्धकाभावस्य कार्यव्यभिचारः।

अपि च शक्तिप्रतिबन्धो नाम किं शक्तेः स्वरूपनाशः, किं वा तद्गतसामर्थ्यप्रतिबन्धः? यदि स्वरूपनाशः त[13]दा [[14]प्रतिबन्धकाभावेऽपि न स्यात् कार्यम्, विनष्टशक्तित्वात् कारणस्य। अथ] प्रतिबन्धकाभावे सति शक्त्यन्तरमुत्पद्येत, तदापि वक्तव्यम् 'किं शक्त्यन्तरं प्रति कारणं शक्तं अशक्तं वा?'। शक्तं चेत्,

1. A E omit अग्नि
2. A omits समनन्तरं
3. A omits च
4. B: मन्त्रौषधादि
5. A omits अतोऽवगम्यते
6. B: यथा खलु
7. A: बन्धकभावा
8. B: उक्तं भवति for उत्तंभक
9. E omits मणि
10. E omits तदप्यसत्
11. B: प्रतिबद्धमणेरप्यप्रतिबद्धस्यैव
12. E omits इति
13. E: तदापि
14. E omits the portion within brackets.

सर्वदा तस्य भावात् कार्यमपि सर्वदैव स[1]मुत्पद्येत। अथ अशक्तम्, तर्हि क[2]स्मात् शक्त्यन्तरमुत्पद्येत? अथ शक्तिप्रतिबन्धो नाम तच्छक्तिप्रतिबन्धः, तदा त[3]स्या अप्येवम्, तस्या अप्येवम्, इत्यनवस्था दुरवस्था स्यात्। त[4]स्मात् स्वरूपसहका[5]रिव्यतिरेकेण शक्तिसद्[6]भावे प्रमाणाभावात्, तस्याः प्रतिबन्धासंभवाच्च ज्ञानकारणादेव प्रामाण्यजन्म, तस्य काचादिकारणान्तरसंपर्के सति अप्रामाण्यजन्म इति व्यवस्था निर्निमित्तैव। तस्मात् यथा कारणदोषात् अप्रामाण्यजन्म [[7]एवं कारणगुणादेव प्रामाण्यजन्म] इति युक्तं परतः प्रामाण्यम्। अत्र अनुमानप्रयोगश्च भवति- विवादगोचरापन्नं प्रमाण्यं [8]ज्ञानकारणतिरिक्तकारणजन्यं भवितुमर्हति, ज्ञानस्वरूपव्यभिचारिधर्मत्वात्, यदित्थं तत्तथा यथेदमप्रामाण्यम्, तथा चे[9]दम्, तस्मात्तथा—इति। तथा च प्रामाण्यं ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यम्, ज्ञानकारणमात्रादसंभाव्यमानजन्मत्वात्, यदुक्तसाधनं तदुक्तसाध्यम्, यथेदमप्रामाण्यम्, तथा चेद[10]मुक्तसाधनम्, तस्मात्तथा—इति। तस्मात् ज्ञा[11]नानां अप्रामाण्यं प्रमाण्यं चोभयं परतः इति नैयायिकवैशेषिकौ मन्वाते।

सौगतास्तु सङ्गिरन्ते—शुक्तिकारजतादिवि[12]ज्ञानानां [[13]अर्थक्रियाविसंवादे सति स्वत एव अप्रामाण्यदर्शनात् एतत्संवादे सति घटादिविज्ञानानां प्रामाण्यदर्शनात्] अन्वयव्यतिरेकावष्टंभेन परत एव अर्थक्रिया[14]संवादात् प्रमाण्यम्—इति।

अत्राभिधीयते। प्रामाण्यं धर्मिज्ञानसत्ताप्रतीतिकारणादेव सत्ताप्रतीतिकार-

1. E omits सं
2. B: तस्मात्
3. B has only one तस्या अप्येवं
4. A E omit तस्मात्
5. A E: कार
6. E: संभवे
7. E omits the part within brackets
8. E: ज्ञानातिरिक्तकारणजन्यं
9. B: चेदं प्रकृतं
10. A E omit उक्तसाधनं तस्मात्तथेति
11. A E: ज्ञानं प्रामाण्यं चोभयं
12. B omits वि
13. A omits the portion within brackets.
14. E: अविसंवाद

ലിംഗാൽ=ഹേതുവാൽ, അനുമേയേ ജ്ഞാനം യൽ=സാദ്ധ്യവിഷയകമായ ജ്ഞാനം യാതൊന്നോ, തൽ=അതു്, അനുമാനം=അനുമാനമാകുന്നു. അതായതു്, അനുമിതിയാകുന്നു എന്നു സൂത്രാർത്ഥം.

നോക്കുക:—

"ഹേ ധാർമ്മികപ്രവര ലാത്തിട്ടുകൊത്തവണ്ണം
നീ ധാർഷ്ട്യമോടുമിനി യാപ്പട്ടുപട്ടി തന്നെ
ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജനിവാസിയാകും
ആ ദാരുണൻ ഹരി ഹനിച്ചു മദിച്ചിദാനീം."

(ധ്വന്യാലോകം)

എന്ന പദ്യത്തിലെ സാദ്ധ്യസാധനരൂപത്തിലുള്ള വാക്യാർത്ഥം ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജനിവാസിയായ സിംഹം ആ പട്ടിയെ വധിച്ചിരിക്കകൊണ്ടു് യഥേഷ്ടം ലാത്തിക്കൊൾക എന്നുള്ള വിധിയാണല്ലോ. വിധിരൂപമായ ആ വാച്യാർത്ഥം 'ആ നികുഞ്ജത്തിൽ ലാത്തരുതു്' എന്നിങ്ങിനെയുള്ള സഞ്ചരണനിഷേധത്തിന്നു അനുമാപകമായിട്ടാണു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. അതായതു്, ഭീരുസഞ്ചരണമൊക്കെയും ഭയകാരണനിവൃത്ത്യുപലബ്ധിപൂർവ്വകമാകുന്നു' എന്ന വ്യാപ്തിയെ സ്മരിപ്പിക്കുകയും, ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജത്തിൽ സിംഹമുണ്ടെന്നിങ്ങിനെ വ്യാപകവിരുദ്ധമായ ഭയകാരണത്തിന്റെ ജ്ഞാനത്തെ—അതായതു്, "വ്യാപ്യസ്യ വചനം പൂർവ്വം വ്യാപകസ്യ തതഃ പരം" എന്ന ന്യായപ്രകാരം വ്യാപ്യമായ ഭീരുസഞ്ചരണത്തിന്നു വ്യാപകമായ ഭയകാരണാഭാവജ്ഞാനത്തിന്നു വിരുദ്ധമായ ഭയകാരണജ്ഞാനത്തെ—ജനിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് "ഇവിടെ തുഷാരസ്പർശമില്ല, അഗ്നിയുള്ളതിനാൽ" എന്നതുപോലെ സഞ്ചരണയോഗ്യതാനിഷേധത്തിന്നു് അനുമാപകമായിരിക്കുന്നു. "ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജം ശ്വഭീരുസഞ്ചാരണായോഗ്യം, സിംഹമുള്ളതിനാൽ" എന്നിങ്ങിനെ അനുമാനപ്രയോഗം. ഇതുപോലെ അലങ്കാരാദ്യനുമാനപ്രകാരവും യഥോചിതം കണ്ടുകൊൾക.

ഈ സ്ഥിതിക്കു്, അർത്ഥത്താലുള്ള അർത്ഥാന്തരപ്രതീതി അനുമിതിയല്ലാതെ വ്യക്തിയാവുന്നതല്ലെന്നു തീർച്ചയാവുന്നുണ്ടല്ലോ. വാച്യത്താലുണ്ടാകുന്ന അർത്ഥാന്തരപ്രതീതി വ്യാപ്തിസംബന്ധസ്മരണം കൂടാതെ സംഭവിക്കുന്നതാണോ? അല്ലാത്തപക്ഷം, സർവ്വത്ര അർത്ഥാന്തര

പ്രതീതി വരേണ്ടതാണു്. ആകയാൽ, പ്രതീയമാനമായ ത്രിവിധരൂപാർത്ഥവും അനുമിതിക്കല്ലാതെ വ്യക്തിക്കു വിഷയമാകയില്ലെന്നു തീർച്ചയായി.

ആട്ടെ, വ്യംഗ്യാർത്ഥം അനുമിതിവിഷയമാണെന്നെങ്ങിനെയാണു് പറയുക? അനുമാനം വ്യാപ്തിമൂലകമാകയാൽ അതിൽ—വിശിഷ്യ പരാർത്ഥാനുമാനത്തിൽ—വ്യാപ്തിപ്രതിപാദകമായ ദൃഷ്ടാന്തവാക്യത്തിന്റെ പ്രയോഗംകൂടാതെ സാധിക്കുമോ? കാവ്യത്തിലാണെങ്കിൽ ആവകയൊന്നും കാണുന്നതുമില്ല.

"ഹേ ധാർമ്മികപ്രവര ലാത്തിട്ടുകൊത്തവണ്ണം
നീ ധാർഷ്ട്യമോടു മിനിയപ്പട്ടുപട്ടിതന്നെ
ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജനിവാസിയാകു-
മാദാരുണൻ ഹരി ഹനിച്ചു മദിച്ചിദാനീം."

(ധ്വന്യാലോകം)

എന്ന പദ്യത്തിൽ 'ഭീരുഭ്രമണമൊക്കെയും ഭയകാരണാഭാവജ്ഞാനപൂർവ്വകമാണു്' എന്ന വ്യാപ്തിക്കു സാധകമായ, 'പ്രകൃത്യാ ഭീരുവായിട്ടും ലാത്തുന്നവൻ എവനോ അവൻ ഭയത്തിന്നു കാരണം ഇല്ലെന്നുള്ള ജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയവനാണു്' എന്ന ദൃഷ്ടാന്തവാക്യം പ്രയോഗിച്ചിട്ടില്ല. വ്യാപ്തിസാധകപ്രമാണവിഷയമായ ദൃഷ്ടാന്തമില്ലാതിരിക്കെ വ്യാപ്തിമൂലകമായ അനുമാനവും വരികയില്ലല്ലോ. ഈ സ്ഥിതിക്കു്, 'ലാത്തരുതു്' ഇത്യാദി വ്യംഗ്യാർത്ഥം അനുമേയമാകുമോ എന്നു ആശങ്കിക്കുന്നുവെങ്കിൽ പറയാം. വ്യാപ്തിസ്വരൂപാനഭിജ്ഞന്മാരായ സാധാരണജനങ്ങളുടെ വിഷയത്തിലേ ദൃഷ്ടാന്തപ്രയോഗം ആവശ്യമുള്ളു. വിദ്വാന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ള പ്രയോഗത്തിൽ ഹേതുമാത്രം മതി.

ഈ വിഷയത്തിൽ,—

"തദ്ഭാവഹേതുഭാവൗ ഹി ദൃഷ്ടാന്തേ തദവേദിനഃ
ഖ്യാപ്യേതേ വിദുഷാം വാച്യോ ഹേതുരേവ ച കേവലഃ"

എന്നിങ്ങിനെ പ്രാമാണികവചനമുണ്ടു്. തദവേദിനഃ=സാദ്ധ്യസാധനഭാവഗ്രഹണവിധുരന്മായി, ദൃഷ്ടാന്തേ=ദൃഷ്ടാന്തത്തിൽ—ദൃഷ്ടാന്തംകൊണ്ടു്, തദ്ഭാവഹേതുഭാവൗ=സാദ്ധ്യസാധനഭാവരൂപമായ വ്യാപ്തി, ഖ്യാപ്യേതേ=പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു, വിദുഷാം=വിദ്വാന്മാർക്കു്, കേവലോ

णवत् भवितुमर्हति, अनुपलभ्यमानतदतिरिक्तकारणत्वे सति कार्यत्वात्[१], ज्ञानस्वरूपवत् । न चायं विशेषणासिद्धो हेतुः, ज्ञानकारणातिरेकेण प्रामाण्यं प्रति कारणानिरूपणात् । स्यादेतत्—आलोकादिसहकृतं चक्षुराद्येव ज्ञानस्वरूप[२]कारणम्; तद्गतगुणः अञ्जनादिः प्रामाण्यकारणम्—इति । तदेतत् असांप्रतम्, अञ्जनादिगुणवतोऽपि पुंसो भ्रान्तिज्ञानस्य सुलभ[३]त्वात् । न दृष्टोऽञ्जनादिः तावत् प्रामाण्यकारणम् । नाप्यदृश्यमानगुणविशेषकल्पनायां प्रा[४]माण्यमस्ति, स्वत एव चक्षुरादेः अप्रतिबन्धात् प्रामाण्यजन्मोपपत्तेः । न च वाच्यम्—[[५]चक्षुरादेः स्वभावतः प्रामाण्यहेतुत्वनियमे सति ततोऽप्रामाण्यजन्म न भवेत्; दृश्यते च तत एव अप्रामाण्यमपि क्वचित् जायमानम्—इति ; चक्षुरादेः सहकारिविशेषादेव कार्यविशेषहेतुत्वोपपत्तेः । तथा हि—दोष[६]विशेषदूषितं चक्षुरादि तदनुसारेण अप्रामाण्यज्ञानकारणम्; स्वतस्तु प्रमाणज्ञानकारणमेव इत्युक्तोत्तरमेतत् ।

यत्पु[७]नरुक्तम्—ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यं प्रामाण्यम्, प्रामाण्याप्रामाण्ययोः अन्यतरत्वात्—इति, तदेतत् बालिशभाषितं प्रतिभाति, तादृशोदाहरणस्य सर्वत्र सौलभ्यात् । तथा हि–प्रामाण्यं धर्मि[८]ज्ञानकारणादेव सत्ताप्रतीतिकारणवत् भवितुमर्हति, ज्ञानतत्प्रामाण्ययोरन्यतरत्वात, ज्ञानवत्–इति । अतो विरुद्धाव्यभिचारी भ[९]वति भवदुक्तो हेतुः ।

यत्पुनरुक्तम्–स्वरूपसहकारिव्यतिरिक्तश[१०]क्तिसद्भावे प्रमाणाभावात्, अर्थापत्तेश्च प्रतिबन्धकाभावविषयतया अन्यथासिद्धत्वात्, चक्षुरादेः स्वभावतः प्रामाण्यहेतुत्वम्, प्रतिबन्धकशक्तेस्तु तस्य] अप्रामाण्यहेतुत्वं इति व्यवस्था अनुपपन्ना—

१. E omits स्वात्
२. B: स्वरूपमात्र
३. B: सुलभमुपलभ्यमानत्वात्
४. E: प्रमाण
५. E omits the part within brackets.
६. A omits विशेष
७. B: तत्र यदुक्तं
८. B: प्रामाण्यं ज्ञानसत्ताप्रतीतिकारणादेव
९. A omits भवति
१०. A omits शक्तिसद्भावे

इति, अ[१]त्रोच्यते । स्फोटादिकार्यानुपपत्तिरेव वह्निस्वरूपातिरिक्तां शक्तिं कल्पयति । अन्यूनानतिरिक्तवह्निस्वरूपे सकलदृ[२]ष्टसहकारिसमव[३]धाने सत्यपि कदाचित् कार्यानुदय[४]दर्शनात्, नूनं वह्निस्वरूपातिरेकेण तद्गता अतीन्द्रिया शक्तिरस्ति, सा च कदाचित् प्रतिबद्धा, इति निश्चीयते । न हि प्रतिबन्धकाभावस्य कारणत्वं अवकल्पते, अ[५]सतः अर्थक्रियानुपपत्तेः । अपि च न तावत् प्रतिबन्धकप्रागभावः स्फोटादिहेतुः, प्रतिबन्धकसद्भावोत्तरकालमपि कार्यदर्श[६]नात् । नापि प्रतिबन्धकप्रध्वंसः, ततः प्राग[७]पि कार्योपलंभात् । नापि प्रतिबन्धकसंसर्गाभावः, अभूतप्रतिबन्धकस्यापि कार्यस्य दृश्यमानत्वात् । सतो हि संसर्ग[८]भावाभावौ ; न असतः, नापि सदसतोः । अथ इतरेतराभावः, त[९]र्हि तस्य सर्वदा सद्भावात् सदा कार्यजननप्रसङ्गः ।

अपि च [१०]अभावस्य कारणत्वेऽपि न अकिञ्चित्करस्य कारणत्वं उपपद्यते, सर्वदा सर्वान्[११] प्रति कारणत्वप्रसङ्गात् । न च अभावस्य किञ्चित्करत्वमस्ति, विशेषासंभवात् । तथा हि—अभावेऽपि विशेषश्चेत् इष्येत 'सोऽप्यभाव एव उत भावः ?' इति विवे[१२]क्तव्यम् । न तावदभावः, स्वरूपविशेषानिरूपणात्, अनवस्थापाताच्च । अथ भाव एव अभावविशेषः, सोऽपि न जाघटीति, भावस्य अभावाश्रयत्वानुपपत्तेः । तस्मात् कुण्ठ[१३]कुठारादेः अकारकत्वदशातः कारकत्वदशायां अतिशयदर्शनात् वह्नेरपि कार्यदशायां अतिशयः अवगम्यते, सहकारिसालक्षण्यलक्षणः प्रतिबन्धशक्तित्वलक्षणो वा । तदयं प्रयोगः—विवादगोचरापन्नो वह्निः अ[१४]जनकावस्थातो जनकावस्थायां अतिशयवान् इति साध्यो धर्मः, कारकत्वात्, कुठारादिवत्—इति[१५] । न च वह्नेः प्रतिबन्धकाभावसमवधानेन सिद्धसाधनता हेतोः

१. B: तत्र
२. A omits दृष्ट
३. B: समवसाने
४. A E: कार्यादर्शनात्
५. A E: अतो for असतो
६. E: दर्शनादप्रतिबन्धध्वंसः
७. E: प्रागभावि, perhaps for प्राग्भावि
८. E: संसर्गाभावेन सतोरथ etc.
९. E omits तर्हि
१०. A: भावस्य
११. E: सर्वस्मात् प्रति कारणत्वम् ।
१२. B: वक्तव्यम्
१३. B omits कुण्ठ
१४. E omits अजनकावस्थातो
१५. A E omit इति

ഹേതുരേവച=ഹേതുമാത്രം, വാച്യം=പറഞ്ഞാൽ മതി എന്നർത്ഥം. ആകയാൽ, ആ സംഗതിയിലും ആക്ഷേപത്തിന്നിടയില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, കാവ്യാനുമിതി തർക്കാനുമിതിയിൽനിന്നു വിലക്ഷണമാണ്. കർക്കശന്യായരൂപത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന തർക്കാനുമിതി ശുഷ്കവും സഹൃദയമാത്രഗോചരമായ കാവ്യാനുമിതി ഹൃദയാഹ്ലാദകവുമാകുന്നു. വിശേഷിച്ച്, ലോകത്തിലെ ഹേത്വാദികൾക്കും കാവ്യത്തിലെ തൽസ്ഥാനാപന്നമായ വിഭാവാദികൾക്കും വൈലക്ഷണ്യമുണ്ട്. ലൌകികമായ ഹേത്വാദി വാസ്തവികവും തൽപ്രതിബിംബരൂപമായ വിഭാവാദി കൃത്രിമവും ആകുന്നു. കൃത്രിമമായ വിഭാവാദിയാൽ അനുമാനിക്കപ്പെടുന്ന പ്രതിബിംബകല്പമായ രത്യാദിഭാവവും കൃത്രിമമാണെന്നതിൽ സംശയമുണ്ടോ? രാമാദ്യനുകാർയ്യനിഷ്ഠവും പാരമാർത്ഥികവുമായ രത്യാദിയുടെ പ്രതിബിംബകല്പവും കേവലം പ്രതീതിമാത്രസാരവുമാണ് അനുമേയമായ രത്യാദി സ്ഥായിഭാവം. സ്ഥായ്യനുകരണസ്വരൂപം തന്നെയാണ് രസം. കൃത്രിമമായ സ്ഥായിഭാവത്തിന്റെ പരാമർശം തന്നെയാണ് രസാസ്വാദം. അതുകൊണ്ട്, കൃത്രിമവും പ്രതീതിമാത്രസാരവുമായ രസഭാവാദിയുടെ അനുമാനം ശുഷ്കമായ തർക്കാനുമാനത്തിൽനിന്നു വിലക്ഷണമാകയാൽ ചമൽകാരനിദാനമാണെന്നതിനെക്കുറിച്ചു ചോദ്യത്തിനൊന്നും അവകാശമില്ല. അതു് അതിന്റെ സ്വഭാവംതന്നെയാണ്. എന്തിന്നു വളരെ? കവിവർണ്ണനയ്ക്കു വിഷയീഭവിച്ചു സഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയത്തെ ആവർജ്ജിക്കുന്ന അതേ അർത്ഥംതന്നെ പ്രത്യക്ഷരൂപത്തിൽ സാക്ഷാൽ സംവേദ്യമാനമാകുമ്പോൾ അതുപോലെ ഹൃദയാവർജ്ജകമാകുന്നില്ലെന്നതു് അനുഭവസിദ്ധമാണല്ലോ.

"കവിശക്ത്യർപ്പിതാ ഭാവാഃ
തന്മയീഭാവയുക്തിതഃ
യഥാ സ്ഫുരന്ത്യമീ കാവ്യാ—
ന്ന തഥാധ്യക്ഷതഃ കില."

ഇത്യാദി പ്രാമാണികസൂക്തിനോക്കുക.

"സാരരൂപോഹ്യർത്ഥഃ സ്വശബ്ദാനഭിധേയത്വേന പ്രകാശിതസ്സുതരാം ശോഭാം ആവഹതി" എന്നു പറയുന്ന ധ്വനികാരനും ഈ സംഗതി സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു.

ആകയാൽ,—

"നാനുമിതോ ഹേത്വാദ്യൈഃ
സ്വദതേനുമിതോ യഥാ വിഭാവാദ്യൈഃ
നച സുഖയതി വാച്യോർത്ഥഃ
പ്രതീയമാനസ്സ ഏവ യഥാ."

എന്നു ധരിക്കേണ്ടതാണ്. അതായതു്, ലൌകികമായ ഹേത്വാദികളാൽ അനുമാനിക്കപ്പെടുന്ന അർത്ഥം കാവ്യാർപ്പിതങ്ങളായ വിഭാവാദികളാൽ അനുമിക്കപ്പെടുന്ന അർത്ഥംപോലെ രുചിക്കുന്നില്ല—ആസ്വാദയോഗ്യമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. വാച്യമായ അർത്ഥം പ്രതീയമാനമായ അതേ അർത്ഥംപോലെ ചൽകാരകാരിയാകുന്നില്ല എന്നു സാരം. ഏവഞ്ച, ഈ സ്ഥിതി വസ്തുസ്വഭാവമാകയാൽ പർയ്യനുയോഗം അർഹിക്കുന്നില്ലെന്നും പ്രതീയമാനാർത്ഥം അനുമേയമാണെന്നതിൽ അനുപപത്തിക്കൊന്നും അവകാശമില്ലെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. വ്യംഗ്യത്വവ്യവഹാരമാകട്ടെ, ഏതാദൃശചമൽകാരം അടിസ്ഥാനമാക്കീട്ടുള്ള ഔപചാരികപ്രയോഗം മാത്രമാണുതാനും.

ആകയാൽ, അഭിധയല്ലാതെ ശബ്ദത്തിന്നു മറ്റൊരു വ്യാപാരവുമില്ല. അർത്ഥം വാച്യമെന്നും അനുമേയമെന്നും രണ്ടുവിധം മാത്രമാകുന്നു. അതിൽ അഭിധാബോദ്ധ്യമായ ശബ്ദാർത്ഥം വാച്യം മാത്രമാണ്. മറ്റുള്ളതൊക്കെയും അനുമാനസാദ്ധ്യമാകയാൽ അനുമേയമാകുന്നു. ലക്ഷ്യമെന്നും വ്യംഗ്യമെന്നും പറയുന്ന അർത്ഥമൊക്കെയും അനുമേയമാണ്. വാച്യപ്രതീയമാനങ്ങൾക്കു ഗമ്യഗമകഭാവരൂപമായ ലിംഗലിംഗിഭാവമല്ലാതെ വ്യംഗ്യവ്യംജകഭാവം ഘടിക്കായ്കയാൽ ഗമ്യമായ അർത്ഥാന്തരം വ്യംഗ്യമല്ല അനുമേയമാണ്. സ്വപ്രകാശരൂപമായ വ്യക്തിക്കു പ്രതീയമാനാർത്ഥം വിഷയമേ അല്ലല്ലോ. വ്യംഗ്യത്വഭ്രമം ത്രിരൂപലിംഗാഭിധാനം പരാർത്ഥാനുമാനമാണെന്ന തത്ത്വം ഗ്രഹിക്കാത്തതുകൊണ്ടു പറ്റിപ്പോയതാണ്. എന്നാൽ, കാവ്യാനുമാനം ലൌകികാനുമാനംപോലെ ശുഷ്കമല്ല; നേരെമറിച്ചു ചമൽകാരകമാണ്. അതു് അതിന്റെ സ്വഭാവമാകയാൽ പർയ്യനുയോഗാർഹവുമല്ല. ഈ ചമൽകാരം നിമിത്തം അനുമേയാർത്ഥത്തെ വ്യംഗ്യമെന്ന് ഔപചാരികമായി വ്യവഹരിക്കാമെന്നല്ലാതെ അതിന്നു വാസ്തവികമായ വ്യംഗ്യത്വമില്ല.

आशङ्कनीया, वह्नेः पूर्वापरकालयोः अप्रतिबन्धकतया[1] एकरूपस्य दृश्यमानत्वात् । अथ तस्य अतीन्द्रियरूपं प्रतिबन्धः[2] परिकल्प्येत, शक्तिरेव शब्दान्तरेण तर्हि भवतैवाश्रिता स्यात् ।

यदपीदमुक्तम्—शक्तिप्रतिबन्धो नाम तस्याः स्वरूपनाशः, किं वा तच्छक्तिप्रतिबन्धः[3] ?—इत्यादि, सोऽप्यनवसरदुष्टो विकल्पः । शक्तेः अतीन्द्रियत्वात् तदभिभवस्यापि तादृशत्वात् न तदुपालंभावकाशः, केवलकार्यकल्प्यत्वात्[4] । प्रत्युत भवन्त एव उपालंभार्हाः–वह्निस्वरूपस्य अन्यूनानतिरिक्तस्य उपलंभात्, अतीन्द्रियस्य कस्यचित् प्रतिबन्धानभ्युपगमात्, अभ्युपगमे च अपसिद्धान्तकान्तारपरिभ्रमणसंजातसंत्रासप्रसङ्गात्[5], कः[6] प्रतिबन्धशब्दार्थः ?–इति ।

यदपीदमुक्तम्—ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यं प्रामाण्यम्, ज्ञानकारणात् असंभाव्यमानजन्मत्वात्—इति, तदपि चक्षुरादेः स्वभावत एव प्रमाणज्ञानकारणत्वस्य उपपादितत्वात् असिद्धम् ।

यदपीदमवादि—ज्ञानकारणातिरिक्तकारणजन्यं प्रामाण्यम्, ज्ञानव्यभिचारिधर्मत्वात्[7], अप्रामाण्यवत्–इति, तत्रेदमनुमानं किं स्वत एव प्रमाणम्, आहोस्वित् न, इति वक्तव्यम् । यद्याद्यः कल्पः, तदा अनैकान्तिको हेतुः । अथ अस्यापि परतः प्रामाण्यम्, तर्हि अस्य केन प्रामाण्यमवगम्यते[8] ? ज्ञानान्तरेण चेत्, तस्याप्यन्येन तस्याप्यन्येनेति[9] अनवस्थानात् न कस्यचिदपि ज्ञानस्य प्रामाण्यावगमः । अतोऽस्याप्यनुमानस्य प्रामाण्यासंभवात् न साध्यार्थसिद्धिः[10] । तस्मात् न कारणगुणज्ञानात् प्रामाण्यावगमः । अत एव न कारणगुणात् प्रामाण्यजन्म, नापि अर्थक्रियासंवादात् प्रामाण्यसंभवः[11], तत्राप्यनवस्थापातस्य तुल्यत्वात् । तस्मात् स्वत एव प्रामाण्यं, परतोऽप्रामाण्यं इति सिद्धम् ।

इति तत्त्वशुद्धौ स्वतःप्रामाण्यनिरूपणप्रकरणम् ।

---

१. B: बद्धतया, E: बन्धकरूपस्य
२. B: बद्धम्
३. A: बन्धक
४. A: केवलकार्यस्य कल्प्यत्वात्
५. B: संताप
६. E omits कः
७. B: धर्मित्वा
८. E omits अव
९. B has only one तस्याप्यन्येन
१०. B: संभवः for सिद्धिः
११. A: प्रामाण्यासंभवः

ABHINAVAGUPTA AND THE BHĀṢYA ON THE YOGASŪTRAS

By

Dr. V. Raghavan, M.A.

In his commentary on the Nāṭyaśāstra, Ch. 6, while explaining the Sthāyibhāvas first on p. 284 (Gaek. edn., Vol. I), and the Śāntarasa then on p. 335 (*ibid.*), Abhinavagupta quotes two passages from the Bhāṣya on Patañjali's Yogasūtras ascribed to Vyāsa and mentions Patañjali himself as their author.

1. यथाह पतञ्जलिः 'न हि चैत्र एकस्यां रक्त इत्यन्यासु विरक्त' इत्यादि
p. 284.

2. 'तादृशं तु वैराग्यं ज्ञानस्यैव परा काष्ठा' इति भुजङ्गविभुनैव भगवता अभ्यधायि
p. 335.[1]

While editing the text of Abhinava's commentary on the Nāṭyaśāstra, on the basis of the printed and manuscript materials, for purposes of quotation in my contributions on Rasa, I simply pointed out that these passages occur in Vyāsa's Bhāṣya and not among the Sūtras of Patañjali, and left them there. See the text of the Abhinavabhāratī on the Śānta Rasa in *J.O.R.*, Madras, Vol. XI, p. 14.

Prof. P. V. Kane, in his contribution "Gleanings from the Abhinavabhāratī", in the Pāṭhak Com. Vol., pp. 392-3, marks the two above-noted passages and he reverts to them in the Annals of the *B.O.R.I.*, Vol. XIX, p. 163. He notes that the passages cited by Abhinava and ascribed to Patañjali by him, occur with slight difference in Vyāsa's Bhāṣya, but says that consequently Patañjali is the author of the Bhāṣya also. He, no doubt, notes that the tradition of the Bhāṣya being a work of Vyāsa is handed down from Vācaspatimiśra downwards, but is disposed to view that, in this matter, Abhinavagupta is more reliable than Vācaspatimiśra. Prof. Kane notes also that under Yogasūtras, III, 44, the Bhāṣya cites Patañjali and that this must be a case of the author quoting himself.

1. Hemacandra who reproduces the commentary of Abhinava extensively in his own *Kāvyānuśāsana* and the commentary thereon, reproduces the first passage with Patañjali's name on p. 84 and drops the reference to Bhujaṅgavibhu while reproducing the second passage on p. 81.

അതുകൊണ്ടു്,—

* "യത്രാർത്ഥശ്ശബ്ദോവാ
തമർത്ഥമുപസർജ്ജനീകൃതസ്വാർത്ഥൗ
വ്യംക്തഃ കാവ്യവിശേഷഃ
സ ധ്വനിരിതി സൂരിഭിഃ കഥിതഃ

എന്ന ധ്വനിലക്ഷണം സർവ്വഥാ അസംബദ്ധമാകുന്നു. നേരെമറിച്ച്,

"വാച്യസ്തദനുമിതോ വാ
യത്രാർത്ഥോർത്ഥാന്തരം പ്രകാശയതി
സംബന്ധതഃ കുതശ്ചിൽ
സാ കാവ്യാനുമിതിരിത്യുക്താ."

(വാച്യമോ വാച്യാനുമിതമോ ആയ അർത്ഥം എവിടെ വ്യാപ്ത്യാദ്യസംബന്ധത്താൽ അനുമേയരൂപമായ അർത്ഥത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നുവോ അതു കാവ്യാനുമിതിയെന്നു പറയുന്നു.) എന്നിപ്രകാരമാണ് ലക്ഷണം നിർമ്മിക്കേണ്ടതു്. എന്നിങ്ങിനെയാണ് അനുമാനവാദിയായ മഹിമഭട്ടന്റെ വാദഗതിയുടെ രത്നച്ചുരുക്കം.

സൂക്ഷ്മദൃഷ്ട്യാ പര്യാലോചിച്ചു നോക്കുന്നതായാൽ ഈ വക വാദം ധ്വനിപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ പുരോഗതിയെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതിനു സർവ്വഥാ ശക്തമല്ലെന്നു കാണ്മാൻ കഴിയുന്നതാണ്.

നിമിത്തരൂപമായ വിഭാവാദികളുടെ പ്രതീതിവരുമ്പോൾ നിമിത്തിരൂപമായ രസഭാവാദികളുടെ പ്രതീതിയില്ലെന്നും തൽപ്രതീതികൾക്കു ക്രമികത്വമല്ലാതെ സഹഭാവമില്ലായ്കയാൽ വ്യക്തിലക്ഷണം ഘടിക്കായ്കകൊണ്ടു രസാദി വ്യംഗ്യമാകയില്ലെന്നുമാണല്ലോ മഹിമഭട്ടന്റെ പ്രധാനമായ ആക്ഷേപം. വിഭാവാദിസ്വരൂപപ്രതീതിയുണ്ടാവുമ്പോൾ നിയമേന രസഭാവാദിപ്രതീതി വരുന്നില്ലെന്നുള്ളതു വാസ്തവംതന്നെ. എന്നാൽ അതുകൊണ്ടു വ്യക്തിലക്ഷണം ഘടിക്കയില്ലെന്നു ശങ്കിക്കുന്നതു ശരിയല്ല. വ്യക്തിക്കു് ഉദാഹരണമായ പ്രദീപഘടാദിസ്ഥലത്തെ

* "ശബ്ദാർത്ഥങ്ങളിലൊന്നാ
തതത്സ്വാർത്ഥത്തെ ഗുണീകൃതസ്വാർത്ഥം
വ്യംജിപ്പിക്കുവതെങ്ങാ-
ക്കാവ്യം ധ്വനിയെന്നഭിജ്ഞരോതുന്നു."

സ്ഥിതിയും ഇതുതന്നെയാണ്. നിമിത്തരൂപപ്രദീപപ്രതിപത്തിയുള്ളപ്പോൾ നിയമേന നിമിത്തിരൂപഘടപ്രതിപത്തിയുണ്ടാകുന്നില്ലല്ലോ. എന്നാൽ ഘടപ്രതിപത്തിസമയത്തു പ്രദീപപ്രതിപത്തി തിരോഭവിക്കുന്നില്ല; അതു് അപ്പോഴുമുണ്ടു്. ഇത്രമാത്രമാണ് വ്യക്തിത്വപ്രയോജകമായ സഹഭാവം. അല്ലാത്തപക്ഷം, സർവ്വസമ്മതമായ, വിശേഷിച്ചു പ്രതിപക്ഷിപോലും സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്ന, താദൃശവ്യക്ത്യുദാഹരണം അസംബദ്ധമാണെന്നു വരും. ഈ സഹഭാവം രസഭാവാദിപ്രതീതിയിലും അവ്യാഹതമാണ്. രസഭാവാദിപ്രതീതിസമയത്തു വിഭാവാദിപ്രതീതി തിരോഭവിക്കുന്നില്ല. അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ രസത്തിനു ആത്മലാഭംതന്നെയില്ലെന്നാവും. പാനകരസന്യായേന വിഭാവാദിസമുചിതചിത്തവൃത്തിചർവ്വണാസ്വരൂപംതന്നെയാണല്ലോ രസം. ആകയാൽ രസഭാവാദിപ്രതീതിസമയത്തു വിഭാവാദിപ്രതീതി തീരെയില്ലാതാകുന്നില്ല. അതുതന്നെയാണ് ധ്വനികാരൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. * "നഹി വ്യംഗ്യേ പ്രതീയമാനേ വാച്യബുദ്ധിർദ്ദൂരീഭവതി. വാച്യാവഭാസാവിനാഭാവേന തസ്യ പ്രകാശനാൽ. തസ്മാൽ ഘടപ്രദീപന്യായസ്തയോഃ; യഥൈവഹി പ്രദീപദ്വാരേണ ഘടപ്രതീതാവുൽപന്നായാം ന പ്രദീപപ്രകാശോ നിവർത്തതേ തദ്വൽ വ്യംഗ്യപ്രതീതൗ വാച്യാവഭാസഃ." എന്നു തൃതീയോദ്യോതത്തിൽ മുക്തകണ്ഠം ഉപന്യസിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. നേരെമറിച്ച്, "നഹി വാച്യേ പ്രതീയമാനേ വ്യംഗ്യബുദ്ധിർദ്ദൂരീഭവതി" (വാച്യം പ്രതീയമാനമാകുമ്പോൾ വ്യംഗ്യബുദ്ധി ദൂരീഭവിക്കുന്നില്ല.) എന്നല്ല പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. അങ്ങിനെ പറയുകയുമില്ല. വാച്യപ്രതീയമാനങ്ങൾക്കുള്ള ഗമ്യഗമകഭാവമാകട്ടെ നിമിത്തനിമിത്തിഭാവം അതായതു്, ലിംഗലിംഗിഭാവം അല്ല; വ്യംഗ്യവ്യംജകഭാവമാകുന്നു. ഗമ്യത്തിനു ഗമകോപരാഗം ഇല്ലെങ്കിൽ മാത്രമേ നിമിത്തനിമിത്തിഭാവമെന്നു പറയൂ. ഉണ്ടെങ്കിൽ അവിടെ വ്യംഗ്യവ്യംജകഭാവമാണ്. ഗമ്യമായ രസാദികൾക്കു ഗമകമായ വിഭാവാദിയുടെ സംസ്പർശ

† വ്യംഗ്യത്തിനു പ്രതീതിവരുമ്പോൾ വാച്യബുദ്ധി ദൂരീഭവിക്കുന്നില്ല. വാച്യാവഭാസത്തോടുകൂടിത്തന്നെയാണല്ലോ വ്യംഗ്യത്തിന്റെ പ്രകാശനം. അതുകൊണ്ടു് അവയിൽ ഘടപ്രദീപന്യായമാണ് യുക്തം. പ്രദീപദ്വാരാ ഘടപ്രതീതി വന്നിരിക്കെ പ്രദീപപ്രകാശം നിവർത്തിക്കാത്തതുപോലെ വ്യംഗ്യപ്രതീതിയിൽ വാച്യബുദ്ധിയും നിവർത്തിക്കുന്നില്ല.

മുണ്ടെന്നു മുമ്പുതന്നെ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ആകയാൽ വാച്യപ്രതീയമാനങ്ങൾക്കു വ്യംഗ്യവ്യഞ്ജകഭാവവ്യവഹാരമാണ് യുക്തം. അതുതന്നെയാണ് ധ്വനികാരമതവും.

ഘടപ്രദീപദൃഷ്ടാന്തത്തെ ആധാരമാക്കി പ്രതീയമാനം വ്യക്തിവിഷയമാണെങ്കിൽ അതു് ഇന്ദ്രിയവിഷയമാണെന്നു വരും എന്നു് ആക്ഷേപിക്കുന്ന മഹിമഭട്ടൻ പ്രതീയമാനം മൃണ്മയമാണെന്നാവുമെന്നുകൂടി പ്പറയാഞ്ഞതു എന്തുകൊണ്ടാണെന്നറിയുന്നില്ല. വ്യക്തി ഇന്ദ്രിയവിഷയത്വാപത്തിയാണെന്നു ആരും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം അങ്ങിനെ ലക്ഷണം നിർമ്മിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതിനെ ബാക്കിയുള്ളവർ വിലവെക്കേണ്ട ആവശ്യവുമില്ല.

“സ്വജ്ഞാനേനാന്യധീഹേതു—”

എന്നിങ്ങിനെ ധീഗോചരതാപത്തിരൂപമാണെന്നേ ഹരി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളു.

രസം പരനിഷ്ഠമായ രത്യാദിഭാവത്തിന്റെ അനുകരണസ്വരൂപമാണെന്നു ഉപന്യസിച്ചിരിക്കുന്നതും വിഭാവാദിക്കും രസാദിക്കും കൃത്രിമത്വം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അനുമാനം സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതും സർവ്വഥാ അയുക്തമാണ്. രസം പരഭാവാനുകരണാത്മകമാണെങ്കിൽ അതിന്നു രസത്വംതന്നെ സിദ്ധിക്കയില്ല. രസം അനുകാർയ്യഗതമോ അനുകർത്തൃഗതമോ അല്ല; ആസ്വാദയിതൃഗതമാകുന്നു. ഹൃദയസംവാദതന്മയീഭവനക്രമത്തിൽ സ്വചിത്തവൃത്തിദ്രുതിസമാസ്വാദ്യസാരവും സ്വസംവേദനസിദ്ധവുമായ രസം പരനിഷ്ഠമോ കൃത്രിമമോ അല്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചയല്ലേ? ഈ സ്ഥിതിക്കു്, അനുമാനകഥതന്നെ ദൂരാപാസ്തമാണ്. പരകീയരതിശോകക്രോധാദിഭാവങ്ങൾക്കു രസ്യമാനത സംഭാവ്യമാണോ? അനുഭവവിരുദ്ധമായ ഈവക വാദം എങ്ങിനെയാണ് സ്വീകാർയ്യമാവുക? ആകയാൽ രസഭാവാദി അനുമേയമല്ല വ്യംഗ്യംതന്നെയാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ, രസഭാവാദിവിഷയമായ വ്യാപാരം വ്യഞ്ജനയാണെന്നു അംഗീകരിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ലെന്നു വന്ന സ്ഥിതിക്കു്, തുല്യന്യായത്താൽ വസ്ത്വലങ്കാരവ്യംഗ്യവിഷയത്തിലും വ്യഞ്ജനാശ്രയണമാണ് യുക്തമെന്നു വരുന്നു. ശബ്ദത്തിന്നു് അഭിധയെന്നും ലക്ഷണ

യെന്നും രണ്ടു വ്യാപാരം ശാസ്ത്രകാരന്മാരെല്ലാവരും സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ലക്ഷ്യാർത്ഥംകൂടി അനുമേയമാണെന്നും ഉപമാനം അനുമാനത്തിലന്തർഭവിക്കുന്നതാണെന്നുമുള്ള മഹിമഭട്ടന്റെ പ്രകൃതസംബന്ധിയായ വാദപ്രകാരത്തെ ഇവിടെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല. അതിന്നു തക്കസമാധാനം മററുള്ളവർ കൊടുത്തുകൊള്ളും. സർവ്വശാസ്ത്രസമ്മതമായ ആ രണ്ടു ശബ്ദവ്യാപാരങ്ങളിൽ സങ്കേതിതമായ അർത്ഥത്തെ ബോധിപ്പിച്ചു അഭിധയും സങ്കേതിതാർത്ഥത്തിന്റെ ബാധത്താൽ തത്സംബന്ധിയായ അർത്ഥാന്തരത്തെ ബോധിപ്പിച്ചു ലക്ഷണയും ചരിതാർത്ഥമായി വിരമിക്കുന്നു. ഇവയുടെ അധികാരം ഈ രണ്ടു കക്ഷ്യകളിലാണ്. മൂന്നാമത്തെ കക്ഷ്യയിലുള്ളതും വാച്യത്തിന്നും ലക്ഷ്യത്തിന്നും വിലക്ഷണവും ആയ പ്രതീയമാനാർത്ഥത്തിൽ സ്വാർത്ഥബോധനകൃതാർത്ഥമായ ആ രണ്ടു വ്യാപാരവും പ്രവർത്തിക്കയില്ല. അതുകൊണ്ടു തൃതീയകക്ഷ്യാനിക്ഷിപ്തമായ അർത്ഥാന്തരത്തിന്റെ ബോധനത്തിന്നു അതിരിക്തമായ ഒരു വ്യാപാരം സ്വീകരിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. അതാണ് വ്യഞ്ജന. വസ്ത്വലങ്കാരരൂപങ്ങളായ പ്രതീയമാനാർത്ഥങ്ങളുടെ പ്രതീതി നിയമേന വാച്യലക്ഷ്യങ്ങളുടെ പ്രതീതിക്കു ശേഷമാകയാൽ സഹഭാവമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു വ്യഞ്ജന ഘടിക്കയില്ലെന്നുള്ള ആക്ഷേപവും അകിഞ്ചിൽകരമാണ്. രസാദിസ്ഥലത്തു പറഞ്ഞപ്രകാരം വസ്ത്വലങ്കാരവ്യംഗ്യപ്രതീതികാലത്തു വ്യഞ്ജകങ്ങളായ വാച്യലക്ഷ്യങ്ങളുടെ പ്രതീതി ദൂരീകരിക്കാത്തതുകൊണ്ടു സഹഭാവം അപ്രതിഹതംതന്നെയാകുന്നു. വ്യഞ്ജകപ്രതീതികാലത്തു നിയമേന വ്യംഗ്യപ്രതീതിയുണ്ടെങ്കിലേ വ്യംഗ്യവ്യഞ്ജകഭാവം പറഞ്ഞുകൂടൂ എന്നില്ലെന്നും സർവ്വസമ്മതമായ ഘടപ്രദീപോദാഹരണത്തിൽ അങ്ങിനെ കാണുന്നില്ലെന്നും മുമ്പുതന്നെ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. ആകയാൽ താദൃശദൂഷണം അകിഞ്ചിൽകരമാകുന്നു.

ഇനി, വ്യംഗ്യപ്രതീതികാലത്തു് അവിരോധിയായ വാച്യത്തിന്നു പ്രതീതിയുണ്ടാവാമെങ്കിലും വിരോധിയായ വാച്യത്തിന്റെ പ്രതീതി സംഭവിക്കുന്നതാണോ?

“ഹേ ധാർമ്മികപ്രവര, ലാത്തിടുകൊത്തവണ്ണം
നീ ധാർഷ്ട്യമോടുമിനി; യപ്പുട്ടുപട്ടിതന്നെ
ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജനിവാസിയാകും
ആ ദാരുണൻ ഹരി ഹനിച്ചു മദിച്ചിദാനീം.”

Let me pursue the problem. In his commentary on the Gītā, the Gītārthasaṅgraha (N.S. edn.), Abhinava makes two quotations relevant to this discussion. On p. 232, he is giving his own peculiar interpretation of Gītā, IV, 34, 'Tad viddhi praṇipātena, etc.' He explains Praṇipāta as Bhakti, Paripraśna as self-deliberation and Sevā as practice. The words 'jñāninaḥ' and 'Tattva darśinaḥ' are made by him adjectives to 'Indriya viśēṣāḥ'—one's own senses, which have become enlightened.

"उपदेक्ष्यन्ति उप समीपे प्रापयिष्यन्ति। तथा हि तत्त्वमेव दर्शयन्तीति तत्त्वदर्शिनः। उक्तं हि 'योग एव योगस्य उपाध्यायः ऋतंभरा तत्र प्रज्ञा' इति"

Here, the latter part, 'Ṛtambharā tatra prajñā' is Yogasūtra, I. 48, but the former part 'Yoga eva yogasya upādhyāyaḥ' is an anuvāda, not a quotation, of a passage in the Bhāṣya on III. 6: भूमेरस्य इयमनन्तरा भूमिरित्यत्र योग एव उपाध्यायः।" Abhinava mixes up the Sūtra and the Bhāṣya here. The second quotation is on p. 328 which shows that Abhinava knew the Bhāṣyakṛt, though not as Vyāsa. Abhinava says: उक्तं च तत्रभगवता भाष्यकृता–'उभयाधीनश्चित्तवृत्तिनिरोध' इति. This passage occurs in Vyāsabhāṣya, I. 12, p. 17, Ānandāśrama edn. Does it mean that, as in the case of the Kārikās and the Vṛtti of the Dhvanyāloka, this dualism of the Mūlakāra and the commentator is only to distinguish the two parts of a work, and not to mean that the two parts are by two different authors?

It may be suggested that since Yoga is primarily attributed to Hiraṇyagarbha, Abhinava thought that the Yogasūtras were revealed by Hiraṇyagarbha, and the Bhāṣya was written by Patañjali. In the Śānta-rasa-discussion in the Abhinavabhāratī, the Yogasūtras are cited thrice, pp. 335, 338 and 340, and it is only in the case of the first of these quotations that Abhinava says anything regarding the author. This first quotation on p. 335 forms the sentence previous to the quotation which Abhinava explicitly ascribes to Bhujaṅgavibhu; while he is so explicit in mentioning the author of the Bhāṣya-passage as Bhujaṅgavibhu, he says regarding the quotation of a Sūtra of Patañjali himself: "तत्रभवद्भिरप्युक्तम्–'तत्परं पुरुषख्यातेः गुणवैतृष्ण्यम्' इति।" But if we examine the following sentence and understand the full force of 'Eva' in 'Bhujaṅgavibhu*naiva*', we can see that Abhinava means by his preceding 'Tatrabhavān' only Bhujaṅgavibhu. In his Mālinīvijayavārttika, p. 19, (Kasmir Series of Text and Studies) Abhinava quotes Patañjali as author of the Yogasūtra, III. 33. On pp. 190 and 240 of the Parātrimśikā (Kasmir Series), there are two references to one and the same

Yogasūtra, namely III. 17, on p. 190 as said by 'Śeṣamuni' and on p. 240 as Yogasūtra. All these prove that Abhinava took both the Sūtrakāra and the Bhāṣyakāra of Yoga as Patañjali.

There is yet one more quotation by Abhinava bearing on this question. In his Īśvarapratyabhijñāvimarśinī, Kasmir Series, XXII, pp. 200-201, Abhinava quotes चितिशक्तिरपरिणामिनी" and ends the observation with the words 'दर्शितं गुरुणा अनन्तेन'. This passage 'Citiśaktiḥ apariṇāminī' ascribed to Guru Ananta again reinforces the view that Abhinava considered the Bhāṣya also as the work of Patañjali, for this passage occurs in the Bhāṣya on I. 2, p. 6, Ānandāśrama edn.

In his gloss on the Vijñānabhairava, Kasmir Series, VIII, p. 112, Śivopādhyāya cites the second quotation from the Yogabhāṣya appearing in Abhinava's Gītārthasaṁgraha (उभयाधीनश्चित्तवृत्तिनिरोध) and says on it: "इति पतञ्जलिनोक्ता". On pp. 55 and 66, Śivopādhyāya quotes from Patañjali, but in both cases here from the Sūtras (Sūtras III, 26-27 and II, 49-50).

At one stage of my investigation, I thought that, as in the case of the Gītā, so also in the case of the Yogasūtras and the Bhāṣya thereon, there must be some Kasmirian peculiarity. But an examination of practically all the Pratyabhijñā texts published in the Kasmir Series and elsewhere (TSS. for instance), has shown that no such peculiarity is there like Patañjali's common authorship of both the Sūtras and the Bhāṣya. If we examine the works of Kṣemarāja, Abhinava's own pupil and prolific writer of the system, we see that in Vol. VI of his commentary, the Uddyota, on the Svaccandatantra (Kasmir Series, 56), p. 51, Kṣemarāja quotes the Yogasūtra I-3 and I-24 and in his comments on the latter Sūtra says इत्येतत्सूत्रभाष्ये भगवता व्यासमुनिना etc. If Abhinava represented any tradition contradicting Vyāsa's authorship of the Bhāṣya and holding Patañjali, the Sūtrakāra himself, as the Bhāṣyakāra also, it is not possible that Abhinava's own pupil, Kṣemarāja, knew nothing of this tradition.

But how to explain Abhinava's ascription of Bhāṣya-passages, again and again, to Patañjali? This can be answered only by another question. In his Locana on the Dhvanyāloka of Ānanda, Abhinava has three remarks which contradict our knowledge.

1. On p. 63, N. S. edn., Ānanda quotes from Vālmīki the verse 'रविसङ्क्रान्तसौभाग्यः etc.' as an example of Atyanta tiraskṛta vācya

dhvani, resting on the expression, 'Niśśvāsāndhaḥ'. In the South Indian recensions this verse occurs in the Rāmāyaṇa in the Āraṇya-kāṇḍa, Canto 16. The verse occurs in a description of Hemanta season by Lakṣmaṇa. But what does Abhinava says on this verse? He says that this is a verse spoken by Rāma : हेमन्तवर्णने पञ्चवट्यां रामस्य उक्तिरयम् । In the edition of Gaspare Gorresio, this verse occurs in Āraṇya, 22, as śloka 13, with slightly different readings, but here again Lakṣmaṇa is the speaker, and not Rāma. In the North-Western recension edited by Messrs. Bhagavaddatta and Viśvabandhu śāstri, this verse occurs in Āraṇya, 22, as śl. 13, and here again as spoken by Lakṣmaṇa.

2. On p. 142, N. S. edn., Abhinava ascribes the Kādambarīkathāsāra, which we know as a work of Abhinanda, to Abhinanda's father, Bhaṭṭa Jayanta.

3. On p. 151, Abhinava gives an analysis of the Tāpasavatsarāja, the play of Anaṅgaharṣa Māyurāja, drawing attention to the poet's skill in keeping up the background of Vāsavadattā-Vipralambha continuously through every one of the six acts. Here Abhinava names each act and cites a verse from each and in these citations, the verse cited as one from act IV actually occurs in act V, thus making two citations from act V, and none from act IV.

Regarding the second of the above three mistakes, Mm. Prof. S. Kuppuswami Sastriar explains that when Abhinava speaks of the Kādambarīkathāsāra as a work of Bhaṭṭa Jayanta*ka*, we have to take that the diminutive 'ka' in the end signifies Jayanta's son. But we have to take that the first and third instances in his Locana are slight mistakes natural in an encyclopaedic writer like Abhinava. Abhinava's citation of Vyāsabhāṣya as Patañjali's has to be placed on a par with the above instances from his Dhvanyālokalocana. For, with due deference to Prof. Kane, it is evident that none can attach greater weight on this question to the testimony of Abhinava than to that of Vācaspatimiśra.

On p. 331, Vol. I, of Mm. Anantakrishna Sastri's edition of the Brahmasūtras with nine commentaries, (Cal. Skt. Series I); Sahaja Sarvajña Viṣṇu Bhaṭṭopādhyāya says in his Ṛjuvivaraṇa—

"तदुक्तं पतञ्जलिना—'अपरिणामिनी हि भोक्तृशक्तिः अप्रतिसंक्रमा च[2] परिणामिन्यर्थे प्रतिसंक्रान्तेव तद्वृत्तिमनुपतति,—।"

2. The edition reads चापरिणामिन्यर्थे which is wrong.

This passage cited by Viṣṇubhaṭṭa occurs in the Bhāṣya as a quotation, with the introductory words "*Tathā coktam*" and Vācaspati identifies this as a quotation from Pañcaśikha, whom, according to Vācaspati, the Bhāṣya quotes rather often. This mistake is again like Abhinava's, and must be ignored.

In the Pātañjala section of the Sarvadarśanasaṁgraha, the author simply reproduces this quotation as made by Viṣṇubhaṭṭa, with Patañjali's name on p. 125 (Ānandāśrama edn.)[3] though the author knows on p. 127, *ibid.*, that the Bhāṣya was written by Vyāsa : 'तदभाषि व्यासभाष्ये योगसूत्रविवरणपरे, अथेत्ययमधिकारार्थः

Abhinava, Śeṣa or Patañjali and Nānyadeva.

In the reference extracted by us from the gloss of Abhinava on the Īśvarapratyobhijñā of Utpala, we saw Abhinava referring to the Yoga-author Patañjali, the Great Serpent, Śeṣa or Ananta, as '*Guru*'. What does this mean? This refers to the Śeṣa āryās, the work which Abhinava made into his Paramārthasārasaṁgraha. Abhinava refers to Śeṣa's Āryās as Ādhārakārikās and quotes from them in his Gītārthasaṁgraha and Tantrāloka. Śeṣa is considered as Śeṣa Bhaṭṭāraka, a Guru of Abhinava's Pratyabhijñā school. Hence the reference to him as Guru.

It is said by Dr. K. C. Pandey, in his book on Abhinavagupta, that Abhinava quotes in his Gītārthasaṁgraha from Śeṣa's Āryās "*as from a Śruti*", pp. 58-59. This is wrong, for the word 'Śruti' in the phrase प्रमाणभूतश्रुतिविरोधात्' refers to Vedic passages like 'ब्रह्म वेद ब्रह्मैव भवति'; and with "अस्ति हि 'तीर्थे etc.'" we have the next sentence giving additional authority. Equally to be ignored is Dr. Pandey's paragraph on p. 9 of his thesis on Abhinavagupta as an incarnation of Śeṣa, which he says is the tradition in dance-circles in South India. Neither our being natives of South India nor our touch with dance-circles bear out this tradition, which distance has vouchsafed to Dr. Pandey. This is a bit of research on a par with another bit of research done by Dr. Pandey on pp. 121-125, where the doctor imagines Nānyadeva to have been quoted by Abhinava in his commentary on the Nāṭyaśāstra, on p. 255, Vol. I, Gaek. edn. If Dr. Pandey had carefully seen p. 253, it must have been plain to him that the text on pp. 253 to 261 form not Abhinava's commentary, but the commentary written and supplied by Mr. M. R. Kavi to fill a gap in the Mss. of the Abhinavabhāratī. This the editor

3. Again on p. 130, the same reference is repeated.

എന്ന പദ്യത്തിൽ 'ലാത്തരുത്' എന്ന വ്യംഗ്യപ്രതീതിസമയത്തു അതിന്നു വിരുദ്ധമായി 'ലാത്തുക' എന്ന വാച്യത്തിന്റെ പ്രതീതിയുണ്ടാവുന്നതല്ലല്ലോ എന്നും സംശയിക്കേണ്ട. അവിടേയും പ്രകാശകത്വേന വാച്യപ്രതീതി ഉണ്ടാവുന്നതാണ്. വിരുദ്ധമോ അവിരുദ്ധമോ ഏതോ ആയിക്കൊള്ളട്ടെ; വ്യംഗ്യപ്രതീതിസമയത്തു വ്യഞ്ജകപ്രതീതി ദൂരീഭവിക്കുന്നില്ല. വ്യംഗ്യാർത്ഥപ്രതീതി ഭാവനാരൂപമാണെന്നു ഭാവുകന്മാർ ആരും സമ്മതിക്കും. ഭാവനാവിഷയത്വം തന്നെയല്ലേ വ്യംഗ്യാർത്ഥത്തിന്റെ ലോകോത്തരാഹ്ലാദജനകതയ്ക്കുള്ള നിദാനം? അതുകൊണ്ടു തന്നെയാണല്ലോ വ്യംഗ്യാർത്ഥജന്യവും ചമൽകാരാപരപര്യായവുമായ കാവ്യാഹ്ലാദം "നിങ്ങൾക്കൊരു പുത്രൻ ജനിച്ചു" ഇത്യാദി ലൌകികവാക്യജന്യമായ ആഹ്ലാദത്തെ അപേക്ഷിച്ചു വിലക്ഷണവും ലോകോത്തരവുമാണെന്നു ആലങ്കാരികന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. ആകയാൽ വ്യംഗ്യാർത്ഥം ഭാവനാവിഷയമാണെന്നും നേരേമറിച്ചു പുത്രജന്മാദിലൌകികവാക്യാൎത്ഥം ഭാവനാവിഷയമല്ലെന്നും തീൎച്ചയാകുന്നു. ഭാവനയെന്നതു് പുനഃപുനരനുസന്ധാനാത്മകമായ ജ്ഞാനവിശേഷമാണ്. വ്യംഗ്യാൎത്ഥാനുസന്ധാനാത്മകമായ ഭാവനയിൽ വ്യഞ്ജകവാച്യാർത്ഥപ്രതീതിയുടെ സംസ്പൎശമുണ്ടെന്നതിൽ സഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയംതന്നെ സാക്ഷ്യംവഹിക്കുന്നതുമുണ്ടു്. വ്യംഗ്യാർത്ഥപ്രതീതി എപ്പോഴും വ്യഞ്ജകപ്രതീത്യുപരക്തമായിരിക്കും. അതു് അതിന്റെ സ്വഭാവമാണ്. ആകയാൽ വ്യഞ്ജകം അവിരുദ്ധമോ വിരുദ്ധമോ ഏതായാലും ശരി, വ്യംഗ്യപ്രതീതിയിൽ വ്യഞ്ജകപ്രതീതി ദൂരീഭവിക്കാത്തതുകൊണ്ടു സഹപ്രതീതിരൂപമായ വ്യക്തിലക്ഷണം ഘടിക്കുന്നതിനാൽ ത്രിവിധരൂപമായ പ്രതീയമാനാർത്ഥത്തിന്നും വ്യംഗ്യത്വം അവ്യാഹതമാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

നേരേമറിച്ചു, ത്രിവിധരൂപപ്രതീയമാനത്തിന്നും അനുമേയത്വം ദുർവ്വചവുമാണ്. വിഭാവാദിസമുചിതവും തന്മയീഭവനക്രമത്തിൽ ചർവ്യമാണവുമായ സ്വചിത്തവൃത്തിവിശേഷമായ രസഭാവാദി അനുമേയമല്ലെന്നുള്ളതിൽ സചേതസ്സുകൾക്കാൎക്കും വിപ്രതിപത്തിക്കവകാശമില്ല. രസം അനുമേയമാണെങ്കിൽ അതിന്നു രസ്യമാനത്വംതന്നെ ഘടിക്കയില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു രസഭാവാദി അനുമേയമല്ലെന്നതു സിദ്ധംതന്നെ. വസ്ത്വലങ്കാരരൂപവ്യംഗ്യാൎത്ഥവും അനുമേയമാകയില്ല.

"ഹേ ധാൎമ്മികപ്രവര—" എന്ന സ്ഥലത്തെ അനുമാനസമൎത്ഥനം കേവലം ദുരാഗ്രഹമൂലകമാണ്. ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജം ശ്വഭീരുസഞ്ചരണായോഗ്യം, സിംഹമുള്ളതിനാൽ; എന്നല്ലേ അനുമാനം. ഹേതു ദുഷ്ടമായിരിക്കെ എങ്ങിനെയാണ് സാദ്ധ്യസിദ്ധി? ഗുരുനിദേശം, രാജാജ്ഞ, പ്രിയതമാനുരാഗം, നിധിലാഭേച്ഛ മുതലായവയാൽ ഭീരു പോലും സിംഹാദിക്രൂരജന്തുക്കളുള്ള സ്ഥലത്തു പോകാവുന്നതുകൊണ്ടു്, 'ഭീരുസഞ്ചരണം ഭയകാരണാഭാവജ്ഞാനപൂൎവ്വകം' എന്ന വ്യാപ്തിതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നതല്ല. ആകയാൽ, ഹേതു വ്യഭിചാരിയാകുന്നു. കേവല സ്പൎശാദിജുഗുപ്സയാലോ പൌരുഷാനുചിതത്വബുദ്ധിയാലോ പട്ടിയെ ഭയപ്പെടുന്ന വീരനായ ധാൎമ്മികൻ സിംഹമുള്ള സ്ഥലത്തു ചെല്ലാവുന്നതുകൊണ്ടു് ഹേതു വിരുദ്ധവുമാണ്. അതായതു്, സിംഹവത്ത്വമെന്ന ഹേതു സാദ്ധ്യാഭാവരൂപമായ ശ്വഭീരുവീരധാൎമ്മികസഞ്ചരണയോഗ്യതയാൽ വ്യാപ്തമാണ്. സിംഹമുള്ള സ്ഥലം ശ്വഭീരുവീരധാൎമ്മികസഞ്ചരണയോഗ്യം തന്നെയാണല്ലോ. അത്രയുമല്ല, ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജത്തിൽ സിംഹമുണ്ടെന്നതു് പ്രത്യക്ഷസിദ്ധമോ അനുമാനപ്രമാണസിദ്ധമോ അല്ല. കേവലം അസതീവചനത്താൽ നിശ്ചയിക്കേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്. അസതീവചനം പ്രമാണമാകയില്ല. ആപ്തവാക്യത്തിനല്ലേ പ്രാമാണ്യമുള്ളു. പോരെങ്കിൽ, താദൃശവചനം ഈൎഷ്യാദിദോഷകലുഷവുമാണ്. ഈ സ്ഥിതിക്കു്, അസതീവചനം യഥാൎത്ഥമാണെന്നു ഗ്രഹിക്കാവതല്ലല്ലോ. ആകയാൽ, പക്ഷവൃത്തിത്വനിശ്ചയമില്ലായ്കയാൽ ഹേതു അസിദ്ധവുമാണ്. ഇങ്ങിനെ ഹേതുവിന്നു വ്യഭിചാരം, വിരോധം, അസിദ്ധി എന്നിവക ദോഷമുണ്ടായിരിക്കെ, അനുമാനംകൊണ്ടു് എങ്ങിനെയാണ് പ്രതീയമാനാൎത്ഥം സാധിക്കുക? വ്യഭിചാരാദിദോഷജ്ഞാനമാകട്ടെ, ഗോദാവരീതടനികുഞ്ജം സിംഹവ്യാപ്യധാൎമ്മികസഞ്ചരണാഭാവവത്തു് എന്ന ലിംഗപരാമൎശരൂപമായ അനുമാനത്തെത്തന്നെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാകയാൽ അനുമിതിക്കുണ്ടോ പ്രസക്തി? ദോഷജ്ഞാനം അനുമിതിക്കോ അനുമിതികരണത്തിന്നു തന്നെയോ പ്രതിബന്ധകമാണെന്നല്ലേ ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തം? യഥാൎത്ഥവിദ്വാന്മാരായ സഹൃദയന്മാൎക്കു് ആവകയൊന്നും അറിവില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ ആരും വിലവെക്കുകയുമില്ല. എന്തിന്നു വളരെ, എവിടെ സിംഹമുണ്ടോ അവിടെ ശ്വഭീരുവായ ധാൎമ്മികൻ സഞ്ചരിക്കയില്ല

Mr. Kavi says in a footnote on p. 253 ; further, Abhinava's colophon appears on p. 253. In the portion in which Dr. Pandey takes Abhinava to have cited Nānyadeva, Abhinava cites King Raghunātha of Tanjore of the 17th century ! (See p. 255 itself). On p. 124 of his thesis, Dr. Pandey says : "For, we have ascertained from Mr. Ramakrishna Kavi that the passage quoted by Abhinava from Nānyadeva's commentary, given above, is actually found in the seventh chapter, called Rāgādhyāya, of the Ms. of Nānya's commentary." This is impossible ; Mr. Kavi must have said that the passage cited occurred in the Rāgādhyāya, and not also that the passage was quoted by Abhinava. So Dr. Pandey need take no more trouble to reconsider Nānyadeva's date

I 'இன்னான் ஏது ஈங்கு'

ஆசிரியர் தொல்காப்பியனார், சொல்லதிகாரத்தில் வேற்றுமை யியற்கண் 10-ஆஞ் சூத்திரம்முதல் 21-ஆஞ் சூத்திரம்முடிய 12 சூத்திரங்களில், இரண்டாம் வேற்றுமைமுதல் ஏழாம் வேற்றுமைவரை ஆறு வேற்றுமைகளைக்குறித்துக் கூறியுள்ளார். அவ்வாறு கூறுமிடத்து, ஒவ்வொரு வேற்றுமையின் உருபினையும், அதன் முக்கியமான பொருளையும் முதற் சூத்திரத்திலும், அப்பொருளின் வகையினை [1]இரண்டாஞ் சூத்திரத்திலும் உரைத்திருக்கின்றார். அம்முறையில், மூன்றாம் வேற்றுமையின் உருபினையும் அதன் முக்கியமான பொருளினையும்

'மூன்றா குவதே
ஒடுவெனப் பெயரிய வேற்றுமைக் கிளவி
வினைமுதல் கருவி அனைமுதற் றதுவே'

என்னும் முதற் சூத்திரத்திற் கூறி, பொருளின் வகையினை,

'அதனி னியறல்......... அதன்பால என்மனார்'

என்னும் இரண்டாஞ் சூத்திரத்தில் விளக்கினார். அச்சூத்திரத்தில்,

'**இன்னான் ஏது ஈங்கென** வரூஉம்'

என்னும் அடியின் பொருளில், உரையாளர் மாறுபடுகின்றனர். ஆகலின், அதனை ஈண்டு நோக்குதும்:

இளம்பூரண அடிகள், 'இன்னான் என்பழியும் [2]ஏதுவின்கண்ணும் வரும் மூன்றாம் வேற்றுமை' என்று பொருள் கூறி,

'இன்னான் என்பது—கண்ணாற் கொத்தை, காலான் முடவன் என்பன
ஏது என்பது—முயற்சியாற் பிறத்தலான் சொல்லு நிலையாது என்பது'

என்று உதாரணங் கொடுத்தார்.

சேனாவரையர், 'இன்னான் ஏது என்பது—முயற்சியிற் பிறத்தலான் ஒலி நிலையாது என்பது. "அதனின் ஆதல்" எனக் காரகவேது முற் கூறப்பட்டமையான் இது ஞாபகவேதுவாம். இப்பொருள் ஆனுருபிற்கும், இன்னுருபிற்கும் உரித்து என்பது விளக்கிய, "ஏது" என்னாது, "இன்னான் ஏது" என்றார். "இன்னான்" என்பது உம்மைத்தொகை. அவற்றது ஏதுப்பொருண்மை என்றவாறு' என்று உரைத்தார்.

ஆசிரியர் நச்சினார்க்கினியர், சேனாவரையருரையைப் பின்பற்றி, 'இன்னான் ஏது—இன்னும் ஆனும் ஆகிய ஏதுப்பொருண்மை' என்று பொருள் கூறி, 'முயற்சியிற் பிறத்தலான் ஒலி நிலையாது. இதனுள், முயற்சியின் என்பது காரகவேது; பிறத்தலான் ஒலி நிலையாது என்பது ஞாபகவேது' என்று உதாரணங் கொடுத்து விளக்கினார்.

கல்லாடர், 'இத்தன்மையான் என்னும் பொருண்மை, ஏதுப் பொருண்மை' என்று பொருள் கூறி,

1. சிறுபான்மையாய் வரும் பொருளும் கூறப்பட்டுளது.

2. 'ஏதுவினைக்கண்ணும்' என்று பதிப்பித்திருப்பது தவறு என்பது **சொல்லதிகாரக் குறிப்பினால்** அறியலாகும்.

എന്നിങ്ങിനെ ഹേതുസാദ്ധ്യങ്ങൾക്കു നിയതസാഹചര്യരൂപമായ വ്യാപ്തിതന്നെ ഇല്ലാതിരിക്കെ പിന്നെന്തനുമാനമാണ്? നേരെമറിച്ച്, ഇത്തരം വ്യാപ്തിയുടെ ആവശ്യം വ്യഞ്ജനയ്ക്കില്ല. ഇത്തരം അർത്ഥം വ്യഞ്ജനയാൽ ഇത്തരം വ്യംഗ്യാർത്ഥത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിൽ വ്യാപ്ത്യാഖ്യസംബന്ധാഭാവം ദൂഷണവുമല്ല. വക്തൃവൈശിഷ്ട്യം മുതലായവ നിയാമകമാകയാൽ സർവ്വത്ര വ്യംഗ്യാർത്ഥപ്രതീതി ആപതിക്കുമെന്ന് ആക്ഷേപിപ്പാനും അവകാശമില്ല. ഇതുപോലെ അലങ്കാരരൂപവ്യംഗ്യസ്ഥലത്തും നോക്കിക്കൊൾക. ഇത്രയുംകൊണ്ട്, അനുമാനം ഘടിക്കായ്കയാൽ പ്രതീയമാനാർത്ഥം അനുമേയമല്ല; വ്യഞ്ജനാവ്യാപാരവിഷയമാകയാൽ വ്യംഗ്യംതന്നെയാകുന്നു എന്നിങ്ങിനെയാണ് വ്യക്തിവാദികളുടെ സിദ്ധാന്തമെന്നും അതു സ്വീകാര്യമാണെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

P. KRISHNAN NAIR.

PREFACE

The following pages form a fragment of *Kavijihvābandhana*, a work on Prosody by Īśwara Kavi. Only one section of the work is available in manuscript copy in the Government Oriental Library, Mysore. And it is this copy which has been used by Sri H. Sesha Ayyangar, Junior Lecturer in Kannada, in editing the available portion of the work. The published part deals mainly with *gaṇa, prāsa, yati* and *vaḍi*. The treatment of the subject follows, more or less, closely the scheme of Telugu Prosody ; for in place of the usual classification of *gaṇas* into Brahma, Vishṇu and Rudra in Kannada we have in this work Indra, Chandra, Agni etc., as in Telugu ; further *akshara yati* was long discarded in Kannada and *vaḍi* as such is unknown in Kannada Prosody, while both of which are essential elements of Telugu Prosody.

In the absence of direct evidence it is difficult to say which work in Telugu Prosody has been followed in writing this work in Kannada. Rao Bahadur R. Narasimhacharya is, perhaps, right in his conjecture that *Īśwara Kavi* lived after Appa Kavi, the author of a Telugu work on Prosody. The date of Appa Kavi being 1656 A.D. it is possible that Īśwara Kavi lived in about 1700 A.D. or even later. The loose style of this work corroborates this inference.

H. CHENNAKESAVA IYENGAR,
Head of the Department of Kannada.

'இன்னான் என்பது—இத்தன்மையான் என ஒருவன்பெற்றி கூறல்.
அது கண்ணாற் கொத்தை, காலான் முடவன் என்பன
ஏது—முயற்சியிற் பிறத்தலான் இசை நிலையாது என்பது'

என்று உதாரணங் கொடுத்து, 'முன்னும் ஏதுவின் பாகுபாடு ஓதி வைத்துப் பின்னும் "ஏது" என ஓதியது அவ்வாறொழிய வருவனவற்றைக் கருதிப்போலும். அவ்வேது—காரகவேதுவும் ஞாபகவேதுவும் என இருவகைத்து. முயற்சியிற் பிறத்தல் காரகம்; பிறத்தலான் இசை நிலையாது என்பது ஞாபகம். அஞ்ஞாபகத்தைப்போலும் ஈண்டு ஏது என ஓதியது' என்று விளக்கமும் எழுதினார்.

தெய்வச் சிலையார், 'இன் என்பது—இன் என்னுஞ் சொல். ஆன் என்பது ஆன் என்னுஞ் சொல். ஏது என்பது ஏது என்னுஞ் சொல்' என்று பொருள் கூறி, 'புகை உண்மையின் நெருப்புண்மை அறிக; புகை உண்மையான் நெருப்புண்மை அறிக; புகை ஏதுவாக நெருப்புண்மை அறிக' என்று உதாரணங் கொடுத்தார். இன்னும் அவர், 'அன்ன பிறவாவன—காரணம், நிமித்தம், துணை, மாறு என்பன' என்று கூறி, அவற்றிற்கும் உதாரணம் கொடுத்துள்ளார். நிற்க,

'இன்னானேது ஈங்கென வரூஉம்'

என்னும் அடியில், ஈங்கு என்பதனைக்குறித்து, [1]உரையாசிரியரும், கல்லாடரும் தெய்வச்சிலையாரும் ஒன்றுமே கூறிற்றிலர். சேனாவரையர், 'என என்பதனை மாற்றி ஏது என்பதன்பின் கொடுத்து, "ஈங்கு வரூஉம் அன்ன பிறவும்" என இயைக்க' என்றார். நச்சினார்க்கினியர், 'என வரூஉம்; ஈங்கு வரூஉம் அன்ன பிறவும்' என்று, 'வரூஉம்' என்பதனை இரண்டிடத்துக் கூட்டிப் பொருளுரைத்தார். அவர், 'ஈங்கு' என்பதற்கு, 'வினைமுதலும் கருவியும் ஆகிய பொருளிடத்து' என்று எழுதியுள்ளார்.

ஆசிரியர், 'அதனி னியறல்' என்னுஞ் சூத்திரத்தில் மூன்றாம் வேற்றுமைப் பொருளின் வகையினைக் கூறுகின்றாராகலின், அதிற் கூறியனவெல்லாம் அவ்வேற்றுமையின் பொருள்வேறுபாடே யாகும். ஆகலின், சேனாவரையரும் நச்சினார்க்கினியரும் 'இன்னான்' என்பதை இன், ஆன் என்று பிரித்து உருபாகக் கொண்டதூஉம், தெய்வச்சிலையார் இன், ஆன், ஏது என்னுஞ் சொற்களே வரும் என்றதூஉம் அமைவன வல்ல என்பது எளிதிற் புலனாகும்.

இனி 'இன்னான் ஏது ஈங்கென வரூஉம்' என்னும் அடியின் அமைவுடைப்பொருள் யாது என்று நோக்குதும்:

மூன்றாம் வேற்றுமைச் சூத்திரத்தில்,

'வினைமுதல் கருவி அனைமுதற் றதுவே'

என்று கூறப்பட்டுள்ள வினைமுதல் கருவிப்பொருள்களே,

'கர்த்ரு கரணயோ: த்ருதீயா' (2. 3 : 18)

என்னும் பாணினீய சூத்திரத்திலும் கூறப்பட்டுள்ளன.

1. 'இன்னான் ஏது' என்பவற்றிற்கு அமைவுடைய பொருள் கூறியவர் 'ஈங்கு' அல்லது 'ஈங்கனம்' என்பதற்கும் பொருள் கூறாது விடுவாரல்லர் எனவும் அது விடுபட்டிருத்தல் வேண்டும் எனவும் ஐயம் உண்டாகின்றது.

அச்சூத்திரத்திரத்தை யடுத்து,

[1]'ஸஹயுக்தே அப்ரதானே' (2. 3 : 19)

என்னுஞ் சூத்திரமும்,

அதனையடுத்து,

'யேநாங்க விகார:' (2. 3 : 20)
'இத்தம் பூதலக்ஷணே' (2. 3 : 21)

என்னுஞ் சூத்திரங்களும், பின்னர்,

'ஹேதௌ' (2. 3 : 23)

என்னுஞ் சூத்திரமும் உள்ளன. இவற்றுள், 'யேநாங்க விகார:' என்பது முதலிய மூன்று சூத்திரங்களின் பொருளும்

'இன்னான் ஏது ஈங்கு'

என்பவற்றின் பொருளும் தம்முள் ஒத்தன வாகும்.

இன்னான் என்பது—இன்னவன் என்பதாம். அஃதாவது, நெடுமூக்கன், குறுங்கழுத்தன் என்பனபோல உறுப்புக்களைப்பற்றி வருவது. இது வழக்கினுள்ளும் பெரும்பாலும் அறியலாகும். அதனானே, இளம்பூரண அடிகள்,

'இன்னான் என்பது—கண்ணாற் கொத்தை, காலான் முடவன் என்பன'

என் றெழுதினார். 'யேநாங்க விகார:' என்னுஞ் சூத்திரத்திற்கும் இப்பொருள் படுகின்ற—

'அக்ஷ்ணா காண:' (கண்ணாற் குருடன்)

என்பதனையே வடமொழியில் உதாரணமாகக் காட்டியிருத்தல் அறியத் தக்கது. இதனால், 'யேநாங்க விகார:' என்னுஞ் சூத்திரத்தின் பொருளும் 'இன்னான்' என்பதனால் குறித்த பொருளும் ஒன்றே என்பது போதரும்.

'ஏது' என்பதும்,

'ஹேதௌ'

என்னுஞ் சூத்திரத்தின் பொருளும் ஒன்றேயாதல் கூறாமலே விளங்கும். ஏதுவிற்கும் கரணத்திற்கும் (கருவிக்கும்) உள்ள [2]வேறுபாடு அறியத் தக்கது.

இனி, 'ஈங்கு' என்பதனை நோக்குதும்: 'ஈங்கு' என்பதற்கு 'ஈங்கனம்' என்னும் பாடம் உண்டென்பது [3]சேனாவரையத்தால் அறியப்படுகின்றது. அதுவே பழைய பாடமா யிருக்கலாம் எனத் தோன்றுகின்றது. ஈங்கனம் என்பது இத்தன்மை, இப்படி என்னும் பொருளது. இனி, 'ஈங்கு' என்பதற்கும் இப்பொருள் உளது.

'முழவுத்தோளான் முறுவலித் தீங்கே இருநீயென்று'

(சீவக. 1593)

1. இச்சூத்திரப் பொருளோடு தொடர்புடையது 'ஒருவினை ஒடுச்சொல் உயர்பின் வழித்தே' (வேற். மயங்.) என்பது.

2. ஒரு தொழிலை நிறைவேற்றுதற்கு நேரே சாதகமா யிருப்பது காரணம்; பிறகாரணமெல்லாம் ஏது. ஏது—பொருள் குணம் தொழில் இம் மூன்றற்கும் காரணமாகும்.

3. 'ஈங்ஙனம்(ஈங்கனம்) என்று பாடம் ஓதுவாரும் உளர்' என்பது சேனாவரையம்.

ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಂ

ಈಶ್ವರಕವಿ ವಿರಚಿತಂ

* ನುತಿಸಲ್ ಕವಿವರರೆಲ್ಲಂ |
ಪ್ರತಿಯಿಲ್ಲದ ತೆಱದಿ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣವಂ ಭಾ ||
ರತಿಯ ವರದಿಂದ ತನ್ನ್ನಯ |
ಸತಿಗುಸುರಿದನೀಶ್ವರಾಂಕಸತ್ಕವಿರಾಯಂ || ೧ ||

ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಮಂ |
ಭುವನಜನಂಗಳಿಗೆ ಪೇೞ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಂ ಸ ||
ದ್ವಿವರವ ಬಲ್ಲರ್ ಮೆಚ್ಚಲ್ |
ಪವಣಱಿತಾ ವಾಣಿವರದನೀಶಕವೀಶಂ [1] || ೨ ||

ಲಕ್ಷಣಶಿಕ್ಷಾ[2] ಚಾರ್ಯ [ಸು] |
ಲಕ್ಷಣಕೇಶವನ ವಚನಮಣಿದರ್ಪಣಮಂ ||
ಈಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿಸೆ[3] (ಸರ್ವರ್) |
ಸಾಕ್ಷಾದಭಿನವಸು[4] ಕೇಶಿರಾಜಂ ಪುಸಿಯೇ || ೩ ||

ಸಕ್ಕದಕಂ[5] ನಡೆನುಡಿಗಳ |
ಸಿಕ್ಕುಗಳಂ ಬಿಡಿಸಿ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಮಂ ತಾಂ ||
ಚಿಕ್ಕನೆ ಅಱಿವಂತುಸಿರ್ದ ಜ |
ಗಕ್ಕಭಿ[6] ನವ [ಮೆನೆ ಸುಕೇಶಿ] ರಾಜಕವೀಶಂ || ೪ ||

---

* ಮೂಲಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಲೇಖಕನು ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಪ್ರತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ "ಓಂ ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ," ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಲೇಖಕನು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವನಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ವೀರಶೈವಕವಿ ವಿರಚಿತವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಶಿವಸ್ತುತಿಯನ್ನು ವೈಷ್ಣವಲೇಖಕನು ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಇದರಂತೆಯೇ ಮ|| ರಾ|| ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ಸಾಹೇಬರವರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವ "ಛಂದೋಂಬುಧಿ"ಯ ಹಸ್ತಲಿಖಿತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕಗಳೂ, ಪೀಠಿಕಾಪ್ರಕರಣದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುವು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡಪ್ರಯೋಗಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುವು.

1. ವೀತ್ತಂ 2. ಚಾಯಲ್ ಲಕ್ಷಣಕೆಭ. 3. ಶೆಶ್ಸರಾ 4. ನುಶಿಪ್ಪ 5. ಸಕ್ಕಜಕಂ
6. ಭನವವ ಸುರಾಜ ಕವಿತಂ

என்னும் அடியில், 'ஈங்கே' என்பதற்கு 'இப்படியே' என்று ஆசிரியர் நச்சினார்க்கினியர் பொருள் கூறியிருக்கின்றார். [1]நற்றிணையிலும் ஈங்கு என்பது இப்படி என்னும் பொருளில் வந்துளது. ஆங்கு என்னுஞ் சொல் அத்தன்மை, அப்படி என்னும் பொருளிலும், யாங்கு என்பது எப்படி, எத்தன்மை என்னும் பொருளிலும் பயின்றுவருதல் ஈண்டைக்குக் கருதத்தகும்.

இவற்றால், 'ஈங்கு' (ஈங்கனம்) என்பது,

'இத்தம் பூதலக்ஷணே'

என்னுஞ் சூத்திரத்தின் பொருளோ டொத்த தாகும் எனத் தோன்றுகின்றது. 'இத்தம்' என்பது 'இப்பிரகாரம், இப்படி' என்னும் பொருளது; 'பூத' என்பது 'அடைந்தது' என்ப தாகும்.

'ஜடைகளால் தாபஸன்'

என்பது இச் சூத்திரத்திற்குக் காட்டப்பட்டுள்ள உதாரணம். இது போல்வதே 'ஈங்கு' (ஈங்கனம்) என்பதற்கு உதாரண மாகும். 'இன்னன்' என்பதற்கு இத்தன்மையான் என்று கல்லாடர் கூறியது ஈண்டைக்கு அமைதல் இன்று.

ஆசிரியர், 'ஈங்கென வரூஉம்' என்னுந் தொடரில், 'என' என்னுஞ் சொல்லை 'ஈங்கு' என்பதன்பின்னர் வைத்திருத்தலின், 'ஈங்கு' என்பது மூன்றாம் வேற்றுமைப்பொருள்களுள் ஒன்றேயாகும். ஆகலின், சேனாவரையரும் நச்சினார்க்கினியரும் 'என' என்பதனை மாற்றிப் பொருள் கூறியது அமையாமை எளிதின் அறியப்படும். 'இன்னன் ஏது ஈங்கு' என்பவை ஒருங்கு கூறப்பட்டிருத்தலும், 'யேனாங்க விகார:' என்னுந் தொடக்கத்துச் சூத்திரங்கள் ஒருங்கே அமைந்திருத்தலும் உளங்கொளற் பாலன.

'இன்னன்' என்பதற்கு இளம்பூரண அடிகள் காட்டிய உதாரணம் பொருந்தாதென்று, வடநூற்புலமை வாய்ந்த சேனாவரையர் மறுத்துக்கூறியது வியப்பினைத் தருகின்றது. சொல்லதிகாரக் குறிப்பின் ஆசிரியர் டாக்டர் ஸ்ரீ சுப்ரமணிய சாஸ்த்ரியாரவர்கள், '"அன்ன பிறவும்" என்பதனால், "கண்ணாற் கொத்தை" முதலியவற்றை அடக்கிய சேனாவரையர், சூத்திரத்தினுள் "இன்னன்" என்பதற்கு அவற்றை உதாரணமாகக் காட்டிய உரையாசிரியர்கொள்கையை மறுத்தது பொருந்துமா' என்று எழுதியிருப்பது ஈண்டு அறியத்தக்கது.

'இன்னனேது ஈங்கென வரூஉம்' என்னும் அடியில், 'இன்னன் ஏது என்பவற்றோடு ஒருங்கு கூறப்பட்டிருத்தலின், 'ஈங்கு' என்பது மூன்றாம்வேற்றுமைப் பொருளதே யாதல்வேண்டும் என்பதூஉம், உரையாசிரியரும் கல்லாடரும் தெய்வச்சிலையாரும் அதனைப்பற்றி ஒன்றுமே கூறாது விடுத்ததும் சேனாவரையரும் நச்சினார்க்கினியரும் அதற்கு மூன்றாம்வேற்றுமைக் குரிய பொருள் கூறாது மாற்றிக்கூட்டி யுரைத்ததும் அமைவல்ல என்பதூஉம், அஃது 'இத்தம் பூதலக்ஷணே' என்னுஞ் சூத்திரத்தின் பொருளோடொத்ததாகக் காண்கின்றது என்பதூஉம் அடியேன்கருத்து. அறிஞர் ஆராய்வாராக.

1. 'பேதை நெஞ்சங் கவலை கவற்ற, ஈங்கா கின்றால்.' நற். 144.

II தமிழிலக்கணமும் ஏனைத் திராவிட மொழிகளும்

நமது தேசத்தில் வழங்குந் திராவிட மொழிகள் பலவற்றுள்ளும் தமிழ், கன்னடம், தெலுங்கு, மலையாளம் இந் நான்கு மொழிகளே இலக்கிய இலக்கண வளம் பெற்றுள்ளவை. இவற்றுள் தமிழ்மொழியே மிக்க தொன்மையவாகிய இலக்கிய இலக்கணம் உடையது. தமிழிலுள்ள நூல்களெல்லாவற்றுள்ளும் தொல்காப்பியமே முற்பட்டது என்பது அறிஞர் பல்லோர்கருத்து.

தொல்காப்பியத்திற் கூறப்பட்டுள்ள இலக்கணங்களெல்லாம் மிக்க பழமைய. அவற்றுட் சில, சங்கச்செய்யுட்களிலும் அமைந்திருக்கவில்லை. அவற்றிற்கு மாறானவை பலப்பல, பிற்காலத்துச் செய்யுட்களில் காண்கின்றன. ஆயின், தொல்காப்பியம் கூறும் இலக்கண வழக்குக்கள் பலவும் சங்கச்செய்யுட்களிற் காணும் அமைதிகள் (பிற்காலத்துச் செய்யுட்களிற் காணப்படாதவை) சிலவும் கன்னடம், தெலுங்கு, மலையாளம் இம் மொழிகளிற் காண்கின்றன. அவற்றுள்ளும் கன்னட மொழியில்தான் தமிழ்வழக்குக்கள் பலப்பல உள்ளன.

தமிழில் சுருங்கக் கூறியிருப்பவை கன்னடத்தில் விரிவாகக் கூறப்பட்டுள்ளன. உதாரணமாக—உடம்படு மெய்யின் இலக்கணம் தொல்காப்பியத்திலும் நன்னூலிலும் ஒவ்வொரு சூத்திரத்திற் கூறப்பட்டுளது. கன்னடத்தில் இவ்விவ் விகுதிகளுக்குமுன் இன்ன உடம்படுமெய் வரும் என்பது [1]மூன்று சூத்திரத்திலும், இவ்விவ் விடங்களில் உடம்படுமெய் வரலாகாது என்பது [2]மூன்று சூத்திரத்திலும் கூறப்பட்டுள்ளன. இவைபோன்ற இலக்கண வொப்புமைகளை இக் கட்டுரையில் எழுதுகின்றிலேன்; தொல்காப்பியத்திலும் பண்டைச் செய்யுட்களிலும் காணும் இலக்கண வழக்குக்களுள் பிற்காலச் செய்யுட்களில் அருகியவையும் வழக்கிழந்தனவுமான வழக்குக்கள்—கன்னடம், தெலுங்கு, மலையாள மொழிகளில் நிலைபெறுடையவை—சிலவற்றைமட்டும் ஈண்டு எழுதுகின்றேன். இவற்றால், தமிழ் மொழிக்கும், கன்னடம் முதலிய மொழிகட்கும் உள்ள ஒற்றுமை

1. சப்தமணி தர்ப்பணம். சூ. 63—65.
2. " " 66—68.

ಕವಿತಾರಂಭಕೆ [1] ಬೀಜಂ |
ಕವಿಮುಖದರ್ಪಣವು ಮುದದಿ ಕಾವ್ಯವಿಲಾಸಂ ||
ಕವಿಮಾರ್ಗಪುರಾಣಸುಕವಿ |
ಕವಿತಾವಾಣೀ ಕಟಾಕ್ಷ ವೃತ್ಯನುರಾಗಂ || ೫ ||

ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಮುಂ |
ಕವಿಗಳ್ ಮುದದಿಂದ [2] ತಾವು ಯೆನೆ ಪೆರ್ಮೆಗಳಿಂ ||
ಭುವನತತದಿ[ಂದ] ಮುಸಿರ್ವೆ[ನು] |
ಕವಿವರ[ತ]ನುಜಂ ಸುಕೇಶಿರಾಜನ ದಯದಿಂ || ೬ ||

ಸೊಂಕಿಲ್ಲದ ಬಿಡುನುಡಿಗಳ |
ಸೊಂ[3] ಕಾರೆ ಮನೋನುರಾಗದಿಂ ಮೃದುಪದಮಂ ||
ಪಂ [ಕ] ಜಮುಖಿ ಕೇವಣಿ[4] ಸ |
ಲ್ಕಂ ಕವಿತಾ[5] ರಸಿಕರೆಲ್ಲರುಂ ನಗೆ* ಪೇಳ್ವೆಂ || ೭ ||

§ ಗುರುಲಘು ಮೂಱಿರೆ ಮನಗಣ |
ಗುರುಲಘು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಬರಲು ಭಯಗಣಮಕ್ಕುಂ ||
ಗುರುಲಘು ನಡುವಿರೆ ಜರಗಣ |
ಗುರುಲಘು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸತಗಣಮಕ್ಕುಂ || ೮ ||

ಮೊದಲೊಳ್ ಗಣಗಳ ಸಂ[ಜ್ಞೆಯ |
ನೊದ]ವಿದ[ವಱ]ಭೇದಮಂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಱಿಕಾ ||
ಪದವಿಡು[6] ವುದುಚಿತವಾಕ್ಯದಿ |
ಮುದದಿಂ ಕವಿತೆಗಳ ಪೇೞ್ವವಗಿದೇ [7] ಕಜ್ಜಂ || ೯ ||

[8] ಮ|| ಇನವಾರಂ ಜಗಣಂ [ಸ] ಮಂತು ಭಗಣಂ[9] ಶೀತಾಂಶುವಾರಂ ಕುಜಾಂ |
ಕನ ವಾರಂ ರಗಣಂ ಬುಧಂ[10] ಸತಗಣಂ ದೇವಾರ್ಯವಾರಂ ಜಲಂ ||
[11] ವಿನಮನ್ಮಧ್ಯವಿಲಾಸಿ ಕೇಳ್ ಜನಿಸುಗುಂ [12] ಶುಕ್ರಾರದೊಳ್ ಸ್ವರ್ಗಣಂ |
ಶನಿವಾರಂ ಮಗಣಂ ಗಣಂಗಳೊಗೆದೇಳ್ವಾರಂಗಳೊಳ್ಪಂ[13] ಪ್ರಿಯೇ || ೧೦ ||

---

1. ಭಕ್ಕೆ 2. ತಾಲು. 3. ಕ್ಕಾರೆ 4. ಣಿಪ 5, ರಷಿಕ 6. ಬಿದು 7. ಕಜ್ಜಿ.

* ಇಲ್ಲಿ ನಗೆ-ನಗಲು, ಎಂದು ಕವಿಯು ಸಂತೋಷದ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರ ನಗೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಜನರ ಉಪಹಾಸವೆಂದೇ ರೂಢಿಯು.

§ ಇದು "ಛಂದೋಂಬುಧಿ" ಯಲ್ಲಿ ೩೭-೨ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

8. ಓ ಮತ್ತೇಭ 9. ಸೀಶಾಂಶುವಾರಂ ಕುಜಂಕನಕಾಭಂ 10. ದಸ್ಸತ 11. ದಿನದಿಂ ಮಧ್ಯ? 12. ಶುಕ್ರಾಹ ಎಂದಿರಬಹುದು. 13. ದಂತೇಳ್ವಾರದೊಳ್ಕಾ ಪ್ರಿಯೆ,

ಏಕಾಂಬಕ ಪವಮಾನಗೆ |
ಆಕಾಶಂ ಜಲಕೆ ಭಾನು ಶಶಿ ಯುಗನೇತ್ರಂ ||
ನಾಕಾ[1] (ಧೀ)ಶಗೆ ಧರೆಗಂ |
ಲೋಕದೊ *(ಳಾ) ದಿವಿಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ ನೇತ್ರತ್ರಯಮುಂ || ೧೧ ||

ಎರಡುಭುಜಂ ರವಿಚಂದ್ರಗೆ |
ಧರೆ [2] ಯಂಬರವಹ್ನಿಗಣಗಳಿಗೆ ಭುಜನಾಲ್ಕುಂ ||
ಕರ [3] ವಾಱುಂ ಪವಮಾನಗೆ |
ಹರಿಗೆಂಟುಂ ಜಲಗಣಕ್ಕೆ ಭುಜವೀರೈದುಂ || ೧೨ ||

ಧರೆಗಿಂದೀವರಸಖನುಂ |
ಸುರರ ನಿವಾಸಕ್ಕೆ ವಾಯುಸಖನಿಂದುಚಿತಂ ||
ಸರಸಿಜಸಖಗಾಕಾಶಂ |
ನಿರತಂ ಜಲವಾಯುಗಣಕೆ ಸರಸಿಜಸಖನುಂ§ || ೧೩ ||

ಮಯರಸತಜಭನ ಗಣಸಂ |
ಚಯಕಂ ತಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠೆ [ಪೂರ್ವಕಾಷಾಢ] ಕೃತಿಗೆ[4] ||
ನಿಯತಂ ಸ್ವಾತಿ ಶ್ರವಣಂ |
ನಯದಿ [ಪು] ನರ್ವಸು ಮೃಗಶಿರೆ ಭರಣಿಯು ನಿಯಮಂ || ೧೪ ||

ಗಣಮೆಂಟಕ್ಕಂ ಕ್ರಮದಿಂ |
ದೆಣಿಯಿಸಿ ತದ್ವೃತ್ತಪದದಿನಕ್ಷರಮನಿಡಲ್ ||
ಗುಣನುತೆ ಪದಪದ್ಯಗಳಿಂ |
ಗೆಣೆಯುಂಟೇ ಅದಱೊಳೊಂದನಿಟ್ಟರೆ ಮೊದಲೊಳ್ || ೧೫ ||

ಮಯರಸತಜಭನಗಣಕಂ |
ನಿ[ಯ]ತಂ ಬುಧಶುಕ್ರಭೂಮಿಸುತರವಿತನಯರ್ ||
ಪ್ರಿಯೆ ಕೇಳ್ ಗುರು ರವಿ ಚಂದ್ರರ್ |
ಪ್ರಿಯಾತ್ತಗಳಾಗಿ? ತಿಳಿಯೆ ಗ್ರಹಗಳ್ ಕ್ರಮದಿಂ || ೧೬ ||

---

1. ಕಾಶನಂ 2. ಧರೆಪುರ, 3. ವಾತುಂ · 4. ಕೃತ್ತಿಗೆ ಎಂದಿರಬೇಕು.

* ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದುತೋರುವುದು.

§ ಇಲ್ಲಿ ರಗಣವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ "ಳನಲನಿಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ" ಎಂದು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

அறியப்படுதலேயன்றி, பழைய வழக்குக்களைக் கன்னடம் முதலிய மொழிகள் விடாமல் மேற்கொண்டுள்ள ஊற்றமும் அறியப்படும்.

1. முன்னிலை யொருமைப்பெயர் :

நீ என்னும் முன்னிலை யொருமைப்பெயர் இரண்டாம் வேற்றுமை முதலியவற்றின் உருபுகளை ஏற்குமிடத்து நின் என்றாகும் என்று ஆசிரியர் தொல்காப்பியனார் கூறியுள்ளார். அவ்விதிப்படி, நின்னை நின்னொடு நினக்கு நின்னின் நினது நின்கண் என்று வரும். இவ்வாறே பண்டைச் செய்யுட்களில் வந்துளது. ஆயின், பிற்காலத்தில், நின் என்பது நுன் எனத் திரிந்து, வேற்றுமையுருபேற்றவழி நுன்னை நுன்னொடு நுனக்கு முதலிய வடிவில் வழங்கியது. அதுவும் பின்னர், உன் எனத் திரிந்து, உன்னை உன்னொடு உனக்கு என்னுந் தொடக்கத்தவாய் வழங்குவதாயிற்று. இதுவே இக்காலத்தில் வழங்குகின்றது. நீ என்னும் பெயர்க்கும், உன் என்னும் வடிவிற்கும் யாதொரு தொடர்பும் இல்லையன்றே?

தமிழில் இவ்வாறு திரிந்துபோயினும் மலையாளத்தில் நின்னெ, நின்னொடு, நினக்கு, நின்னினின்னு நின்னெக்காள், நின்றெ (நின்னுடெ), நின்கல் (நின்கண்) என நின் என்னும் வடிவமே இன்றும் இருவழக்கிலும் வழங்குகின்றது. புதுக்கன்னடத்திலும் நின்னன்னு, நின்னிந்த, நினகெ, நின்னதெஸெயிந்த, நின்ன, நின்னல்லி என்று நின் என்னும் வடிவமே உளது. தெலுங்கில் இரண்டாம் வேற்றுமையில் நின் என்பதுவும், மற்ற வேற்றுமைகளில் நீ என்பதுவும் உள. இலக்கியவளம் இல்லாத மொழிகளாகிய துளு, துத, கோத, குயி, ஒரான், ராஜ்மஹால் மொழிகளிலும் நின் என்னும் வடிவம் நிலைபெற்றிருக்கின்றது.

2. சாரியை - அத்து :

நிலா, மழை, வெயில், இருள் இச் சொற்களுக்கு அத்துச் சாரியை வரும் என்று ஆசிரியர் தொல்காப்பியனார் கூறியுள்ளார்[1]. ஆயின், இச் சொற்கள் அத்துச் சாரியை பெற்றுவருதல் காணப்படவில்லை. (இவற்றுட் சில[2] ஒரோவழி அத்துச் சாரியை பெற்று வந்திருக்கலாம்.) ஆயின், மலையாளத்தில், நிலா மழை வெயில் என்னுஞ் சொற்கள் அத்துச் சாரியை பெற்றே வருகின்றன. இருள் என்னும் பொருளில் இருட்டு என்னுஞ் சொல் வழங்குதலின் அச்சொல் அத்துச் சாரியை பெற்று வருகின்றது. ஆகவே, நிலா முதலிய நான்கு சொற்களும் அத்துச் சாரியை பெற்று வருதல் அறியலாகும்.

1. எழுத்ததி. 228, 287, 377, 402.
2. ‘இருளத் திதுவென் இதுவென் இதுவென்னோ’. பெரிய திருமொழி. 10. 8 : 3.

[1]‘ஶரதி குளிர்நிலாவத்துத்தமே மெத்தமேல்’

என்னுமிடத்து, நிலா என்னுஞ் சொல் அத்துச்சாரியை பெற்றுளது காண்க. இவ்வாறு வருதலை நோக்கி,

[2]‘இருட்டத்து நிலாவத் தென்
னித்யாதிக் கத்து தன்னெயோ......’

என்று, இக்காலத்தில் ஸ்ரீ ராஜராஜ வர்ம கோயிற்றம்பிரானவர்கள் இலக்கணம் வகுத்துள்ளார். அன்றியும் அவர்,

[3]‘அத்து வேதிலுமே சேரும்
கால தேஶ விவக்ஷயில்’

என்று சூத்திரம் செய்து,

(காற்றத்து—காற்றுள்ள இடத்து அல்லது காற்றுள்ள காலத்து)
மழயத்து—மழையுள்ள இடத்து அல்லது மழையுள்ள காலத்து

என்று உதாரணமும் காட்டியுள்ளார். வெயிலத்து, மழயத்து என்பது அம்மொழியில் சாதாரண வழக்கு.

3. உள் (உருபு) :

உள் என்னும் ஏழனுருபு ஒரு பொருளை ஒரு குழுவினின்று பிரித்து உறுதிப்படுத்தும் பொருளில் (நிர்த்தாரணார்த்தத்தில்), தமிழ் இலக்கணத்திலும் இலக்கியத்திலும் பண்டு வழங்கப்பட்டுளது. பிற்காலத்தில் அவ்வழக்குக் கெட்டது. இக்காலத்தில் அதனை நோக்கும் எண்ணமே இல்லாதொழிந்தது. அதனால், ‘அவருள் இவன் நல்லவன்’ என்று எழுதவேண்டுவதனை, ‘அவரில் இவன் நல்லவன்’ என்று எழுதி விடுகின்றனர். ‘அவரில் இவன் நல்லவன்’ என்பது ‘அவரைக்காட்டிலும் இவன் நல்லவன்’ என்னும் பொருளைத் தருதலேயன்றி, ‘அவருள் இவனே நல்லவன்’ என்னும் பொருளைத் தாராதன்றே?

தெலுங்கு கன்னடங்களில் நிர்த்தாரணார்த்தத்தில் உள் என்பதுவே வருகின்றது. உள் என்பது தெலுங்கில் ‘லோன்’, ‘லோபல’ என்று வழங்கும்; கன்னடத்தில் ‘ஒள்’ என்று வழங்குகின்றது.

[4]‘லோபல நிர்த்தாரணேத்பவா ஷஷ்ட்ட’

‘நிர்த்தாரணார்த்தத்திற் பிறந்த ஷஷ்டிக்கு லோபல என்பது வரும்’ என்பது தெலுங்கு இலக்கணம்.

[5]‘ஆதாரம ததிகரண மல்லி ஸப்தமி தௌி நிர்த்
தாரண......அர்த்தகதம்’.

என்பது கன்னட இலக்கணம். ‘ஆதாரமாயிருப்பது அதிகரணம் எனப்படும். அங்கு ஏழனுருபு வரும். தெளி; அது நிர்த்தாரணம்...... பொருள்களை உடையது’ என்பது இதன் பொருள்.

இவ்விலக்கணம் மாறாது இவ் விருமொழியிலும் இன்றும் நிலைத்துளது. வழக்கிலும் அவ்வாறே வழங்குகின்றது.

1. சந்த்ரோத்ஸவம். 1 : 62.
2. கேரளபாணினீயம். சூ. 68.
3. „ சூ. 67.
4. ஆந்த்ர ஶப்த சிந்தாமணி. 3 : 31.
5. ஶப்தமணி தர்ப்பணம். 195.

ಉ|| ಸಿಂಗರಹಾಸ್ಯ[1] ಮುರ್ವಿಗೆ ಸುಧಾಂಶುಗೆ[2] ಶಾಂತವು ರೌದ್ರಮಗ್ನಿಗಂ |
ಕಂಗೊಳಿ ವಾಯುಗಂ ಭಯ[3] ಜುಗುಪ್ಸತೆ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಮಂಬುವಿಂಗೆ[4] ಮೇಣ್ ||
ಸಂಗತಿ ಯಿಂದ್ರಗಂ ಕರುಣವೀರರಸಂ ಜಗಣಕ್ಕೆ ಸಂತಮಂ[5] |
ಇಂಗಿತದಿಂ[ದ]ಮದ್ಭುತವು(ಮಿಂ) ಪಿನೊಳಂ[6] ಬರೆ ನವರಸಂಗಳಂ? || ೧೭ ||

[7] ಮೂಡಲ್ ನಗಣಮದಕ್ಕುಂ |
ನೋಡಲ್ ದಕ್ಷಿಣದಿ ಮಗಣಮಿಹುದದು[8] ಸತತಂ ||
[9] ಬೀಡು[ಂ] ಪಶ್ಚಿಮ ಯಗಣಕೆ |
ಕೂಡುತ್ತರದಲ್ಲಿ ಭಗಣಕಕ್ಕುಂ ತಾಣಂ || ೧೮ ||

ರಗಣಮದಗ್ನಿಯೊ[10] ಳಿಕ್ಕುರ್ಗಂ |
ಜಗಣಂ ನೈಋತಿಯೊಳಿಕ್ಕುರ್ ವಾಯವ್ಯದಿ ತಾಂ ||
ಸಗಣಮಿರುತಿರ್ಕು ಸತತದಿ |
[ತಗಣ(ಮು)] ಮಿಾಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿಹುದಬಲೇ || ೧೯ ||

ಕ್ರಮದಿಂ ತಾಂ ಗಣಪತಿ ದೈ |
ವಮುಮಂ ಪೂಜಿಪುದು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಯಿಂ ||
ಸಮನಿಸಿ ತದ್ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂ |
ಕಮಲಾಂಬಕಿ ಮೇಲೆ ಪೇೞೆ ಪದಪದ್ಯಗಳಂ || ೨೦ ||

ನಗಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಕ್ಕಂ |
ಭಗಣಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲಕ್ಕೆ ವೈಶ್ಯರ್ಗಂ ತಾಂ ||
ಮಗಣಂ ಶೂದ್ರಗೆ ಪೇೞ್ವೆ |
.....................ನತ್ಸಲಮಕ್ಕುಂ || ೨೧ ||

* ಗಣಮೆಂಟು ವಿಪ್ರಜಾತಿಗೆ |
ಗುಣಯುತೆ ಪದಪದ್ಯವಿ[ಂತು]ವಾರಕ್ರಮದಿಂ ||
ಎಣಿಸಿದ ಕ್ಷತ್ರಮವಿದಿಡೆ? |
ತ್ರಿಣಯ[11]ನಸಮದಿಂದ ಬಾಳ್ವ ಕೃತಿಪತಿ ಸ್ಥಿರದಿಂ || ೨೨ ||

---

1. ಮೂರ್ಮಿಗೆ 2. ಶಾಂತಉರಉದ್ರ 3. ಬಿಭತ್ಸತಿಸಾಜ್ಞೆಯು ಅಂಬು 4. ಮೆಲ್ಸಂಗತಿ 5. ಮ ಇಂಗಿತದಿಂ ಅದ್ಭುತವು ಇಂತಿ 6. ಛಂದಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಬಗೆನಾರಸಂಗಳಂ ಎಂದು ತಿದ್ದಬೇಕಾಗುವುದು. 7. ಮುದಲ್ 8. ದುತ್ಸತತಂ 9. ಬೀಡುಪಶ್ಚಿಮದಿ ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ 5 ಮಾತ್ರೆ ಗಣವಾಗುವುದರಿಂದ ಕಂದದ ಛಂದಸ್ಸ್ವರೂಪವು ಕೆಡುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಕವಿಯ ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಗಣಗಳೇ ಇರುವುದು ಹೆಚ್ಚು. 10. ಳಕ್ಕುಂ 11. ತ್ರಿಣಯರ

* ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂದ ಗಳಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ೧೧ನೆಯ ಪದ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಇರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು,

ಕ್ರಮದಿಂ ಮದಗಜ ಮೇಷಂ |
ಸಮನಿಸಿ ಮಹಿಷಾಡಿ? ಮನುಜ[1]ನೆಗಲು ಕುರಂಗಂ[2] ||
ರಮಣೀಯ ನುರಗ ವೃಷಭಂ |
ಕಮಲಾಂಬಕಿ ಗಣಗಳಿಂಗೆ ವಾಹನವೆಣ್ಬುಂ || ೨೩ ||

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂ[3] ಭನಯುಗಣ |
ಲೀಲೆಯೊ[4]ಳಿ ಮಸಜಗಣಂಗಳಿಗೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗಂ ||
[5] ಬಾಲಿಕೆ ನತಗಣವೆರಡುಂ |
[6] ಆಲೋಕಿಸೆ ನಿತ್ಯಮಾ[7] ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಂ || ೨೪ ||

ಮಗಣಮ ಮೊದಲಿಟ್ಟಗ್ರದಿ |
ಮಗಣಮ[8] ನಿಡೆ ನಾಶಮಕ್ಕು ಕೃತಿ[9] ಕರ್ತೃವಿಗಂ ||
ತಗಣಮನಿಕ್ಕಲು[10] ತತ್ಪತಿ |
ಪಗೆಗಂ ತಾನೋಡೆ ಮಾನ[11] ಭಂಗದೊಳಿ[12] ಕ್ಕುರ್ಗಂ || ೨೫ ||

[13] ಯಗಣದ ಮುಂದಿಡೆ ಜಗಣವ |
ನಗಣಿತಫಲಸ್ಥಿತಿಯಕ್ಕು ಮಗಣದ ಮುಂತಂ ||
ಸಗಣಮನಿಕ್ಕಲು ಕರ್ತಂ |
ಪಗೆಯಂ ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟೆ ಕೀರ್ತಿಯನಾಳ್ವಂ[14] || ೨೬ ||

ನಗಣದ[15] ಯೊತ್ತಿಡೆ ಸಗಣವ |
[16] ಅಗಣಿತ ಧನಲಾಭಮಕ್ಕುಮಾರೋಗ್ಯಮದುಂ ||
ಯಗಣ[17] ನಗಣಗಳ[18] ಪ್ರೇರಿಸೆ |
ಜಗಣದೊಳ್[19] ಸತಿಪುತ್ರಹಾನಿ ಶೀಘ್ರದೊಳಕ್ಕುಂ || ೨೭ ||

---

1. ನೆಗಳು, 2. ಕುರಂಗಲು 3. ಸ್ತ್ರೀಗಣಗೂ 4. ಳೊಳ್ಮಸಜ 5. ಬಾಲಕಿ? 6. ವಿಸಂಧಿ 7. ನಿತ್ಯಮಾನಪುಂಸಕ 8. ಮವಿಡೆ 9. ಕರ್ತೃವಿಂಗೆ 10. ನಿಕ್ಕಲ್, 11. ಮಾನಂ 12. ಳಿಕ್ಕುಂ 13. ಯಿಗಣ,

14. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ—ಕುಂದೆನಿಸದೆ ಲಘುವಿಸರ್ಗಗ |
ಳೊಂದಿಸಲದ ನೆರಿದವರ್ಗೆ ಲಘುವ್ರಜಮಕ್ಕುಂ ||
ಬಿಂದುವಿಸರ್ಗಾಕ್ಕರಗಳ್ |
ಬಂದಿರಲಿದು ಬಿಂದಿನಜವು ಛಂದೋಂ(ದಾಂ)ಬುಧಿಯೊಳ್ ||

ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ಕಂದವಿದೆ. ಇದು ಲೇಖಕನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕದೋಷವಿರಬಹುದು. 15. ಯಕಾರಾಗಮಸಂಧಿ? 16. ವಿಸಂಧಿ? ನಗಣಿತ ಎಂದಿರಬಹುದು. 17. ಗಗಣಗಳ, 18. ಪ್ರಿಪಸೆ, 19. ಯೊಳ್ಸತಿ,

4. தருதல், வருதல் என்னுஞ் சொற்கள்:

ஆசிரியர் தொல்காப்பியனார், தருதல் வருதல் கொடுத்தல் செல்லுதல் என்னும் நான்கு சொற்களும் மூன்றிடங்கட்கும் வரும் என்று முதலிற் கூறி, பின்னர்,

> [1] 'தருசொல் வருசொல் ஆயிரு கிளவியும்
> தன்மை முன்னிலை ஆயி ரிடத்த'
>
> [2] 'ஏனை இரண்டும் ஏனை இடத்த'

என்று வகுத்துக் கூறியுள்ளார். அவர் கூறிய இலக்கணம் பண்டைச் செய்யுட்களிலேயே பிறழ்வ தாயிற்று. இக்காலத்தில் அந் நியதி அறவே யொழிந்தது. ஆயின், மலையாள மொழியில், கல்லாதவர் இளஞ்சிறுஅர் முதலியோரும், 'தரு' என்னுஞ் சொல்லைப் படர்க்கையிலும், 'கொடு' என்னுஞ் சொல்லைத் தன்மை முன்னிலைகளிலும் வழங்குதல் இலர். செய்யுட்களிலும் யான் அறிந்தவரை பிறழ்ந்துவந்திருப்பதாகத் தெரியவில்லை.

5. தன்மை, முன்னிலைப் பெயர்களோடு விகுதி சேர்ந்து வருதல்:

படர்க்கைப் பெயரைத் தன்மை முன்னிலைகளில் வழங்கும்போது அப்பெயரொடு தன்மை முன்னிலையைக் குறிக்குஞ் சொல்லைச் சேர்த்து வழங்கும் வழக்குப் பண்டைச் செய்யுட்களில் உளது. அஃதாவது, அடியன் என்னும் படர்க்கைப் பெயரைத் தன்மைக்கண் வழங்கும்போது, அதனோடு, தன்மையைக் குறிக்கும் ஏன் என்பதனைச் சேர்த்து அடியனேன் என்று வழங்குதல்போல்வது.

> [3] 'யாமவன் கிளைஞரேம்'
>
> [4] 'வான வரம்பனை நீயோ பெரும'
>
> [5] 'யாரை யோநீ'
>
> [6] 'சுரத்திடை யிருந்தனிர் யாரீர்'

என்று பண்டைச் செய்யுட்களில் வந்திருப்பன காண்க. தன்மை யொருமையைக் குறிக்க 'ஏன்' என்பதனையும், தன்மைப் பன்மையைக் குறிக்க 'ஓம்' என்பதனையும் சேர்த்து வழங்கும் வழக்குச் சாசனங்களில் யாண்டுங் காணலாகும். இவ்வழக்குப் பிற்காலத்தில் அருகியது. முன்னிலையைக் குறிக்க ஐ, இர், ஈர் என்பன சேர்த்து வழங்கும் வழக்கும் ஒழிந்தது. ஆயின், இதுபோன்ற வழக்குத் தெலுங்கில் நிலைபெற்றுளது. இதுபற்றிய இலக்கணம் [7]ஆந்த்ர ஶப்த சிந்தாமணியில் நான்கு சூத்திரங்களிற் கூறப்பட்டுளது. அவ்விலக்கணத்திற்கு மாறாக—படர்க்கைப் பெயரை அப்படியே தன்மை முன்னிலைகளில் வழங்குதல்—இன்றளவும் இல்லை. உலக வழக்கிலும் அந் நியதி பெரும்பாலும் உளது. கன்னடமொழியில் இவ்வழக்கு உறழ்ச்சியாய் வரும் என்பது [8]ஶப்தமணி தர்ப்பணத்தினால் அறியப்படுகின்றது.

---

1. தொல். சொல். 29.
2. " 30.
3. புறம். 144.
4. " 2.
5. சிலப். 20:49.
6. புறம். 141.
7. ஆந்த்ரஶப்தசிந்தாமணி. 32—5.
8. ஶப்தமணி தர்ப்பணம். 230.

வைத்தியநாத தேசிகர்

> மன்னுதென் கமலை வைத்திய நாதன்
> பொன்னடிக் கமலப் போதினைச்
> சென்னியிற் சேர்த்துது மதிசிறந் திடவே

என்பது இலக்கண விளக்கம் என்ற நூலின் முகப்பு ஏடுகளிற் காணப்படும் செய்யுள். இச் செய்யுளிற் கண்ட வைத்தியநாத தேசிகர் திருவாரூரிலே பரம்பரைச் சைவாசாரியர் மரபிலே தவவணைக் குடியில் வந்த வன்மீகநாத தேசிகரின் முதன்மனைவியின் புத்திரராவர். இளமையிலே தாயினையிழக்க நேர்ந்தமையாலும், மாற்றாந் தாயினது பராமரிப்புக் குறைவாலும் வைத்தியநாதர் சிறிது துன்பமடைந்து வருந்தினரென்று அவரது பரம்பரையினர் கூறுவர். ஆயினும் அத்துன்பம் நீண்டநாள் நிலைத்திருக்கவில்லை. அவருடைய தந்தையாரான வன்மீகநாத தேசிகரிடம் கல்விபயின்றவரும், அக்காலத்திலே ஸ்ரீ கமலைவசந்தத் தியாகேசனது அபிடேககட்டளை அன்னதானகட்டளைகளின் விசாரணைக் கர்த்தருமாயிருந்த அகோரமுனிவர்[1] என்பார் வைத்தியநாதரது பரிதாப நிலையையறிந்து அவரை யழைத்துவந்து தம்மோடு வைத்துக்கொண்டு கல்வி கற்பித்து வந்தார். உணவுக்கவலை யொழியவே, வைத்தியநாதர் தம் காலத்தை வீண்போக்காது கல்வி கற்பதே நோக்கமாகக் கொண்டார். ஆசிரியராயமைந்த அகோர முனிவரரும் தமது குருபுத்திரரைப் பலவிதத்திலும் அன்போடு பாதுகாத்து வந்தனராயினும் கல்வியில் மட்டும் கடுமையுடையவராகவே யிருந்தாரென்று கன்ன பரம்பரைச் செய்தி கூறும். மாணவர் கல்வி பயிலுங்கால் சோர்வுற்றால் ஆசிரியர் தம் கையிலுள்ள கரகநீரைப் பெய்துவிடுவர் என்று கூறுவர். இவ்வாறாகப் பலநாள் கல்வி கற்றுவந்தார்.

அக்காலம் காசிபோந்து கங்கையாடி வருவது பெரும்பேறாகக் கருதப்பட்டகாலம். அகோரமுனிவரரும் காசியாத்திரை செல்லும் நோக்குடையராய் அப்பயணத்திற்கு ஆவன புரிந்துவந்தார். ஒருநாள் தம் மாணாக்கர்க்கு முனிவரர் தமது காசியாத்திரையைக் குறித்துக் கூறுதலும், மாணவராகிய வைத்தியநாதரும் தமக்கு அப்பொழுது திருவாரூரிலே ஒரு பற்றுக்கோடு மின்மையால் தாமும் தமது ஆசிரியரோடு காசிக்கு வருவதாகக் கூறினார். ஆசிரியர் வைத்தியநாதரது இளமையையும் இல்லறவாழ்க்கை நிலையினையும் வழியினது அருமையையும் எத்துணை எடுத்துக் கூறியும், வைத்தியநாதரது மனம் அமைதியுறவில்லை. அதனைக் கண்ட முனிவரரும் மாணவராகிய வைத்தியநாதர் தம்மோடு காசியாத்திரை செல்வதற்கு ஒருவாறு ஒருப்பட்டார்.

1. இவ் அகோர முனிவர் திருக்குடந்தைப் புராணம், திருக்கானப்பேர்ப் புராணம், வேதாரணிய புராணம் என்ற நூல்களின் ஆசிரியராவர்.

ಗಗನಗಣಾಗ್ರದೊಳಂ[1] ತಾಂ |
ಯಗಣಮನಿಡಲಲ್ಲಿ[2] ಸುಮುಖಿ ಕೃತಿಕರ್ತಂಗಂ ||
ಆಗಣಿತಫಲಮುಂ ಕಿಡುಗುಂ |
ಪಗೆಯರ್ಗೆಯು ಪೇಳಬೇಡ ಪದಪದ್ಯ[3]ಗಳಂ || ೨೮ ||

ಯಗಣದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರಗಣಂ |
ಸಗಣಮನಿಡಲಲ್ಲಿ[4] ಸಾವು ತಪ್ಪದು ಪತಿಗಂ[5] ||
ಮಿಗೆ ಕೇಡು ಹಾನಿ ಬಕ್ಕುರ್ಗಂ |
ಮೃಗನೇತ್ರೇ ಪೇಳಸಲ್ಲ ಪದಪದ್ಯಗಳಂ || ೨೯ ||

ನಭಗಣಮೆರಡಿಡೆ ಶುಭದಂ |
ರ[ಭ]ಗಣ ಮಿಡಲಶುಭ ಹಾನಿ ರಸಗಣಮಿಡೆ ತಾಂ ||
ಶುಭಮುಕ್ಕುಂ ಜಯಗಣದೊಳು |
[6] ಉಭಯಂ ಶುಭಹಾನಿಯುಕ್ಕು[7] ಕೇಳ್ ಕಮಲಮುಖೀ || ೩೦ ||

ಸರಸಿಜಸಖಗಣದಗ್ರದಿ |
ಮರುತ[8] ಸಖಿಗಣಮನಿಕ್ಕಿ[9] ಪೇಳ್ದೊಡೆ ಮತ್ತಾ ||
ಅರಸಿಂಗೆ ರಾಜ್ಯಲಾಭಂ |
ಚಿರಕಾಲದೊಳಲ್ಲಿ[10] ಮಂಗಳಂ ಶಿರವಲಿಗುಂ? || ೩೧ ||

ತಗಣದ ಮುಂತಿಡೆ ಯಗಣವು |
ಮಿಗೆ ದುಃಖಂ ನಗಣಮಿಕ್ಕೆ ವೈರಿ[11] ಭಯಂ ತಾಂ ||
ಜಗಣಮಿಡೆ ತೇಜಮಕ್ಕುಂ |
ರಗಣಮನಿಡೆ ಕಾವ್ಯಕರ್ತ ರಾಜ್ಯಮನಾಳ್ವಂ || ೩೨ ||

ರಗಣಗಣಾ?ಗ್ರದಿ ತಗಣಂ |
ಸಗಣಾಗ್ರದಿ ಸಗಣ ಜಗಣಾಗ್ರದೊಳಂ ||
ತಗಣ ತಗಣಾಗ್ರದಲ್ಲಿಯು |
ಪಗೆಗಳಿಗುಂ ಪೇಳಬೇಡ ಪದಪದ್ಯಗಳಂ || ೩೩ ||

---

1. ಳುತಾಂ, 2. ಲಲಿಯು, 3. ಗಳುಂ, 4. ಸಾಲು, 5. ಪತಿಗುಂ, 6. ವಿಸಂಧಿ-ದೊಳುಮುಭಯ? 7. ಯುಕ್ಕುಂ, 8. ತಾಸಖ, 9. ನಿಕ್ಕೆ, 10. ಳಲಿಲಿ. 11. ವೈಂಯ ಭಯತಾಂ,

ಇಂದುಗಣಾಂತ್ಯದಿ ತಗಣಂ |
[1] ಬಂದಡೆ ಜಯಕೀರ್ತಿ ಲಾಭಮಕ್ಕುಂ ತಗಣಂ ||
[2] ನಿಂದಡೆ ನಾಶಂ ಮಗಣಂ |
ಸಂದಿಸೆ ಕೃತಿಕರ್ತ ರಾಜ್ಯ[3] ವಾಳ್ವನು ಕೆಳದೀ || ೩೪ ||

ವಿಧುಗಣದ ಮುಂದೆ ಸಗಣಂ |
ಉದಯಿಸುಗುಂ[4] ಸಗಣ ಘೋರ[5] ರಣಮಂ ಮಾಳ್ಕುಂ ||
ವಿಧುಮುಖಿ ಜಗಣ ವಿಚಿತ್ರಂ |
ಪದಕರ್ತಂಗಕ್ಕುಮುತ್ತರೋತ್ತರಕದನಂ || ೩೫ ||

ಇನಗಣದ ಮುಂದೆ ತಗಣ[6]ಮು |
ನನುಸಂಧಿಸಿ ಪೇಳೆ[8] ಪ್ರಭುಗೆ ಜಗಳಮದಕ್ಕುಂ ||
ವನಿತೆ ಮಗಣವನು ಪೇಟ್ದಡೆ |
ಘನವಾರಂಭಂ ಯಗಣಸಗಣಮಿಕ್ಕಲ್[7] ಮರಣಂ || ೩೬ ||

[9] ತೊಳವಿಂದಮು? ನೊಂದುಗ್ರಂಗಂ |
ಬಳಿಯಂ ಬಿದ್ದಿರ್ದುದದರ?[10] ವರ್ಣಮದಕ್ಕುಂ ||
ತಿಳಿನೀಂ ತದ್ವರ್ಣಗಳಂ |
[11] ವಿಳಸಾಂಬುಜವದನೆ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರಕ್ರಮುವಂ || ೩೭ ||

ಇಂತರಿ ಭಗಣಕ್ಕಾವಗ |
ಭ್ರಾಂತಿಲ್ಲದೆಯು ವತೊಂ? ವರ್ಣಂ[12] ಪೊಂದಿದ ||
ಡಂತಹುದು ಚಂದ್ರವರ್ಣಂ ||
ಅಂತರಿಗಣಗೃಹದ ವರ್ಣ ಶುಭಮಶುಭಫಲಂ || ೩೮ ||

ಸಿತಚಂದ್ರನಾಗೆ ಶುಭ ಮಾ |
[13] ಸಿತ ಚಂದ್ರನಾಗೆ ಮೃತ್ಯು ಮತ್ತಂ ತಾಂ ಜಡ? ||
ಪ್ರತಿಭಾನುಮಾಗೆ ನಾ |
ಕ್ರತೆ ಯೊಡದರೆ? ಕೇಡಕ್ಕು ಕಾಳಿಗಮುಕ್ಕುಂ || ೩೯ ||

---

1. ಬಂದದ, 2. ನಿಂದರದಾಶಂ, 3. ವನಾಳ್ವನು, 4. ಗಗಣ, 5. ಘೋರಣ, 6. ಮುಸಂಧಿಸಿ, 7. ಇಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕಲ್ ಎಂಬ ವ್ಯಂಜನಾಂತಪ್ರಯೋಗವಿದೆ, 8. ಪರ್ವಕೆ ಜಗಳ. 9. ಅಶುದ್ಧಪಾಠಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಾರ್ಥಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 10. ಬಿದ್ದಿದ್ದವರ್ನ್ನ (ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ರ್ನ್ನ) ಎಂದೇ ಇದೆ, 11. ಕಳಸಂಬುಜ? ಇದನ್ನು ದಳಿತಾಂಬುಜ ಎಂದು ತಿದ್ದಬಹುದು. 12. ಪೊಂದಿದಡೆಂತಹುದು? 13. ತಕಾರಕ್ಕೆ ದಕಾರ ಪ್ರಾಸು ಇರುವುದು, ಅಸಿತವೆಂದು ತಿದ್ದಿದರೆ ಗುರುಲಘುನಿಯಮವು ಕೆಡುವುದು.

4. தருதல், வருதல் என்னுஞ் சொற்கள் :

ஆசிரியர் தொல்காப்பியனார், தருதல் வருதல் கொடுத்தல் செல்லுதல் என்னும் நான்கு சொற்களும் மூன்றிடங்கட்கும் வரும் என்று முதலிற் கூறி, பின்னர்,

> [1] 'தருசொல் வருசொல் ஆயிரு கிளவியும்
> தன்மை முன்னிலை ஆயி ரிடத்த'
>
> [2] 'ஏனை இரண்டும் ஏனை இடத்த'

என்று வகுத்துக் கூறியுள்ளார். அவர் கூறிய இலக்கணம் பண்டைச் செய்யுட்களிலேயே பிறழ்வ தாயிற்று. இக்காலத்தில் அந் நியதி அறவே யொழிந்தது. ஆயின், மலையாள மொழியில், கல்லாதவர் இளஞ்சிறுஅர் முதலியோரும், 'தரு' என்னுஞ் சொல்லைப் படர்க்கையிலும், 'கொடு' என்னுஞ் சொல்லைத் தன்மை முன்னிலைகளிலும் வழங்குதல் இலர். செய்யுட்களிலும் யான் அறிந்தவரை பிறழ்ந்துவந்திருப்பதாகத் தெரியவில்லை.

5. தன்மை, முன்னிலைப் பெயர்களோடு விகுதி சேர்ந்து வருதல் :

படர்க்கைப் பெயரைத் தன்மை முன்னிலைகளில் வழங்கும்போது அப்பெயரொடு தன்மை முன்னிலையைக் குறிக்குஞ் சொல்லைச் சேர்த்து வழங்கும் வழக்குப் பண்டைச் செய்யுட்களில் உளது. அஃதாவது, அடியன் என்னும் படர்க்கைப் பெயரைத் தன்மைக்கண் வழங்கும்போது, அதனோடு, தன்மையைக் குறிக்கும் ஏன் என்பதனைச் சேர்த்து அடியனேன் என்று வழங்குதல்போல்வது.

> [3] 'யாமவன் கிளைஞரேம்'
>
> [4] 'வான வரம்பனை நீயோ பெரும'
>
> [5] 'யாரை யோநீ'
>
> [6] 'சுரத்திடை யிருந்தனிர் யாரீர்'

என்று பண்டைச் செய்யுட்களில் வந்திருப்பன காண்க. தன்மையொருமையைக் குறிக்க 'ஏன்' என்பதனையும், தன்மைப் பன்மையைக் குறிக்க 'ஓம்' என்பதனையும் சேர்த்து வழங்கும் வழக்குச் சாசனங்களில் யாண்டுங் காணலாகும். இவ்வழக்குப் பிற்காலத்தில் அருகியது. முன்னிலையைக் குறிக்க ஐ, இர், ஈர் என்பன சேர்த்து வழங்கும் வழக்கும் ஒழிந்தது. ஆயின், இதுபோன்ற வழக்குத் தெலுங்கில் நிலைபெற்றுளது. இதுபற்றிய இலக்கணம் [7]ஆந்த்ர ஶப்த சிந்தாமணியில் நான்கு சூத்திரங்களிற் கூறப்பட்டுளது. அவ்விலக்கணத்திற்கு மாறாக—படர்க்கைப் பெயரை அப்படியே தன்மை முன்னிலைகளில் வழங்குதல்—இன்றளவும் இல்லை. உலக வழக்கிலும் அந் நியதி பெரும்பாலும் உளது. கன்னடமொழியில் இவ்வழக்கு உறழ்ச்சியாய் வரும் என்பது [8]ஶப்தமணி தர்ப்பணத்தினால் அறியப்படுகின்றது.

---

1. தொல். சொல். 29.
2. „ 30.
3. புறம். 144.
4. „ 2.
5. சிலப். 20 : 49.
6. புறம். 141.
7. ஹலந்தபரிச்சேதம். 32—5.
8. ஶப்தமணி தர்ப்பணம். 230.

வைத்தியநாத தேசிகர்

> மன்னுதென் கமலை வைத்திய நாதன்
> பொன்னடிக் கமலப் போதினைச்
> சென்னியிற் சேர்த்துது மதிசிறந் திடவே

என்பது இலக்கண விளக்கம் என்ற நூலின் முகப்பு ஏடுகளிற் காணப்படும் செய்யுள். இச் செய்யுளிற் கண்ட வைத்தியநாத தேசிகர் திருவாரூரிலே பரம்பரைச் சைவாசாரியர் மரபிலே தவவணைக் குடியில் வந்த வன்மீகநாத தேசிகரின் முதன்மனைவியின் புத்திரராவர். இளமையிலே தாயினையிழக்க நேர்ந்தமையாலும், மாற்றாந் தாயினது பராமரிப்புக் குறைவாலும் வைத்தியநாதர் சிறிது துன்பமடைந்து வருந்தினரென்று அவரது பரம்பரையினர் கூறுவர். ஆயினும் அத்துன்பம் நீண்டநாள் நிலைத்திருக்கவில்லை. அவருடைய தந்தையாரான வன்மீகநாத தேசிகரிடம் கல்விபயின்றவரும், அக்காலத்திலே ஸ்ரீ கமலைவசந்தத் தியாகேசனது அபிடேககட்டளை அன்னதானகட்டளைகளின் விசாரணைக் கர்த்தருமாயிருந்த அகோரமுனிவர்[1] என்பார் வைத்தியநாதரது பரிதாப நிலையையறிந்து அவரை யழைத்துவந்து தம்மோடு வைத்துக்கொண்டு கல்வி கற்பித்து வந்தார். உணவுக்கவலை யொழியவே, வைத்தியநாதர் தம் காலத்தை வீண்போக்காது கல்வி கற்பதே நோக்கமாகக் கொண்டார். ஆசிரியராயமைந்த அகோர முனிவரும் தமது குருபுத்திரரைப் பலவிதத்திலும் அன்போடு பாதுகாத்து வந்தனராயினும் கல்வியில் மட்டும் கடுமையுடையவராகவே யிருந்தாரென்று கன்ன பரம்பரைச் செய்தி கூறும். மாணவர் கல்வி பயிலுங்கால் சோர்வுற்றால் ஆசிரியர் தம் கையிலுள்ள கரகநீரைப் பெய்துவிடுவர் என்று கூறுவர். இவ்வாறாகப் பலநாள் கல்வி கற்றுவந்தார்.

அக்காலம் காசிபோந்து கங்கையாடி வருவது பெரும்பேறாகக் கருதப்பட்டகாலம். அகோரமுனிவரும் காசியாத்திரை செல்லும் நோக்குடையராய் அப்பயணத்திற்கு ஆவன புரிந்துவந்தார். ஒருநாள் தம் மாணாக்கர்க்கு முனிவரர் தமது காசியாத்திரையைக் குறித்துக் கூறுதலும், மாணவராகிய வைத்தியநாதரும் தமக்கு அப்பொழுது திருவாரூரிலே ஒரு பற்றுக்கோடு மின்மையால் தாமும் தமது ஆசிரியரோடு காசிக்கு வருவதாகக் கூறினார். ஆசிரியர் வைத்தியநாதரது இளமையையும் இல்லறவாழ்க்கை நிலையினையும் வழியினது அருமையையும் எத்துணை எடுத்துக் கூறியும், வைத்தியநாதரது மனம் அமைதியுறவில்லை. அதனைக் கண்ட முனிவரரும் மாணவராகிய வைத்தியநாதர் தம்மோடு காசியாத்திரை செல்வதற்கு ஒருவாறு ஒருப்பட்டார்.

---

1. இவ் அகோர முனிவர் திருக்குடந்தைப் புராணம், திருக்கானப்பேர்ப் புராணம், வேதாரணிய புராணம் என்ற நூல்களின் ஆசிரியராவர்.

* ಭಾವಿಸಿ ಪದಪದ್ಯ[ಂ] 1 ಗಳೊ |
ಳಾವಗ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಗಣಗಳದೆ 2 ಯಿದೆ ಯೆನ್ನದೆ ||
ದೇವಗಣಮಿಟ್ಟು ಮುಂದ |
ಕ್ಕಾವಗಣಂ ಬಂದೊಡುತ್ತಮಂ ಕಮಲಮುಖೀ || ೪೦ ||

3 ಪರುಸಂ ತಾಂಗಿದ ಕಬ್ಬುನ |
ದಿರವುಂ ಪೊಸತಪ್ಪಮಿಸುನಿಯಪ್ಪಂತುಂ ತಾಂ ||
ಸುರಗಣದ ಮುಂದೆ ದುಷ್ಟೇ 4 |
ತರಗಣಮಿಡೆ ಶುಭಮದಕ್ಕು ಘಟಕುಚಯುಗಳೇ || ೪೧ ||

5 ಪೀತಂ ನೀಲಂ ಗೌರಸ |
ಮೇತಂ 6 ಹರಿತ ಸಧೂಮ್ರರಾಗಂ ಶ್ವೇತಂ ||
7 ನೀತಿಯುತೆ ಚಿತ್ರವರ್ಣಂ |
8 (ನೀ) ತಿಳಿಗೀ ಗಣಗಳೆಂಟು ವರ್ಣಕ್ರಮಮಂ || ೪೨ ||

ಮಗಣ 9 ಮದು ಪೀತವರ್ಣಂ |
ಜಗತಿಯು 10 ಮಧಿದೈವ ಶೂದ್ರಕುಲಸಂ (ಭೂತಂ) ||
ಸೊಗಯಿಪ ಘನಸಂಪತ್ತುಂ |
ಮೃಗನಾಯಕಮಧ್ಯೆ ಕೇಳು 11 ಮೃಗಮದಗಂಧೀ || ೪೩ ||

ಯಗಣಂ ನೀಲಾಭಂ ತಾಂ |
ಸೊಗಯಿಪ ದೈವಂ ಜಲೇಶ ವಿಪ್ರಕುಲಂ ತಾಂ ||
ಮಿಗಿಲಾದ ಧಾನ್ಯಲಾಭಂ |
ಮೃಗಚಾಪಲನೇತ್ರೆ ಸರಸಿಸಂಭವ 12 ಚರಣೇ || ೪೪ ||

ರಗಣಮತಿ ಗೌರವರ್ಣಂ |
ಮಿಗೆ ಯಗ್ನಿಯದಕ್ಕೆ ದೈವ ಮುನಿಯ 13 ಕುಳಂ ತಾಂ ||
ಬಗೆ ಮೃತ್ಯು ರುಜೆಯುಮಪಜಯ |
ಮೃಗಚಾಪಳನೇತ್ರೆ ಕೇಳು ಗುರುಕುಚಯುಗಳೇ || ೪೫ ||

1. ಪದ್ಯಗಳೋಳಾವಗ, 2. ಳದಯದೆಯಂನಿದೆ, 3. ಪರಶಂತಾಂಕಿತಕಬ್ಬಿನಧಿತವಂ, 4. ಶೇರಸ್ಯ ಗರಿಕಲಾಂಸುಭ......ಇದೇ ಪದ್ಯವು ಮತ್ತೆ ೯೩ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಶುದ್ಧ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. 5. ರ್ವಿತನಿಲ್ಲಂ, 6. ಹಂತಸದರ್ರಾಗತಸ್ವತಂ, 7. ಸಿತ್ರಿಯುತೆ, 8. ತಿಳಿಗುಂ ಗಣಗಳೆಂಟಂವರ್ನ, 9. ಮತಿಲ್ಲತವರ್ನಂ, 10. ಮಮಧದ್ಯವಶೂದ್ರತುಲಸಂಖುತಂ. 11. ಕೇಳ ಎಂಬುದು ಸಾಧುರೂಪವು. 12. ವದನೇ?, 13. ಮುನಿಯಳತಾಂ,

*ಈ ಪದ್ಯವು ಮತ್ತೆ ೧೦೫ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ,

ಹರಿತ ಸವರ್ಣಂ ಸಗಣಂ |
ಪರಿಕಿಸೆ ಮಾರುತನು ದೈವ[ವದು]ಹೀನಂ ತಾಂ ||
ನಿರುತ 1 ವಿನಾಶಂ ಫಲವಂ |
2 ತಟ ಯದನೆ ಸರೋಜನೇತ್ರೆ ಕೇಳ್ ಶಶಿವದನೇ || ೪೬ ||

3 ಪೊಗೆವಣ್ಣಂ ತಗಣಂ ತಾಂ |
ಗಗನ 4 ಮುಮಧಿದೈವ ವಿಪ್ರಕುಲಸಂಭೂತಂ ||
ಮಿಗೆ ದುಃಖಂ ಕೇಡು ಭಯಂ |
ಮೃಗಧರಮುಖಿ ಕಾವ್ಯಪತಿಗೆ ತಪ್ಪದ 5 ವೆನಸುಂ || ೪೭ ||

ರಾಜಿಸುವ ರಕ್ತವರ್ಣಂ |
ತೇಜದ ಜಗಣಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನಧಿದೈವಂ ತಾಂ ||
ರಾಜಕುಲ ರುಜೆಯು ಫಲದಂ |
ಮೂಜಗದೊಳ್ ಕೇಳು [ಸಾರ್ಗು] ಶತ್ರುವಿನಾಶಂ || ೪೮ ||

ಬಿಳಿ 6 ದ(ಹ)ವರ್ಣಂ ಭಗಣಂ |
ನಳಿನದ ಪಗೆ ದೈವ ದೈತ್ಯಕುಲಸಂಭೂತಂ ||
ತಿಳಿ ಕಾಂತೆ ಕೀರ್ತಿ ಲಾಭಂ |
ಗಳು ಕೃತಿಪತಿಗಕ್ಕು ಶಾಶ್ವತಂ ಪ್ರಿಯವಚನೇ || ೪೯ ||

ದೇವಗಣ ಚಿತ್ರವರ್ಣಂ |
ಭಾವಿಸೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದೈವ ಸುರಕುಲಮುಂ ತಾಂ ||
7 ಆವಗ[ಕರ] ಮಾಯುಷ್ಯಂ |
ಶ್ರೀವಧು ನೆಲಸಿರ್ಕ್ಕು ತುಂಬಿಬಂಬಲ್ಗುರುಳೇ || ೫೦ ||

ಎಂಟುಗಣ ಸಲುವುದರಸಿಗೆ |
8 ಪಂಟಸಲೇಕಬಲೆ ಕೇಳು ಪದಪದ್ಯದೊಳಂ ||
ಉಂಟವಕೆ ವಿಷ್ಣುವಂಶವು |
ಕಂಟಕಹರ ಕವಿಯು ಮುನಿದು ಬೈದೊಡೆ ತೋರ್ಕುಂ || ೫೧ ||

1. ವಿನಾವಂ, 2. ತನಿಯದನೆ. 3. ಪೊಗೆವರ್ನಂ ರಗಣಂ 4. ನಂಮುಧಿ, 5. ವೆರಸುಂ,

6. ಬಿಳಿದೇಪ್ಯ, ಬಿಳಿದಪ್ಪವರ್ಣ, ಎಂದು ಕವಿಯ ಪಾಠವಿರಬಹುದು. ಛಂದಸ್ಸು ಕೆಡುವುದು. 7. ಆವಗತಮಾಯುಷ್ಯಂ,? 8. ಪಂಠಿಸ, (ಕಂಟಸ?)

இருவரும் ஒரு நன் முகூர்த்தத்திலே திருவாரூரை விட்டுப் புறப்பட்டு இடையிலுள்ள பல தலங்களையும் தரிசித்துக்கொண்டு திரு அண்ணாமலையை யடைந்து ஒரு மடத்திற் றங்கினார்கள். முனிவரர் தமது ஆன்மார்த்த பூஜையின் பொருட்டுச் சென்றனர். வைத்தியநாதர் நித்தியக்கடன்களைக் கழித்தவளவிலே தமது பாடபுத்தகத்தைக் கையிற்கொண்டு யோகபட்டை கட்டிப் பயிலப் புகுந்தவர் மெய்மறந்து நின்றார். ஆசிரியர் தமது பூஜையை முடித்துக்கொண்டு வந்து மாணவரைப் பார்த்தார். மாணவர் இருந்த நிலை முனிவரர்க்கு எவ்வாறு தோன்றியதோ அது அறிவதற்கில்லை. அவர் வைத்தியநாதரை மும்முறை வலம்வந்து சாஷ்டாங்கமாகத் தண்டனிட்டு, இனித் தாம் சீடரும் வைத்தியநாதர் குலமுறைப்படி குருவுமாயினதாகக் கூறிக் குருவுக்குரிய சிறப்புக்களையுஞ் செய்தனர்.

அகோரமுனிவரர்க்கும் வைத்தியநாத தேசிகர்க்கும் இதுவரையிருந்துவந்த தொடர்பு வேறுபட்டதாலே, இனித் தேசிகர் தம்மோடு காசி செல்வது ஏற்றதன்றெனக் கூறியதோடு தமது உடன்சாலை மாணவரும் பிரபுவாயுமுள்ளா ரொருவர் திருநெல்வேலியின் கண்ணே இருப்பதாகவும், அவ்விடம் செல்லுமாறும் வேண்டிக் கொண்டதோடு அவ்வன்பினருக்கு[2] ஒரு முடங்கலும் எழுதிக் கொடுத்துத் தேசிகரை ஊர்போக விடுத்துத் தாம் காசி நோக்கிச் சென்றார்.

வைத்தியநாத தேசிகர் திரு அண்ணாமலையிலிருந்து புறப்பட்டுத் திருவாரூர் சென்றனர். சிறிதுகாலங் கழிந்து, ஆரூரினின்றும் புறப்பட்டுத் திருநெல்வேலி நோக்கிச் சென்றார். இடையிலே கயத்தாற்றில் அப்பொழுது மதுரையை யாண்ட திருமலைநாயக்கரது காரியகர்த்தராக விருந்த திருவேங்கடநாத ஐயரைச் சந்தித்தார். தேசிகருடைய கல்வித்திறமையையும் அடக்கம் வாய்மை பொறுமை முதலாய நற்குணங்களையும் கண்ட திருவேங்கடநாதையர் தேசிகரைத் தமது மக்களுக்குத் தமிழாசிரியராக அமர்த்தினார். தாம் பாடம் கற்பித்துவரு நாளிலே, இலக்கண பாடம் சொல்லிவருகையில் தாம் கற்ற நன்னூலும் சைன முனிவரான மயிலைநாதருரையும் பல இடங்களில் தொல்காப்பியர் கருத்துக்கு மாறுபடுவது கண்டு இயன்றவரை நன்னூற் சூத்திரங்களை வைத்துக்கொண்டு வேண்டிய விடங்களிற் றிருத்தியும் புத்துரை வகுத்தும் பாடம் போதித்து வந்தாரென்று கூறுவர். அதுவே நாளடைவில் **இலக்கணவிளக்கம்** எனப் பெயர் பெற்றது.

வைத்தியநாத தேசிகர் மலையாளஞ் சென்று அந் நாட்டு அரசரின் மேற் பல பிரபந்தங்கள் பாடி, அவராற் பல சன்மானங்களும் சில ஊர்களும் முற்றாட்டாகப் பெற்றதோடு அவரது அவைக்களத்தினரால் 'ஓதும் பிரபந்தங்கள்............கமலைவரு வைத்தியநாத குருவே' எனத் துதிக்கப்பட்டார். பின்னர் வடநாடு சென்று திண்டிவனத்தை

2. இவ்வன்பினர் யாவரென இதுபொழுது தெரிதற்குரிய சான்றுகள் கிடைத்தில.

யடுத்த மயிலாசலத்திலே எழுந்தருளியிருந்த சிவஞான பாலையர்மீது **பாசவதைப்பரணி** என்ற நூலும் மயிலாசலபதியான முருகன் மீது **பிள்ளைத்தமிழும்** பாடி அரங்கேற்ற, அவற்றிற்குச் சன்மானமாகப் பாலையருக்குச் சொந்தமாயிருந்ததும் சூணம்பேட்டிலுள்ளதுமான பத்துக் காணி நிலமும் ஓராள் சாகுபடி செய்யும் உப்பளமும் மானியமாகப் பெற்றார்.[3]

திருவாரூரிலே இருக்கின்ற காலத்திலே தியாகேசப் பெருமான் மீது திருவாரூர்ப் **பன்மணிமாலை** என்ற சிறு பிரபந்தத்தைச் செய்தார். திருச்சிராப்பள்ளியை யடுத்த கருவூர்ப்பக்கங்களில் வாழும் பன்னிரண்டாஞ் செட்டிகளென்ற ஒருவகை வணிக மரபினரது வேண்டுகோட்கிணங்கி திருவாட்போக்கிப் **புராணம்** பாடினார். பின்னர் அமர்நீதி நாயனார் வாழ்ந்து முத்தியடைந்த திருப்பதியான திருநல்லூரின் மேல் நல்லூர்ப் **புராணம்** பாடினார். இந் நல்லூர்ப் **புராண** ஏடுகளின் இறுதியிலே,

தவிப்பார்க் குறுதுணை வன்மீக நாதன் றனயனிந்தப்
புவிப்பாற் புலவன் வயித்திய நாதன் புகன்றசெஞ்சொற்
கவிப்பாகந் தேவர்க் கவிப்பாகம் போலின்பங் காட்டுங்கற்றோர்
செவிப்பா லுள்ளேசென்று சித்தத்தி லேநின்று தித்திக்குமே.

பொன்னெடுஞ் சடிலத் தெம்பிரா னல்லூர்ப்
புராணமாக் காதைசெந் தமிழாற்
கன்னலுந் தேனு மமுதமு மதுரக்
கனியும்போற் கட்டுரை செய்தான்
பன்னுமெய்ப் புகழான் றவவணை முதல்வன்
பாரெலாம் வணங்குதென் கமலை
மன்னவன் கல்விக் கடலெனச் செழித்த
வயித்திய நாததே சிகனே.

'இது சொன்னான் புதுப்பத்தூர் தவவணை கோத்திரத்தான் ஒப்பிலாமணி யென்றறிக' என்றெழுதப் பட்டுளது கொண்டு இதன் பெருமை விளங்கும்.

தேசிகர் நூல் செய்தலில் வல்லவரா யிருத்தல் போலவே பாடஞ் சொல்லுதலிலும் வல்லவராவர். இவர் இடைவிடாது பாடஞ் சொல்லும் வழக்கமுடையவ ரென்ப. அதற்கேற்ப அவ்வாறு ஓயாது பாடஞ் சொல்லுவதாலுண்டாகுந் தாள்வலியைப் போக்கத் தவிட்டை வறுத்து ஒத்துக் கொடுப்பது வழக்கமாம். அவர் தமது மனைவியாரை அழைத்து,

'தகதக தங்கம் தாளை வலிக்குது
தவிடு வறுத்துத் தா'

3. இந்நிலமும் உப்பளமும் இவருடைய சந்ததியாரிடமிருந்து கி. பி. 1894-ம் ஆண்டில் கைமாறியது.

* ಗುರುವಕ್ಕುಂ ಮುಂತೊತ್ತ |
ಕ್ಕರವಾದೊಡೆ ಪಿಂತೆ ನಿಂದ ಸ್ವೈಯಕ್ಕರಮುಂ ||
ಗುರು ದೀರ್ಘತೆಯಿಂದಕ್ಕುಂ |
ಪರಮಾರ್ಥಂ ಚಾರು 1 ಪೀವರಸ್ತನಯುಗಳೇ || ೫೨ ||

* ಬಿಂದು ವಿಸರ್ಗಂ ವ್ಯಂಜನ |
ಮೊಂದಿದ ದಡ್ಡಕ್ಕರಂ 2 ಪದಾಂತ್ಯಂ ದೀರ್ಘಂ ||
ಬಂದೊಡಱ 3 ವನಜಮುಖಿ ಗುರು |
ವೆಂದುಂ ಕವಿನಾಗವರ್ಮನನುಮತಿಯಿಂದಂ || ೫೩ ||

*4 ಮ|| ಧರೆಯಿಂ ಶ್ರೀ ಜಲದಿಂ ಮಹೋನ್ನತಿ 5 ಯಶಂ [ಪದ್ಮಾರಿ] ಯಿಂದಾಯು ದೇ |
ವರಿನಕ್ಕುಂ ರುಜೆ ಭಾನುವಿಂ ಮರಣ ಮತ್ಯುಗ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂ ಶೂನ್ಯಮುಂ ||
ಬರದಿಂ ವಾಯುವಿನನ್ಯದೇಶಗಮನಂ ಕಾವ್ಯಾಧಿಪಂಗಕ್ಕುಮೆಂ |
ದೊರೆದಂ ಸತ್ಕವಿ ನಾಗವರ್ಮನಿಳೆಯೊಳ್ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರಂ 6 || ೫೪ ||

* ಧರೆಯುಂ ಜಲ ಹಿಮಕಿರಣಂ |
ಸುರಗಣಮುಂ ಶುಭ ಮೆನಿಕ್ಕು ಮಿಂತಿವು ನಿರುತಂ ||
ತರಣಿ ನಭ ವಾಯು ವಗ್ನಿಯು |
ಮಿರದಂತಿವು ಗಣದೊಳಶುಭಮಕ್ಕು ಮನೋಘಂ || ೫೫ ||

* ಶಾ|| ಆಶೀರ್ವಾದದೊಳುರ್ವಿಯುಂ ಪರಬಲಂ ಮುತ್ತಿರ್ದೊಡಾತೋಯಮುಂ |
ಕ್ಲೇಶವ್ಯಾಧಿಯೊಳಿರ್ಪವಂಗೆ ಪವನಂ ಧೀರೋನ್ನತಂಗಗ್ನಿ ಸಂ ||
ತೋಷತ್ಯಾಗಿಗಮಿಂದು ದಾಱಯಿಡುವಂಗಂದಂಬರಂ ತ್ಯಾಗಿಗಂ |
ಭಾಸ್ವದ್ದೇವಗಣಂಗಳೆಂಟಱದು ಪೇಟಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಬ್ಜಾನನೇ 7 || ೫೬ ||

---

1. ವಿವರ 2. ಕ್ಕರ, 3. ಡವಿ, 4. ಮೃಗಧರೆಯಂ, ಮ|| ಧರೆಯಂ ಎಂದಿರಬಹುದು. 5. ನ್ನತೆಯಂ ಶಂಪಧರ್ಮಪಿಯಿಂ, 6. ಈ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ೫೬ ಎಂದಿದೆ. ಇದು ನಿಯತವಾಗಿ (ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಲ್ಲದಿ) ದ್ದರೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ೧ ಪದ್ಯ ಗಳಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು. 7. ಸಂಖ್ಯೆ ೫೮ ಎಂದಿದೆ. ೧ ಪದ್ಯ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. * 4. ಈ ಪದ್ಯವು ಮತ್ತೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

* ಈ ಗುರ್ತಿನ ಕಂದಗಳು ನಾಗವರ್ಮಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಂದಮುಂದೆ ೬೨ ರವರೆಗಣ ಪದ್ಯಗಳು ಅದಿಯಲ್ಲಿ ೮ನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದು.

೫೨-ಪಾ||...ಮಾಗಿರೆ......ಸ್ವೈತಕ್ಕ........ವೊತ್ತುಗಳಿಂದಕ್ಕುಂಪರ......ಪೀನಪೀವರ............ || ೩೪ ||

೫೩............ವೆಂದುಂ ಸ್ವೈಯಡಿಯ ನಾಗವರ್ಮನ ಮತದಿಂ, || ೩೫ ||

* ೫೪...ದೇ | ವರಿನಿಂತಾರುಜೆ......ವಾಯುವಿನಿಂ ವಿದೇಶ...ನಾಗವರ್ಮನಖಿಲಾಶಾದಂತಿದಂತಂಬರಂ || ೪೨ ||

* ೫೫ ಧರೆಜಲ ನಿಶಾಕರಂ ಸುರಪುರ...ನಿರುತಂ......|| ೪೪ ||

* ೫೬ ಆಶೀರ್ವಾದದೊಳುರ್ವಿಯಂ...ದರಿನನೇ || ೪೩ ||

*ನಯದಿಂ ಗುರುವೆಂಬುದು ತ್ರಿ |
ನಯನಂ ಲಘು ಕಂಸವೈರಿಯೆಂಬುದು 1 ನಿಯತಂ ||
ಮಯರಸ ತಜಭನ ಲಗ ಮಿವು |
ನಿಯಮಾಕ್ಷರದಿಂ ಗಣಾಕ್ಷರಂಗಳವಕ್ಕುಂ || ೫೭ ||

*ಕವಿತೆಯ ಗಣಮೆಂಟಱೊಳಂ |
ದಿವಿ ಭೂಮಿಯು ಚಂದ್ರತೋಯಮಿವು ಶುಭದಗಣಂ ||
ರವಿ 2 ಶಿಖಿ ಪವನಂ ವ್ಯೋಮಂ |
ಕವಿತೆಯೊಳಂ ಕಷ್ಟಮಕ್ಕು 3 ನಾಂದೀಪದದೊಳ್ || ೫೮ ||

*ಗಿರಿಶಂ ಧೂರ್ಜಟಿ ಶರ್ವಂ |
ಪುರಾರಿ ಯಘರಿಪುವೆನಿ 4 ಪ್ಪವಿಂತಯ್ದು ಗಣಂ ||
ಬರೆ ಶಶಿಪುರಬಾಣಾದ್ರಿಯೊ |
ಳಿರೆ 5 ಕಂದುಂ ಕವಿತೆಗಕ್ಕು ನಾಂದೀಪದದೊಳ್ || ೫೯ ||

* ನಲ್ಲಳೆ ಪದವಿಡುವ ಗಣಂ |
ಪಲ್ಲವದೊಳ್ 6 ನೆರೆ ಜಲೇಂದು ನಾ 7 ಕಾದಿಗಣಂ ||
ಬಲ್ಲವನೆ ಸತ್ಕವೀಶ್ವರ |
ನಲ್ಲರ್ದೆ[ಚ್ಚೆ]ನಲು ಪೇಟ್ವ ನವ ಕೃತಿಕರ್ತಂ || ೬೦ ||

---

1. ದನಿಯತಂ, 2. ಶಶಿ (ಈ ಗಣವು ಚಂದ್ರಶಬ್ದದಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೇ ಶುಭದವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆದುದ್ದರಿಂದ ತಿದ್ದಿದೆ.) 3. ನಾಂದಿಪದದೊಳು. 4. ಪ್ಪವಿಂತೈದು, 5. ಕಂದುಂ ಕವಿತೆಗದು 6. ಧರೆ? 7. ಕಾಡಿ.

* ೫೭ಪಾ||....ವೆಂಬುದು ಕೇಳ್ ತ್ರಿಯಂಬಕಂ ಲಘು ಮುರಾಂತಕಂ ಮೃಗನಯನೇ || .... ಲಗವಿನಿಚಯಮೆಂಬಿವು ನಿಯಮದಿಂ ಗಣಾಕ್ಷರಮಕ್ಕುಂ || ೩೬ ||

* ೫೮-ಇದು ರೇಖಾಂಕಿತಭಾಗದ ಕೆಳಗಿದೆ—(ಪುಟ ೧೨ ಪದ್ಯ ೪೪) (ಇಲ್ಲಿಯ ೫೫ನೆಯ ಪದ್ಯದ ವಿಷಯವೇ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ.) ಕವಿತೆಗೆ....ದಿವಿಭೂಮಿಚಂದ್ರ...ಶುಭದಂಗಳ್ || ...ಪವನ ವ್ಯೋಮಂ ಕವಿತೆಗೆ ಕರಕಷ್ಟಮಲ್ತೆ..|| ೭ ||

* ೫೯....ಪುರಾರಿಪುರರಿಪು......ವಿಷಯಾದ್ರಿಯೊಳಿರದಿರ್ಕೆ ಪುರಾರಿ ಯೆಂಬ ಗಣಮಬ್ಜಮುಖೀ | ೨೨೮ || (ಈ ಕಂದವು ಈ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ.)

* ೬೦-ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ರೇಖಾಂಕಿತಭಾಗದಕೆಳಗೆ –(ಪುಟ ೧೫ ಪ ೪೫)
........ವಿಡುವೆಡೆಯೊಳ್.....ಪದದೊಳುಭಯಗಣಸಮನಾಗಲ್ ||
ಸಲ್ಲಲಿತಕೀರ್ತಿಯಾದಪು | ದಲ್ಲದೊಡಾಕೃತಿಗೆ ಹಾನಿ ತಪ್ಪದೆ ಬರ್ಕುಂ ||

என்று கூறுவராம். இவரிடம் கல்விகற்றுச் சீரும் சிறப்புமாக வாழ்ந்தோர் பல்லோராவர். அவர்களுள்,

கூடுஞ் சபையிற் கவிவா ரணங்களைக் கோளரிபோற்
சாடுஞ் சதாசிவ சற்குருவே முன்னின் றந்தைதம்மாற்
பாடும் புலவர்க ளானேமின் றிச்செம்மற் பட்டியெங்குங்
காடுஞ் செடியுமன் றேதமிழ்க் காரிகை கற்றதுவே

என்று பாடியவர் படிக்காசுப் புலவர்.

குடந்தைப் புராணம்[4] பாடிய அரசூர் சோக்கப் புலவர் மற்றொரு சீடர். இவர் தமது ஆசிரியரைக் குடந்தைப் புராணத்தில்

அவமொழித் தென்னுளத் தமுத மூறுதீஞ்
சுவையெனத் தமிழ்வளஞ் சுரந்து நல்குமே
தவமெனக் கமலையி லிருந்த தேசிகன்
றவவணை வயித்திய நாதன் றாள்களே

என்று துதித்திருக்கின்றார். சிவரகசியம் பாடிய ஒப்பிலாமணி தேசிகர் மற்றொரு சீடர் என்பது அவர் நல்லூர்ப் புராணத்தைக் குறித்துப் பாடிய சிறப்புப்பாயிரங்களால் நன்கு விளங்கும்.

இவர் கல்விச்செல்வம் பெற்றிருந்ததுபோல மக்கட் செல்வமும் நிரம்பப் பெற்றிருந்தார். இவரது மனைவியார் 'தங்கம்' எனப் பேர் பெறுவர். சதாசிவம், தியாகராஜன், சிதம்பரநாதன், வடுகநாதன், வன்மீகநாதன் என்ற பழனி என ஐவர் மக்களுண்டு. இவர்கள் ஐவரும் நன்கு கல்விகற்ற வித்வான்களாகவே வாழ்ந்தனர்.

இவரதுகாலம் திருவேங்கடநாதரது காலமாகிய பதினேழாம் நூற்றாண்டின் முற்பகுதியே யாகும். இவரது சீரையுஞ் சிறப்பையுங் குறித்து இலக்கணக்கோத்து[5] எழுதிய சுவாமிநாத தேசிகர்

'என்கண் காணத் திருவா ரூரிற்
சிறப்புற் றிலகும் வைத்திய நாதன்
இலக்கண விளக்கம் வகுத்துரை யெழுதினன்'

என்று கூறியுள்ளார்.

ச. சோமசுந்தர தேசிகர்.

4. குடந்தைப்புராணம் அச்சாகவில்லை. இது சகசி மகாராஜாவின் சபையில் அரங்கேற்றப்பட்டது.

5. நாவலர் அச்சிட்ட இலக்கணக் கொத்தில் சிறப்புற்றிலகும் என்பது திருக்கூட்டத்தில் என்று திருத்தப்பட்டுளது.

TAMIL, LITERARY AND COLLOQUIAL

BY

R. P. SETHU PILLAI,

(c) *Lexical*

The vocabulary of the literary language consists of four classes of words; viz.

1. *Iyarcol*—(simple, common words)

2. *Tiricol*—(literary words)[1]

3. *Tisai-c-col*—(words borrowed from the twelve countries bordering the ancient *cen-tamil* land)[2]

4. *Vaḍa-col*—(literally northern words). Loan-words in Sanskritic and Prakritic forms.

1. It includes homonyms and synonyms (*Tolkappiyam*, Col. 399.)

2. Tolkappiyam, col. 400. The following words are given by the commentators as examples of *Ticai-c-col.*

பெற்றம்	peṟṟam (cow)—Teṉ-pāṇḍi-nāḍu
தள்ளை	taḷḷai (mother)—Kuṭṭa-nāḍu
ஞெள்ளை	ñeḷḷai (dog)— do.
அச்சன்	accaṉ (father)—Kuḍa-nāḍu
கையர்	kaiyar (cheats)—Kaṟkā-nāḍu
எலுவன்	eluvaṉ (man-friend)—Cīta-nāḍu
இகுளை	ihuḷai (woman's confidante)— do.
தந்துவை	tanduvai (mother's brother's wife)— do.
ஞமலி	ñamali (dog)—Pūḻi-nāḍu
பாழி	pāḻi (pool)— do.
செறு	ceṟu (field)—Aruvā-nāḍu
கேணி	kēṇi (pool)— do.
குட்டை	kuṭṭai (kuṟuṇi—a measure)—Aruvā-vaḍatalai-nāḍu

ಅಜನ ಜರ ವಿಡದೆ ಮೊದಲೊಳ್ |
ವಜನಾಂತ್ಯದೊಳದ್ರಿ 1 ಋತುದಶೈಕಾದಶದೊಳ್ ||
ಸಜಕಟಹಯುಮಿವು 2 ಬಾಹ್ಯಂ |
ಪ್ರಚುರಾಕೃತಿವಂತ 3 ಕವಿಗೆ ಲಕ್ಷಣಗುಣಮಂ || ೬೧ ||

4 ಗುರುಲಘು [ನಡು] ವಿರೆ ಜರಗಣ |
ಪರಿಕಿಸೆ ಲಘುಗುರುವು ಬರಲು [ನ] ಮಗಣಮಕ್ಕುಂ ||
ಗುರುವೆರಡುಂ 5 ನಿಲೆ ಗಗಮದು |
ಸರಸಿಜಮುಖಿ ಲಘುಗಳೆರಡು ಬರಲದು ಲಲಮುಂ || ೬೨ ||

*ಮಗಣಸಗಣದಲಿ ಜಗಣಂ |
6 ಮಿಗೆ ಸಗಣವು ತಗಣತಗಣ 7 [ಗುರು] ವೊಂದಿದಡಂ ||
ಸೊಗಯಿಪ ಶಾರ್ದೂಲಮದುಂ |
ಸುಗುಣಂ 8 ದಲ್ ವೃತ್ತಭೇದವಱಿ ನೀಂ ಕ್ರಮದಿಂ || ೬೩ ||

ಜರಜರಗಣಮಿಟ್ಟಗ್ರದೆ |
ನಿರುತಂ ಜಗಣಾಂತ ಗುರುವನಿಡಲೀಕ್ರಮದಿಂ ||
ಹರಿಮಧ್ಯೆ ಪಂಚಚಾಮರ |
ಮಱಿ ನೀಂ ಸರಸಿಜದಳಾಕ್ಷಿ ಪನ್ನಗವೇಣೀ || ೬೪ ||

---

1. ರುತುದಶಕಾ, 2. ಬಾಹ್ಯಂ, 3. ರವಿಗೆ, 4. ಗುರುಘು....ವಿರೆ ಜರಗಣಮದು, 5. ವೆರಡುನಿಲ್ಲೆ. 6. ವಿಗೆ, 7. ಧವೊಂದಿದಡುಂ. 8. ದಿವೃತ್ತಭೇದ್ಯವವಿನೀಂ

* ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇತರ ಸಮವೃತ್ತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಕಂದಗಳು ಗಳಿತವಾಗಿರಬಹುದು.

* ಶಾರ್ದೂಲ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ವೃತ್ತಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಈ ಕಂದಗಳು ಬೇರೆಯ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ವೃತ್ತಗಳಾದಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕರಣವು ಹೇಳಿದೆ, ಪ್ರಕರಣವಿಭಾಗವಿಲ್ಲ. (ಇದು ಲೇಖಕಾದಿ ಪ್ರಾಮಾದಿಕದೋಷವಿರಬಹುದು.)

೬೧.....ವಿಡಿದು......ಪ್ರಚುರವಿವೆಂದರವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣಮಿವರಿಂ || (ಪು. ೧೩ ಪ. ೪೪)

*ರಗಣವೇಳಿಟ್ಟು? ಪುನರಪಿ |
ಸೊಗಯಿಪ ಗುರುವೊಂದನಿಡಲು ಶುಭಕರದಿಂದಂ ||
ಮಿಗೆ ಯುತ್ಸಾಹ ಮಿದೆಂ 1 ದಱಿ |
ಯಗಜಾತೆ ಸುಗಂಧಭರಿತೆಯಂಭೋಜಮುಖೀ § || ೬೫ ||

2 ದಿನಕರನಿಂ ಕೇಡಕ್ಕುಂ |
ವನಜಾನನೆ ಸೌಮ್ಯನಿಂದ ಸಂಪದ ಕೆಡುಗುಂ ||
ಕನಕನೊಳಳಿಗುಂ ಪುತ್ರಂ |
ಶನಿವಾರಂ ಮರಣಬಾಧೆ ತಪ್ಪದೆ ಬರ್ಕುಂ || ೬೬ ||

ಇಂದುವಿನಿಂ ಲೇಸಕ್ಕುಂ |
3 ಕುಂದದೆ ಧನಲಾಭಮಕ್ಕು ಸುರಗುರುವಿಂದಂ ||
4 ಇಂದುಮುಖಿ ಶುಕ್ರವಾರದೆ |
5 ಕಂದಂ ಪದಪದ್ಯಮಾಯಲೋಪರ್ಗುಚಿತಂ || ೬೭ ||

---

1. ಹಗಣ....ಯಚ್ಚಾಹಮಿದೆಂದವಿಲಗಜಾತಸುಗೇಂಧಭರಿತೆಯಂಬುಜಮುಖಿ— 2. ದಿವಕರನಿ. 3. ಕುಂದಗೆ, 4. ಚಂದ್ರಮುಖಿ5. ಕಂದುಂ

* ಬ್ರಹ್ಮಗಣ ಏಳರ ಮುಂದೆ ಗುರುವೊಂದು ಬಂದರೆ ಉತ್ಸಾಹವೃತ್ತವು–ಛಂ–೨೫೭. (ಎಂದು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿದೆ.)

§ ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ೬೭ ಎಂದಿದೆ. ಬಳಿಕ ೭೩ರಲ್ಲಿ ೭೯ ಎಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಪ್ರತಿಯ ಕ್ರಮವು ಕ, ಖ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇದೆ "ವೀಣಾಮಧುಕರವಾಣಿ" ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ "ಅಕ್ಷರನಕ್ಷಯ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದವರೆಗೆ ೨೧ ಪದ್ಯಗಳು ಆದಬಳಿಕ "ದಿನಕರನಿಂ ಕೇಡಕ್ಕುಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ಮುಂದಣ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದು ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದೆ.

ಇನನಿಂದಂ ಕೇಡಕ್ಕುಂ |
ವನಜಾಂಬಕಿ ಸೋಮನಿಂದ ಸಂಪದವಕ್ಕುಂ ||
ಕನಕನೊಳಳಿಗುಂ ಪುತ್ರರು |
ಶನಿವಾರದೆ ಮರಣಬಾಧೆ ತಪ್ಪದಮೋಘಂ ||
ಇಂದುಜನಿಂ ಲೇಸಕ್ಕುಂ |
ಕುಂದದೆ ಧನಲಾಭಮಮರಗುರುವಿಂದಕ್ಕುಂ ||
ಇಂದುಮುಖಿ ಶುಕ್ರವಾರದಿ |
ಕಂದಪದಂ ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಾಯಲು ಶುಭದಂ ||

ಇವೆರಡು ಪದ್ಯಗಳೂ ಒಂದೆರಡು ಪದಗಳ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಂದ ೬೬, ೬೭ನೆಯ ಪದ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

The following are instances of *vaḍa-col* borrowed in Tamil in their prakritic form.

	Tamil.	*Prakrit.*	*Sanskrit.*
அத்தாணி	attāṇi	attāṇi	āsthāna
ஆணை	āṇai	āṇā	ājñā
அய்யன்	ayyaṉ	ayya	ārya
உய்யானம்	uyyāṉam	uyyāna	udyāna
கண்ணன்	kaṇṇaṉ	kaṇha	kṛṣṇa
கப்பரை	kapparai	khappara	karpara
சவுக்கம்	cavukkam	caukka	catuṣka
சாவகன்	cāvakaṉ	śāvaka	śrāvaka
சீயம்	cīyam	sīha	simha
சிப்பி	cippi	śippī	śukti
சுங்கம்	cuṅgam	suṅka	śulka
சுண்ணம்	cuṇṇam	cuṇṇa	cūrṇa
சுன்னம்	cuṉṉam	sunna	śūnya
தாதி	tādi	dhāti	dhātrī
நக்கன்	nakkaṉ	nakka	nagna
நிக்கந்தன்	nikkandaṉ	nigganthа	nirgrantha
நிச்சம்	niccam	niccam	nitya
படிகம்	paḍikam	paḍiggaha	prati-graha
படிமை	paḍimai	padimā	pratimā
பந்தி	pandi	panti	paṅkti
பயணம்	payaṇam	payaṇa	prayāṇa
பல்லக்கு	pallakku	pallaṅka	paryaṅka
பளிங்கு	paḷiṅgu	phalika	sphaṭika
பாகதம்	pākatam	pākata	prākṛta
புடவி	puḍavi	puḍhavi	pṛthvī
மச்சம்	maccam	maccham	matsya
முத்தி	mutti	mutti	mukti
மோனம்	mōṉam	mōna	mauna
வட்டி	vaṭṭi	vaṭṭi	vṛddhi
வண்ணம்	vaṇṇam	vaṇṇa	varṇa
வதம்	vatam	vatam	vrata

The vocabulary of the colloquial language is replete with pleonasms, reduplications and expressions pertaining to diverse arts and occupations.

(1) *Pleonasms*

(a) The following are instances of pleonasms in which a literary word is coupled with its popular equivalent.

அரைநாண்கயிறு	arai-nāṇ-kayiru > ara-nā-k-kayaru
சூறாவளிக்காற்று	cūṟā-vaḷi-k-kāṟṟu > cūṟa-vaḷi-k-kāttu
சகடவண்டி	cakaḍa-vaṇḍi > cakkaḍā-vaṇḍi
பழுதைக்கயிறு	paḻutai-k-kayiru > paḻutai-k-kayaru
பேழைப்பெட்டி	pēḻai-p-peṭṭi > pōḻa-p-poṭṭi
புயல்காற்று	puyal-kāṟṟu > pusal-kāttu
வெட்டரிவாள்	veṭṭ-arivāḷ > veṭṭ-aruvāḷ

(*b*) In the following pleonasms an indigenous word is yoked to an alien word.

naḍu (Tamil)-matti (madhya, Skt.)—naḍu-matti	நடுமத்தி
naḍu (Tamil)-mayyam (madhya, Skt.) —naḍu-mayyam	நடுமய்யம்
gate (Eng.)-vāsal (Tamil)—kēṭṭu-vāsal	கேட்டுவாசல்
shop (Eng.)-kaḍai (Tamil)—cāppu-k-kaḍai	சாப்புக்கடை
civappu (Tamil)-red (Eng.)—civappu-reṭṭu	சிவப்புரெட்டு
kaḍai (Tamil) -bāzār (Persian)—kaḍai-basār	கடைபசார்

(2) *Reduplications*

(*a*) Rhyming reduplication.

vāṭṭa-cāṭṭam	வாட்டசாட்டம்
vambu-tumbu	வம்புதும்பு
koñja-nañjam	கொஞ்சநஞ்சம்
asaṭṭū-p-pisaṭṭu	அசட்டுப்பிசட்டு
pōkkiri-cākkiri	போக்கிரிசாக்கிரி
narukku-p-pirukku	நருக்குப்பிருக்கு
pākki-cākki	பாக்கிசாக்கி
caṭṭu-p-piṭṭu	சட்டுப்பிட்டு
cāṭṭu-māṭṭu	சாட்டுமாட்டு
cāla-mālam	சாலமாலம்
cāḍai-māḍai	சாடைமாடை
taṭṭu-muṭṭu	தட்டுமுட்டு
nīkku-p-pōkku	நீக்குப்போக்கு
cākku-p-pōkku	சாக்குப்போக்கு
kaṭṭu-muṭṭu	கட்டுமுட்டு

*ಶರಕುಸುಮಭೋಗಭಾಮಿನಿ |
ಪರಿವರ್ಧಿನಿವಾರ್ಧಕಾಖ್ಯವೆಂದಾಱುತೆಱಂ ||
ಕರಿ ದಶ ರವಿ ಮನು ಷೋಡಶ |
ವರವಿಂಶತಿವಾತ್ರೆಯಿಂದೆ ಷಟ್ಪದಿ ನಡೆಗುಂ || ೧೮ ||

ಷಷ್ಠಿ ಪದಿಮೂಱು ಸಪ್ತಮಿ |
ಯಷ್ಟಮಿ ಪತ್ತೈದು ತದಿಗೆ ಬಿದಿಗೆಯು ಪಾಡ್ಯಂ ||
ತುಷ್ಟಿಕರಂ ಪದಮಿಾಯಲು |
ಕಷ್ಟಂ ಮೊದಲಾದ ತಿಥಿಯೊಳಂಬುಜವದನೇ || ೧೯ ||

ಮೂಱುತ್ತರೆ ಯಿಷ್ಟ? ಹಸ್ತಮು |
ಮಾರೇವತಿ ಪುಷ್ಯ 1 ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಋಕ್ಷಂ ಮೈತ್ರಂ ||
ತೋಱಿರೆ ಮೂಲಂ ಚಂದ್ರನ |
2 ಸಾರಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಮಿನಿತು ಸೌಭಾಗ್ಯಕರಂ || ೨೦ ||

ವ್ಯಾಘಾತ ಪರಿಘ ವಜ್ರಮು |
3 ಮಾಗಲ್ ವ್ಯತಿಪಾತ ಗಂಡಮತಿಗಂಡಂಗಳ್ ||
ಸಾಗಿರೆ ಧೃತಿ ವಿಷ್ಕಂಭಾ 4 |
ದೀ ಘನಯೋಗಗಳನುೞಿದ ಯೋಗಮೆ ಶುಭದಂ || ೨೧ ||

ಲಕ್ಷಣದಿ ಪದಮನುಸಿರ್ದೊಡೆ |
ರಕ್ಷಿಪುದಾಪ್ರಭುವ ಪೇೞ್ದ ಕವಿಯಂ ಸತತಂ ||
ಲಕ್ಷಣ ತಪ್ಪಿದೊಡಿರ್ವರ |
ಭಿಕ್ಷವ ಬೇಡಿಸದೆ ಮಾಣದಿದೆ 5 ಸಿದ್ಧಾಂತಂ || ೨೨ ||

* ಪರುಸಂ ಸೋಂಕಲು ಕಬ್ಬುನ |
ದಿರವುಂ ಪೊಸಮಿಸುನಿಯಪ್ಪ ತೆ(ಱ) ದಂತಕ್ಕುಂ ||
ಸುರಗಣದಮುಂದೆ ದುಷ್ಟೋ |
ತ್ಕರಗಣಮಿಡೆ ಶುಭದಮಕ್ಕು ಘಟಕುಚಯುಗಳೇ || ೨೩ ||

*. ಈ ಕಂದವು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ.) (ಭಂ. ಪಾಠ)...ಮನುರಾಜರ್ ಬರೆವಿಂಶತಿ......

1. ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ರಿಮುಕ್ಷಂ, 2. ಸಾವಿಗೆ. 3. ಮಾಘೆ, 4. ಬಾಧೆಘನ, 5. ಣದೇಸಿದ್ಧಾಂತಂ

* ಇದು ಪುಟ ೮ ಪದ್ಯ ೪೧ ರಲ್ಲಿ ಪರುಸಂತಾಂಗಿದ......ಪೊಸಮಿಸುನಿಯಪ್ಪಂ ತುಂತಾಂ || ...ದಿ ಮುಂದೆ ಸೇರಸ್ಯಗರಿಕಲಾಂ ಶುಭದಮಕ್ಕುಂ........ || ಎಂದಿದೆ.

ಮೊದಲಕ್ಕರಕಂ ಸೊನ್ನೆಯ |
ನೊದವಿಸೆ ತಾಂ ದೋಷಮೆಸೆವ ಕಾವ್ಯಾದಿಯೊಳಂ ||
ಪಡೆದು ವಿಸರ್ಗಮನಿಡಲಂ |
ತದು ನಾಶಕರಂ ಪಯೋಜದಳನಿಭನಯನೇ || ೨೪ ||

* ಪದಲಕ್ಷಣ—
ಪದದರ್ಥ—
ಮುದದಿಂ ಪಲ್ಲವಿಯನುಸಿರೆ ಮೋಹನಮಬಲೇ ||

ಪಲ್ಲವಿಯೊಳನ್ವಯ 1 ಕ್ರಿಯೆ |
ಯಿಲ್ಲದೊಡಂ ದೋಷಮಿಡುವ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಂ ||
ಪಲ್ಲವಿಯೊಳೊಂದು ಪದದೊಳು |
ಸೊಲ್ಲಿಪುದೊಂದಾಗೆ ದೋಷಮಂಬುಜವದನೇ || ೨೫ ||

ಪಲ್ಲವದೊಳೊಂದು ನುಡಿಯಂ |
ಸೊಲ್ಲಿಸಿ ಪದಕದನೆ ವಿಸ್ತರಂ 2 ಗೈವುದು ಕೇಳ್ ||
ಸಲ್ಲಲಿತಮಪ್ಪ ಲಕ್ಷಣ |
ಮಲ್ಲವದ 3 ರಂತಿರ್ದುದುಮನುಸಿರಲ್ ದೋಷಂ || ೨೬ ||

ಲಿಂಗತ್ರಯ ವಚನತ್ರಯ |
ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಕಾಲದೋಷ ಪುರುಷತ್ರಯಮುಂ ||
ಸಂಗಳಿದುದೊಂದು . ಂದನೆ |
ವಿಂಗನೆ? ವಿಡಿದೊರೆವುದಬಲೆ ಪಲ್ಲವಿಪದದೊಳ್ || ೨೭ ||

ಒರ್ವರ 4 ಸೊಲ್ಲಿಂ ಪಲವರ |
ದಿರ್ವರ ನುಡಿಯಿಂದ ತಗುಳೆ ಪಡಿಯುತ್ತರಮುಂ ||
ಸರ್ವರ ಮಾತಂ ಕೊಡಿಸಿ |
5 ತರ್ವಾಯಾರ್ಥಮನೆ ಪದದೊಳುಸಿರಲ್ ದೋಷಂ || ೨೮ ||

* ಇಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಪಾಠವಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ದೊರಕುವುದರಿಂದ ತಿದ್ದಿ ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಕಂದಭಾಗವಿರಬಹುದು.

1. ಳನಯಕ್ರಿಯೆಕ್ರಿಯೇ 2. ಗೈದುಂ, 3. ತಿರ್ದುಗು. 4. ಸೋಲಿಂಪೊಲ್ರದ, 5. ತವ್ವಾಯಾ.

(*b*) Stylistic or rhetorical reduplication.

kaṉṉ-aṅ-garēr	கன்னங்கரேர்
cekka-c-cevēr	செக்கச்செவேர்
paccai-p-pasēr	பச்சைப்பசேர்
veḷḷai-veḷēr	வெள்ளைவெளேர்
ciṉṉam-ciṟu	சின்னஞ்சிறு
cappu-c-cavaṟu	சப்புச்சவறு
taṉṉam-taṉi	தன்னந்தனி
puttam-pudu	புத்தம்புது
paṭṭa-p-pahal	பட்டப்பகல்
veṭṭai-veḷi	வெட்டைவெளி
naṭṭai-naḍu	நட்டைநடு (நட்டை நடுப்பெற)
nahai-naṭṭu	நகைநட்டு
poṭṭu-p-poḍi	பொட்டுப்பொடி
taṭṭu-t-taḍai	தட்டுத்தடை

(3) Expressions pertaining to arts and occupations.[3]

ஏழாம்பொருத்தம்	ēḻām-poruttam—(Astrology) —incompatability of temperament.
கம்பிநீட்டல்	kambi-nīṭṭal—(Goldsmith's art) –to steal away.
கட்டுஅவிழ்த்தல்	kaṭṭu-aviḻttal[4]—(Medical treatment) —to disclose one's real state of affairs.
காதுகுத்தல்	kādu-kuttal—(Goldsmith's art) —to beguile.
காக்காய்பிடித்தல்	kākkāy-piḍittal—(Bird-catching) —to coax by word or deed.
குல்லாப்போடுதல்	kullā-p-pōḍutal[5]—(Dressing)—to cajole.
சரடுவிடுதல்	caraḍu-viḍutal—(Goldsmith's art) —to concoct and circulate a story.
சாயம்வெளுத்தல்	cāyam-veḷuttal—(Dyeing) —to appear in true colours
பதம்பார்த்தல்	padam-pārttal—(Cooking) —to test.

3. The particular art or occupation is enclosed in brackets.
4. எல்லாம் மூன்றுங்கட்டவிழ்த்தால் தெரியும்.
5. This expression probably owes its origin to the practice of wearing a head-dress to please the Muslims when they were the rulers of this land.

பூசி மழுப்பல்	pūsi-maḻuppal—(Painting) —to explain away.
பித்தலாட்டம் செய்தல்	pittalāṭṭam-ceydal[6]—(Alchemy) —to cheat.
மல்லாடல்	mallāḍal[7]—(Wrestling) —to bandy words.
மன்னாடல்	maṉṉāḍal < maṉṟāḍal (Pleading) —*to make a persistent request.*

The vocabulary of the colloquial language comprises, besides Sanskrit derivatives, words drawn from cognate languages (Telugu, Kanarese, Malayalam), Classical languages (Persian, Arabic), North-Indian languages (Marathi, Hindustani) and modern European languages (Portuguese, Dutch, French, English), a classification of which is given below.[8]

1. *ORNAMENTS*

அட்டிகை	aṭṭikai < K. aḍḍike
கொலுசு	kolusu < T. golusu
சிமிக்கி	cimikki < H. camkī
தாயத்து	tāyattu < A. corruption of ta'wīḏh ?
தோடா	tōḍā < H. tōṛā
பாட்லா	pāṭlā < Mhr. pāṭalī.
பாசிபந்து	pāsi-pandu < P. bāzū-band
பில்லாக்கு	pillākku < Tur. bulāq, bulāk
நத்து	nattu < H. nath
பேசரி	pēsari < H. bēsar
நகாசு	nahāsu < A. naqsḫ
ராக்கடி	rākkaḍi < H. rākhṛi
லோலக்கு	lōlakku < H. lōlak
மெடல்	meḍal < E. medal

2. *APPAREL*

உருமால்	urumāl < P. rūmāl
கதர்	kadar < H. khudrā = rough

6. Pittalāṭṭam (probably pittala+hāṭaka)—Deception, fraud as in passing brass for gold. (T.L.)
7. "கல்லாடம் படித்தவனோடு மல்லாடாதே"
8. The classified list is not exhaustive but only illustrative.

ಏಕಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವು |
ದೇಕವಿಧಾನಂ ಸಮಸ್ತಮಾರ್ಗಮುಮೇಕಂ ||
ಏಕಮುಮಾಗಿಯೆ ಯಂತ್ಯ |
[1] ಸ್ವೀಕೃತಮಲ್ಲದುವೆ ಪದಮೆನಿಪ್ಪುದಮೋಘಂ || ೭೯ ||

ನಾಯಕಿ ಸಖಿ ದೂತಿಯುಮನು |
ನಾಯಕಿ ಸಖಿಭೇದ ನಾಯಕಾದಿವಿಭೇದಂ ||
ದಾಯಂತಪ್ಪದೆಯೊಂದನೆ |
ಆಯತದಿಂ ಪೇಳ್ದೊಡವನೆ ಪದಕವಿ ಕೆಳದೀ || ೮೦ ||

* ಭಾವಿಸೆ ಪದಪದ್ಯಂಗಳೊ |
ಳಾವುದು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಗಣಗಳದುವಿದು ವೆನ್ನದೆ ||
ದೇವಗಣಮಿಟ್ಟು ಮುಂದ |
ಕ್ಕಾವಗಣಂ ಬಂದೊಡುತ್ತಮಂ ಕಮಲಮುಖೀ || ೮೧ ||

* ಮಗಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಕ್ಕಂ |
ಭಗಣಂ ವೈಶ್ಯಂಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ್ಕಳೆ ಕುಲಕಂ ||
ಯಗಣಮುದಕ್ಕುಂ ಕಾಮಿನಿ |
ತಗಣಂ ಶೂದ್ರಂಗೆ ಪೇೞೆ ಸತ್ಫಲಮಕ್ಕುಂ || ೮೨ ||

ಧರೆಜ[ಲವನ]ಲಾನಿಲನಭ |
ಸರಸಿಜಸಖ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಂ ತಾಂ ||
ಪರಶಿವನ[ಯೆಂ]ಟು ತನುಗಳ್ |
ತರಳಾಕ್ಷಿ ಗಣಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಂತಱಿಗುಂ || ೮೩ ||

ಕಚಟಪರಂ [2] ವಿಪ್ರಕುಲಂ |
ಪ್ರಚುರದಿ [3] ತ ಪವರ್ಗಮೆರಡು ನೃಪಕುಲಜನಿತಂ ||
ಶಶಿಮುಖಿ ಶಷಸಹ ವೈಶ್ಯಂ |
ಯುಚಿತವಚೀ ಯುಳಿದು [4] ವೆಯ್ದೆ ಶೂದ್ರಾಕ್ಷರಗಳ್ || ೮೪ ||

---

1. ಶ್ರೀಕೃತ. 2. ತಪಂ. 3. ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರ? 4. ಕದಿಯೆ.

* ಇದು ಪದ್ಯ ೪೦ ಪು, ೮ ರಲ್ಲಿದೆ. (ಪಾ. ಭೇ.) ಭಾವಿಸಿ... ಳಾವಗಮೊದ... ಳದೆಯದೆಯೆ...

* ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಗಣವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಮೂಲಪ್ರತಿಯ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಸ್ವರಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗಂ ತಾ |
ಮುರುತರ ದೀರ್ಘಂಗಳೈದಲವು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಂ ||
ಗುರುಕುಚೆ ಬಿಂದುವಿಸರ್ಗಂ |
ಕರಮೊಂದಿದ ವ್ಯಂಜನಂ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಂ || ೮೫ ||

ಶುಭ ಜಯಮುನ್ನತಿ ಶೋಭನ |
[1] ಶುಭಾವಹಂ ತೇಜ ರಮ್ಯರಮಣೀ[ಯ]ಲಸ ||
(ದ್ವಿ)ಭುಘನ ಸನ್ನುತಕೀರ್ತಿಯು |
ಪ್ರಭುದೈವಮು ಮೊದಲೊಳಿಟ್ಟೊಡದು[ವುಂ]ಶುಭದಂ || ೮೬ ||

ನೊಂದಳ್ ಬೆಂದಳ್ ಮೋಹದಿ |
ಕಂದಿಯೆ ಕುಂದಿದಳು [2] ಕೊಳನೊಳ(ಗ)ಬ್ದು ....ಸಾ ||
ವೊಂದಿದಳಾಪತ್ತಿಂ ಕಳೆ |
ಗುಂದಿದಳೆಂದುಸಿರಲಶುಭ ಪದಪದ್ಯದೊಳಂ || ೮೭ ||

[3] ಅರಿಸಮಾಸ (ವಿಷಯ)

* ಸುರಪುರಸುವರ್ಗ ಪವನಂ |
ಸರಸಿಜಮುಖಿ [ಹಸ್ತಿ]ಕುಂಭಮೊಲೆಗಳ [4] ಕಾಂತೇ ||
ವರಕುಮುದಗಣ್ಣಿ ನೊಪ್ಪುವ |
ತರುಣಿಯೆನಲ್ ಪೇಳ್ದೊಡರಿಸಮಾಸಮುದಕ್ಕುಂ || ೮೮ ||

ನಗೆನಯನದಡಿಗಳರುಣಂ |
ಮೊಗಶಶಿ ಮಿಗೆ ನೀಳ್ದ ಕೇಶ ಪಲ್ಗಳ ಛವಿಗಳ್ ||
ನೆಗಳ್ದ ನಡೆ ಯಿಭದ ಗತಿಗಳ್ |
ಸೊಗಯಿಪ ತೋಳ್ಲತೆಯೆನಲ್ಕೆ ದೋಷಂ ಕೆಳದೀ || ೮೯ ||

ಕಮಲಾಪೋವರಕಮಲಂ |
ಕಮಲೋದ್ಭವ ಮುಖ್ಯದೇವತಾ ಮುಖಕಮಲಂ ||
ಕಮಲಪ್ರಿಯಪದಕಮಲಂ |
ಕಮಲಾಸ್ತ್ರನ[ಕಮಲ]ಕಮಲಮುಖಿ ಸರ್ವಾಂಗಂ || ೯೦ ||

---

1. ನಿಭವಹನಿಭ 2. ಕುಳನೊಳಳ್ದುಬಾವೊಂದಿ. 3. ಅರಿಸಮಾಸ. 4. ಕಾಂತಂ

* ಇದು ಬೇರೊಂದು ಕಂದದ ಪಾದವೆಂದು ತೋರುವುದು.

(*b*) Stylistic or rhetorical reduplication.

kaṉṉ-aṅ-garēr	கன்னங்கரேர்
cekka-c-cevēr	செக்கச்செவேர்
paccai-p-pasēr	பச்சைப்பசேர்
veḷḷai-veḷēr	வெள்ளைவெளேர்
ciṉṉam-ciṟu	சின்னம்சிறு
cappu-c-cavaṟu	சப்புச்சவறு
taṉṉam-taṉi	தன்னம்தனி
puttam-pudu	புத்தம்புது
paṭṭa-p-pahal	பட்டப்பகல்
veṭṭai-veḷi	வெட்டைவெளி
naṭṭai-naḍu	நட்டைநடு (நட்டை நடுப்பெற)
nahai-naṭṭu	நகைநட்டு
poṭṭu-p-poḍi	பொட்டுப்பொடி
taṭṭu-t-taḍai	தட்டுத்தடை

(3) Expressions pertaining to arts and occupations.[3]

எழாம்பொருத்தம்	ēḻām-poruttam—(Astrology) —incompatability of temperament.
கம்பிநீட்டல்	kambi-nīṭṭal—(Goldsmith's art) –to steal away.
கட்டுஅவிழ்த்தல்	kaṭṭu-aviḻttal[4]—(Medical treatment) —to disclose one's real state of affairs.
காதுகுத்தல்	kādu-kuttal—(Goldsmith's art) —to beguile.
காக்காய்பிடித்தல்	kākkāy-piḍittal—(Bird-catching) —to coax by word or deed.
குல்லாப்போடுதல்	kullā-p-pōḍutal[5]—(Dressing)—to cajole.
சரடுவிடுதல்	caraḍu-viḍutal—(Goldsmith's art) —to concoct and circulate a story.
சாயம்வெளுத்தல்	cāyam-veḷuttal—(Dyeing) —to appear in true colours
பதம்பார்த்தல்	padam-pārttal—(Cooking) —to test.

3. The particular art or occupation is enclosed in brackets.

4. எல்லாம் மூன்றுங்கட்டவிழ்த்தால் தெரியும்.

5. This expression probably owes its origin to the practice of wearing a head-dress to please the Muslims when they were the rulers of this land.

பூசி மழுப்பல்	pūsi-maḻuppal—(Painting) —to explain away.
பித்தலாட்டம் செய்தல்	pittalāṭṭam-ceydal[6]—(Alchemy) —to cheat.
மல்லாடல்	mallāḍal[7]—(Wrestling) —to bandy words.
மன்னாடல்	maṉṉāḍal < maṉṟāḍal (Pleading) —to make a persistent request.

The vocabulary of the colloquial language comprises, besides Sanskrit derivatives, words drawn from cognate languages (Telugu, Kanarese, Malayalam), Classical languages (Persian, Arabic), North-Indian languages (Marathi, Hindustani) and modern European languages (Portuguese, Dutch, French, English), a classification of which is given below.[8]

1. *ORNAMENTS*

அட்டிகை	aṭṭikai < K. aḍḍike
கொலுசு	kolusu < T. golusu
சிமிக்கி	cimikki < H. camkī
தாயத்து	tāyattu < A. corruption of ta'wīdh ?
தோடா	tōḍā < H. tōṛā
பாட்லா	pāṭlā < Mhr. pāṭalī.
பாசிபந்து	pāsi-pandu < P. bāzū-band
பில்லாக்கு	pillākku < Tur. bulāq, bulāk
நத்து	nattu < H. nath
பேசரி	pēsari < H. bēsar
நகாசு	nahāsu < A. naqsh
ராக்கடி	rākkaḍi < H. rākhṛi
லோலக்கு	lōlakku < H. lōlak
மெடல்	meḍal < E. medal

2. *APPAREL*

உருமால்	urumāl < P. rūmāl
கதர்	kadar < H. khudrā = rough

6. Pittalāṭṭam (probably pittala+hāṭaka)—Deception, fraud as in passing brass for gold. (T.L.)

7. "கல்லாடம் படித்தவனோடு மல்லாடாதே"

8. The classified list is not exhaustive but only illustrative.

ಪ್ರಾಸುಲಕ್ಷಣ.

$ ನಿಜದಿಂ ಬಂದೊಡೆ ಸಿಂಗಂ ||
ಗಜ ದೀರ್ಘಂ ಬಿಂದು ವೃಷಭ ಬೆಂಜನ ಶರಭಂ ||
ಆಜನು ವಿಸರ್ಗಂ ಹಯಮಂ |
ಖುಜಮುಖಿ ದಡ್ಡಕ್ಕರಂಗಳಿವು ಷಟ್ಪ್ರಾಸುಂ || ೯೧ ||

ಸಿಂಗದೊಳತಿಸಂಪದ[ವು]ಮು |
ತಂಗಜದೊಳು ರಾಜ್ಯಲಾಭ ಸಂಪದ ವೃಷದಿಂ[1] ||
ಭಂಗಮುದಜನಿಂ ದುಃಖಂ |
ತುಂಗ[ಸ್ತ್ರ]ನಿ ಶರಭದಿಂದ ಸಿರಿ ತುರಗದೊಳಂ || ೯೨ ||

* ಚರಣಗಣಂಗಳು ಪದಗಳು |
ಕರಣಂಗಳು ಕೃರ್ತೃಕರ್ಮಕರಣಕ್ರಿಯೆಗಳ್ ||
ನಿರುತಂ [2] ನೇತ್ರಂ ಅಮೃತಾ |
ಕ್ಷರಂಗಳು ಮಿಗೆ ಚೆಲ್ವು ಯತಿ ಜೀವ ಪ್ರಾಸುಂ || ೯೩ ||

ತದಿಗೆ ತ್ರಯೋದಶಿ ಪಂಚಮಿ |
ಬಿದಿಗೆಯು ದ್ವಾದಶಿಯು ಷಷ್ಠಿ ಸಪ್ತಮಿದಶಮಿಯೊ[3] ||
ಳೊದವಿದ ಕೃತಿಬಂಧಂ ಸಂ |
ಮುದವೀಯಲ್ಕೆ [ಪತಿಗೆ] ಲೇಸ ನೀವುದು (ವು) ತರುಣೀ || ೯೪ ||

ಶ್ರೀಕಾರಾ[4] ಸ್ಪದಮಾಗಿರೆ |
ಲೋಕತ್ರಯದೊಳಗೆ ಕೀರ್ತಿವಡೆಗುಂ ಪದ್ಯಂ ||
ಶ್ರೀಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ[ದೇ] |
ಲೋಕದೊಳಂ ಸಲ್ಲದೆಂದ ಕವಿ ಫಣಿವರ್ಮಂ || ೯೫ ||

ಮೂಲದೊಳೊ(ಂ)ಲಿದಿರೆ ಶಾರದೆ |
ಮೇಲಣ ಪಾದಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರ ಲುಚಿತಂ ||
ಮೂಲದೊಳಿಲ್ಲದೆ ಪದ್ಯದ |
[ಮೇಲಣ] ಪಾದಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೊಡೆ ಮರಣಂ || ೯೬ ||

$ ಇದು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪು. ೧೬–ಪ. ೪. * ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾತಾಸ್ತವ್ಯಸ್ತತಾದಿ ದೋಷಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಪಾಠವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಯ ಪಾಠ—

ಜಗಣಂ ಗಣಗಳು? ಪದಗಳು ಕರಣಂಗಳು ಕರ್ತೃಕರ್ಮಅರಿಸಮಾಸ ||
ಸುರಪುರಸುವರ್ಣಸರಕ್ರಿಯೆಳ್ಕತಗಳು ನಿಱುತಂ |
ನೇತ್ರಂ ಅಮೃತಾಕ್ಷರಂಗಳು ಮಿಗೆ ಚೆಲ್ವುಯತಿಜೀವಪ್ರಾಸಂ || ೯೩ ||

1. ವೃಷಭಂ. 2. ಹಸ್ತಲಿಖಿತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಪ. ಸಂ. ೧೧೭–೧೧೦ ಎಂದಿದೆ. 3. ದಶಮಿಯೊಳು ಒದ. 4. ಆಕಾರಂ ಅಸ್ಪದಾಗಿರೆ

ಶಾರದೆ ಬರಲಾದಿಯೊಳಾ |
ಕ್ರೂರವಿಷಾಕ್ಷರಗಳುಂತದುಂ ನಿರ್ಜೀವಂ ||
ನೀರಸಮೆಂಬವನುಗ್ರಂ |
ಕ್ರೂರವಿಪತನೊಂದಲೀದಿ ?ಯಂತಕ್ಕುಂ § || ೯೭ ||

* (ವೀಣಾಮಧುಕರಪಾಲೀ |)[1]
ವಾಣೀಕಳಶ್ರೇಣಿ [2] ಪ್ರಾಸುವಡಿಭೇದಗಳಂ ||
[3] ಜಾಣೆ ಮಿಗಿಲಱಿಯೆ ಪೇಳ್ವೆನು [4] |
[5] ಗ್ರಾಣಿತ ಮನಕಪ್ಪ ತೆರದಿ ಸತ್ಕವಿಗಳ್ಗೆ || ೯೮ ||

ಮೊದಲಕ್ಕರದಿಂ ಮುಂದಣ |
ದದು ನೋಡಲ್ ಪ್ರಾಸದಕ್ಕರಂ ತತ್ಪ್ರಾಸಂ ||
ವಿದಿತಂ ನಾಲುಕು [6] ಪಾದ |
ಕ್ಕುದಯಿಸುಗುಂ ವರ್ಣವೊಂದೆ ಪದಪದ್ಯಕ್ಕಂ || ೯೯ ||

* ಹರಿ ಕರಿ ವೃಷಭ [7] ತುರಂಗಮ |
ಶರಭಾಜಂಗಳುಮೆನಿಪ್ಪ ಷಟ್ಪ್ರಾಸಕ್ಕಂ ||
ತರುಣಿ ನಿಜ ದೀರ್ಘ ಬಿಂದು ವಿ |
[8] ನಿರದೊತ್ತುಂ ವ್ಯಂಜನಂ [9] ವಿಸರ್ಗಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೦೦ ||

§ ಇದು "ಗ" ಪ್ರತಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವು. ಪ. ಸಂ. ೧೨೧. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶ್ರೀಶ್ರೀ ಎಂಬ ಸಮಾಪ್ತಿ ಸೂಚಕಾಕ್ಷರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಲೇಖಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ ದೊರೆತಂತೆ ತೋರುವುದು.

1. * ಹಸ್ತಲಿಖಿತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ-(ಮೈಸೂರು ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಓರಿಯೆಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಕಾಗದದ (ಖ-ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ) ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಶುಭಮಸ್ತು, ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನಂ ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಪದ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ವಿಷಯವು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಇದು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ "ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದ ಸಮಾಪ್ತ" ಎಂದೇ ಇದೆ. ಇದು ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಿರಬಹುದು.

*. ಮೂಲಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ "ಏಣಾಮೃದುಕರವೀಣಾ" ಎಂದಿದೆ. ಶೋಣಿಮಮೃದುಕರವಾಣೀವೀಣಾ ಕಳಶ್ರೇಣಿ" ಎಂದೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಹುದು. ಖ-ಯೇಣಾ, ಗ-ವೇಣುಮೃದುತರವೀಣಾಪಾಣಿ,

2. ಈ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ಕೆಲವರು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವರು. ಗ-ಪ್ರಾಸವಡಿಬೆಡಗುಗಳಂ, 3. ಜಾಣೆ 4, ಗ-ಮಿಗಲಲ್ಲಿ ಪೇಳ್ವೆಂ. 5. ಖ-ಉಗ್ರಾಣಿತ ಗ-ಪ್ರಾಣಿತಮನವಪ್ಪ ಗ-೯೯ ಪದ್ಯವಿಲ್ಲ. 6. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಪ್ರಯೋಗ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ತುಂಬಿವೆ. (ಹ. ಗ.) ನಾಲ್ಕುಂ. 7. ತುರಂಗಂ ಶರಭಮಜಂಗಳು ಮೆನಿಪ್ಪ (? ಪಾ) (ಛಂ. ೧೬. ಪ. ೩.) 8. ನಿರದೊತ್ತು ವ್ಯಂಜನಂಗಳು (ಮೂ. ಪಾ) ಛಂದೋಭಂಗವುಂಟು. 9. ವಿಸರ್ಗದೆ ಬಕ್ಕುಂ, ಖ-ಸರ್ಗಂಬಕ್ಕುಂ

குடித்துணி	kuḍittuṇi < P. kurta
கமிசு	kamisu < A. qamīṣ
குல்லா	kullā < P. kulāh
சொக்காய்	cokkāy < T. tcokkā
சரிகை	carihai < P. zarī
சகலாத்து	cahalāttu < P. saqallāt, saqalāt
சாக்கட்டு	cākkaṭṭu < E. jacket
சாரி	cāri < P. sārī
சால்வை	cālvai < P. s̲h̲āl
சிராய்	cirāy < A. s̲h̲ara'ī
டிராயர்	ḍirāyar < E. drawers
டோரியா	ḍōriyā < H. ḍōriyā
தாவணி	tāvaṇi < P. dāmanī
துப்பட்டா	tuppaṭṭā < H. dū-paṭṭa
தோத்தி	tōtti < H. dhōtī
துவாலை	tuvālai < Port. toalha
தொப்பி	toppi < H. tōpī
நேரியல்	nēriyal < M. nēriyal
பாகை	pāhai < H. pāg
பாடி	pāḍi < E. bodice
புட்டா	puṭṭā < H. būṭā
நாடா	nāḍā < H. nālā (P. nawār, nuwār)
நிசார்	nisār < A. izār
மகமல்	mahamal < A. mak̲h̲mal
மல்	mal < P. malmal
முண்டாசு	muṇḍāsu < H. mūṇḍ+?
லங்கோடு	laṅgōḍu < H. laṅgōṭī
ஜிப்பா	jippā < A. jubba.
ஜோடு	jōḍu < H. jōṛ
லுங்கி	luṅgi < P. luṅgī
சூட்டு	cūṭṭu < E. suit
சர்ட்டு	carṭṭu < E. shirt
கோட்டு	kōṭṭu < E. coat
காலர்	kālar < E. collar
டை	ṭai < E. tie
பனியன்	paṉiyaṉ < A. bunyān
பாக்கெட்டு	pākkeṭṭu < E. pocket

பித்தான்	pittāṉ < E. button[9]
பிளானல்	piḷāṉal < E. flannel
பிலுட்டு	piluṭṭu < E. belt
பூடுசு	pūḍusu < E. boots
சப்பாத்து	cappāttu < Port. sapato

3. *CONFECTION AND CONDIMENTS*

அல்வா	alvā < A. ḥalwā'
காராப்பூந்தி	kārā-p-pūndi < Ta. kāram + H. būndī
கிச்சடி	kiccaḍi < H. khichṛī
கீர்	kīr < H. khīr
குல்கந்து	kulkandu < gul-qand (P. gul + A. qand)
கேசரி	kēsari < H. kēśarī
கோவா	kōvā < H. kho'ā
கொச்சு	koccu < H. kaccā
சப்பாத்தி	cappātti < P. capātī
சட்னி	caṭṇi < H. caṭnī
சாம்பார்	cāmbār < Mhr. sāmbhār
லட்டு	laṭṭu < H. laḍḍū
சிலேபி	cilēbi < A. zalābiyya
சொஜ்ஜி	cojji < H. sūjī
சேமியா	cēmiyā < Mhr. sevayā, H. sewaīn
கோசும்பரி	kōsumbari < Mhr. kōśimbarī
டாங்கர்	ṭāṅgar < Mhr. daṁgar
பட்டாணி	paṭṭāṇi < Mhr. puṭāṇā
பக்கோடா	pakkōḍā < H. pakōṛā
பஜ்ஜி	pajji < H. bhūjya
பருப்பி	paruppi < P. barfī
பாதாம்	pādām < P. bādām
பாத்து	pāttu < Mhr. bhāta
பூரி	pūri < H. pūrī
பூந்தி	pūndi < H. būndī
புலாவ்	pulāv < P. pulāo
பேணி	pēṇi < H. phēṇi
பேடா	pēḍa < H. pēṛā
மசாலா	masālā < A. maṣāliḥ

9. பொத்தான் pottāṉ, a variant of pittāṉ is probably a corruption of the Portugese botão.

§ ಸಿಂಗ ಗಜ ವೃಷಭ ಹಯಕಂ |
ಮಂಗಳ ಸಂಪತ್ತು ಲಾಭ ಸಿರಿ ಮಿಗಿಲಕ್ಕುಂ ||
ಸಂಗಡಿಸಿ(ದ)[1] ಶರಭಮಜಕಂ |
ತುಂಗ ನಿತಂಬ[2] ಪ್ರಯುಕ್ತೆ ಕೇಳ್ ಕೇಡಕ್ಕುಂ || ೧೦೧ ||

* ಸದಮಲ ಸುಜ್ಞಾನೋದಧಿ |
[3] ಪದಕಮಲಸುರಮ್ಯ ಮಧುರ ವಾಕ್ಪ್ರಚುರ ಕವಿ ||
ಹೃದಯಸರೋರುಹ[4] ದಿನಕರ |
ಮದನಾಂತಕ ನೆಂದು ಪೇಳೆ ಸಿಂಗ[5] ಪ್ರಾಸಂ || ೧೦೨ ||

* ಮಾರಾರಿಯದ್ರಿಜಾಕುಚ |
ಹಾರಾಭಾಂಕಿತ[6] ವಿಹಾರವಕ್ಷಸ್ಸ್ಥಳ ಶುಭ ||
ತಾರಾಪತಿಗಾಧಾರಂ |
[7] ರಾರಾಜಿಕುಮೆಂಬುದೀಗ ಗಜಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೧೦೩ ||

* ಸಗ್ಗದ ಸರಸಿಜಭವ ಹರಿ |
ಗಗ್ಗಳಪದವಿಗಳನಿತ್ತು ನೆನೆವವರೆಡರಂ ||
ಬಗ್ಗಿಪ ಮುಪ್ಪುರಮಂ ಕ |
ಣ್ಣಗ್ಗಿ[8] (ಯೊ)ಳಂ ಗೆದ್ದನೆಂಬುದಶ್ವಪ್ರಾಸುಂ || ೧೦೪ ||

* ಒಂದುಂ[9] ಜನನಂ ಮರಣಮು |
ದೆಂದುಂ ತನಗಿಲ್ಲದಿಹ ನಿರಂತರ ಸುಮನಾ ||
ನಂದಂ ಗಿರಿಜೇಶಂ[10] ವೇಣೀ? |
ಬಂಧಂ ಶಿವನೆಂದು ಪೇಳೆ ವೃಷಭಪ್ರಾಸುಂ ‡ || ೨೦೫ ||

---

§ ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳು "ಗ" ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ೯೧–೯೨ ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿವೆ.

1. ಗ-ಕಂಗೊಳಿಪ ಅಜಶರಭ (ಅಜ) ಕಂ–ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ಹೆಚ್ಚುವುದು. 2. ಪ್ರಶಸ್ತ ಎಂದಿರಬಹುದು. 3. ಕ–ಪದಕಮಲಸು......ಕವಿಃ ||, ಖ–ಪದಮಲಸುರದೇಹಿ, ಇಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು. 4. ದಿನಮಣಿ ಮದೇಭಸುರವಿ (ಮದೇಭಸುಗತಿ) 5. ಸಿಂಹಕು-ಸಿಂಹಪ್ರಾಸುಂ ಸಿಂಹ, ಗಜ, ವೃಷ, ಶರಭ, ಅಜ, ತುರಗ, ಎಂಬ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿದೆ. 6. ಗ–ಹಾರಾಭಾರಾ ವಿಹಾರ, ವಿಶಾಲ ಎಂದಿರಬಹುದು. 7. ರಾರಾಜಿತಮೆಂಬುದೀಗ (ಮೂ ಪಾ) ಗ-.ಬುದೇಗಜ. 8. ಗ್ಗಿಳಂಗೆದ್ದಾನೆಂಬುದಶ್ವಃ (ಮೂ. ಪಾ) 9. ಕ-ಘಟಮುಂ. 10. ಈಣೀಬಂಧಂ.

* ಈ ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕವಿಯು ವೀರಶೈವನೆಂದು ತೋರುವುದು. ‡ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಣ ೫ ಪದ್ಯಗಳು ಗ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿತವಾಗಿರುವುವು. ಬರೆಹವುಮಾತ್ರ ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ.

[1] ಮಾರ್ಗಳ್ ದಿನಕರಶಶಿಕೀ |
ಲಾರ್ಗಳ ನಿಡುನೇತ್ರನಿಟಲ ನಿಗಮವಿದೂರಂ[2] ||
ಅರ್ಗಳ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಿಯಶಿವ |
ವರ್ಗಳ ಚಿನುಮಯ ನೆನಲ್ಕೆ ಶರಭಪ್ರಾಸುಂ || ೧೦೬ ||

* [3] ಸಾಸಕ್ಕರದುರುಸತತವಿ |
ಲಾಸಂಪರಿಮಾರ್ಗಮಹಿಮರಜತಗಿರಿಶಿಲಾ[4] ||
ವಾಸಂ ಶಾಶ್ವತವರ ಸ |
ರ್ವೇಶಂ ಶಿವನೆಂದೊಡ(ದ)ಜಪ್ರಾಸುಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೦೭ ||

ಮತ್ತಂ ಪ್ರಾಸುಂ ಮೂದೆಱ |
ನೆತ್ತ[5] ಕ್ಕಲ್ಪಪ್ರಾಣ[6] ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಂತ ||
ಮೊತ್ತಿನ ಮಿತ್ರಾ[7] ಕ್ಕರ ಪರಿ |
ಉತ್ತುಂಗ ಮತಂಗಕುಂಭಕುಚೆ ಯುಚಿತವಚೀ || ೧೦೮ ||

ಶಂಬರರಿಪುಮರ್ದನ ಕರು |
ಣಾಂಬುಧಿ ಕೈಲಾಸವಾಸ ಸುರಮುಕುಟಮಣಿ ||
ಚುಂಬಿತ ಚರಣ ಸರೋರುಹ |
ನೆಂಬುದು ತಾನಲ್ಪಪ್ರಾಣದಕ್ಕರ [ಪ್ರಾಸುಂ] || ೧೦೯ ||

[8] ಕುಂಭಿಲಚರ್ಮಧರಂ ತಾಂ |
ಗಂ[ಭೀರ ಗುಣಾತಿರ]ಮ್ಯಗಂಗಾಜೂಟಂ ||
ಕುಂಭಿನಿಭ[ಕ್ತ್ರರ ಭಾಗ್ಯಂ] |
[ಶಂಭು](ವೆ)ನಲ್ಕೆ ಮಹ[9] ಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಪ್ರಾಸುಂ || ೧೧೦ ||

---

1. ಮಾರ್ಗಂ. 2. ದೂರರ್. 3. ಸಾಸಕ್ಕರ; ಪಾಶಃಸಂ 4. ಸಲೇ. 5. ಖ–ನೆತ್ತಿಕ್ಕಲ್ಪ ಪ್ರಾಣಮಹ. 6, ಛಂದೋಭಂಗ. 7. ಕ್ಕರಮರಿಯುತ್ತುಂಗ? ಖ-ಉಚಿತ

8. ಗ–ಕುಂಭಿನಿಯೊಳ್ಚರ್ಮಧರಂ | ಗಂಭೀರಗುಣಾತಿರಮ್ಯಗಂಗಾಜೂಟಂ ||
ಕುಂಭಿನಿಬಕ್ತ್ರರ ಭಾಗ್ಯಂ | ಶಂಭುವೆನಲು ಮಹಪ್ರಾಣದಕ್ಕರಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೬೨ ||
9. ಛಂದೋಭಂಗ. ಪ್ರಾಣದಕ್ಷರಪ್ರಾಸುಂ (ಎಂದಿರಬಹುದು.)

* (ವಿಸರ್ಗವು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವಿಸರ್ಗಪ್ರಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದೇ ಸಮಂಜಸವಾಗಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳಾದರೂ ಇಲ್ಲ.)

மிட்டாய்	miṭṭāy < H. mīṭhā
முரப்பா	murappā < A. murabba
மைசூர் பாகு	maisūr-pāhu < probably A. Miṣrī+skt. pāk.
மைதா	maidā < P. mayda
ரவை	ravai < H. ravā
தோசை	tōsai < Port. doce
ரொட்டி	roṭṭi < H. rōṭī
ஐஸ்கிரீம்	aiskirīm <E. ice-cream
கேக்கு	kēkku < E. cake
கருவாடு	karuvāḍu < Port. cravado ?
சாக்கலட்டு	cākkalaṭṭu < F. chocolat
பப்பிரமெண்டு	pappiramenḍu < E. pepper-mint
பிசுக்கொத்து	pisukkottu < E. biscuit
டோஸ்டு	tōsṭu < E. toast

4. *FRUITS AND DRINKS*

அன்னாசி	annāsi < Port. ananās (Braz. nanas)
ஆரஞ்சி	ārañji < E. orange
ஆப்பிள்	āppiḷ < E. apple
ஆல்பக்கடா	ālpakkaḍā < P. ālū-Bukẖāra
எலுமிச்சை	elumiccai[10] < A. laymūn + P. tursẖ
கொய்யா	koyyā < Braz. guayaba, Port. goiaba.
சப்போட்டா	cappōṭṭā < E. sapodilla
சீத்தாப்பழம்	cīttā-p-paḻam < H. sitāphal
தம்பட்டம்	tambaṭṭam < E. tomato
பப்பாளி	pappāḷi < Malay. papaya
பறங்கிப் (பழம்)	paraṅgi-p- (palam)[11] < P. frangī+Ta.
பம்பளிமாசு	pambaḷimāsu < Malay. pampelmoose
பேரிக்காய்	pēri-k-kāy < E. pear+Ta
மங்குஸ்தான்	maṅgustān < Malay. maṅgistan
ஒயின்	oyin < E. wine
ஓவல்	ōval < E. ovaltine

10. P { tursẖ—sour. / turusẖ } Probably i the prothetic prefix of lumiccai, (corruption of laymūn tursh) has changed into e. lumiccai>ilumiccai>elumiccai.

11. *Farangi* or *firangi* is a Persian corruption of *frank*. In Persian Firangistan' is the name for Europe.—See Portugese Vocables in Asiatic Languages, pp. 17-18.

கலர்	kalar < E. colour
கோலா	kōlā < H. kēlā
காப்பி	kāppi < E. coffee
கொக்கோ	kokkō < E. cocoa
சர்பத்து	carpattu < A. sẖarbat
சாயா	cāyā < Chin. tshā. (P. cāy).
சாலத்து	cālattu < E. salad (fruit-salad)
சோடா	cōḍa < E. soda
பிராந்தி	pirāndi < E. brandy
தேநீர்	tē-nīr < Malay. tē+Ta. (Chin. t'e)
லெமனெட்டு	lemaneṭṭu < E. lemonade

5. *ARCHITECTURE.*

ஆர்ச்சு	ārccu < E. arch
கமான்	kamān < P. kamān
கர்டர்	karḍar < E. girder
கக்கூசு	kakkūsu < Dut. kakhhuis
குசினி	kusini < Port. cozinha (F. cuisine)
காம்பரா	kāmbarā < E. camera
காம்பவுண்டு	kāmbavunḍu < E. compound
காடியானா	kāḍiyāna < H. gāṛī+P. ẖāna
கேட்டு	kēṭṭu < E. gate
கிராதி	kirādi < Port. grade
கோரி	kōri < P. gōr
சன்னல்	cannal < Port. janela
செட்டு	ceṭṭu < E. shed
பங்களா	paṅgaḷā < E. bangalow
பட்டகசாலை	paṭṭakasālai < K. paṭaśāle
பாலம்	pālam < H. pāl (P. pul)
தார்சா	tārsā < E. terrace ?
மால்	māl < A. maḥall
வராந்தா	varāndā < Port. veranda cf. P. bar-āmada

6. *FURNITURE*

அலமாரு	alamāru < Port. almario, armārio
ஈச்சேர்	īccēr < E. easy-chair
குரிச்சி	kuricci < A. kursī
சோபா	sōpā < E. sofa (A. ṣuffāḥ)

ವಿಧುಮುಖಿ ಮದನನ ಪಟ್ಟದ |
ಮದದಾನೆ ಸುಮಧುರವಾಣಿ 1 ವರಫಣಿವೇಣೀ ||
ಚದುರೆ 2 ಚಪಲಾಕ್ಷಿ ನೀ ಕೇಳ್ |
ಮೃದುಪದಯುಗೆ ಸುಗುಣ 3 ರವ್ಯೈ ಮಿತ್ರಪ್ರಾಸುಂ || ೧೧೧ ||

4 ಅಧಿಕತರರೂಪಸಂಯುತೆ |
ಮಧುರಾಂಕಿತವಚನರಚನೆ ನೀನರಿವುದಿದಂ ||
ಸುಧೆಗಡಲ ಪಳಿವಗುಣಯುತೆ |
ವಿಧುಮುಖಿ ಲಲಿತಾಂಗಿ ವಾಸವಾಕ್ಷಿಪ್ರಾಸುಂ || ೧೧೨ ||

ಮಿತವಪ್ಪೆರಡುಂ ಮೂರಾ |
ಯತವಪ್ಪ ಪ್ರಾಸು 5 ವಂತದಂತ್ಯಪ್ರಾಸುಂ ||
6 ಸತತಸುದುಸ್ತರವನುವುಂ |
ಮತಿಗತಿಶಯೆ ಪೇಳ್ವೆ ಮೇಲಣ ಪ್ರಾಸುಗಳಂ || ೧೧೩ ||

7 ಮದನಹರ ಸಾಮಜಾಸುರ |
ಕದನಕಠೋರಪ್ರಮಥನ ದೋಷಾಂತಕ ಗಜ ||
ವದನ ಜನಕ 8 ಸದಾ ಭಕ್ತರ |
9 ಸದನಸ್ಥಿತ ನೆನಲು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರಪ್ರಾಸುಂ || ೧೧೪ ||

10 ಸರಸ(ಸ)ಮಾಯತ ಪತ್ರವಿ |
ಸರಸ ಸಮಾಜಾಂತರಮುಕುಳವಿಕಸಿತಹಾಸಂ ||
ಸರಸಸಮನ್ವಿತ ನಿಜಕರ |
ಸಿ(ಶಿ)ರ ಸಸಿಮುಖಿಯೆಂದುಪೇಳೆ ತ್ರ(ಯ)ಕ್ಷರಪ್ರಾಸುಂ 11 || ೧೧೫ ||

---

1. ಗ-ವಾಣಿ[ಕೇಕಿ]ಕಲಾಪೇ. ಖ-ವೇಣೀಂ 2. ಗ-ಚಪಲಾಯತಾಕ್ಷಿ[ಯೆ]
3. ಗ-ರತ್ನೆ. 4. ಗ-ಗಳಿತವಾಗಿರಬಹುದು. 5. ಗ-ಮತ್ತ(ತ್ಯ)ದಂತ.
6. ಗ-ಸತತಂದುಪ್ರಾಸುಂಮತಿ | ಯತಿಶಯೇ ಪೇಳ್ವೆ ನಿನಗೆ ಮೇಲಣಪ್ರಾಸುಂ || ೭೪ ||
7. ಗ:-ಮದಸಾಮುಗಹನನತಾಹ್ವ |
ತ್ಸದನ ಮಹಾದೋಷದೆಹನನುಜ್ವಲವಿಲಸ ||
ದ್ವದನನಿಜಭಕ್ತಹೃದ್ಭವ |
ರ್ತದಕವೆನುತುಸಿರ್ವುದಾದ್ವಿವರ್ಣ(ರ್ಣ)ಪ್ರಾಸುಂ ೭೫ ||
8. ಸದ್ಭಕ್ತರ. 9. ಹೃದಯಸ್ಥಿತ ಎಂದಿರಬಹುದು. 10. ಪುರ. 11. ಮೂರಕ್ಷರದಪ್ರಾಸಿನ ಈ ಉದಾಹರಣವು ಕ-ಖ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯು ಮುಂದಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೫ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ೧೪ನೆಯ ಈ ಪದ್ಯವು ಇವೆರಡು ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಾಗಿ ಕೈತಪ್ಪಿರುವುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಈ ಪದ್ಯವು ಗ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿದೆ.

ಕಾಮಿತವೀವ ಸುಚರಣಂ |
1 ಭೀಮೋನ್ನತ ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಳಾಂತಃಕರಣಂ ||
ಸೋಮಧೃತ ಕಾಲಹರಣಂ |
ಕಾಮಾಂ[ತಕನೆನೆಯುಮಂ]ತ್ಯ ಪ್ರಾಸಾವರಣಂ || ೧೧೬ ||

2 ಪ್ರಸ್ತುತ ಸು[ರಮುಕುಟತಟ] |
ನ್ಯಸ್ತಪದಾಂಭೋಜಯುಗ್ಮಸ[ರ್ವಜಗತ್ಯಾ ||
ದ್ಯಸ್ತಂ]ಸುರಮಣಿ ಸುರಕುಜ |
ಹಸ್ತಂ 3 ಶಿವನೆಂದು ಪೇಳೆ ದುಸ್ತರಪ್ರಾಸುಂ || ೧೧೭ ||

ಅಕ್ಷರ 4 ನಕ್ಷಯ ದಕ್ಷ 5 ಶಿ |
ರಃಕ್ಷಯ ಭುವನೈಕರಕ್ಷಣಾ ವಿಷಭಕ್ಷಾ 6 ||
7 ವಕ್ಷಾ ಶಿಕ್ಷಿತಫಣ ನಿಟ |
ಲಾಕ್ಷಂ ಶಿವ 8 ನೆಂದೊಡದನುಪ್ರಾಸುಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೧೮ ||

ಪದಿನೈದುಂ 9 ಪ್ರಾಸುಗಳಾ 10 |
ವಿಧಮಂ ನೆಱೆ ತಿಳಿಯೆ ಪೇಳ್ದೆ ನಿಲ್ಲಿಂದಿತ್ತಲ್ ||
ಚದುರರು ಮೆಚ್ಚುವ ತೆಱದಿಂ |
ವಿಧುಮುಖಿ ನಿನಗಱಿಯೆ ಪೇಳ್ವೆ ವಡಿಗಳ ಕ್ರಮಮಂ * || ೧೧೯ ||

§ ಮೆಱೆವುದು ಮೊದಲಕ್ಕರವಿಡಿ |
ದೆರಡ[ನೆಯ]ಕ್ಕರದ ಪ್ರಾಸು ಪದಪದ್ಯಗಳೊಳ್ ||
ಚರಣಂಗಳ್ ನಾಲ್ಕವಱೊಳಗಾ |
ವರವರ್ಣಂ ಬಂದು ಪ್ರಾಸುನಾಮಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೨೦ ||

---

1. ಗ-ಭೀಮಾಂಕಿತನಾಮನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲಕರಣಂ || ....ಕಾಮಾಂತಕನುಗ್ರಭುಜಗತತಿಯಾಭರಣಂ || ೭೭ ||–|| (೮೩ ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯಿದೆ) ಖ-ಭಿದೋನ್ನತ, 2. ಗ-ಪ್ರಸ್ತುತಸುರಮಕುಟತಟವಿ | ನ್ಯಸ್ತ..........ಗ್ಮಸರ್ವಜಗತ್ಯಾ || ದಸ್ತಂ......... 3. ಗ-ಹಸ್ತಂನೀತನೆಂದು, 4. ಗ-ವಕ್ಷಯ, 5. ಗ-ತಿ. 6. ಭಕ್ಷಂ 7. ಗ-ರಕ್ಷಾಹಿಕ್ಷಿತಿಘನನಿಟ, 8. ಗ-ನೆಂದುಪೇಳೆಯನು ಪ್ರಾಸಮುಮಂ || ೭೯ || (ಪ. ಸಂ. ೮೫ ಎಂದಿದೆ) 9. ಗ-ನೈದು....ನಿನಗಾಯ ಪೇಳ್ವೆ 10. ಳಂ.

* ಇಲ್ಲಿಗೆ ೨೨ ಎಂದು ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀನಿತ್ಯಲಿಂಗಾಯನಮಃ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಲಕ್ಷಣಂ ಎಂದೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿದೆ. ಮತ್ತು ಮುಂದಣ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯು ೧ ಎಂದಿದೆ. ಇದೂ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೇ ಸೇರಿದುದಾದುದರಿಂದ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ.

§ ರರಕ್ಕೂ ರೇಫಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಸಿರುವುದು ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಪದ್ಧತಿ. ಗ-ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹಿಂದಣ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಖ-ಕಂದ (ಈ ಕಂದಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯೆ ೧ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.) ಈ ಕಂದದಲ್ಲಿ ಛಂದೋದೋಷವಿರುವುದರಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಚೌಕಕಂಸದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ).

டீப்பாய்	ṭīppāy < E. teapoy (P. sih+pāe)
பங்கா	paṅgā < H. phaṅkā
பீரோல்	pīrōl < E. bureau
பெஞ்சி	peñji < E. bench
மேசை	mēsai < Port. mesa, P. mez, mīz

7. *UTENSILS*

குண்டான்	kuṇḍāṉ < Mhr. guṇḍā
கெண்டி	keṇḍi < Mhr. giṇḍī
கோப்பை	kōppai < E. cup
கூசா	kūsā } < A. kūz
கூஜா	kūjā } < A. kūz
தமிளர்	tamiḷar < E. tumbler
பீங்கான்	pīṅgāṉ < Chin. pēn+ngān
லோட்டா	lōṭṭā < H. lōṭā
அண்டா	aṇḍā < H. haṇḍā
தேக்கிசா	tēkkisā < P. dēgca
கெட்டில்	keṭṭil < E. kettle
வாளி	vāḷi < H. bāltī

8. *SUNDRY ARTICLES.*

அரிக்கன்	arikkaṉ < E. hurricane lamp
ஆரொட்டி	ārotṭi < E. arrowroot
ஆக்கர்	ākkar < E. auger
இசுக்கோல்	isukkōl < E. screw
இஞ்சின்	iñjiṉ < E. engine
ஊக்கு	ūkku < E. hook
கப்பி	kappi < A. qabb
குப்பி	kuppi < H. kuppī
கித்தான்	kittāṉ < A. kattān
கீல் (கீர்)	kīl < A. qīr (commonly kīl-eṇṇai)
கோலி	kōli < P. gōlī, gūlī
கொப்பரை	kopparai < H. khoprā
சமுக்காளம்	camukkāḷam < H. jamkūṛā
சாக்கு	cākku < Dut. zak
சாவி	cāvi < Port. chave=key
சாடி	cāḍi < Port. jarra
சிமிட்டி	cimiṭṭi < E. cement

சிலேட்டு	cilēṭṭu < E. slate
டப்பா	ṭappā < H. ḍabba
டப்பி	ṭappi < H. ḍibbī, ḍabbī
படுதா	paḍutā < P. parda
பம்பு	pambu < E. pump
பல்பு	palbu < E. bulb
பாட்டில்	pāṭṭil < E. bottle[12]
பிக்காசு	pikkāsu < E. pick-axe
பீப்பாய்	pīppāy < Port. pipa
பொனல்	poṉal < E. funnel
மிசியன்	misiyaṉ < E. machine
மில்	mil < E. mill
மீட்டர்	mīṭṭar < E. meter
நட்டு	naṭṭu < E. nut
லஸ்தர்	lastar < E. cluster
லாந்தல்	lāndal < E. lantern[13]
ராட்டு	rāṭṭu < H. rahat
வாச்சு	vāccu < E. watch
ஜாக்கி	jākki < E. jack (instrument)

9. *LUXURIES*

அம்பர்	ambar < A. ‘anbar
அத்தர்	attar < A. ‘iṭr
அபின்	apiṉ < P. apyūn
உக்கா	ukkā < A. ḥuqqa
ஊது பத்தி	ūdu patti < A. ‘ūd + H. battī
கசகசா	kasakasā < P. khashkhāsh
கஞ்சா	kañjā < H. gānjhā
சோப்பு	cōppu < E. soap
சவ்வாது	cavvādu < A. zabād
சிகரட்டு	cikaraṭṭu < E. cigarette
சாம்பிராணி	cāmbirāṇi < Malay. sāmrāni
சாலாமிசிரி	cālāmisiri < A. tha‘labī + Miṣrī
ரவேஸ்	ravēs < P. rawish
ரேக்கு	rēkku < P. bārīk

12. போத்தல் pōttal, a variant of pāṭṭil, is probably derived from the Dutch bottel.

13. ராந்தல் rāntal, is a variant of lāntal.

ಚರಣಂಗಳ್ ನಡೆವೆಡೆಯೊಳ |
ಗೆರಡನೆಯಕ್ಕರವು ಬಂದು ಮೊದಲಕ್ಕರ ಸಂ ||
ದಿರಲುಂ ಮೂರ್ಗುರುಲಘುವೆರ |
ಡಱೊಳೊಂದಕ್ಕರವ್ವನೊಂದಿ ಪ್ರಾಸೆನಿಸಿಕ್ಕುಂ || ೧೨೧ ||

ಗುರುಲಘುಗಳಾಱುವರ್ಣಗ |
ಳಱಿಯಲ್ಕದು ದೀರ್ಘಬಿಂದು ವೊತ್ತಕ್ಕರಗಳ್ ||
ಮೆಱೆದು ವಿಸರ್ಗಂ ವ್ಯಂಜನ |
1 ತಱಿದಿಂದೀವರ್ಣವಾಱು ಪ್ರಾಸಿಗೆ ನಿಲ್ಗುಂ * || ೧೨೨ ||

ಎರಡಕ್ಕರ ಲಘು ಬರಲದು |
ವರಸಿಂಹಂ ದೀರ್ಘವೆರಡನಿಟ್ಟೊಡೆ ಗಜವುಂ ||
ಸರಿವರ್ಣಂಗಳ ಮುಂದ |
ಕ್ಕಿರಿಸಲು ಬಿಂದುಗಳನೆರಡ ನದು ವೃಷಭಾಖ್ಯಂ || ೧೨೩ ||

---

1. ಬಿರಿದೊಂದೀ-ಬಿರುದೊಂದೀ ? * ಇಲ್ಲಿ ವೃತ್ತ-ಎಂದಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳು ಪ್ರಾಚೀನಸಂಸ್ಕೃತಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟವೇ! ಕವಿಕಲ್ಪಿತವೇ! ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಸುಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ|| ಸಿಂಹೋ ಗಜೋ ವೃಷಶ್ಚೈವ ಶರಭೋಶ್ವ ಅಜಸ್ತಥಾ ।
ದೀರ್ಘಸಿಂಹೋ ಲಘುಗಜೋ ಲಘುದೀರ್ಘ [ವೃಷಸ್ತಥಾ] || ೧ ||
ಬಿಂದು ದೀರ್ಘ ಲಘುಶ್ಚೈವ [ಶರಭಃ.........] ।
ಅಜ(ವಜ)ಲಘುಬಿಂದುದ್ವಯಂ ತಥಾಚ [ನಿಯ] ಮಸ್ವರಃ || ೨ ||
ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣೋ ಮಹಾಪ್ರಾಣೋ ಮಿತ್ರ ವಾಸವಲೋಚನಃ]
ದ್ವಿತ್ರಿಪ್ರಾಸೋನುಪ್ರಾಸಶ್ಚ ದುಸ್ತರೈಕಪದಾಂತ್ಯಕಃ || ೩ ||
ಪೂರ್ವದ್ವಂದ್ವಾರ್ಣಸಿಂಹಾದಿ ದ್ವಂದ್ವದ್ವಂದ್ವಾಕ್ಷರಾದಿ ಚ ।
ಇತ್ಯಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಃ ಪ್ರಾಸಾಃ ಭೇದೇನ ಕ್ರಮಶೋ ವಿದುಃ || ೪ ||

ಟೀಕು|| ಸಿಂಹಪ್ರಾಸು, ಗಜಪ್ರಾಸು, ವೃಷಭಪ್ರಾಸು, ಅಶ್ವಪ್ರಾಸು, ಅಜಪ್ರಾಸು, ಶರಭಪ್ರಾಸು, ದೀರ್ಘಸಿಂಹಪ್ರಾಸು, ಲಘುಗಜಪ್ರಾಸು, ಲಘುವೃಷಭಪ್ರಾಸು, ದೀರ್ಘವೃಷಭಪ್ರಾಸು ಬಿಂದುಶರಭಪ್ರಾಸು, ದೀರ್ಘಶರಭಪ್ರಾಸು, ಲಘುಶರಭಪ್ರಾಸು, ಲಘುಅಜಪ್ರಾಸು, ಬಿಂದು ಅಜಪ್ರಾಸು, ಸ್ವರನಿಯಮಪ್ರಾಸು, ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಪ್ರಾಸು, ಮಹಾಪ್ರಾಣಪ್ರಾಸು, ಮಿತ್ರಪ್ರಾಸು, ವಾಸವಾಕ್ಷಿಪ್ರಾಸು, ದ್ವಿಃಪ್ರಾಸು, ತ್ರಿಃಪ್ರಾಸು, ಅನುಪ್ರಾಸು, ದುಸ್ತರಪ್ರಾಸು, ಏಕಪದ ಪ್ರಾಸು, ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸು, ಪೂರ್ವದ್ವಂದ್ವಾರ್ಣಸಿಂಹಾದಿಪ್ರಾಸು, ದ್ವಂದ್ವದ್ವಂದ್ವಾಕ್ಷರಪ್ರಾಸು,
ಅಂತು ಪ್ರಾಸು ೨೮ (ತೆರಂ)

ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ, ಇವುಗಳ ಟೀಕೂ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೋ! ಅಲ್ಲವೋ! ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

1 ಒರೆಯಲ್ ವ್ಯಂಜನ ವೆರಡಿರೆ |
ಶರಭಂ ದಡ್ಡಕ್ಕರಗಳನಿರಿಸಿದೊಡಶ್ವಂ ||
ವರದೀರ್ಘಾಕ್ಷರದಿಂ ಮುಂ |
ದೆರಡನೆಯಕ್ಕರ ವಿಸರ್ಗ ಬರಲಜಮಕ್ಕುಂ || ೧೨೪ ||

ಮೊದಲೊಳ್ ದೀರ್ಘಂ ಲಘು ಬರೆ |
ದದನೆಣಿಸಲ್ ದೀರ್ಘಸಿಂಹ ಲಘುದೀರ್ಘಂ ಬರೆ ||
ವುದು ಲಘುಗಜ ವಾಲಘು |
ವದರೊಡನಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಬಿಂದು[ವರೆ ಲಘು] ವೃಷಭಂ || ೧೨೫ ||

ಹಿಂದಿರಲು ದೀರ್ಘ ಲಘುವಿಗೆ |
ಬಿಂದಿಕ್ಕಲು ದೀರ್ಘವೃಷಭ ಲಘುವಕ್ಕರಕಂ ||
ಬಿಂದುವ್ಯಂಜನವರ್ಣಂ |
ಬಂದಿರಲದು ಬಿಂದುಶರಭನಾಮಪ್ರಾಸುಂ || ೧೨೬ ||

ತಿಳಿಯಲ್ ದೀರ್ಘ 2 ವ್ಯಂಜನ |
ಬಳಸಿರಲದು ದೀರ್ಘಶರಭ ಲಘುವಿನ ಮುಂದಕೆ ||
ನೆಲಸಲ್ ವ್ಯಂಜನವರ್ಣಂ |
ಸಲುವುದು ಲಘುಶರಭನಾಮ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್ * || ೧೨೭ ||

3 ಒಪ್ಪಿಸಿ ವರ್ಣಸ್ವರಮದು |
ತಪ್ಪದೆ ಪ್ರಾಸಿರಲು ನಿಯಮಸ್ವರ ಲಘುಬಿಂದುಂ ||
ಇಪ್ಪುರ್ದು ಮುಂದಕೆ ಲಘು ತಾ |
ನಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಖ್ಯಮೆಂದು ಪೇೞ್ವರ್ ಬುಧರುಂ § || ೧೨೮ ||

ಲಘುಬಿಂದುಗೂಡಿ 4 ಸ್ತ್ರೀ ದೀ |
ರ್ಘಗಳಾಗಿರುತಿರ್ಪ ವರ್ಣ ಮಹಪ್ರಾಣಾಖ್ಯಂ ||
ಲಘುಮೊದಲಾಗಿಹ ವರ್ಣಗ |
ಳೊಗೆದುಂ ಪೆಣ್ಗಂಡುವಕ್ಕರಂ ಬರೆ ಮಿತ್ರಂ || ೧೨೯ ||

---

1. ಖ-ವರೆಯಲ್. 2. ದೀರ್ಘಹೆ (ಮೂ. ಪ್ರ). 3. ಖ-ವ, 4. ಲಘ್ವಕ್ಷರದ ಪದದ ಮುಂದೆ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರವು ಬಂದಿರುವ ಈ ಸಂಧಿಯು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡರೂಪವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

* ಗ- ಕುಂದೆನಿಸದೆ ಲಘುವಿಸರ್ಗಗ । ಳೊಂದಿಸಲದನರಿದವರ್ಗೆ ಲಘುವ್ರಜಮಕ್ಕುಂ ||
ಬಿಂದುವಿಸರ್ಗಾಕ್ಕರಗಳ್ । ಬಂದಿರಲದು ಬಿಂದಿನಜವು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್ || ೩೧ ||

§ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣಪದ್ಯಕ್ಕೆ ೫ ಎಂದೂ, ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ೭ ಎಂದೂ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಲಘು ಅಜ, ಬಿಂದು ಅಜಪ್ರಾಸುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಾಗಿ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದೆಂದು ತೋರುವುದು.

10. *CONVEYANCE*

ஏரோப்ளேன்	ērōplēṉ < E. aeroplane
கார்	kār < E. car
கோச்சு	kōccu < E. coach
சட்கா ஜட்கா	caṭkā jaṭkā } < H. jhaṭkā
சப்பரம்	capparam < H. chappar
சாராட்டு	cārāṭṭu < E. chariot
சைக்கிள்	caikkiḷ < E. cycle=bi-cycle
டக்கு	ṭakku < E. truck
டிராம்	ṭirām < E. tram=tram-car
டோலி	dōli < H. dōlī
மேனா	mēṉā < P. miyāna, mēna
பஸ்	bas < E. bus=omnibus
பீட்டன்	pīṭṭaṉ < E. phaeton
மோட்டார்	mōṭṭār < E. motor
லாரி	lāri < E. lorry
ரயில்	rayil < E. rail=railway train
ரிக்ஷா	rikṣā < Jap. jinrikṣa
ரேக்கிளா	rēkkiḷā < H. rahkalā

11. *COMMUNICATION*

இன்சூர்	iṉsūr < E. insurance
கடுதாசி	kaḍutāsi < A. qarṭās
கவர்	kavar < E. cover
கார்டு	kārḍu < E. card
தபால்	tapāl < H. ṭappāl
போஸ்டாபீசு	pōsṭ-āpīsu<E. post-office
மணியாடர்	maṇiyāḍar < E. money-order
ரிஜிஸ்தர்	rijistar < E. register=registered letter
லக்கோடா	lakkōḍā < H. lakhōṭā
லேபில்	lēbil < E. label
லெட்டர்	leṭṭar < E. letter

12. *BUSINESS*

அட்வான்சு	aḍvāṉsu < E. advance
அட்டவணை	aṭṭavaṇai < Mhr. athavaṇa
ஆண்டிமாண்டு	āṇḍimāṇḍu < E. on demand

உண்டியல்	uṇḍiyal < H. huṇḍī
கசர்	kasar < A. qaṣr or kasr
கசாப்பு	kasāppu < A. qaṣṣāb
கரார்	karār < A. qarār
கண்டிராக்கட்டு	kaṇḍirākkaṭṭu < E. contract
கிட்டங்கி	kiṭṭaṅgi < Malay. gaḍong [14]
குசிலி	kusili < A. ghuzlī
சந்தா	candā < P. candā
சவுக்கார்	cavukkār < H. sāhūkār
சிராப்பு	cirāppu < A. ṣarrāf
சிலாவணி	cilāvaṇi < H. calānā
சிட்டை	ciṭṭai < H. citthā
டெண்டர்	ṭeṇḍar < E. tender
டிப்பாசிட்டு	ṭippāsiṭṭu < E. deposit
தராசு	tarāsu < P. tarāzū
தினுசு	tiṉusu < A. jins
தினுசுவாரி	tiṉusuvāri < A. jins. + P. wār
துபாஷ்	tubāṣ < H. dobāshī
பட்டியல்	paṭṭiyal < H. paṭṭī
பண்டு	paṇḍu < E. fund
பசார்	pasār < P. bāzār
மகமை	mahamai < A. muhimm
மேஸ்திரி	mēstiri < Port. mestre[15]
மார்க்கட்டு	mārkkaṭṭu < E. market
மௌசு	mausu < A. mawj
நிரக்கு	nirakku < P. nirkh, narkh
ரகம்	raham < A. raqm
வட்டம்	vaṭṭam < H. baṭṭā
வங்கி	vaṅgi < E. bank
லாலா	lālā< H. lālā
லேவாதேவி	lēvādēvi< H. lēnā-dēnā

14. The Malay word gaḍong is a corruption of the Tamil kiḍaṅgu. The expression roṭṭi-k-kiḍaṅgu is still in common use in the southern districts. See Hobson-Jobson.

15. Mēstiri generally denotes a tailor and sometimes a superintendent as in road-mēstiri.

ಮೊದಲಕ್ಕರದೊಳ್ ಬಿಂದಿ[1] |
ಲ್ಲದೆ ಮತ್ತುಳಿದಿರ್ಪ ವರ್ಣ ಸ್ವರಗಳ್ ಸಹಿತಂ ||
ಒದಗಲ್ ಪೆಣ್ಣಕ್ಕರ ಪ್ರಾ |
ಸದು ತಾಂ ಭಾವಿಸಲು ವಾಸವಾಕ್ಷಿ ಯೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೩೦ ||

ಪ್ರಾಸೆರಡುಂ ಕೂಡಲ್ ದ್ವಿಃ |
ಪ್ರಾಸದು ಮತ್ತಾವುದಾಗಲಿರೆ ಮೂಱಕೆ ತ್ರಿಃ ||
[ಪ್ರಾಸಮ]ದಕ್ಕುಂ[ಚಾತುಃ] ।
ಪ್ರಾಸದು ನಾಲ್ಕಾಗೆ ಹೆಚ್ಚಲನು[ಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ] || ೧೩೧ ||

ಒತ್ತಕ್ಕರ ಮುಂದಿರಲದು |
ದುಸ್ತರ ಲಘುಗುರುಗಳೊಂದಿದುಭಯಾಕ್ಷರಪದ ||
ವಿಸ್ತರಿಸೆ ನಾಲ್ಕುಪಾದಕೆ |
ತೆತ್ತಿಸಿ ಬರಲೇಕಪಾದ ಸುಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೧೩೨ ||

ಅಱಯಲ್ ಪ್ರಾಸಿನ ಪದ ನಾ |
ಲ್ಕರ ತುದಿಯೊಳ್ ನಿಯಮವಿಡಿದು ಸುಪ್ರಾಸಿಡಲದು[2] ||
ಮೇಱವಂತ್ಯಪ್ರಾಸೆನಿಪುದು |
ವರಕವಿಗಳ್ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್ || ೧೩೩ ||

ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಚರಣ ನಾಲ್ಕಕೆ |
ಪೂರ್ವದೊಳೊತ್ತಕ್ಕರಗಳು ನಡೆಯಲ್ ಪದಮದು ||
ಸರ್ವರೊಳೊಂದೇ ಪ್ರಾಸಿರೆ |
ಪೂರ್ವದ್ವಂದ್ವಾರ್ಣ[3] ಸಿಂಹಾದಿಯ ಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ || ೧೩೪ ||

ಮೊದಲೊಳ್ ವತ್ತ[ಕ್ಕ]ರಪ್ರಾ |
ಸದಕಾವತ್ತಿರಲು ದ್ವಂದ್ವದ್ವಂದ್ವಪ್ರಾಸುಂ ||
ಚದುರರ್ ತಿಳಿವಂದದೊಳಾ |
ನಿದನಿನಿತನು ಪೇೞ್ದೆ ನೊಲಿದು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್ || ೧೩೫ ||

---

1. "ಬಿಂದುವಿಲ್ಲದೆ" ಎಂದುವತ್ವಸಂಧಿಯಾಗಬೇಕು. ಲೋಪಸಂಧಿ ಸಾಧುವಲ್ಲ.2. ಕಂದಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಲಘುವಿರುವುದು ಛಂದೋದೋಷವು. ಈ ಕವಿಯ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. 3. ಛಂದೋದೋಷವಿರುವುದು.

ಈಸುಸ್ವರವರ್ಣಗಳಿಂ |
ಪ್ರಾಸುಗಳಿನಿತಾದುವಿನ್ನು ಭಾವಿಸಲುಂಟದು ||
ಏಸೋ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರವ |
ಭ್ಯಾಸಿಗಳೇ ಬಲ್ಲರದನು ಶಿವನಪ್ಪನೆ[1] [ಕೇಳ್] || ೧೩೬ ||

ಇನ್ನು ಪ್ರಾಸುಗಳನಿಟ್ಟು ಪದಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಲಕ್ಷಣ
[2] ವರಮಣಿ..........ತರಣಿಯಂ....

ಎಂದಾಶಬ್ದಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಪದಂಗಳ್ ಎರಡು ಲಘುವಿನಿಂದ **ಸಿಂಗ**ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸುವುದು.

೧. [3] ಮಾರಾರಿ..........ತಾರಾಪತಿಯಂ....
ಬಂದಾಶಬ್ದಂಗಳಿಟ್ಟಪದಗಳ್ ಎರಡು ದೀರ್ಘದಿಂದ **ಗಜ**ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸುವುದು.

೨. ಇಂದುಂ.........[4]ಛಂ..........
[ಬಂ]ದಾಶಬ್ದಂಗಳನಿಟ್ಟಪದಗಳ್ ಎರಡು ಬಿಂದುವಿನಿಂದ [**ವೃಷಭ**]ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

೩. [5] ಅರ್ಗಳ್.........ವರ್ಗಳ್...
ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿಟ್ಟರೆ ಎರಡು ವ್ಯಂಜನಗಳಿಂದೆ-**ಶರಭ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

೪. [6] ಆಕ್ಕರು.........ಚಿಕ್ಕವಂ......
ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ದಡ್ಡಕ್ಕರದಿಂದ **ಅಶ್ವ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

೫. [7] ವಾಸಃ..........ಲಾಸಃ......
ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದರೆ ಎರಡು ಪದ ಮೊದಲಾಗಿ ದೀರ್ಘವಿಸರ್ಗದಿಂದ **ಅಜ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

೬. [8] ಶ್ರೀವಧು..........ಆವಗಂ.......
ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ದೀರ್ಘಲಘುವಿನಿಂದ **ದೀರ್ಘಸಿಂಹ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

---

1. ಶಿವನಪ್ಪನೆ ಛಂದಾಂಬುಧಿಯೊಳ್ ಎಂದು ಮೂಲದಲ್ಲಿದೆ. ಛಂದೋದೋಷವುಂಟು. 2. ಈ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಆದಿಭಾಗವಿರುವುದು. ಪೂರ್ಣವಾದ ಪದ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಕವಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಬರೆದಿದ್ದನೋ! ಅಥವಾ ಲೇಖಕರಾಗಲಿ, ವಾಚಕರಾಗಲಿ ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರೋ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. (ಆಧಾರವಿಲ್ಲ), ಈ ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಸದಮಲ... ಎಂಬ ಕಂದವನ್ನುದಾಹರಿಸಿದೆ. 3. * ಈ ಪೂರ್ಣಕಂದವು ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ. 4. ಗ್ರಂಥಪಾತ. ಇದು ಹಿಂದಣಕಂದಭಾಗದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. 5. ಹಿಂದಣ ಕಂದದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಆದಿಭಾಗ, 6. ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. 7. ಹಿಂದೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. 8. ಇದು ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಮಂಗಳಪದ್ಯದ ಆದಿ, (ಮ|| ರಾ|| ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಸಾಹೇಬರ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.)

13. *WEIGHTS AND MEASURES*

அந்தர்	andar < E. hundred weight
டன்	ṭaṉ < E. ton
கண்டி	kaṇḍi < Mhr. khaṇḍil
காரட்டு	kāraṭṭu < A. qirrāt
தோலா	tōla < H. tōla
ராத்தல்	rāttal < A. raṭl
இஞ்சு	iñju < E. inch
கெசம்	kesam < P. gaz
பர்லாங்கு	parlāṅgu < E. furlong
மைல்	mail < E. mile
ஏக்கர்	ēkkar < E. Acre
செண்டு	ceṇḍu < E. cent
டசன்	ḍasaṉ < E. dozen
தஸ்தா	tastā < P. dasta
கொயர்	koyar < E. quire
ரீம்	rīm < E. ream (A. rizma)

14. *CURRENCY*

அணா	aṇā < H. āna
தம்பிடி	tambiḍi < H. damṛī
செக்கு	cekku < E. cheque
பவன்	pavaṉ < E. pound
பைசா	paisā < H. paysā

15. *ADMINISTRATION*

(a) REVENUE

அசல்	asal < A. aṣl
அத்து	attu < A. ḥadd
அம்பாரம்	ambāram < P. anbār
அமுல்	amul < A. 'amal
அமானத்து	amāṉattu < A. amānat
அயன்	ayaṉ < A. 'ayn
அர்ஜி	arji < P. 'arẓī A. 'arẓ
ஆகேர்	āhēr < A. ākhir
ஆசாமி	āsāmi < A. asāmī
ஆப்காரி	ābkāri < P. āb-kārī

ஆசில்	āsil < A. ḥāṣil
இனாம்	iṉām < A. in'ām
இருசால்	irusāl < A. irsāl
உசூர்	usūr < A. ḥuẓūr
ஐமாசு	aimāsu < P. azmāyish
ஐவேசு	aivēsu < A. 'iwaẓ
கம்மி	kammi < P. kamī
கசனா	kasaṉā < A. khizāna
கவுல்	kavul < A. qawl
கலெக்டர்	kalecṭar < E. collector
காயம்	kāyam < A. qā'im
கார்வார்	kārvār < P. kāru-bār
கானுகோ	kāṉugō < P. qānūn-gō
கிபாயத்து	kibāyattu < A. kifāyat
கிஸ்து	kistu < A. qist
குமாஸ்தா	kumāstā < P. gumāshta
கேது	kēdu < H. khēt
கைது	kaidu < A. qayd
கொத்துவால்	kottuvāl < P. kotwāl
கோஸ்பாரா	kōspārā < P. gōshwāra
சடுதி	caḍuti < H. jhaṛti
சரகம்	carakam[16] < P. sar + A. ḥadd
சரத்து	carattu < A. sharṭ
சராசரி	carāsari < P. sarāsarī
சிரஸ்தார்	cirastār < P. sarrishtadār
செலான்	celāṉ < H. calān
செட்டில்மெண்டு	ceṭṭilmeṇḍu < E. settlement
டேரா	ḍērā < H. dērā
டேமணி	ḍēmaṇi < E. ready money
தணிக்கை	taṇikkai < A. tanqiya
தபசில்	tapasil < A. tafṣīl
தஸ்தி	tasti < A. taṣadduq
தர்க்காஸ்து	tarkkāstu < P. darkhāst
தாக்கீது	tākkīdu < A. ta'kīd

16. Probably the original form carahattu was changed into carakam owing to the mistaken notion that attu was an inflectional increment of the noun terminating in am. In Tamil, nouns having the termination am usually take the inflectional increment attu in declension. (See Caldwell's Comparative Grammar, p. 265).

೭. [1] ಪುರಾರಿ........ಸುರಾಸುರ........

ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ ಲಘುದೀರ್ಘದಿಂದ **ಲಘುಗಜಪ್ರಾಸು** ಎನಿಸುವುದು.

೮. ನಿರಂತರ........ಪುರಂದರ.......

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನಿಟ್ಟರೆ ಲಘುಬಿಂದ್ವಕ್ಷರ[2] ದಿಂದ **ಲಘುವೃಷಭ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ರಾಯಂ........ಕಾಯಂ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ದೀರ್ಘಬಿಂದ್ವಕ್ಷರ[3] ದಿಂದ **ದೀರ್ಘವೃಷಭ**ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸುವುದು.

ಹೆಂಗಳ್......ಕಂಗಳ್.......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ಬಿಂದಕ್ಕರ[4] ವ್ಯಂಜನದಿಂದ **ಬಿಂದುಶರಭ**ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸುವುದು.

ಊರೊಳ್.......ನೀರೊಳ್.......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ [ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರವ್ಯಂಜನದಿಂದ[5]] **ದೀರ್ಘಶರಭ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಬೆರಳ್.......ಸರಳ್........

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ಲಘುಸ್ವರವ್ಯಂಜ ನಾಕ್ಕರದಿಂದ **ಲಘುಶರಭ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಹರಃ.......[6] ಶರಃ.......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ[ಲಘುಸ್ವರ]ವಿಸರ್ಗಾಕ್ಷರದಿಂದ **ಲಘುಅಜ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

[ಕಂ]ದುಃ........ಮಂದಃ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ಬಿಂದುವಿಸರ್ಗಾಕ್ಷರಗಳಿಂದೆ **ಬಿಂದುಅಜ**ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸುವುದು.

ನರಃ........ಪರಮಃ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ತಲೆಕಟ್ಟು ಇಳಿ ಗುಡಿಸು ಮೊದಲಾದ ಸ್ವರಗಳು ಒಂದೇ ನಿಯಮದಿಂದ ಪದಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ [7] **ಸ್ವರನಿಯಮ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಅಂಬರ......ಶಂಬರ.......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ಬಿಂದುಗೂಡಿ ಲಘುವಕ್ಕರದಿಂದ ಬಂದರೆ **ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಜಂಭಾರಿ......ಗಂಭೀರ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೆ ಬಿಂದುಗೂಡಿ ಹೆಣ್ಣಕ್ಷರದೀರ್ಘದಿಂದ ಬಂದರೆ **ಮಹಾಪ್ರಾಣ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

---

1. ಹಿಂದೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. 2. ಖ-ದಿಂದಾ. 3. ದಿಂದಾ, 4. ಖ-ನಾಕ್ಕರದಿಂದ 5. ಖ-ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರದಿಂದಾ, 6. ಖ-ತತಃ 7. ನೈಮ (ಮೂ. ಪಾ.)

[1] ವಿಧುಮುಖಿ......ಚದುರೆ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಎರಡು ಲಘುಗೂಡಿ ಹೆಣ್ಣಕ್ಷರದಿಂದ ಬಂದರೆ **ವಾಸವಾಕ್ಷಿ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಮದನ......ವದನ........

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರವೆರಡೂ ಕೂಡಿಬಂದರೆ **ದ್ವಿಃಪ್ರಾಸು** ಎನಿಸುವುದು.

[2] ಸುರಸಸಮಾಹಿತ......ಸರಸಸಮಾನ......

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಆದಿಯಾಗಿಬಂದರೆ **ಅನುಪ್ರಾಸ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಅಲ್ಪಂ......ಕಲ್ಪಂ........ವಿಸ್ತರ....ಮಸ್ತಕ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದ [3] ವಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಕ್ಷರವೊತ್ತಿನಿಂದ **ದುಸ್ತರ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಸರ್ವತೋಮುಖಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ......

ಎಂಬ ಒಂದೇ ಶಬ್ದಗಳು [4] ನಾಲ್ಕುಪಾದಕ್ಕೂ ಬಂದರೆ [5] **ಏಕಪದ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

... ಹರಣಂ... ಚರಣಂ

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಆದಿಪ್ರಾಸುಗಳುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಪಾದದ ತುದಿಯಲ್ಲೂ ಬಂದರೆ **ಅಂತ್ಯ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ದ್ವಿಜ....ಧ್ವಜ......

ಎಂಬ ಶಬ್ದಂಗಳ್ ಪ್ರಾಸುಗಳುಳ್ಳ ಪದ ನಾಲ್ಕರ ಮೊದಲಲ್ಲೂ ಬಂದರೆ **ಪೂರ್ಣದ್ವಂದ್ವಾರ್ಣಸಿಂಹಾದಿ**ಪ್ರಾಸುಎನಿಸುವುದು.

[6] ಅಯ್ದುಯ್ದು......ವಯ್ದುಯ್ದು......

ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಮೊದಲಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ವೊತ್ತುಗೂಡಿಬಂದರೆ **ದ್ವಂದ್ವದ್ವಂದ್ವಾಕ್ಷರ**ಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು.

ಅಂತು ಪ್ರಾಸು ೨೮.

ಈ ಪ್ರಮಾಣ [7] ಬಾಹುದು ಇನ್ನೂ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಪ್ರಾಸುಗಳೊಳಗೆ ಭೇದವಾದ [8] ಹುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಸುಗಳ ವಿವರ.

---

1. ಖ-ಅಧಿಕ...ಮಧುರ....ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಎರಡುಗೂಡಿ ಹೆಣ್ಣಕ್ಕರ ಗಂಡಕ್ಕರದಿಂದ ಬಂದರೆ ಮಿತ್ರಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು. 2. ಖ-ಅಕ್ಷಯ....ರಕ್ಷಕ..ಎಂ(ಯೆಂ)ಬ ಶಬ್ದಗಳು ಪಾದವೊಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರು ಬಂದರೆ ತ್ರಿಪ್ರಾಸು ಎನಿಸುವುದು. ಸರರಸಮಾಹಿತ...ಸರಸಿಸಮಾಸ...ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರ ನಾಲ್ಕು ಆದಿಯಾಗಿ, ಸುರಸಸಮಾಹಿತ ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪ್ರಾಸೆಂದೂ, ಅಲ್ಪಂ ಕಲ್ಪಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಪ್ರಾಸವೆಂದೂ ಇರಬೇಕು. 3. ಖ-ಬಂದರೆ, 4. ಖ-ಪದಶಬ್ದ 5. ಖ-ಯೇ 6. ಐದೈದು....ನೈದೈದು 7. ಬರ್ಪುದು (ಶುದ್ಧರೂಪ). 3. ಈ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗವು ಅಸಾಧುವು.

தாக்கல்	tākkal < A. dākhil
தாசில்	tāsil < A. taḥṣīl
பசலி	pasali < A. faṣlī
பந்தோஸ்து	pandōstu < P. band-o-bast
பட்டா	paṭṭā < H. paṭṭā
பாக்கி	pākki < A. bāqī
பாவத்து	pāvattu < P. bābat
பிசானம்	pisāṉam < T. pisānamu
பிணமி	piṇāmi < P. banāmī
நகது	nahadu < A. naqd
நகல்	nahal < E. naql
நவுக்கர்	navukkar < P. nawkar
மசரா	masarā < A. mazraʻ
மராமத்து	marāmattu < A. marammat
மாசூல்	māsūl < A. maḥṣūl
மாமூல்	māmūl < A. maʻmūl
மிட்டா	miṭṭhā < H. miṭṭhā (A. maqtaʻ)
மிராசு	mirāsu < A. mīrāth
முகாம்	muhām < A. mahāmm
முச்சலிக்கா	muccalikkā < Tur. muchalkā
ரசீது	rasīdu < P. rasīd. E. receipt
ரயத்து	rayattu < A. ra'iyat
ரப்பட்டா	rappaṭṭā < E. rough+H. paṭṭā
ரொக்கம்	rokkam < A. raqm
வசூல்	vasūl < A. waṣūl
வசா	vasā < A. waẓʻ
வாபீசு	vāpīsu < P. wāpas
வாரீசு	vārīsu < A. wārith
வாயிதா	vāyidā < A. waʻda
வாரண்டு	vāraṇḍu < E. warrant
ஜப்தி	japti < A. ẓabṭī
ஜமீன்	jamīn < P. zamīn
ஜவாப்	javāb < A. jawāb
ஜமாபந்தி	jamābandi < A. jamʻ+P. bandī
ஜாரி	jāri < A. jārī
ஜாமீன்	jāmīṉ < A. ẓāmin
ஜாஸ்தி	jāsti < A. zā'id
ஷரா	ṣarā < A. sharʻ

(b) JUDICIAL

அமிஞ	amiṉā < A. amīn
அசெசர்	asesar < E. assessor
அவிடவிட்டு	aviḍaviṭṭu < E. affidavit
அப்பீல்	appīl < E. appeal
ஆசர்	āsar < A. ḥāẓir
இன்சால்மெண்டு	iṉsālmeṇḍu < E. insolvent
இஸ்தியார்	istiyār < A. ishtihār
ஈரங்கி	īraṅgi < E. hearing
ஏலம்	ēlam < Port. leilão
உயில்	uyil < E. will
கச்சேரி	kaccēri < H. kacahrī
கிரிமினல்	kirimiṉal < E. criminal
கேடி	kēḍi < E. k. d.=known depredator
கேசு	kēsu < E. case
கைதி	kaidi < A. qaydī
கொட்டடி	koṭṭaḍi < H. koṭhrī
கோர்ட்டு	kōrṭṭu < E. court
சம்மன்	cammaṉ < E. summons
சீவில்	cīvil < E. civil
டபேதார்	ḍabēdār < P. daftardār
டலாயத்து	ḍalāyattu < H. ḍhalīt
டவாலி	ṭavāli < P. duwālī
டிக்கிரி	ṭikkiri < E. decree
தகரார்	taharār < A. takrār
தகதா	tahatā < A. taqāẓā
தண்டோரா	taṇḍōra < H. dhaṇḍhōrā
தமுக்கு	tamukku < H. dhamk
தரப்பு	tarappu < A. ṭaraf
தஸ்தாவேசு	tastāvēsu < P. dast-āvēz
தாவா	tāvā < A. daʻwa
திவால்	tivāl < H. diwālā
பஞ்சாயத்து	pañjāyattu < H. pancāyat
பிராது	pirādu < P. faryād
புகார்	puhār < H. pukār
புரோநோட்டு	purō-nōṭṭu < E. pro-note=promissory note
பீசு	pīsu < E. fees
பெட்டிஷன	peṭṭiṣaṉ < E. petition
பென்ஷன்	peṉṣaṉ < E. pension
பைசல்	paisal < A. fayṣal

98449

೧. ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣು, ಬಂದರೆ **ನಪುಂಸಕಾಲ್ಪಪ್ರಾಣವೆನಿಸುವುದು.**

೨. ಶೃಂಗಾರ-ಭೃಂಗಾರ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣ**[1] **ದೀರ್ಘ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೩. ಕುಂಭಿ-ಕುಂಭಿನಿ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಬಂದರೆ **ಮಹಾಪ್ರಾಣಲಘು**[2]ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೪. ವೃಥಾ-ಕಥಾ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ವಾಸವಾಕ್ಷಿ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೫. ಯುದ್ಧ-ಬದ್ಧ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಬಂದರೆ **ಸ್ತ್ರೀಅಶ್ವ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೬. ಲಜ್ಜಾ-ಸಜ್ಜಾ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಬಂದರೆ **ಅಶ್ವದೀರ್ಘ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೭. ವಿಸ್ತಾರ-ಪ್ರಸ್ತಾರ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ದುಸ್ತರದೀರ್ಘ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೮. ಅಲ್ಪಂ-ಕಲ್ಪಂ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ದುಸ್ತರಬಿಂದು**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೯. ವರ್ಣದ-ಕರ್ಣದ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ನಪುಂಸಕದುಸ್ತರ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೧೦. ಅಭ್ರದಿಂ-ಶುಭ್ರದಿಂ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕದುಸ್ತರ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೧೧. ತಣ್ಗದಿರ-ಪೆಣ್ಗದಿರೆ, ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಬಂದರೆ **ಪುನ್ನಪುಂಸಕದುಸ್ತರ**ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

೧೨. ಕೈಲಾಸ-ಶೈಲಾದಿ, ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಂದರೆ **ಪೂರ್ವದ್ವಂದ್ವಾರ್ಣ**ಗಜಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು.

ಅಂತು ಪ್ರಾಸು ೧೨ [3] ಉಭಯಪ್ರಾಸು ೪೦ ನಾಲ್ವತ್ತು ಪ್ರಾಸುಗಳ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಮಹಾನುಭಾವರಾದವರು ಊಹಿಸಿಕೊಂಬುದು

ಪ್ರಾಸುಗಳ ಶುಭಾಶುಭ ಫಲಂ

ಕಂ|| ಶರಭಮಜಭೇದ ವೆರಡೆರ[4] |
ಡಿರುವಕ್ಕರವಿಂತು ತತ್ಪ್ರಾಸಾಷ್ಟ[ಕ][5] ಕಷ್ಟಂ ||
ಮೆಱೆದುಳಿದಿಹ ಪ್ರಾಸುಗಳಿಂ |
ಸಿರಿ ಮೊದಲಾದಖಿಳಸುಖದ ಲೇಸುಗಳಕ್ಕುಂ * || ೧೩೭ ||

1. ಖ-ಪ್ರಾಣಪ್ರಾಸು, 2. ಖ-ಪ್ರಾಸುವೆನಿಸು, 3. ಖ-ಉಭಯಂ 4. ರಡ್ಯರಡಿ 5. ಖ-ಪ್ರಾಸಷಷ್ಕಂ (ಛಂದೋದೋಷವಿದೆ)

* ಟೀಕು॥ಶರಭಬಿಂದು, ಶರಭದೀರ್ಘ, ಶರಭಲಘು, ಶರಭ(ದ್ವಂದ್ವ,) ಅಜಲಘು, ಅಜಬಿಂದು, ಅಜದ್ವಂದ್ವ, ದ್ವಂದ್ವಾಕ್ಷರ, ಅಂತು (೮) ಎಂಟು ಪ್ರಾಸುಗಳು ದುಃಖ ಮೊದಲಾದ[ವು] ಕಷ್ಟಗಳು ಮೇಲಾದ ಸಿಂಹಾದಿ ಪ್ರಾಸುಗಳು ಸಂಪದಾದಿಗಳು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

* ಕಂ||ಚರಣಂಗ[ಳೊ]ಳೆರಡನೆಯ |
ಕ್ಕರಮೊಂದೇ ತಪ್ಪದಂತೆ ಬರ[1] [ಲದು ಸಾಜ]ಂ ||
ಬೆರಸಲ್ಕೆ ಮಿತ್ರಮಲ್ಲದೆ |
ಬರಲಾಗದು ಮಿಕ್ಕವರ್ಣ ಪದಪದ್ಯಗಳೊಳ್ || ೧೩೮ ||

ಒಂದೆನಿಸಿದ ಸುಪ್ರಾಸಿನ |
ಮುಂದಕೆ ದೀರ್ಘಾದಿವಿಮಲಸ್ವರಗಳ್ ಸಹಿತಂ ||
ಬಂದೊಂದೆನಿಸಲ್ ಮಧ್ಯಮ |
ವೆಂದಪ್ಪುದು ಕಳೆಯಲರಿದು ಪದಪದ್ಯಗಳೊಳ್ || ೧೩೯ ||

ಒಂದಕ್ಕರ ಗುರುವಾಗಲ್ |
ಕುಂದದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಸು ವದು ತಾವೆರಡುಂ ||
ಸಂಧಿಸಿ ಪದ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲೈ |
ತಂದೊಡೆ ನೈಮಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲ[2] ದುಷ್ಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ § || ೧೪೦ ||

ಸ್ಥಿರ ದುಷ್ಪ್ರಾಸಿಂ ದುರ್ಗುಣ |
ಬರಲದು ಕವಿತೆಯೊಳು ಕಷ್ಟಮೆಂಬುದು[3] ಸಾಜಂ ||
ನರನುತಿಗಾಗದು ದೈವ |
ಸ್ಮರಣೆಯ ಮಾಳ್ಪದಕೆ ದೋಷವರ್ಜಿತಮಕ್ಕುಂ || ೧೪೧ ||

* ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ೧ ಎಂದಿದೆ. §. ಸಲ್ಲದು ಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ (ಮೂ. ಪಾ.)ಇಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆ ೪೪ ಎಂದು ಮುಗಿದಿದೆ.

1. ಖ-ಮೃದು, 2- ಖ-ದುಶ್ಪ್ರಾಸಕ್ಕುಂ. 3. ಸಹಜಂ.

* ಟೀಕು—ಪದಪದ್ಯಗಳ ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ "ಪ್ರಾಸು" ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಸಹಜವು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣುಗಂಡಕ್ಕರವು ಕೂಡಿಬಂದರೂ ಆದೀತು. ಇವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಷರವು ಬರಲಾಗದು. ಆವುದಾನೊಂದು-ಕ್ಷೋಣೀಶ-ಮೇನೊಂದು, ಮಾಣದೆ-ಮಾಣಿಕ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಬಂದು ಎರಡನೆಯಕ್ಷರದ ಹಿಂದೆ ದೀರ್ಘಕೂಡಿದ ಲಘುವಿನಿಂದ ಇದ್ದಡೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ದೀರ್ಘಬಿಂದುಗಳು ಕೂಡಿ ಗುರುವಾಗಿ ನಡುವಕ್ಕರವು ಲಘುವಕ್ಕರವು ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಾಸೆನಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಅದು ಮಧ್ಯಮವೆನಿಸುವುದು. ಆದರೂ ಕಳೆಯದೆ ಕೂಡಿಬಂದೀತು? ದೀರ್ಘಕೂಡಿದ ಲಘುವಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ದೀರ್ಘಬಂದು ಕೂಡಿದ ಪಕ್ಷಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಸಾದೀತು. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಸುಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಾಸು ಬರಬೇಕೆಂಬ ನೈಮಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದು. ಅದು ದುಷ್ಪ್ರಾಸೆನಿಸುವುದು. ಈ ದುಷ್ಪ್ರಾಸುಗಳಿಂದ ಸ. ತ. ಜ. ರ ಗಣಗಳೆಂಬ ದುರ್ಗಣಗಳಿಂದ ಸಹ ನರಸ್ತುತಿಮಾಡಲಾಗದು. ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ದೋಷವರ್ಜಿತವಾಗಿ ಆದೀತು. ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶರಭಪ್ರಾಸುಭೇದ, ಅಜಪ್ರಾಸುಭೇದ ಮೊದಲಾದ (೮) ಎಂಟು ಪ್ರಾಸುಗಳು (ದುಷ್ಪ್ರಾ)ಸೆನಿಸುವುದು.

நாசர்	nāsar < A. nāẓir
நோட்டீசு	nōṭṭīsu < E. notice
மவுண்டு	mavuṇḍu < E. amount
முனிசீப்பு	muṉisīppu < A. munṣif
மேசர்	mēsar < E. major
மேடோவர்	mēḍōvar < E. made over
மைனர்	maiṉar < E. minor
நம்பர் (வைத்தல்)	nambar (vaittal) < E. number+Ta =filing a suit.
ரத்து	rattu < A. radd
ராசி	rāsi < A. rāẓī
ரிக்காடு	rikkāḍu < E. record
ருசு	rusu < A. rujū'
ரூல்	rūl < E. rule
ரோக்கா	rōkkā < A. ruq'a
லாயர்	lāyar < E. lawyer
வக்காலத்து	vakkālattu < A. wakālat
வக்கீல்	vakīl < A. wakīl
வில்லங்கம்	villaṅgam < Mhr. vilaga
ஜட்ஜ்	jaḍĵ < E. judge
ஜெயில்	jeyil < E. jail

(c) POLITICAL

ஆபீசு	āpīsu < E. office
இலாக்கா	ilākkā < A. 'ilāqa
எலெக்ஷன்	elecṣaṉ < E. election
எஸ்டேட்டு	estēṭṭu < E. estate
ஏசெண்டு	ēseṇḍu < E. agent
ஓட்டு	ōṭṭu < E. vote
கஸ்பா	kaspā < A. qaṣba
கவனர்	kavaṉar < E. governor
காவந்து	kāvandu < P. k̲h̲āwand
சர்க்கார்	carkkār < P. sarkār
சர்க்கிள்	carkkiḷ < E. circle
சன்னது	caṉṉadu < A. sanad
சம்பிரதி	cambiradi < T. samprati
சப்ரோட்டம்	caprōṭṭam < E. sub. pro. temp.
சாவடி	cāvaḍi < Mhr. sāvaṭī
சிப்பந்தி	cippandi < P. sih-bandī
சீல்	cīl < E. seal

சூப்பிரண்டு	cūppiranḍu < E. superintendent
செண்டா	ceṇḍā < H. jhanḍā
தர்பார்	tarbār < P. darbār
தாக்கீது	tākkītu < A. ta'kīd
தாலுகா	tālukā < A. ta'alluq
திவான்	tivāṉ < P. dīwān
பகதூர்	bahadūr < H. bahādur
பட்வாடா	paṭvāḍā < H. baṭwārā
பாவட்டா	pāvaṭṭā < H. bāwṭā
பவுண்டு	pavuṇḍu < E. pound
பிதிவி	pidivi < A. fidwī
பிர்க்கா	pirkkā < A. firqa
பியூன்	piyūṉ < E. peon
பேட்டி	pēṭṭi < H. bheṭī
போலீசு	pōlīsu < E. police
வேவு	vēvu < Port. vēu
மசோதா	masōdā < A. musawwada
மாகாணம்	māhāṇam < A. makān ?
மாசர்	māsar < A. maḥẓar
மாப்பு	māppu < A. mu'āf
மாஜி	māji < A.. māẓī
மொகர்	mohar < P. muhr
மேஸ்திரட்டு	mēstiraṭṭu < E. magistrate
மொச்சி	mocci < H. mochī
முனிஷி	muṉiṣi < A. muns̲h̲ī
யாதாஸ்து	yādāstu < P. yād-dās̲h̲t
ரோந்து, லோந்து	rōndu, lōndu < P. rawanda
ஜில்லா	jillā < A. ẓil'a
ரஜா	rajā < A. riẓā' P. riẓā

16. *STATIONERY.*

காகிதம்	kāhidam < P. kāg̲h̲id̲h̲
கிளிப்பு	kiḷippu < E. clip
கோந்து	kōndu < H. gōnd
பென்சில்	peṉsil < E. pencil
பேப்பர்	pēppar < E. paper
பேனா	pēṉā < E. pen, Port. pena
பின்	piṉ < E. pin
பிளாட்டிங்கு	piḷāṭṭiṅgu < E. blotting paper
நிப்பு	nippu < E. nib
ஸ்டீல்	sṭīl < E. steel nib
ரப்பர்	rappar < E. rubber

[ಉಪಸಂಹಾರ]

ಉಸಿರಳಿದ ತನುವಿನೊಲ್ ಭಾ |
ವಿಸಲುಂ ಪ್ರಾಸಿಲ್ಲದಿರ್ಪ ಪದಪದ್ಯಂಗಳ್ ||
ಒಸೆದದನು ಹೇಳಿ ಕೇಳಿದ |
ರಸಿಕರಿಗಾಯುಷ್ಯಮಾನಹಾನಿಗಳಕ್ಕುಂ [1] || ೧೪೨ ||

ವಿಧಿಸಿದ ಬಹುಸುಪ್ರಾಸಿನ |
ಹದ ತಪ್ಪದೆ ಬಂದು ಮೆಱೆದ ಪದಪದ್ಯಂಗಳ್ ||
ಮುದದಿಂದ ಹೇಳಿ ಕೇಳುವ |
ಚದುರರಿಗಾಯುಷ್ಯವೃದ್ಧಿಸಂಪದಮಕ್ಕುಂ [2] || ೧೪೩ ||

[ಇಂತು ಪ್ರಾಸು ಭೇದಂಗಳು]

[ಇನ್ನು ವಡಿಭೇದಂಗಳು]

ವರಪದಪದ್ಯದ ಮೊದಲ |
ಕ್ಕರಮದು ವಡಿ ಯೆನಿಪುದ[ವರ] ಪೆಸರೆನೆ ಪದ್ಮಂ ||
ಗರುಡಂ ಸಾರಗ ಹಂಸಗ |
ಳಱಿಯಲ್ ಪ[ರ]ಮಾರ್ಥಕಾಕವಡಿಯಿಂತಾಱುಂ || ೧೪೪ ||

ಸರಸಿಜವಕಾರದಿಂ ತಾಂ |
ಗರುಡಂ ಗುಡಿಸಿಂದೆ ಕೊಂಬು ಸಾರಂಗಂ ಕೇಳ್ ||
ತರಳಾಕ್ಷಿ ಯೆತ್ವ ಹಂಸಂ |
ಪರಮಾರ್ಥಂವೋತ್ವ ಕಾಕವಡಿಗಂ ವರ್ಣಂ || ೧೪೫ ||

1. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆ ೧ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದು. 2. ಅಂತು ಪದ್ಯ ೨೫ ವೃತ್ತ ೪ ಉಭಯಂ ೯ ಮಂಗಳಮಹಾಶ್ರೀ (ಎಂದು "ಕ" ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಾಸುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ೨ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಮುಗಿದಿರಬೇಕು.

ಟೀಕು—ಪದಪದ್ಯಂಗಳ ಮೊದಲಕ್ಕರವು ಯಾವುದಾನೊಂದು ಬಂದಿರ್ದ್ದಡೆ ಅದು ವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಅದರ ಹೆಸರು-ಪದ್ಮವಡಿ, ಗರುಡವಡಿ, ಸಾರಂಗವಡಿ, ಹಂಸವಡಿ, ಪರಮಾರ್ಥವಡಿ, ಕಾಕವಡಿ,–ಅಂತು ವಡಿ ಆರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವರಾಕ್ಷರವಿವರ ಕಕಾ ಎಂಬೆರಡರಿಂದ ಪದ್ಮವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಕಿಕೀ ಎಂಬ ಈ ಎರಡರಿಂದ ಗರುಡವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಕುಕೂ ಎಂಬ ಈ ಎರಡರಿಂದ ಸಾರಂಗವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಕೆಕೇ ಎಂಬೆರಡರಿಂದ ಹಂಸವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಕೊಕೋ ಎಂಬೆರಡರಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥವಡಿ ಕಂ ಕಃ ಎಂಬೀ ಎರಡರಿಂದ ಕಾಕವಡಿಯೆನಿಸುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಾ (ಸ್ವರ) ಅಕ್ಷರಂಗಳಲ್ಲೂ ಈ ೧೨ ಸ್ವರಂಗಳಿಗೆ ಆರು ವಡಿ ಬಾಹುದು.

ಸ್ವರವಡಿಯೆಂದುಂ ಮತ್ತಂ |
ಸರಸವಡಿಯದೇಕವರ್ಣಸಂಧಿಪ ವಡಿಗಳ್ ||
ನಿರುತಂ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ |
ವೆರಸಿಹ ವಡಿ ವರ್ಗವಡಿಯು ಭೇದಗಳೈದುಂ || ೧೪೬ ||

* ವ|| ಇನ್ನೊಂದು [ಮಾ]ರ್ಗದ ಯತಿಲಕ್ಷಣ.

ಸ್ವರವರ್ಗಾ [1] ಖಂಡ ಪೋಲಿಕೆ |
ಸರಸ [ಪ್ಲು]ತಬಿಂದು[ಪ್ರಾದಿ]ಯೆಕ್ಕಟಿ ಪ್ರಯುತಾ ||
ಕ್ಷರವೆಂಬ ಯತಿ [2] ದಶಂಗಳ |
ನಱಿಪುವೆ ಕೇಳಬುಜವದನೆ ತದ್ವಿವರಗಳಂ || ೧೪೭ ||

ವರದೀರ್ಘಂ [3] ಬರೆ ಸ್ವರಯತಿ |
ಭರದಿಂ ವರ್ಗಾಕ್ಕರಂಗಳು ಬರಲು ವರ್ಗಂ ||
ನೆರೆ ಭಿನ್ನಮಾತ್ರೆ ಯೊತ್ತಕ್ಕರ |
[4] ಮಿರಲಾಖಂಡಯತಿ ಕೇಳು [5] ಮಱಿಮೃಗನಯನೇ || ೧೪೮ ||

ಮಲಪಫ ಬಭಮುಂ ಬರಲದು |
[6] ಪೋಲಿಕೆಯತಿ ಚಛ ಜಝ ಶಷಸಾಕ್ಕರ ಸರಸಂ ||
ಲಾಲಿಸಲದು ದೀರ್ಘಪ್ಲುತ |
ಬಾಲಕಿ ಕೇಳ್ ಬಿಂದುಯತಿಯು ಬಿಂದೊಡನಿಕ್ಕುಗಂ || ೧೪೯ ||

ಭೇದಿಸಿ [7] ಪ್ರಪರಾವಳಿ ಬರೆ |
ಪ್ರಾದಿಯತಿ(ಯು)ಅಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಙಂ ನಂ ಙ್ವ ? [8] ಮಿರೆ ||
ಓದಲು ಯೆಕ್ಕಟಿಯತಿ(ಯುಂ) |
ಕಾದರದ ಬಹ ಸಿತಸರಸಿ? ಸಂಭವಚರಣೇ || ೧೫೦ ||

* ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರೊಡನೆ ಹೋಲಿಸುವುದು. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಛಂದೋಗ್ರಂಥವಾದ ಭೀಮಕವಿಕೃತ (೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ)ವಾದ ಕವಿಜನಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹತ್ತು ವಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ತೆಲುಗಿನ ಅಪ್ಪಕವೀಯದಲ್ಲಿ (ಪು. ೧೧೧) ಗಣಗಳಿಗೆ ರಾಶ್ಯಧಿಪತಿಗಳನ್ನು "ಧರಣೀಸುತ... ವರುಸ್ತ" ಎಂಬ ಕಂದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ–ಮರಿಯುನೊಕ್ಕವಿಧಂಬು ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಮತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಮತಾಂತರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ತೆಲುಗಿನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದು.

1. ಛಂದೋದೋಷವು 2. ದಶಗಳ 3. ಬರಲು. 4. ಕ್ಕರಮಿರಮಿರಲಾಖಂಡ. 5. ಕೇಳ್ಮರಿ. 6. ಪೊಲ್ಲಿಕೆ. 7. ಶ್ರಾರಾವಳಿ. 8. ಛಂದೋದೋಷವಿರುವುದು

17. *ARMY*

சிப்பாய்	sippāy < P. sipāhī
டங்கா	daṅgā < H. ḍankā
டாணா, தாணா	ṭāṉā, tāṉā < H. ṭhānā
துப்பாக்கி	tuppākki < P. tupak, Tur. tōp.
துருப்பு	turuppu < E. troop
தோட்டா	tōṭṭa < H. ṭōṭā
சோட்டா	cōṭṭa < H. sōnṭā
பட்டாளம்	paṭṭāḷam < E. battalion
பாரா	pārā < P. pahra
பீரங்கி	pīraṅgi < P. frangī, firangī
அம்பாரி	ambāri < A. ‘imārī
எட்டு	ēṭṭu < E. head constable
மாவுத்தன்	māvuttaṉ < H. mahāwat
சர்தார்	cardār < P. sardār
சவாரி	cavāri < P. suwārī
சவுக்கு	cavukku < P. cābuk
சுபேதார்	cubēdār < P. sūbadār
சேணம்	cēṇam < P. zīn
ரிவால்வர்	rivālvar < E. revolver
ராவுத்தன்	rāvuttaṉ < H. rāut
லகான்	lahāṉ < P. lagām
லத்தி	latti < H. laṭhī
லாயம்	lāyam < A. līm ?

18. *GAMES AND PHYSICAL EXERCISE*

சீட்டு	cīṭṭu < E. chit (H. chiṭṭhi)
ஆசு	ācu < F. as
ஆடுதன்	āḍutaṉ < E. hearts
இஸ்பேட்	ispēṭ < E. spades
கோட்டு	kōṭṭu < E. court-card
கிளாவர்	kiḷāvar < E. clover
சாக்கி (ஜாக்கி)	cākki (jākki) < E. jack
டைமன்	ḍaimaṉ < E. diamond
துருப்பு	turuppu < E. trump
ஆக்கி	ākki < E. hockey
கிரிக்கெட்டு	kirikkeṭṭu < E. cricket
டென்னீஸ்	ṭeṉṉīs < E. tennis
கசரத்து	kasarattu < A. kasrat

கவாத்து	kavāttu < A. qawāyid
தண்டால்	taṇḍāl < H. ḍanḍ
பல்டி	balṭi < H. palatnā
பஸ்கி	baski < P. bāzū ?
பஞ்சா	pañjā < P. panc
பயில்வான்	bayilvāṉ < P. pahlawān
வஸ்தாது	vastādu < P. ustād
ஜவான்	javāṉ < P. jawān

19. *NAVIGATION.*

சுக்கான்	cukkāṉ < A. sukkān
நங்குரம்	naṅguram < P. langar
மாலுமி	mālumi < A. mu‘allim

20. *RELIGION.*

அல்லா	allā < A. Allāh
குரான்	kurāṉ < A. qurān
மசூதி	masūdi < A. masjid
மகந்து	mahandu < H. mahant, mahat
முகம்மது	muhammadu < A. Muḥammad
மொகரம்	moharam < A. Muḥarram
நபி	napi < A. nabī
சேசு	sēsu < E. Jesus
கிறிஸ்து	kiṟistu < E. christ
கந்திரி	kandiri < H. kandūrī
சிலுவை	ciluvai < Syr. sliba
தைக்கா	taikkā < A. takya
தசரா	tasarā < H. dasahrā
பக்கிரி	pakkiri < A. faqīr
பாதிரி	pādiri < Port. padre
பைபிள்	baibiḷ < E. bible
பாப்பு	pāppu < Port. papa
பீர்	pīr < P. pīr
யூதர்	yūdar < A. yahūd

21. *MUSIC.*

கஞ்சிரா	kañjirā < H. khanjan
சித்தார்	sittār < P. sih-tār
ஏகதார்	ēhadār < P. ēk-tāra
தம்பூர்	tambūr < P. ṭanbūr

ಅಲು ಹಯಮೆಂಬಕ್ಕರ ಬರೆ |
ಗೆಲವಿಂ [1] ಪ್ರಯುತಾಕ್ಷರಯತಿ ಯೆಂದೆನಿಸುಗುಂ ||
[2] ಲಲಿತಾಂಗಿ ಕೇಳು ದಶವಿಧ |
ವಿಲಸಿತಯತಿಭೇದವಿಂತು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್ || ೧೫೧ ||

ನವಜನರ ಕುಱುತು [3] ಛಂದೋ |
ರ್ಣವದೊಳ್ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಸುವಡಿಭೇದಗಳಂ ||
ವಿವರವಿಡಿದಷ್ಟಭಾಷಾ |
ಕವಿವರ ಬಾಣಾಖ್ಯನೊಲಿದು ಪೇಳ್ದಂ ಮುದದಿಂ [4] || ೧೫೨ ||

ಕಂದಲಕ್ಷಣ,

* [5] ಪನ್ನೆರಡುಮಾತ್ರೆ ಮೊದಲೊಳ್ |
ಸನ್ನುತಮಿಪ್ಪತ್ತುಮಾತ್ರೆಯೆರಡನೆಯಡಿಯೊಳ್ ||
ಇನ್ನಿಪ್ಪವು ಮಿಾತೆಱದಿಂ |
ಬಿನ್ನಣಮೇಂ ಕಂದಲಕ್ಷಣಂ ಕಮಲಮುಖೀ || ೧೫೩ ||

[6] ಗಿರಿಶಂ ಧೂರ್ಜಟಿ ಶರ್ವಂ |
ಪುರಾರಿ [7] ಪುರರಿಪು ವೆನಿಪ್ಪವಿಂತಯ್ದುಗಣಂ ||
ಬರೆ ಶಶಿಪುರವಿಷಯಾದ್ರಿಯೊ |
ಳಿರದಿರ್ಕೆ ಪುರಾರಿಯೆಂಬ ಗಣಮಬ್ಜಮುಖೀ || ೧೫೪ ||

ಇಂದುಪುರಬಾಣ ನಗದೊಳ |
ಗೊಂದಿಸೆ[ಜಗಣವನು] ಕಂದಲಕ್ಷಣ ಕೆಡುಗುಂ ||
ಒಂದಿರೆ ಮೂಱೆರಡಜ ಭಂ |
ಕಂದಕ್ಕೀಪರಿಯೊಳೈದುತಾವಿರೆ ಶುಭದಂ || ೧೫೫ ||

---

1. ಪ್ರಯುಕ್ತಾಕ್ಷರ ಯತಿಯೆಂದೆನಿಸುಗುಂ. 2. (ಗ)ಲಲ್ಲಿತಾಂ. 3. ಛಂದಾರ್ಣವ. 4. ಇದು ಉಪಸಂಹಾರವಾಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಾಸುವಡಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಮುಗಿದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ "ಕಂದದ ಲಕ್ಷಣ" ಎಂಬ ಶಿರೋಲೇಖನವೂ, ಆದರ ಮುಂದಣ ಕಂದಕ್ಕೆ ೧ ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಕರಣ ಅಥವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಮುಗಿದಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. 5. (ಕ) ಛಂದೋಂಬುಧಿ-ಪುಟ 70, ರೇಖಾಂಕಿತ ಪದ್ಯ ೧ (ಕಾವ್ಯ) K. 283. 6, (ಖ) ಛಂ-ಕಾ) ಪು. 69, ಪ.೨೨-೮K. 286. 7. ಮಖರಿಪು. (ಖ). ಮಖರಿಪುವೆನಿಪ್ಪೈದುಗಣಂಗಳ್ ||

ಯರಜಗಣ ಮೂಱು ಮೊದಲೊಳ್ |
ಬರಲಾಗದು ಮಿಕ್ಕವೈದು ಗಣಗಳ್ ಶುಭದಂ ||
ಗುರುಲಘುಮಿಶ್ರದೊಳಂತ್ಯದೊ |
[1] ಳಿರಸಲ್ಲಂ ಬರಲು ಕಂದಲಕ್ಷಣ ಕೆಡುಗುಂ || ೧೫೬ ||

ಕಂದದ ಪಾದಾಂತ್ಯಾ [2] ಕ್ಷರ |
ವೊಂದಿರೆ ಗುರುಯುಗವನಿಕ್ಕು ಬರೆ ಲಘುವುಂ ||
ಸಂಧಿಸಿದೊಡೆ ನಾಲ್ಕಕ್ಕುಂ |
ಸಿಂಧೂರಸುಯಾನೆ ಪೇಳ್ದೆ ಸೇರಿಸಿ ವಡಿಯಂ || ೧೫೭ ||

ಕಂದದ ಮೊದಲ ಪದಕ್ಕಂ |
ಸಂಧಿಸಿ ಮೆಱೆದಾದಿವರ್ಣ ಕುಂದದೆ ಮತ್ತಂ ||
[3] ಬಂದಿಪ್ಪುದೆರಡನೆಯ ಪದ |
ವೊಂದೇವಡಿ ತಪ್ಪದಂತೆ ಪಂಕಜವದನೇ || ೧೫೮ ||

[4] ಷಟ್ಪದಿಲಕ್ಷಣ

* [5] ಶರಕುಸುಮ ಭೋಗಭಾಮಿನಿ |
ಪರಿವರ್ಧಿನಿ ವಾರ್ಧಕಂಗಳೆಂದಾಱುತೆಱಂ ||
ಕರಿದಶರವಿ ಮನುರಾಜರ್ |
ಬರೆ ವಿಂಶತಿಮಾತ್ರೆಯಿಂದೆ ಷಟ್ಪದಿ ನಡೆಗುಂ || ೧೫೯ ||

ಮೊದಲೆರಡುಪಾದ ಸಮಗಳ್ |
[6] ತುದಿಚರಣಂ ಸಾರ್ಧಸಗುರು ವಿರಲರೆಪದ್ಯಂ ||
ಮುದದಲ್ಲಿವೆರಡು ಕೂಡಲ್ |
ವಿಧುಮುಖಿ ಕೇಳಾಱುತೆಱದೆ ಷಟ್ಪದಿಯಕ್ಕುಂ || ೧೬೦ ||

---

1. (ಖ, ಮದುಸಲ್ಲಂ || 2. ದಾಂತ್ಯಕ್ಕರ(ಮು). 3. (ಖ) ಇನ್ನಿರ್ಪ್ಪೀ (ರ್ಪ್ಪೀ) ರಡಿಯಿಂದಂ |
ಸನ್ನುತಮಂ ಕಂದ.........

4. ಈ ಭಾಗವು K. ಮೂಲಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ-ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಉದಾಹರಣ, ಆಗಮಲಕ್ಷಣ ಇವಾದ ಬಳಿಕ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಲೇಖಕರ ಪ್ರಾಮಾದಿಕ ದೋಷವಿರಬಹುದೆಂದು ಈ ಉಚಿತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. 5. ಛಂ-ಪು. (ಖ) ಪು. 81. ರೇ-ಕ. (ಕ).116. ಪ. 316, 6. ಎರಡರ ಮುಂದಣ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. (ಛಂ, ಪು. ೮೧-ಪ. ೧)

டோலக்	ḍōlak < H. dōlak
தில்ரூபா	tilrūbā < H. dil-rūbā
தாவுஷ்	tāvus < H. taus͟h
தபலா	tapalā < A. ṭabla
தவல்	taval < A. ṭabl
ஆர்மோனியம்	ārmōṉiyam < F. harmonie, E. harmonium
கர்ணு	karṉā < P. karranāy
பியாணு	piyāṉā < E. piano
ஜாலர்	jālar < H. jhālarī
பிட்டில்	piṭṭil < E. fiddle
புளூட்டு	pulūṭṭu < E. flute
கமாஸ்	kamās < A. k͟humāsī
சகாணு	sahāṉā < H. sāhanā
தில்லாணு	tillāṉā < P. tarāna
மாண்டு	māṇḍu < H. māṇḍ
லாவணி	lāvaṇi < Mhr. lāvaṇi

22. *COLOURS*

ஊதா	ūdā < H. ūdā
காக்கி	kākki < P. khāki
குசும்பா	kusumbā < H. kusumbi
ரோசு	rōsu < E. rose

23. *MEDICINE*

ஆஸ்பத்திரி	āspattiri < E. hospital
ஆப்பரேஷன்	āpparēṣaṉ < E. operation
கொயிணு	koyiṉā < E. quinine
சீக்கு	cīkku < E. sick
தெரசர்	terasar < E. dresser
யூணுனி	yūṉāṉi < A. yūnānī
டாணிக்கு	ṭāṉikku < E. tonic
டாக்டர்	ḍākṭar < E. doctor
பெனயில்	peṉayil < E. phenyl

24. *MISCELLANEOUS*

(a) Persian, Arabic and Hindustani words.

அந்தஸ்து	andastu < P. ham-dast
அலாதி	alādi < A. 'alā-ḥida
அலுக்கா	alukkā < A. hilka
இஸ்திரி	istiri < H. istrī, Port. estirar

உசார்	usār < P. hus͟hyār
உடான்	uḍāṉ < H. uṛāna
உருட்டா	uruṭṭā <H. ulṭā
கலாய்	kalāy < A. qal'ī
கலாட்டா	kalāṭṭā < A. g͟hilāṭ
காயலா	kāyalā < A. kāhil
காப்ரா	kāprā < H. ghabrī
காலி	kāli < A. k͟hālī
காவாலி	kāvāli < A. qawwāl
கிபாயத்து	kipāyattu < A. kifāyat
குஷால்	kuṣāl < P. k͟hush+A. ḥāl
கோஷா	kōṣā < P. gos͟ha-nis͟hīn
குஷி	kuṣī < P. k͟hus͟hī
கெடி	keḍi < H. gaṛh
கோட்டா	kōṭṭā < P. kōtāh
கோஸ்மாஸ்	kōṣmās < H. gōl-māl
சக்காத்து	cakkāttu < A. zakāt
சகலன்	sahalaṉ[17] < H. sālā
சதாய்	catāy < H. satānā
சல்லிசு	sallisu < A. salīs
சலாம்	salām < A. salām
சவால்	cavāl < A. su'āl
சபாஷ்	cabāṣ < P. s͟hād-bās͟h
சவுக்கை	cavukkai < H. cauk
சவுடால்	cavuḍāl < H. jhawṛā
சாப்பா	cāppā < A. ṣāf
சால்சாப்பு	sālsāppu < A. su'āl-jawāb
சாலக்கு	cālakku < P. cālāk
சாமான்	cāmāṉ < P. sāmān
சாடா	cāḍā < H. sārā
சாய்பு	sāybu < A. sāḥib
சிபார்சு	sibārsu < P. sipāris͟h
சுமார்	sumār < P. s͟humār
சைத்தான்	syttāṉ < A. s͟hayṭān
சொஸ்தி	sosti < P. sustī
சோக்கிரா	cōkkirā < P. chōkrā

17. In H. sālā denotes wife's brother. In Tamil sahalan is ordinarily used to denote wife's sister's husband.

ಇದಕ್ಕೆ ಗಣಲಕ್ಷಣ

ಯರಜಗಣಂಗಳ್ ಮೂಱುವು |
ಚರಣಾದಿಗೆ ಸಲ್ಲವುಳಿದ ಗಣಗಳ್ ನಡೆಗುಂ ||
ಒರೆಯಲ್ ಗುರುವೆರಡಂತ್ಯಕೆ |
ಬರಲಾಗದು ಶರಕೆ ಮಿಕ್ಕಲಕ್ಷಣಮಕ್ಕುಂ || ೧೬೧ ||

ಮಯಜ ಗಣಂಗಳ್ ಮೂಱಾ |
ದಿಯೊಳಾಗದು ಮಿಕ್ಕವೈದು ಗಣಗಳ್ ಸಲುಗುಂ ||
ನಯದಿಂ ಗುರುವೆರಡಂತ್ಯಾ |
ಶ್ರಯ ಸಲ್ಲದು ಕುಸುಮಕಂದಲಕ್ಷಣಮಕ್ಕುಂ || ೧೬೨ ||

ಯಸಮಜತಗ(ಣೈದಾ)ದಿಯೊ |
ಳೊಸೆದಿಕ್ಕಲು ಸಲ್ಲದುಳಿದ ಗಣ ಮೂಱಕ್ಕುಂ ||
ಒಸೆದಂತ್ಯಕೆ ಗುರುವೆರಡಂ |
ಪುಸಿ ? ಗಾಣಿಸೆ ಭೋಗಕುಳಿದಲಕ್ಷಣಮಕ್ಕುಂ [1] || ೧೬೩ ||

[2] ಸ್ವರಗಳ ವಿವರ

ಶರ|| ಶ್ರೀವರನುತ ರಾ |
ಜೀವಭವಾರ್ಜಿತ |
ಪಾವನಚರಣಸರೋಜಯುಗಾ ||
ಆವಗ ಸದ್ಭ |
ಕ್ತಾವಳಿಗಾಳ್ದಾ |
ಕಾವವ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಶಿವಾ [3] || ೧೬೪ ||

ಕುಸುಮ|| ರಾಜಶೇಖರ ತ್ರಿದಶ |
ರಾಜ ಮುನಿಜನವರದ |
ರಾಜೀವಸಖಕೋಟಿ ಸುಪ್ರಭಾತ್ಮಾ ||
ರಾಜರಾಜಪ್ರಿಯ ವಿ |
ರಾಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗಿರಿ |
ರಾಜನಂದನೆಯರಸ, ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನಂ || ೨೬೫ ||

---

1. ಇನ್ನುಳಿದ ಮೂರು ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಗಣವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳಿರುವ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಾಗಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. 2. ಸ್ವರಗಳ ವಿವರಾ ಎಂದು ಶಿರೋಲೇಖನಮಾತ್ರವಿದೆ. ಮುಂದಣ ಪದ್ಯಗಳಾದರೋ ಅರು ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳು. ಛಂದೋಂಬುದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳೆರಡೂ ಆಯಾ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಿದೆ. (ಛಂ. ಖ-೮೧-ರೇಖಾಂಕಿತ ೨ ರಿಂದ ೭ ರವರೆಗೆ)
3. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಂದು ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗಿದೆ.

ಭೋಗ|| ಪಾಕಶಾಸನಾದಿ ದೇವ |
ರಾಕೆವಾಳರೀಶಪಾದ |
ದಾಕಥಾಶ್ರುತೋಪರಾನಿ ? ಪಾಪತಾಪವಾ ||
ನೂಕಿ ಚಾರು ದೇಹ ಚೇತ |
ನಾಕರವಿಲಾಸಭೋಗ |
ಸೋಕಿತಾಪರೇಶನಾಮಧಾದರಾಹದು ? || ೧೬೬ ||

ಭಾಮಿನಿ|| ಬಾಲಶಶಿಧರ ಪಂಚವದನ ವಿ |
ಶಾಲನೇತ್ರತ್ರಯ ವರಾಭಯ |
ಶೂಲಖಡ್ಗಾದ್ಯಾಯುಧಾಂಕಿತಹಸ್ತವಿಸ್ತಾರಾ ||
ನೀಲಕಂಧರ ರುಂಡಮಾಲಾ |
ಜಾಲಭಸಿತವ್ಯಾಳಧೃತಶುಂ |
ಡಾಲಚರ್ಮಾಂಬರನೆ ರಕ್ಷಿಪುದೆನ್ನನನವರತಾ || ೧೬೭ ||

ಪರಿವರ್ಧಿನಿ|| ಪರಮಗುಣಾರ್ಣವ ಪಾವನಲೀಲಾ |
ಭರಣಜಗತ್ರಯಪೂಜಿತಪದಯುಗ |
ದುರಿತಾರಣ್ಯಕುಠಾರ ಸದಾಭಕ್ತಿಪ್ರಿಯಸುರಧೇನು ||
ವರಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕಾರಣ ಸ |
ತ್ಪುರುಷ ಪರಾಪರರೂಪ ಚಿದಾತ್ಮಕ |
ಕರುಣಾಸಾಗರ ಪಾಲಿಸು ಮನದಿಷ್ಟವನೆನಗೊಲಿದು ಶಿವಾ || ೧೬೮ ||

ವಾರ್ಧಕ|| ಶ್ರೀವಿಮಲಕರ ವಿಶ್ವರೂಪ ಸಕಲಕಲಾಪ |
ಭಾವಿಸಲ್ ಮೂಲೋಕರಕ್ಷಕ ಸಜ್ಜನಪಕ್ಷ |
ತೀವಿದತಿಮಹಿಮ ವಿಚಿತ್ರ ನಿರ್ಮಲಗಾತ್ರ ಚಾರುಗಿರಿಜಾಕಳತ್ರಾ ||
ಪಾವನಪದಾಬ್ಜ ಸೇವಾಸಕ್ತ ಸದ್ಭಕ್ತ |
ಜೀವರಕ್ಷಾಕರ ತರಂಗ ಕರುಣಾಪಾಂಗ |
ದೇವನುತಚರಣಾರವಿಂದ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಲಿಂಗ ನೀ ಸಲಹೆನ್ನನು ||

ಇನ್ನು ಗಣಲಕ್ಷಣ

* ಮಗಣಂ ಭೂಮಿಯೆನಿಕ್ಕುಂ
ಯಗಣಂ ಜಲ ರಗಣಮಗ್ನಿ ಸಗಣಂ ವಾತಂ ||
ತಗಣಾಂಬರ ಜಗಣಾರ್ಕಂ |
ಭಗಣಂಶಶಿ ನಗಣ ನಾಕಮಂಬುಜವದನೇ [1] || ೧೬೯ |

---

* ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂ. ಪು. ರೇಖಾಂ ೩ ನೆಯ ಪದ್ಯವಾಗಿದೆ. 1. ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ೧ ಎಂದಿದೆ.

சோதா	cōdā < A. shuhadā
டீக்கு	ṭīkku < H. ṭhīk
டோபி	dōbi < H. dhobī
தகவல்	tahaval < A. dakhl
தபா	tapā < A. daf'a
தம்	tam < P. dam
தமாஷ்	tamāṣ < A. tamāshā
தயார்	tayār < P. tayār. A. ṭayyār
தரியாவத்து	tariyāvattu < P. daryāft
தருதூது	tarutūtu < A. taraddud
தண்டா	taṇḍā < H. danḍā
தகன் (தான்)	tahan (tān) < H. thān
தாஜா	tājā < P. tāza
தீவாளி	tīvāḷi < H. diwālī
நகரா	naharā < A. naqāra
நபர்	napar < A. nafar
பக்கா	pakkā < H. pakkā
பசுந்து	pasundu < P. pasand
பதில்	padil < A. badl
பம்மாத்து	pammāttu < P. bīmnāk ?
பல்டி	palṭi < H. palṭā
பரவா	paravā < P. parwā
பவுசு	pavusu < A. fawz
பாவத்து	pāvattu < P. bābat
பீச்சா (க்கத்தி)	pīccā-(k-katti) < H. bichu'ā+Ta
புட்டா	puṭṭā < H. būṭā
பூரா	pūrā < H. pūrā
பைதா	pydā < H. paiyā
மத்தாப்பு	mattāppu < P. māhtāb
மைதானம்	maidāṉam < A. maydān
முஸ்திப்பு	mustippu < A. musta'idd
மைனா	maiṉā < H. mainā
யாது	yādu < P. yād
ரஸ்தா	rastā < P. rāstā
லகாய்	lahāy < H. lagānā
லடாய்	laḍāy < H. laṛā'ī
லாகு	lāhu < H. lāgū
லாயக்கு	lāyakku < A. lā'iq

வகையரா	vahaiyarā < P. wa-ghairah < A. wa-ghayruhu
வாத்து	vāttu < A. baṭ
வதலி	vadali < A. faṣlī ?
ஜமா	jamā < A. jam'
ஜரூர்	jarūr < A. ẓarūr
ஜல்தி	jaldi < P. jaldī
ஜவாப்	javāb < A. jawāb
ஜாகை	jāhai < H. jaga
ஜாப்தா	jābtā < A. ẓābiṭa
ஜேப்பு	jēppu < A. jayb P. jeb
ஜோர்	jōr < P. zōr
ஜோடனை	jōḍaṉai < H. jōṛ
ஷோக்கு	ṣōkku < A. shawq

(b) *English words.*

எனாமல்	eṉāmal < E. enamel
ஏட்டு	ēṭṭu < E. head
ஓட்டல்	ōṭṭal < E. hotel
கலம்	kalam < E. column
கலர்	kalar < E. colour
கிலுட்டு	kiluṭṭu < E. gild, gilt
கிளப்பு	kiḷappu < E. club
குளோசு	kuḷōsu < E. close
டிக்கட்டு	ṭikkaṭṭu < E. ticket
டிராமா	ḍirāmā < E. drama
டான்சு	ḍāṉsu < E. dance
டிரங்கு	ṭiraṅgu < E. trunk
டோல்கேட்டு	ṭōl-kēṭṭu < E. toll-gate
பாசு	pāsu < E. pass
பீசு	pīsu < E. piece
பில்லு	pillu < E. bill
பிளான்	piḷaṉ < E. plan
போர்டு	pōrḍu < E. board
பைண்டு	paiṇḍu < E. bind
நம்பர்	nambar < E. number
நாட்டு	nāṭṭu < E. naught (zero)
நோட்டு	nōṭṭu < E. note
நைசு	naisu < E. nice
மார்க்கு	mārkku < E. mark

* ಕವಿತೆಗೆ ಗಣಮೆಂಟಱೊಳಂ |
ಭುವಿ ತೋಯ ಚಂದ್ರನಾಕಮೆಂಬಿವು ಶುಭದಂ ||
ರವಿಶಿಖಿವ್ಯೋಮಂ ಮರುತಂ |
ಕವಿತೆಯೊಳಂ ಕಷ್ಟಮಕ್ಕು ನಾಂದೀಪದದೊಳ್ || ೧೭೦ ||

ಭಾವಿಸಿ ಪದಪದ್ಯಂಗಳಿ |
ಗಾವಂ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಗಣಗಳವುಮಿವುಮೆನ್ನದೆ ||
ದೇವಗಣಮಿಟ್ಟು ಮುಂದ |
ಕ್ಕಾವಗಣಂ ಬಂದೊಡುತ್ತಮಂ ಕಮಲಮುಖೀ || ೧೭೧ ||

ಶ್ರೀಕಾರಂ ಸೈತಾಗಿರೆ |
ಲೋಕತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿವಡೆವುದು ಪದ್ಯಂ ||
ಶ್ರೀಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಪದ |
ಲೋಕದೊಳಂ ಸಲ್ಲದೆಂದ ಕವಿಫಣಿವರ್ಮಂ || ೧೭೨ ||

ಇನ್ನು ಗುರುವಕ್ಕರ ಲಘುವಕ್ಕರದ ಅಧಿದೈವಲಕ್ಷಣ

ಹರಶಿರಗಳ್ ಭೂತಂಗಳ್ |
ವರತತ್ವಪ್ರಚಯ ಪುಣ್ಯದಧಿದೈವಂಗಳ್ ||
ಗುರುವರ್ಣಕೆ ದೈವಮೆಂಬುದು |
ಪರಮೇಶಂ ಸಹಜಲಘು ಶಕ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧಾಂತಂ || ೧೭೩ ||

[1] ಅಚನಜ ರೇಖಾದಿಯೊಳಂ |
ವಚನಾಂತ್ಯಜವದ್ರಿ ಋತು ಶರಮೇಕಾದಶದೊಳ್ ||
ಸಚಕಟ ಹಯಮಿವು ಬಾಹ್ಯಂ |
ಪ್ರಚುರಮಿದೆಂದಱಿಗೆ ಲಕ್ಷಣಂಗಳನಬಲೇ || ೧೭೪ ||

ಆಕಾರದಿ ನಳಿವಕ್ಕಂ |
ಚಾಕಾರದೆ ಚಮತ್ಕೃತಿಯು ಸಂಪದ ಕೆಡುಗುಂ ||
ಸಾಕಾರದಿ [2] ಶೂನ್ಯಂ ತಿಳಿ |
ಜಾಕಾರದಿ ರುಜೆಯು ಮರಣರೇಖಾಕ್ಷರದಿಂ || ೧೭೫ ||

*. ಛಂ. ಪು. ೧೨ ರೇಖಾಂಕಿತ ಪದ್ಯ ೨. 1. (ಕ) ಪು. 13. ರೇ. ಪ. 11.
ಅಚನರಜವಿಡಿದು ಮೊದಲೊಳ್ । ......ತ್ಯದೊಳದ್ರಿ ಋತು ದಶೈಕಾದಶದೊಳ್
........ಕಟ.................. । ....ದರಿವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣಮಿವರಿಂ ॥
2. ದಿಂದೆ ಶೂನ್ಯಂ । ರಾಕಾರದೆ ರುಜೆಯು ಮರಣ ಜಾಕಾರದೊಳಂ ॥ (ಛಂ. ರೇ-ಪು. ೧೪, ಪ. ೧೨)

ಋತು [1] ಸಪ್ತೈಕಾದಶ ಬರ |
ಲತಿಕಷ್ಟಂ ಸಚಕಟಾಹ್ವಯಗಳು ಪುಗಲುಂ ||
ಮತಿಕೆಡಗು ಮಾಯು ಕುಂದುಗು |
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗಪಶಬ್ದಮಕ್ಕು ಮಂಬುಜವದನೇ || ೧೭೬ ||

ಸ್ವರವರ್ಣ ಸಹಿತ ಮೂವ |
ತ್ತೞ ಮೇಲೊಂದರ್ಣ ವಿಪ್ರಕುಲಮೆನಿಸಿರ್ಕುಂ ||
ಅಱಯಲ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯಮದು ಪ |
ನ್ನೆರಡು ವಣಿಜಾರ್ಣ ಮೂಱು ಶೂದ್ರಮೆನಿಕ್ಕುಂ || ೧೭೭ ||

ಮೊದಲೊಳ್ ವಿಪ್ರಾಕ್ಷರ ಬರ |
ಲದಱೊತ್ತಿಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರವರ್ಣ ಮಿರಲ್ಗದು ಲೇಸುಂ ||
ಒದಗಿಸಿ ಶೂದ್ರಾಕ್ಷರ ಮಂ |
ತುದಿಯೊಳ್ ವಿಪ್ರಾದಿವರ್ಣ ವಿರಲದು ಕಷ್ಟಂ || ೧೭೮ ||

* ಆಶೀರ್ವಾದದೊಳುರ್ವಿಯಂ ಪರಬಲಂ ಮುತ್ತಿರ್ದೊಡಾ ತೋಯಮಂ |
ಕ್ಲೇಶವ್ಯಾಧಿಯೊಳಪ್ಪವಂಗೆ ಪವನಂ ಧೀರೋನ್ನತಂಗಗ್ನಿ ಸಂ ||
ತೋಷತ್ಯಾಗಿಗೆ ಯಿಂದು ದಾಳಿಯಿಡುವಂಗಂದಂಬರಂ [2] ಕಾಮಿಗಂ |
ಭಾಸ್ವದ್ದೇವಗಣಂಗಳಿಂದಱುದು ಪೇಳಲ್ ಯಲ್ಲಿಗಬ್ಜಾನನೇ || ೧೭೯ ||

—ಗದ್ಯ—

ಇತಿ ಬಾಣಕವಿ ನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಛಂದೋಂಬುರಾಶಿಯೊಳ್

ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದಂ

ಸಮಾಪ್ತಂ

1. ಸಪ್ತದಶೈ(ಶರೈ)ಕಾದಶ । ವತಿಕಷ್ಟಂ ಸಚಕಟಾಹ್ವಯಂಗಳ್ಪುಗಲು ॥
ನ್ನತಿಕೆಡುಗುಮಾಯುನಾಶಂ । ....ಮಾದುದಂಬುಜವದನೇ ॥ ಛಂ. ೧೪-೧೫.
* ಛಂ.-ಪು ೧೧-ಪ ೪೫ ೧೭೯ ರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಣ ಪದ್ಯಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವು. ಮೂಲಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. 2. ತ್ಯಾಗಿಗಂ

மிசி	misi < E. miss
மெயில்	meyil < E. mail
மெம்பர்	membar < E. member
ரிப்பேர்	rippēr < E. repair
ராங்கி	rāṅgi < E. rank
ரோட்டு	rōṭṭu < E. road
லீவு	līvu < E. leave
லைசென்சு	laisensu < E. license

(c) *Cognate words.*

எப்பிராசி	eppirāsi < T. ēbhrāsi
ஓசரம் / கோசரம்	ōsaram / kōsaram } < T. kōsaramu
சலவை	calavai < T. *tcalava*=bleaching
சலவை	calavai < T. *tcaluppa*=marble
சந்தடி	cantaḍi < T. *sandaḍi*
சிப்பம்	cippam < T. *cippamu*
சீண்டரம்	cīṇḍaram < T. *jīndramu*
சொட்டை	coṭṭai < T. soḍḍu
திமிசு	timisu < T. dimmisa=rammer
துரைசானி	turaisāṇi < T. dorasānī
தெம்பு	tembu < T. tempu = bravery.
பிலுக்கு	pilukku < T. beḷuku
புருடா	puruḍā < T. buruḍā
ரகளை	rahalai < K. ragaḷe

I received valuable assistance from Dr. S. Muhammad Husayn Nainar, Head of the Department of Arabic, Persian and Urdu, in arriving at the correct Arabic, Persian and Hindustani etymons.

ABBREVIATIONS

A. Arabic.	Braz. Brazilian.
E. English.	Chin. Chinese.
F. French.	Dut. Dutch.
H. Hindustani.	Jap. Japanese.
K. Kanarese.	Malay.Malay.
M. Malayalam.	Mhr. Marathi.
P. Persian.	Port. Portugese.
T. Telugu.	Syr. Syriac.
Ta. Tamil.	Tur. Turkish.
Skt. Sanskrit.	

'ANTASTHAS' IN DRAVIDIAN LANGUAGES

BY

K. RAMAKRISHNAIYA, M.A.

While classifying the sounds of the Sanskrit language according to their place of production, and effort, Bhattoji Dikshita, the Commentator of the Ashtadhyayi of the Grammarian Panini called the sounds y, v, r, l, 'Antasthas.'[1] The word 'antastha' means 'standing between,' and these sounds are said to have been so called because they stand between the 'sparsās' and the 'ūshmās' in the alphabetical scheme of the Sanskrit language.[2] According to the Pratisakhyas they are so called because they are pronounced at the tip of the tongue and other vocal organs.[3] As regards the Prayatna, the effort in pronunciation, they are said to be 'īshatsprishtas,' i.e., those that are produced with a slight or partial touch, and even here they may be said to be 'antasthas' as standing midway between the closed and open sounds. The word semi-vowel as applied to them is perhaps more significant here than elsewhere as they are midway between vowels and consonants, or perhaps assume the function of both. In the case of y, v, though the tongue comes very near the roof of the mouth, and the teeth very near the lips, the air passage is still open as in the case of the 'ūshmas,' the difference y, and s being only that the former is a sonant while the latter is not, and that v is only a sonant of the fricative 'f.' But r and l cannot really be pronounced without a slight touch, since the former has a trilling which requires touch, and the latter allows the breath to escape from the sides of the tip of the tongue which actually touches the roots of the teeth. Thus y, v, can more significantly be called sonant fricatives, and r, and l, liquid consonants as they are sometimes called. But since in English r and l can sometimes form

1. Kādayō mavasānāh sparsāh, yaralava antasthāh, sasha sa ha ūshmāṇah, acasswarāh." —*siddhanta Kaumudi.*
2. 'antah sparsōshmayōh varṇayōh madhye tishṭhatīti." —*Vāchaspatyam.*
3. '*jihvā madhya prabhritīnām* karaṇānām antair janyatvāt antasthā ityā khyāyante.' —*Taittiriya Pratisakhya, Commentary.*

Spriṣṭarprayatanam sparsānâm, īshatsprishṭam antasthānam vivritamūshmaṇām swarānāñca:

QUMĀR—ITS IDENTIFICATION

BY

S. MUHAMMAD HUSAYN NAINAR, M.A., LL.B., PH.D.,
Head of the Department of Arabic, Persian and Urdu.

A considerable and important geographical literature was produced in Arabic from the eighth to the fourteenth century A.D. The bulk of this literature shows that Muslims had a better and more adequate conception of the old world in general than was possessed by any Christian before the 13th century. The use of the magnet had become common, and the construction of maps and globes had reached great proficiency in the Islamic world.

In the Far East, the Muslims had improved their relationship with China, India and East Indies. Very early in the history of Islam, the Arabs established their factories in the 'Lands of the Sun-rising' (Mas̲h̲āriq) and paved the way for better knowledge of the East. The accounts gleaned from their books throw light on the seas and islands and on the habits, government, religions, and social customs of the Chinese and of the Indians.

Of the authors who compiled geographical works only very few were travellers who had visited the regions and peoples about which they wrote. The majority of writers based their accounts on earlier works and added also new information derived from travellers and sailors. Consequently the accounts of certain places are conflicting and their identification becomes difficult. Qumār is one of such places.

Qumār[1] is mentioned by nine writers: Ibn Khurdādhbeh, Ya'qūbī, Ibnul-Faqīh, Ibn Rusta, Abū Zayd, Mas'ūdī, Abul-Faraj, Yāqūt, and Qazwīnī.

Qumār—its position.

Ibn Khurdādhbeh, who describes chiefly trade routes and enumerates distances from one place to another, says that proceeding from Māyiṭ the island of Tayūma comes on the left; thence to

1. قمار —AbūZayd, Mas'ūdī, Qazwīnī, Abul Faraj.
قَمار —Ibn K̲H̲urdād̲h̲beh, Yā'qūbī. Ibnul-Faqīh, Yāqūt.
قُمار Ibn Rusta.

syllables without the help of a vowel and thus perform the function of a vowel, they are called vocalic consonants. Thus there is a sonant l or r as well as a consonant l or r. The vowels i and u may also acquire the function of consonants in virtue of a hurried or slurred pronunciation, and become y, and v. In this function y and v are called consonantal vowels or semi-vowels. (cf.—vas—uvāsa ; zaj—iyāja). This kind of change in Sanskrit is called Samprasaraṇa and it is considered as being due to change of accent. Any way since these do the function of vowels also they can be called semi-vowels. Moreover there is no objection for these letters occurring at the beginning of words in these languages belonging to the Aryan Group.

In Dravidian languages the case seems to be quite different. In most of these languages these letters do not occur at the beginning of words, nor are they capable of assuming the function of vowels. This seems to be a characteristic feature which distinguishes these languages from those of the Aryan group. Perhaps the vocal tendencies of the early Dravidians did not encourage them to pronounce these sounds at the beginning of words and consequently there seem to be hardly any words that begin with these sounds in their original language. In later times however owing perhaps to the association with Sanskrit speaking people, and their influence upon them, words beginning with semi-vowels or liquid consonants began to appear in these languages also. Sometimes words originally beginning with i or u came to be pronounced as with an initial y or v as in Telugu—illu (house) yillu, ungaramu (= ring)—vumgaramu ; ūru (= village)—vūru ; udakamu—(water)—vudakamu, etc., owing perhaps to the analogy of the forms which these words assumed when in combination with others ending in a vowel—as 'mā yillu, ā vūru,' etc. The rules framed by the Telugu grammarians[4] saying that ya, vu, vū, vo and vō do not come at the beginning of Telugu words, indicates though not entirely, the practice that obtained in these languages from very early times. The fact that we find a similar rule even in Tamil Tolkāppiyam[5] clearly shows that this principle was in practice as early, if not earlier—as the time of Tolkappiar. The only difference between the Telugu and Tamil here, is that while Tamil allowed

4. yakaramu vu vū, vo vō, lunu telugu mātala modaṭa rāvu.
—*Balavyakaranam* of Chinnaya Suri.

5. ā oḍalladu yakaram mudaltā du.
vu vū vo vō yennum nāngu uyir
vāen eḻuttoḍu varudalille.

y with long ā at the beginning of words, Telugu prohibited even that. An investigation into the words that begin with the sound yā in Tamil, may certainly help to make the position clear. A glance at the lexicon will show that even in Tamil there are not more than half a dozen indigenous words beginning with yā. The rest are foreign words mostly borrowed from Sanskrit, and it is remarkable that the initial yā of most of these words is changed into ā or ē in the corresponding forms of the cognate languages of the group.

Words with an initial yā along with the corresponding forms in other languages are given below :—

Tam.	*Mal.*	*Kan.*	*Tel.*
Yā (Interogative pronoun) = which,	yā, ē	yā, ēn ;	ē, ēmi ;
Yān = I	ñān	ān ; yān ;	ēnu ; nēnu
Yāḍu = goat	āḍu	āḍu ;	ēṭa ;
Yāṇḍu = year	āṇḍu ;	(ēḍu ?) = Time	ēḍu ;
Yāṟu = river	āṟu ;	āṟu ;	ēṟu ;
Yānai = elephant	āna	āne ;	ēnugu ;
Yāḷ = a stringed instrument			
Yāḷi = a mythological lion faced animal.		yāḷi ;	

Of the above yāḍu and yāḷi are considered by some to have been derived from Sanskrit ēḍaka and vyāla respectively. Eḍaka in the sense of sheep, ram, wild goat, appears in Mahabharata and Brahmandapurana and later but not earlier ; and similarly vyāḷa, in the sense of a vicious elephant, a lion, a tiger, a snake appears in Mahabharata, Kavyas and Lexicons, according to Monier Williams. As the Tamil words seem to be older, the instrument or the animal specially characteristic of South India, they could not have been borrowed from Sanskrit. The initial yā of the above words seems to have undergone a change even in Tamil a few centuries after Tolkappiar, and in Malayalam and Kannada we have forms with an initial ā and not yā. In Telugu we find this changing regularly into 'ē.'

Of the above words those that are worthy of consideration are the interrogative and 1st personel pronouns, as being most import-

Qumār five days' journey. From Qumār to Ṣanf on the coast three days' journey.

Ya'qūbī mentions Qumār after Sarandīb (Ceylon) and says that Qumār is a powerful kingdom of great importance.

Ibnul-Faqīh has the remark that Qumār is a part of Hind.

Abū Zayd gives more precise information. Qumār, he says, is not an island but is situated (on that part of the continent of India) which faces the country of the Arabs. It is opposite to the kingdom of the Maharāj[2], the island known as Zābaj, the distance between the two is about ten or twenty days' journey by sea in moderate wind.

Mas'ūdī has the same account with slight variation. The country of Qumār is not one of the islands of the sea but it is a coastal land and is mountainous. It is opposite to the kingdom of the Maharāj,[3] the king of the islands like Zābaj, Kalah, Sarandīb and other islands.

In another place[4] Mas'ūdī says that Qumār is opposite to the islands of the Maharāj as Mandūrfīn (Madura) is opposite to the island of Sarandīb.

Yāqūt and Qazwīnī say that Qumār is a place in Hind associated with aloes. But Yāqūt qualifies his statement by saying that it is the popular view; those who have knowledge say that Qumār is Qāmirūn (Assam), a place in Hind, well known for best quality of aloes.[5] They say that this quality will have a seal by which it is distinguished.

Extent of the kingdom.

Ibnul-Faqīh is the only writer who says that the extent of the kingdom of Qumār is about four months' journey.

Abū Zayd says that there is no kingdom which has a more dense population than Qumār. Here everyone walks on foot.

2. "Le Comar est dans la direction du royaume due Maharadja." Relation des voyages, by Reinaud, p. 97.

3. "Il est sur le chemin des Etats due Maharaja." Barbier, p. 170.

4. p. 394, Barbier.

5. The latter part of Yāqūt's information appears to be a mistake. He is confusing Qāmirūn (Assam) with Qumār in the South.

People.

Mas'ūdī gives more particulars about the people of Qumār. He says: 'a race of Hindus who descend from Ādam, derive their origin from the children of Cain. They inhabit that part of India which is called Qumār.'

Few parts of India are more populous than this and the inhabitants distinguish themselves before other Hindus by their agreeable breath, which they acquire by rubbing their teeth with toothsticks,[6] as it is the habit among the Muslims.

The inhabitants of Qumār mostly go on foot because their country is full of mountains and valleys, few plains and tablelands.

Ibnul-Faqīh says that the people of Qumār worship idols.

Ibn Rusta has the remark that the origin of devotees is from Qumār. It is said that there were in Qumār one hundred thousand devotees.

Abul-Faraj states on the authority of Abū Dulaf that there is a temple belonging to the people of Hind in Qumār whose walls are of gold and its ceiling of aloes' wood, each beam being fifty cubits or more in length.

Drinking and Fornication.

Ibn Khurdādhbeh, Ibnul-Faqīh, Ibn Rusta, and Qazwīnī say that drinking and fornication are unlawful in the kingdom of Qumār.

Abu Zayd gives the same information as Ibn Khurdādhbeh and others, but has the additional remark that there is no wine in their land and kingdom.

Ibn Rusta quotes Abū 'Abdullā Muḥammad Ibn Isḥāq who says: "I happened to go to Qumār and stayed there for two years. I found no monarch more zealous and severe than the king of Qumār against the vice of drinking. He punishes with death those who drink or commit fornication."

Mas'ūdī relates that the inhabitants of Qumār consider, like the Muslims, fornication to be unlawful and they avoid (like them) uncleanliness and wine. In the observance of this custom they are one with the rest of India.

6. 'with aloes wood,' Sprenger, p. 186.

ant and also perhaps the oldest in the language. A remarkable feature about these two is, that while the initial vowel in both of them is changed into ā, or ē, the form of the 1st person develops a nasal element also in it, while the other does not. Thus yān, develops into nān, ñān, nēnu, while yā becomes ā or ē only. Cf. yār, ār, evaru, ēmi, ēnu, etc.

As regards the primitive form of the first personal pronoun, Dr. Caldwell seems to be inclined towards yān from which he says nān, nēn, ān, ēnu are derived. But he also thinks nān and yān are equally ancient and contemporaneous "as nān is represented as alternating with yān in the most authoritative grammar of the classical Tamil," and while the singular inflexion is always 'en' in Tamil, the plural may be either en or nam.[6] It must also be noted that Telugu has 'nān' and nā even in the singular inflection, though it has ēn and nēn in the nominative. An intercomparison of the forms of various languages, shows that the nasal element is also as important as the yā sound which later evinced a tendency to change into ā or ē. From this we have to infer that the primitive form that gave rise to all these forms in various dialects, must have been æ an open dipthongal sound as is found in english 'man' with a nasal element in it. This could easily have given rise to yān, nān, ñān, nēn, ān, ēn in various dialects, since it is capable of being pronounced in such various ways. The interrogative base was perhaps the same without the nasal element in it, and that is why it has not given rise to forms with an initial n. cf. yā, yān, yār, yāvan, yāval, ār, ēvar, ēr, yēr, ēdi etc.

Other words with initial yā in Tamil, appearing with ē in Telugu and ā or ē in Malayalam and Kanarese have also to be considered as having developed in these languages from words beginning with æ, the development of 'Y' being only a passing phase of a certain period in the history of these languages.

Again there are very few desya words in these languages that begin with vu, vū, vo, or vō. 'v' in conjunction with non-labial vowels is pronounced more as labio-dental mute-sparsa—than a semi-vowel, and that is perhaps the reason why it comes as an initial in certain words in these languages. The liquid consonants r and l also do not commence a word. "In classical Tamil neither r nor l can commence a word. Each of them requires to be preceded by a vowel, r by i or a, and l by u" says Dr. Caldwell.

6. *Comparative Grammar,* pages (367-368).

But according to Nannul a, i, u come before r, i and u before l, i before y. Though this principle is not particularly observed in Telugu or Kannada, which have become more amenable to Sanskrit influence than Tamil, we can understand from the very limited number of words with an initial r or l occurring in those languages, that they also follow the same Dravidian principle in spirit. Moreover when we consider the nature of these words, we find that most of them are later developments from roots or words originally beginning with a vowel.

For instance we take the word 'Te. racca'=noisy abusive clamour; a public place. This appears as 'racce' in Kannada. This is said to be a derivative of Sanskrit 'rathya'=a carriage-road, highway, street, which is naturally connected with ratha=a chariot. But it does not seem to be proper to connect 'racca' with 'rathya', since the former signifies more a place—noisy with the tumult and assemblage of a number of people, than a street or road for people or chariots to pass on. 'Racca' or racca-kūtamu is a public place in a village, perhaps also a central place, where the villagers and sometimes the elders of the village particularly meet, for various purposes as settling the disputes and adopting measures for the common welfare of the village. Thus the word may be connected with the verbal base Tel. Kan. aracu, ārcu=to cry out, to clamour, to bawl, (n) arapu=a cry. Cf. Tam. ārpu etc. Cf. Tam. Aṛaidal=to sound, to speak; aṛai=a word as spoken. Cf. Tam. ārttal. With this may be connected a good number of other words beginning with r and having a similar meaning like—ravva; raddi, raṭṭu, raṭṭaḍi, K. ravali, ranke=the cry of a bullock, etc. It is easy to connect this with the Sanskrit 'rava' or the root 'ru'—'sabde' but the development of the meaning of these words does not warrant such a connection. Can 'radhya' be connected with the root 'ru' or the word 'rava'? Since the verbal base, which can be connected with these words in meaning, begins with a vowel, we may take it that the above words beginning with an 'r' have developed from it, by displacement of letters i.e. aracu > ra a cu > raccu etc. A few more words of this sort will make this point clear.

Te.	*Kan*
retti, reṭṭincu = double;	raṭṭu = double
reṭṭa, renṭemu = coarse cloth made of double thread.	raṭṭu = coarse thick cloth.

These are from the root ir,iru=meaning two. Tam. has iraṇḍu, Mal. iranḍu, Kan. eraḍu, Tel. renḍu, Tu. raḍḍ. The change

Punishment for drinking.

Ibn Rusta has related on the authority of some travellers, that the punishment prescribed by the king of Qumār for his attendants and soldiers in the case of their drinking is that one hundred red-hot iron rings[7] are put on the arm of the drinker who often dies.[8] He is a sovereign with great zeal; there is no king more zealous and severe in giving punishment, than him. His punishments include the cutting off of two hands, two feet, the nose, two lips and two ears, and he never resorts to pecuniary punishment as do other kings of Hind.

Justice.

Ibn Rusta declares that the king of Qumār had eighty judges in his service. They meted out justice even if the accused were to be the son of the king, making him stand in the place set apart for litigants.

King.

Ya'qūbī says that the king of Qumār receives homage from many other kings.

Ibnul Faqīh remarks that the king of Qumār maintains four thousand slave girls.

Ibn Rusta quotes a traveller who says: 'I had been to the country of Qumār. I was told that the king of that place is a powerful man, very severe in his punishment. He has no dealings with the Arabs. Whoever enters his city and makes a present of anything to him, he returns it in a hundredfold of what he gave. I have never seen a king who gives greater reward than the king of Qumār. The king had eighty sons, all beautiful and with a dignity and bearing suited to their rank.

The king of Qumār, in spite of his rigour, would say to his companions, "When you set out for war, do not take women with you."[9]

7. These refer to சூட்டுக்கோல் Suttukkol சூலக்குறடு an iron instrument for branding. In Arabic *ḥalqa* signifies a brand upon camels of a round form, like the *ḥalqa* (or ring) of a door.

8. Qazwīnī gives more or less the same information quoting Ibnul-Faqīh, but De Goeje's version of Ibnul-Faqīh has no such account.

9. As the text seems to be faulty I do not attempt to translate the following passage. See Ibn Rusta, p. 133, ll. 18-19.

Abū Zayd says that the king of Qumār and his companions carry tooth brushes and every man cleans his teeth several times a day. Each one carries his own brush on his person and never parts from it unless he entrusts it to his servant.

Abū Zayd and Mas'ūdī give the following long account[10] of the story of an invasion of Qumār by the Maharāj, the king of Zābaj.

One of the most curious stories of the kings of Hind and a strange example of their line of conduct and their institutions in ancient times is exhibited in this narration. It is told that a young and hasty man ruled over Qumār in ancient times. One day he sat on the throne in his palace which stood on a large river of sweet water like the Tigris and the Euphrates, and was one day's journey from the sea. The Wazīr was with the king who said to him, "The fame of the empire of the Maharāj, his power and prosperity and the number of islands under him are celebrated. This excites a desire in my mind which I wish to realise." The Wazīr, a prudent man, who knew the rashness of his master, asked him, "What is thy desire, O King?" "I wish," replied the king, "to see the head of the Maharāj, the king of Zābaj, in a basin before me." The Wazīr saw that envy had inspired him with these thoughts and he said, after some consideration, "I do not think the king will permit this idea to rest in his mind as there has never existed any difference between us and that nation, neither of yore nor of late, nor have they ever done us any harm. Besides they are in islands far from us, and by no means neighbours, nor have they any design against our possessions. The distance between the dominions of the Maharāj and those of Qumār is from ten to twenty days across the sea. It is therefore better, O king," continued the Wazīr, "not to acquaint anyone with this thought and not to persist in this scheme."

The king was enraged and shut his ears to advice. He acquainted his officers and the chiefs of his men who were present, with his project, and so it was divulged and went from tongue to tongue till it reached the Maharāj who was a prudent, experienced and middle-aged man.

He called his Wazīr, and told him what he had heard, and said to him, "Considering the project of this ignorant man which has come to publicity, and the intentions which he has formed, with his

10. There is great similarity between the accounts of the two writers. The translation is done from the text of Mas'ūdī.

of Tam. iraṇḍu, K. era (n) ḍu into Tel. 'reṇḍu is analogous to the change of Tam irā, night into Tel. 'rē' which is due to the displacement of letters. From reṇḍu, reṭṭi and raṭṭu, meaning double have been formed. In the Singhalese word ' iruṇṭata, meaning double, we see the initial 'i' of the root also preserved. Thus we see that all the words with an initial r connected with the meaning two, have been developed from the original base 'ir'.

Rāyi, ṟayi=stone. Kan. are=a slab, a stone. Telugu has rāyu=to rub against, besides aṟugu=to be digested, to decay, and aruga-dīyu=to grind, to rub on a stone, cf. Tam. aṟu=to be diminished, reduced, also K. are, Tam. arai,=to grind, to pulverise (n) aṟai=rock, grinding stone.

Rēgu—(Tel. Kan.)=to rise as dust, caus. rēgisu, Tel. rēcu, rēpu =to make one rise, to irritate, excite. Tel. has lē, lēcu, (Caus.) lēpu also. This is from root eḷ, ēḷ=to rise, stand up, to awake etc. (K. Tam. M.) Tu-lak. With the auxiliary root 'āgu', it assumes the form 'ekku' to get up, ascend in Telugu, cf. ekkuva, ekkuḍu=greatness, much; ettu, (v) to raise up, (n) high position. (Cf. Kan.—eḷtara=ettara=high position, height); ētāmu=that which goes up —a picottah. eccu=great, eccincu, eccarillu=to increase, grow etc. egu—eguvu=upwards, egumati=export. cf. Tam. ēṭṭrumati.

Rēvu (Te. Kan.)=descending, a landing place, a port-trust. Like rēgu and lēcu from root eḷ, rēvu has developed from root iḷ-ili=to come down, to descend, to alight. In Tel. this appears with the formative 'gu' as eṟagu=to bow down by falling prostrate, cf. Tam. iṟangu, M. iṟaññu=to descend, to go down, to disembark. It has assumed another form in Tel. 'ḍigu', ḷ of 'iḷi', changing into 'ḍ' as is usually the case, which later on changed into d. Hence 'digu' also. diguḍu bāvi=a well with steps to get down—is derived from this and its similarity with Skt. 'dīrghika' is only apparent. K. T. ṟekke=wing, reppe=eyelid also may be connected with this root. Kan, has erake also. Tam. iṟakkai.

Rubbu, ruddu=to rub or grind in a mortar. Cf. K. ore, Te. orayu=to touch, to come into contact, to rub on a touchstone. Tam. urai, M. ure, to grind. Kan. has also urdu=to rub on. The root appears in all these languages in the word, oragallu, K. oregal, Tam. uraigal=touchstone, cf. K. orasu=friction, Te. orapiḍi (> rāpiḍi).

ṟēpu=The morning, may be derived from ira=night, ira+Po =rē-po>rēpu—The passing away of the night.

roccu, rompi=mud, mire, K. roccu, may be from Tel. ūru= Tam. ūṟṟu; to ooze, to flow, to spring etc.

rōlu=to cry, cf. Kan. ura=crying. Tam. urai=(n) speaking, roar, loud noise. Tam. ulai=to sound, roar, cf. Te. ulivu=sound.

rōlu=a mortar. cf. Te. urulu, urlu, K. urul, T. M. urulu, to roll down, to revolve. K. uruṭu, uruṇṭu=rolling, roundness. Tel. uruṇṭa >uṇḍa=anything round, a ball. Tam.=uruṇḍai.

Some words with an initial r now used in the Telugu language like rakamu=sort; rayitu=ryot, raddu=striking off, ravīsu=customary fees, rujuvu=proof, rumāl=handkerchief; rusumu=fee, commission, rōju=day, roṭṭe=bread etc., are words borrowed from Hindustani or other foreign languages. It is to be noted that the Sanskrit word 'uras' has given rise to the word 'rommu' with an initial r. Words like ṟavike=bodice, rāgi=cereal with an initial r in Kan. and Tel., have been later borrowed by Tamil and they appear there as 'iravikka', 'irāki,' with a prothetic i.

Desya words beginning with l in Kanarese are so few as not worthy of consideration at all. Tel. dictionaries contain a larger number. But they seem to be developments from roots beginning with a vowel like those in r.

lāvu=strength, bulk. Tel. itself has got alavu, alavi. Kan. alavu=power, ability, T. M.—ala, alavu.

lōtu=depth. cf. Tam. aḻuntu, aḻuvam=depth, depth of water. This is probably from root āl, T. aḻuntu=to sink, plunge, to be immersed, to be deep, or from uḷ=inside. From this lōngu>logu=to be subdued, to come under control, may be derived. Cf. lōkuva= inferior, loccu=inferiority. lōṭu=falling short of; loṭṭa=depression, loṭāramu=hollowness.

lōn, lōpala=inside. These are also used in the nominal inflexion as terminations of the locative. But the Telugu grammarians include these under the 6th case as indicating what is called nirdharana Sashṭhi. These are from the base uḷ (T. M. K.)=the inner side, inside. Other forms derived from this are—lōgili=house, lō-baḍu =to be subjected to. lō-gonu=to control, lōgada=meanwhile, lōya =valley etc.

lēta=tender, young. Kan. ela=tenderness. Tam. iḷai=youth, tender age. iḷasu=that which is young or tender. cf. ila-nagai, K. elanage, Te.—elanagavu=smile. K. elamāvu, Te.—elamāvi=a young tender mango tree. Tam. eḷanīr; K. elanīru=tender cocoa-

Punishment for drinking.

Ibn Rusta has related on the authority of some travellers, that the punishment prescribed by the king of Qumār for his attendants and soldiers in the case of their drinking is that one hundred red-hot *iron rings*[7] are put on the arm of the drinker who often dies.[8] He is a sovereign with great zeal; there is no king more zealous and severe in giving punishment, than him. His punishments include the cutting off of two hands, two feet, the nose, two lips and two ears, and he never resorts to pecuniary punishment as do other kings of Hind.

Justice.

Ibn Rusta declares that the king of Qumār had eighty judges in his service. They meted out justice even if the accused were to be the son of the king, making him stand in the place set apart for litigants.

King.

Ya'qūbī says that the king of Qumār receives homage from many other kings.

Ibnul Faqīh remarks that the king of Qumār maintains four thousand slave girls.

Ibn Rusta quotes a traveller who says: 'I had been to the country of Qumār. I was told that the king of that place is a powerful man, very severe in his punishment. He has no dealings with the Arabs. Whoever enters his city and makes a present of anything to him, he returns it in a hundredfold of what he gave. I have never seen a king who gives greater reward than the king of Qumār. The king had eighty sons, all beautiful and with a dignity and bearing suited to their rank.

The king of Qumār, in spite of his rigour, would say to his companions, " When you set out for war, do not take women with you."[9]

7. These refer to சூட்டுக்கோல் Suttukkol குலக்குறடு an iron instrument for branding. In Arabic *ḥalqa* signifies a brand upon camels of a round form, like the *ḥalqa* (or ring) of a door.

8. Qazwīnī gives more or less the same information quoting Ibnul-Faqīh, but De Goeje's version of Ibnul-Faqīh has no such account.

9. As the text seems to be faulty I do not attempt to translate the following passage. See Ibn Rusta, p. 133, ll. 18-19.

Abū Zayd says that the king of Qumār and his companions carry tooth brushes and every man cleans his teeth several times a day. Each one carries his own brush on his person and never parts from it unless he entrusts it to his servant.

Abū Zayd and Mas'ūdī give the following long account[10] of the story of an invasion of Qumār by the Maharāj, the king of Zābaj.

One of the most curious stories of the kings of Hind and a strange example of their line of conduct and their institutions in ancient times is exhibited in this narration. It is told that a young and hasty man ruled over Qumār in ancient times. One day he sat on the throne in his palace which stood on a large river of sweet water like the Tigris and the Euphrates, and was one day's journey from the sea. The Wazīr was with the king who said to him, " The fame of the empire of the Maharāj, his power and prosperity and the number of islands under him are celebrated. This excites a desire in my mind which I wish to realise." The Wazīr, a prudent man, who knew the rashness of his master, asked him, " What is thy desire, O King?" "I wish," replied the king, "to see the head of the Maharāj, the king of Zābaj, in a basin before me." The Wazīr saw that envy had inspired him with these thoughts and he said, after some consideration, "I do not think the king will permit this idea to rest in his mind as there has never existed any difference between us and that nation, neither of yore nor of late, nor have they ever done us any harm. Besides they are in islands far from us, and by no means neighbours, nor have they any design against our possessions. The distance between the dominions of the Maharāj and those of Qumār is from ten to twenty days across the sea. It is therefore better, O king," continued the Wazīr, "not to acquaint anyone with this thought and not to persist in this scheme."

The king was enraged and shut his ears to advice. He acquainted his officers and the chiefs of his men who were present, with his project, and so it was divulged and went from tongue to tongue till it reached the Maharāj who was a prudent, experienced and middle-aged man.

He called his Wazīr, and told him what he had heard, and said to him, "Considering the project of this ignorant man which has come to publicity, and the intentions which he has formed, with his

10. There is great similarity between the accounts of the two writers. The translation is done from the text of Mas'ūdī.

inexperienced and overbearing spirit, and after his words have become generally known, we can no longer preserve peace with him; he has forfeited the crown and deserves to be deposed." The king commanded him to hide what had passed between them and to prepare a thousand medium-sized ships with full equipment, to provide them with the arms necessary and to man them with a sufficient number of the best soldiers. He pretended that these preparations were meant for an excursion into his islands, and he wrote to the kings of these islands who were under his sway, and his subjects, that he had the intention of paying them a visit and making an excursion to their islands.

This rumour spread and the king of every island made all possible preparations for the reception of the Maharāj. When everything was ready and in order, he went on board, and sailed with the army to the kingdom of Qumār. The king of Qumār was not aware of the expedition before it came up to the river which leads to the royal palace. The Maharāj defeated his army, took his commanders by surprise and captured the palace. The inhabitants appeared before the Maharāj. He ordered "quarter" to be proclaimed, and sat on the throne on which the king of Qumār used to sit, who was now a prisoner, and commanded the king and his Wazīr to be brought into his presence.

He said to the king: "What gave rise to these intentions which are beyond your power? Had you attained them you would have had no luck in them, no hope of success compelled you to do this." He remained silent.

"If your desires," continued the Maharāj, "to see my head before you in a dish had been joined with the intention of making yourself master of my dominions, and the throne, and of spreading destruction in any part of the country, I should do the same thing to you. But you have distinctly expressed your object, and I will do it on you, and I will return to my country without stretching my hand to anything in your kingdom whether small or great; that you shall be an example for posterity, that none may transgress the portion Providence has given him, and that he may gain safety from the existence of this warning."

Then he beheaded him. Turning to the Wazīr, he said: "May you be rewarded with good as a Wazīr! I know you gave your lord advice. Would that he had taken it! Consult who may be most fit to succeed this ignorant man and put him on the throne."

The Maharāj returned immediately to his country, and neither he nor anybody of his army touched anything in the kingdom of Qumār.

When the Maharaj was come back into his dominions, he sat on his throne, overlooking the bay, called the bay of the ingot of gold, and before him was placed the dish with the head of the king of Qumār. He assembled the great men of his kingdom, narrated to them his exploits, and the reason which had brought him under the necessity of undertaking them. The subjects prayed for his welfare and for good reward (from the Almighty).

Then he gave orders to wash the head of the king of Qumār, to embalm it and to send it in a vase to the king who had succeeded him in Qumār and he wrote to him: "The motive of our treatment of your predecessor was his evil intentions against us, and our desire to teach those like him. We have done to him what we wanted and we think it fit to send his head back to you as there is no use in keeping it, for this trophy would not add to the glory of our victory."

The news of this action reached the ears of the kings of India and China; and the Maharāj rose greatly in their estimation; and since that time, the kings of Qumār turn their faces every morning towards Zābaj and prostrate themselves to express their veneration for the Maharāj.

Of the nine writers who mention Qumār, only three give precise details as to its location. The information of Ibn Khurdādhbeh shows clearly that Qumār is an island between Jāba and Ṣanf. The accounts of Abū Zayd and Mas'ūdī indicate that it must refer to the area round about Cape Comorin including the portion of Travancore south of Quilon. The details furnished by the remaining six writers are vague.

It is also clear that these authors confuse Qumār with other places. Yāqūt confuses Qumār with Qāmīrūn (Assam). Both Abū Zayd and Mas'ūdī narrate at great length, what appears to be a legend of an invasion of Qumār territory by the Maharāj of Zābaj (Java) for the purpose of punishing the king of Qumār who spoke ill of the Maharāj. This Maharāj may be identified with one of the rulers of the line of Sri Bhōja Mahārāja, ruler of Java mentioned by I-Tsing, a Chinese traveller in the last quarter of the seventh century A.D., who speaks of the Mahārāja of Java, in whose court he lived for some years. If Qumār is the area round about Cape

nut milk. Te. ela-dīge, ela-brāyamu, etc. Thus even in Telugu 'ela' appears in many compound forms. Other words like 'lēga=young calf. lēgaṭi-āvu, lē-gasuvu=tender grass, are compounds formed with the word ela. Te. Kan. lēsu=nice, nicety, Te. lessa=good, excellence, etc., seem to have been derived from this.

lēmi, lāmiḍi, lēvaḍi. These are the negative forms from the root il=to be, to exist. This root is not now in use. It is a defective verb of which only some negative forms exist in these languages at present. Lēdu, lēḍu, lēru, are some of the verbal forms now used in Telugu; but in the indicative, forms from the root undu are substituted—unnadi, unnāḍu, unnāru. Even in the negative all the three forms above mentioned are not in current use in Tam. Kan. and Mal., 'illai' the third person singular form of the negative being used for all the three. Thus the distinction of gender and number in the negative (lost in those languages) is still observed in Telugu. Lēmi, is a noun form from 'illa' cf. Tam. illāmai. The negative sign in 'lēmi' is lost owing to the displacement of vowels.

Beside y, v, r, l there are three more sounds ṟ, ḷ and ḷ which are to be included in this class. These are sounds specially peculiar to the Dravidian group of languages, and are considered as a distinguishing feature of the Dravidian as against the Aryan. ḷ is no doubt considered by some later grammarians like Vararuchi[7] as a sound occurring in the Sanskrit language, and even in Vedic, as an alternative for ḍ in certain forms as īḍe, nīḍa, heḍanam etc. though Panini did not make any mention of this in his Varṇopadesa Sutras. Appakavi, a Telugu grammarian of the 17th C. includes this ḷ 'Doḍḍa ḷa' as he calls it, among the fifty letters of the Sanskrit alphabet. In support of this he quotes certain words like 'ēkanīḷa and dēvahēḷana' occurring in Yajurveda, and others like Kāḷa, nāḷa, vyāḷa, gōḷa; hintāḷa occurring in the classical Sanskrit. In Andhra it occurs in words like gayyāḷi, truḷḷu, taḷku, tāḷi, pāḷamu, Kūḷa etc.; and he attributes the exclusion of this sound to the Agamajnās or Māntrikas who, considering ḷ as a mere alternative of l, accepted 'ksha' as one of the fifty 'bījāksharas.[8] Anantamātya an earlier grammarian in Telugu, considers ḷ in Sanskrit as only an alternative of l, and so includes 'ksha' among the fifty sounds of that alphabet, but Appakavi coming after him accuses him of having included a compound letter 'ksha' (which

7. Dvidhāka ēchō nuswārō visarga sshōḍasa swarāh,
sparsā antastha ḷōshmāṇah catustrimsat halasmritah. —*Vararuchi.*

8. cf. *Appakaviyam,* Aswasa, I-49, 50, 54, 55 verses.

is made up of two sounds k, s), on the plea that l and ḷ are the same. Thus grammarians differ in their opinions as regards the inclusion of ḷ in the Sanskrit alphabet and it is perhaps Vararuchi that first introduced this letter into it, seeing that even from the Vedic period ḷ appears in certain readings (most probably southern) of words containing ḍ or l. Strictly speaking this ḷ has no independent existence in this language even from the Vedic times, it occurs only as an alternative of ḍ or l in a few words as those mentioned before. Hence we may conclude that this alternative pronunciation of l or ḍ as ḷ found in Sanskrit language, is due to some foreign, most probably Dravidian, influence.

Like y, r, l, v, these three sounds do not occur at the beginning of words in Dravidian languages. As a matter of fact there are no words that begin with ḷ. Telugu and Kanarese lexicons show a few words beginning with ṟ, which is the hard rough r, the vallinum r of Tamil, the Sakatarepha as it is called in Telugu. But like those in r, these words are only later developments in these languages. The distinction between this hard ṟ and repha was strictly maintained in the early period of these two languages, but later on there arose a confusion, certain forms appearing with both the rephas. Early Telugu poets tried their best to maintain the distinction and to avoid indiscriminate use of these rs. either in vali (caesura) or prasa, but later grammarians like Appakavi had to prepare lists of words containing one or the other, since the confusion between the two has already begun. In modern times this distinction is not generally maintained either in Telugu or Kannada.

The following are a few words that occur in Kannada and Telugu with an initial *r.*

*r*ekke, *r*aṭṭe, *r*eṭṭe=a wing, the upper part of the arm. (Cf. e*r*ake, e*r*anke, cf. i*r*angu=to come down, descend. Tel. *r*ekka. *r*eppa=an eyelid. Tel. *r*eppa. *r*oppu=to roar, to grunt; *cf.* Tel. *r*ōlu=to cry out of pain. Tel., Kan. ravike.

Tamil seems to have strictly maintained the distinction even to the present day as regards the pronunciation of these letters, and one peculiar feature in the pronunciation of this letter in this language has to be noted, since this has given rise to a number of new forms in some of these languages. This hard rough ṟ is more an alveolar dental than a pure murdhanya as it is called by some Telugu grammarians, the tip of the tongue touching or closely approaching the gums of the upper teeth. But when under certain circumstances this *r* is doubled, the tip of the tongue actually touches the gums of the upper teeth while pronouncing the 1st *r* and the

second is pronounced as usual with a trill, so that a ṭṭr sound becomes audible on the whole. For instance the word 'ciṟu'=small, when placed before the word 'eli', and thus made to assume the position of an attribute, will have its *r* doubled as an indication of its attributive function, and thus becomes ṭṭr in pronunciation, i.e., cuṟu+eli=ciṟṟeli—ciṭṭreli. When the r sound in the form is dropped in rapid pronunciation, it becomes ciṭṭeli. Such forms gave rise to a number of words in ṭṭ or ṭ in Telugu, like ciṭṭi, ciṭi=small, (young girl); from the word Kuṟu=small (Kuṭṭuir>Kuṭṭusuru) Kuṭṭu=kuṭṭi=small, young girl; besides Kuṟṟa—Kuṟṟaḍu=young boy.

Vaṭṭi= (vaṭṭi-vaṟu) =dry, barren. Cf. Tam. vaṟu, vaṟṟu, vaṟappu, M. vaṟavu, Kan. baṟa=dryness, emptiness.

Other words developed from this in Telugu are Utta, veḍa= empty, useless; Tam. vaṟagu=dried sticks.

paṭṭu = a hold, application, adherence (v) to seize, to catch, grasp, cf. Tam. paṟṟu; M. paṟṟuka; Kan.—both Paṭṭu, and pattu (hattu). In Kannada ṭṭ sometimes becomes tt.

Uṭṭi = a loop or net work of rope for placing pots. etc, Cf. Tam., Kan. Mal. uṟi. Also Tel. uri, uccu.

uṭṭu = to flow, to leak, ūṭa = flowing, a spring. Cf. Tam. ūṟṟu = to pour out, cause to flow. T. M. K.— ūṟu = to spring, to flow, to ooze.

oṭṭu = to bring together, to happen, to put fire to.Cf. Kan—oṭṭu = to make one, to join. Tam.—uṟu = to come, draw near, approach. This word mostly used by early poets, has become obsolete in Telugu, 'ciccoṭṭu' = to put fire to.

Kaṭṭa=a bundle. cf. Tam. Kaṟṟai=collection, as of hair, M. Kaṟṟa=bundle as of straw or grass. Te. Kaṭṭu=to bind.

Kaṭṭe = a stick. cf. Tel. Kaṟṟa, Tam. Kaṟal = Firewood.

Kuṭṭra = conspiracy. cf. Tam. Kuṟṟam = fault, crime, offence.

Koṭṭu = to strike; hit. cf. Tam. Kuṟṟu = to pound, strike, pierce, etc.

Cuṭṭu = to go round, to surround. T. M. cuṟṟu = to revolve, turn round. Kan. Tu. Suttu = to surround, wind.

Cuṭṭa = coil, roll. T. M. cuṟṟu (n). cf. also Tam. cūḻ = to wind, to surround, encompass, go round. cuṭṭamu = relation.

Guṭṭa=a hillock, a mound. cf. T. M. (Kuṟu), Kunṟu=a hill, mountain. Tel. Koṇḍa, M. Kuṉṉu=hill.

Taṭṭa = a basket. cf. Tam. teṟṟu = intertwine, to interweave, K. taṟu = to join, taṟu (n.) the state of being connected. tettu = to braid, entwine.

Tuṭṭra = drizzling, falling in fine particles. cf. Kan. Tam. Tūṟu = to fall in particles, to drizzle.

Toṭṭra = a hole in the tree. Telugu has also the forms torata, toṟṟa. cf. Kan. toṟalu, toṟe = a hallow, a cave. toṭṭe = a bee's empty cell. M. toṭṭe = a hole. Kan. toḷḷe, toṟale = a hollow, a hole. Tam. toḷḷai, toḷḷu = to make a hole with an instrument. Te. dolucu, tolucu.

Puṭṭa=an ant hill (from puṭṭra). cf. T. M. puṟṟu; K. puttu.

Biṭṭu, beṭṭu = harshness. cf. biṟṟu = tight, harsh. K. biṭṭe. biṟu=hardness, firmness, also biṟasu. Tam. M. viṟai viṟa=to grow stiff as from cold.

Miṭṭa, meṭṭa = high ground, a hill, also miṟṟu in Tel. cf. Tam. mēḍu; Kan. miṭṭu = rising ground (Tam. miṟal = greatness). K. miṭṭa miṟṟu = very high ground. cf. Tel. 'miṟu miṭlu' = to raise the eye-lids very high owing to excess of light.

Iṭṭalamu = too much. cf. Tam. iṟa = to go beyond, transgress, pass over, Tam. iṭṭaḷam=crowd, throng, concourse.

Āṭu=to be adequate, to be able. cf. Kan. āṟ; i iṟṟal=might; āṟṟu=to bear, to endure. Tam. āṟṟu=to be possible, to be able. M. ēl = possibility.

īṭu = uselessness, void. īṭuvōvu = to become useless, void. cf. Tam. īṟū =end, termination, death.

ūṭa = spring water. Tam. ūṟṟu, ūṟu = to spring, flow.

kāṭu=bite. cf. Te. Kaṟacu. K. Kaḍi. Tam. kaṟi=to eat by. biting.

Kāṭuka = collyrium, black soot. cf. Tam. Kaṟu = to go black, darken. kaṟuppu = blackness.

kīṭu, gīṭu = a line. cf. T. M. Kan. kīṟu, K. Te. gīṟu, Tu. kīṟu = to scratch. Tel. gīyu, gīṟu, to scratch, to draw lines.

chēṭa = a winnowing basket. cf. Kan. Kēṟu, M. cēṟu. Tel. ceṟagu = to winnow.

tsāṭu = to publish, proclaim, also 'tsāṭiñcu.' cf. Tam. cāṟṟu = to publish, announce. K. sāṟu.

ciṭi, ciṭṭi = small. cf. Tel. ciṟu; ciṟicāpa = small mat, etc. Tam. ciṟuku = to be small, short, ciṟṟāḷ = Boy, servant.

Comorin, the king of Qumār must refer to one of the Pandya kings. But as the invasion of the Pandyan territory by an island king is not attested by facts of history, the account is, without doubt, a mistake or confusion on the part of these two writers. Perhaps they might have confused Qumār with Khumayr (Cambodia).

ARABIC AND PERSIAN WORDS IN THE TAMIL LANGUAGE

By

S. MUHAMMAD HUSAYN NAINAR, M.A., LL.B., PH.D.

அக்கல் *akkal* sense, intelligence; புத்தி, விவஸ்தை, விவேகம், அறிவு. அக்கல் உள்ளவன் A. *'aql* < *'aql*

அக்கப்போர் *akkappōr* gossip; வம்புப்பேச்சு. A. *akhbār* pl. of *khabar* news < *khbr*

அக்காயிது *akkāyidu* articles of faith, religious tenets; மார்க்க விதிகள். A. *'aqā'id* pl. of *aqīda* < *'aqd.*

அக்கில் *akkil* = அக்கல்.

அக்கீக்கா *akkīkkā* rite of shaving the whole head of a Muslim infant; முஸ்லிம் குழந்தைகட்குத் தலைமயிர் எடுக்குஞ் சடங்கு. கொறியிரண்டறுத்துடனக்கீக்காவினைக்கொடுத்து (சீறாப்புராணம், அசனார் பிறந்தபடலம்.) A. *'aqīqa.* < *'aqq*

அக்கீம் *akkīm* yūṉāṉi physician; யூனானி வைத்தியன். A. *ḥakīm* physician < *ḥkm*

அக்கு *akku* claim, right, privilege; உரிமை. A. *ḥaqq* < *ḥqq*

அக்குசு *akkusu* interest, concern; அக்கறை. A. *akhaṣṣ* com. of *khaṣṣ* special < *khṣṣ*

அக்குத்தொக்கு *akku-t-tokku* family tie; ஒட்டுப்பற்று. connection, relation; சம்பந்தம். redupl. of அக்கு. or அக்கு + தொக்கு (T. contact).

அக்குதார் *akkudār* = அக்கு + தார்

அக்குவால் *akkuwāl* sayings of pious men; உபதேசம். A. *aqwāl* pl. of *qawl* < *qwl*

அக்தஸ் *akdas* holy; பரிசுத்தமான. A. *aqdas* com. of *qads* sanctified < *qds*

அக்பர் *akbar* great person; பெரியவன். A. *akbar* com. of *kabr* < *kbr*

அக்ருபா *akrubā* relatives; பந்துக்கள். A. *aqribā'* pl. of *qarīb* < *qrb*

chēṭu = harm, doom. cf. Te. cheṟucu = to destroy. cf. Tam. kēḍu, ceṟu = to kill, to destroy.

tiṇḍi = food, eatable, eating, from the noun ' tin ' = to eat. cf. Tam. tiṟṟi = eatables, meat.

tēṭa = clearness. cf. Tam. tēṟṟam, K. tēṭe = clearness, tēṟu = to be clarified, made clear. tēṟṟu = (caus.) to make clear.

māṭa = word. speech. cf. Tam. māṟṟu = an answer, a word. *māṟṟam = word. Kan. mātu.* T. M. Tl. maru = to give or take one thing for another, to exchange.

This ṟṟ sometimes changes into tta or ta, more commonly in *Kannada. cf. Suṟṟu=Te. cuṭṭu,* K. Suttu. ēṟṟam < ēru = Te. ētamu, Kan. ēta, M. ettamu, etc.

There are certain combinations or doublets in Telugu in which both the words seem to have arisen from bases containing ṟ the first showing the *r* while the other ṭṭr, like mukka—muṭṭra—*cf.* muṟi= fragment, a piece. muṟi-ka>mukka. purugu—puṭṭra. cf. puḻu= worm. Kaṟṟa—gaṭṭra, etc.

This vallinam *r* sometimes develops a nasal before it, perhaps as a help to pronunciation; sometimes it happens even the other way—some words ending in 'n' developing this ṟ after it. Then this combination of 'nṟ' gives rise to ṇḍ as in Tamil onṟu>Tel. oṇḍu. In Kanarese it becomes ondu. Mūnṟu>mūṇḍu>mūḍu. Kaṟu >Kanṟu>kandu, etc.

ḻ. This is another sound peculiar to these languages, and is generally considered as difficult of pronounciation. It is pronounced as 'rzh.' It is preserved only in Tamil language even to this day, but even there its pronunciation seems to differ according to the locality. This was in use in old Kannada perhaps till about the 13th or 14th century and in old inscriptional Telugu of the pre-Nannaya period, but in modern Kannada it is lost, as also in Telugu even from the literary period started by Nannaya. Owing to the peculiar way in which it is pronounced, it has assumed various forms in these languages. It is best represented by ḷ in later Kannada, and by ḍ in Telugu. The existence and use of this sound or letter in the Telugu language was first discovered from the Bezwada inscription of Yuddhamalla of about the 9th century A.D., wherein the symbol ఴ which is almost equivalent to that used in Kannada script was found to have been used two or three times in words the Tamil and Kannada cognates of which actually

contain this sound represented by ழ in Tamil. Those words are[9] ḻassi, aḻiputa, aḻisina. From the context it is clear that these words are connected with the Dravidian root aḻi found almost in all these languages. *Cf.* Tam. Mal. Kan.—aḻi. Tu. ali=to be ruined, to be destroyed, to perish, to decay. In Tel. it occurs in the form of 'aṟu' in certain combinations as 'pempaṟu' (losing one's greatness), rūpaṟu=losing one's form or existence, etc., but this has no independent use in the language. From this has developed 'aṟugu=to be digested, to decay etc. This letter occurs in many other early inscriptions of the pre Nannaya period, in words like Cōḍa ēḍu which can easily be identified with words containing ḻ in Tamil and Kannada. But later it came to be represented in Telugu by ḍ in sound as well as in script. In Kannada it has changed into ḷ. It is sometimes softened and even lost in certain words as poḻudu=time. Tel. proddu; Tu. pordu; Kan. pottu; Tam. pōdu. In Tulu it is generally changed into r. Sometimes it changes into ṇ. *Cf.* Tam.—muḻugu=to sink, Tel.—muṇugu (> munugu). Tam, Kuḻi=a hole, Kan. Kuṇi. We thus find this ḻ interchanging with ṇ, ḍ, ḷ, y, r and lastly assimilating with the succeeding consonant.

Kesiraja gives in his 'Sabdamanidarpana' a list of words containing this letter ḻ with the various meanings in which they are used. He has collected them, he says, from the works of poets who are considered as authorities in linguistic usage. The fact that he had to make a list of those words in which this sound occurs, shows that even by his time this sound was falling into disuse, or that there arose a confusion already regarding the use of this letter, as in the case of saktarepha in Telugu. He also mentions certain tadbhava words i.e., words derived from Sanskrit, in which this ḻ occurs in place of various sounds like[10] ṭ, ṭh, t and ḷ. This shows that these sounds have become interchangeable with ḻ as their place of production is almost the same. But we must carefully consider whether Kesiraja was justified in calling all those words tadbhavas, or if any of them happen to be desya words borrowed by Sanskrit itself. (*cf.* the words Kōḻi, Kūḻ, tāḻ).

ṭ > ḻ. Skt. ghaṭika—K. gaḻige; ghōṭaka—K. gōḻige; kukkuṭa—K. koḻi.

t > ḻ. Skt. pratihasta—K. paḻihattam.

9. Bezwada Inscription, Tel. Academy Journal.
10. Kriti mārga-dol unṭu ṭakā
ratākāra tha kāra rēpha deḍegam bhahuḷa
sthitiyim khaḷaka mapabhram
Śateyol sukavīndra rinde raḻa dā dēsam. —*Sab. M. Dar.* 21 Sutra.

அக்லாக் *uklāk* morals, conduct; ஒழுக்கம், நன்னடத்தை. A. *akhlāq* pl. of *khulq* < *khlq*.

அக்வாம் *akwām* party, section of people; கட்சி, கூட்டத்தார். A. *aqwām* pl. of *qawm* < *qwm*.

அக்வால் *akwāl* = அக்குவால்

அக்ஸாம் *aksām* kind; வகை. A. *aqsām* pl. of *qism* portion, share, section of a book < *qsm*.

அகல் *akal* = அக்கல்

அகவால் *akawāl* = அஹ்வால்

அகவிலை *akawilai* = அஹவிலை

அகாயித் *akāyid* = அக்காயிது

அகாரிப் *akārib* relations; பந்துக்கள். A. *aqārib* pl. of *aqrab* < *qrb*

அகீகா *akīkā* = அக்கீக்கா.

அகீதா *akīdā* = அக்காயிது.

அகுதார் *akudār* = அக்குதார்

அங்காமி *angāmi* temporary; காயமல்லாத. அங்காமி குமாஸ்தா P. *hangāmī*

அங்குஸ்தான் *angustān* thimble; தைப்போர் விரலில் அணியுங் கூடு. P. *angushtdān*

அங்கூர் *ankūr* grape; திராக்ஷைப்பழம். P. *angūr*

அச்சார் *accār* pickles; ஊறுகாய். P. *achār*

அசபத் *asabat* kinship; உறவு. A. *'asabat* < *'asb*

அசர் *asar* afternoon; பிற்பகல். அசர்தொழுகை. அசர் நேரம். *'aṣr* time, period < *'aṣr*.

அசல் *asal* original; மூலம். principal, capital; முதல். அசலும் வட்டியும். that which is genuine, excellent, first rate quality; உயர்த்தியானது. A. *aṣl* < *aṣl*

These are specimen pages of the proposed work. I received assistance from Sri V. Narayana Ayyar, Assistant Editor, Tamil Lexicon, in arriving at the format.

جو آیا گھر تمھارے خوبیاں سن
گیا کھو جان و دل صبرو تواں کر *

اپني جاں تنک ھے جہاں' جب تئیں دم ہے غم ہے
بعد مرنے کے اُلٹ جاؤ جہاں باک نہیں *

نہا کے بال جو سر کاڑے گورے چھرے سے
تو جیسے چاند نکل آیا، کالي بدري چیر *

اُسکي صورت کو دیکھہ کر بھولے
ھاے ھم بھولے سر بسر بھولے *

مرتے ھیں آشتاب تر ظالم
ھاے رے ھائے بے خبر ظالم *

سادہ روھیں چور اُجلے اظفري
جس کا دیکھا نقد دل تل کر گئے *

دوستي میں تیري بس ھمنے بہت دکھہ جھیلے
کون نت اُٹھہ کے مري جان یہ پاپڑ بیلے *

کل نزع میں پڑا تھا عاشق تري گلي میں
کیا دل کڑا ھے تیرا ابتک خبر نہ لي جا *

محمد حسین محوي صدیقي

ṭh > ḻ. Skt. maṭhike—K. Maḻige; pīṭhike—K. pīḻige.

r > ḻ. Skt. krūram—K. kūḻ; jhallari—K. jhallaḻi.

ḷ > ḻ. Skt. tāḷam—K. tāḻ; pulinam = puḻil; argaḷam = aguḻi; kaḷamam—kaḻave.

The following table shows how this peculiar sound ḻ is represented in the various languages of the group, especially in Telugu.

Kan.	Tam. M. Tu.	*Tel.*
aḻi=to be ruined, to perish, die.	aḻi.	aṟu, as in 'pempaṟu' 'rūpaṟu.' cf. aḍiyu.
aḻi=(n.) ruin, loss, uselessness.	(n) aḻivu=ruin, loss. cf. also Tam.-aṟu = to break, to become extinct, perish.	aḍi-in aḍiyāsa=vain hope.
aḻku=to be worn out, digested, decayed.	aḻuku=to decay, rot.	aṟugu=to be digested.
aḻu=to weep, cry.	aḻu; Tu. arpini. cf. Tam.-āḻal=don't weep.	aḍalu, aṟacu, ārcu
agaḻ=to dig, excavate, (n) agaḻ= moat	akāḻ=to dig out. akaḻ=(n) moat, tank.	agaḍita, agaḍta =moat.
agaḻte	akaḻi = ditch surrounding a fortification.	
aḻdu>addu=to dip, to immerse, to dye.	aḻuttu (caus. of) aḻuntu=to press down, to plunge.	addu=to press, to dye.
āḻ-āḻu= to sink in a fluid, to immerse, to be deep.	āḻ=to sink. āḻam, Tu. āḻa=depth.	āḍu = to sink or bathe in water.
āḻi = roundness, a circle. cf. āṇi= round, excellent.	āḻi=circle, ring. Tm. āṇi=first rate, excellence,	āṇi. cf. āṇi mutyamu.
iḻ, īḻ, eḻe=to pull, to drag, to take away by force	iḻu. cf. īr-tal=to drag.	īḍu(cu), īḍcu=to drag.

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
iḻi, iḻu=to come down, to descend, be lowered.	iḻi T. iṟangu	eṟagu=to bow down, ḍigu-digu.
uḻ, uḻu = to plough. p.p. uttu.	T. M. uḻu, Tu. ūḍ=to plough, uḻavu=ploughing. cf. T. tunnūsī=a ploughing instrument T. tunnu=to plough.	dunnu=to plough ūḍu(cu) = transplanting
uḻal=to be loosened, to fly away, to swing, to oscillate.	T. M. uḻal=to swing, oscillate. ūnjal=a swing. T. vīḻu=to fall down,	ūgu=to swing cf. uyyala=a swing vadulu, vadalu=to be loosened, untied, cf. vīḍu, ūḍu.
uddu=black gram.	uḻuntu.	uddulu
uḻiga=work, service	uḻai, M. uḻa=to labour hard; toil (n) ūḻiyam.	ūḍigamu
eḻ, ēḻu=to stand up, rise, to arise.	eḻu=to rise up. Tu. -lak. (T. M. ēṟu, Tu.-ēṟu).	ekku=to rise up, lē(chu), rēgu
eḻ, ēḻ, ēḻu=seven.	T. M. ēḻu.	ēḍu=seven.
eḻcar = eccar = to awake, to cease from sleep.	eccari-ka.	eccarika
oḻuku=to flow,	T. M. oḻugu	oluku; ōḍu.
kaḻal=to slip off, to get loose;	T. kaḻal	kadalu
kaḻi=to go, removed far, pass away, to die.	kaḻi	kaḍacu
kaḻi=sour gruel. cf. kaḍi.	kaḻi	kali=sour gruel.
kaḻe=a bamboo pole	kaḻai	gaḍa=a bamboo
kaḻte=an ass	kaḻudai	gāḍide
kāḻ=a forest; kāḍu	kāḍu, kaḍaṟu	kāḍu, kāṟu,
cf. kāḍu+kiccu=kāḻkiccu.		cf. karciccu=wil fire
kāḻ=kār=blackness	kāḻ	kāṟu=black
kīḻ, kīḻ=the state of being low, under, below	kīḻ, kiḻakku=east, the low land Tu. kīḍu, kīḻ	krinda, krī; kīḍu=evil

صورت میں چھپوا دیا ہے - اس کی تصنیف کا سبب اظفری نے یہ بیان کیا ہے کہ ''اس دیار کے لوگ اردو کو محبوب رکھتے ہیں، لیکن بولنے میں غلطیاں کرتے ہیں- اُن کا اصرار ہوا کہ اردو کے مصطلحات اشارات، کنایات، استعارات اور بیگماتی زبان کے الفاظ میں ایک دیوان مرتب کیا جائے - اُن کے حکم کی تکمیل کی- اس دیوان میں، یہی چیزیں ملتی ہیں، روزمرہ اور بول چال کا لطف ہے، بیگمات دھلی کا انداز گفتگو ہے محاورے استعارے سب قلعے کے ہیں، قلعۂ مبارک کی ٹکسالی اردو ہے - نواب اعظم کا یہ بیان کہ "در زبان ریختہ علم استادی می افراشت'' بالکل صحیح ہے کوئی مبالغہ نہیں، یہ وہی فصیح اردو ہے جو آج سے سواسوبرس پہلے رائج تھی - زبان کے سوا مذاق سلیم کے خلاف بہت سے شعر ابتذال اور رکاکت کی حد تک پہنچ گئے ہیں - تخیل کی بلندی اور جذبات عالیہ نہیں ہیں - میر تقی میر کے وہ شاگرد ہیں، لیکن اس کلام میں اُن کا مشہور رنگ تغزل اور انداز کلام کا اثر نہیں ہے - شاید اسی لئے خود اظفری نے دیباچے میں لکھدیا کہ "اسکے مضامین دیوان قدیم کے برخلاف ہیں''

اس دیوان کا ایک نسخہ برٹش میوزیم کے کتب خانۂ قلمی میں موجود ہے - ڈاکٹر اسپر نگر نے اپنے مرتبہ کیٹلاگ میں اسکا ذکر صفحہ ۶۰۲، نمبر ۵۹۹ پر کیا ہے - یہ نسخہ موتی محل (لکھنؤ) کا ہے - کل ۴۰۰ شعر ہیں،- لیکن ہمارے نسخہ میں تقریباً ۸۰۰ شعر ہیں -

<u>شاگردان اظفری</u> دلی کےشا گردوں کا مختصر ذکر اوپر ہوا ہے - مدراس میں بھی چند لوگ شاگرد ہوے جن کے نام یہ ہیں -

۱ - غلام محی الدیں خاں، مخاطب بہ شائق علی خاں، شائق - جو اس دیار کے 'صنا دید' میں تھے -

۲ - محمد معروف مخاطب بہ خان عالم خاں بہادر، فاروق تخلص - جان جہاں خان کے پوتے تھے -

۳ - سید معین الدین، مخاطب بہ منور رقم خان، تخلص منور انھوں نے اظفری سے فارسی اورعروض کی چند کتابیں بھی پڑھی تھیں -

۴ - نادر - ان کے نام اور حالات کا پتہ نہیں چلتا - نواب عظیم الدولہ کے زمانے کے شاعر ہیں -

<u>نمونۂ کلام اردو</u> میرزا اظفری کا حال اور کلام اردو شعرا کے کسی تذکرہ میں نہیں ملتا - صرف سخن شعرا مصنفۂ نساخ کلکتوی میں ڈیڑھ سطر غلط سلط حالات اور یہ دو تین شعر دئے ہیں جو اُن کے جدید دیوان میں نہیں ہیں :

کئی دن ہیں کہ یار نے مجھہ سے　　ربط بار دگر کیا پیدا
شکر للہ آہ نے میری　　اظفری کچھہ اثر کیا پیدا

تیرے حسن وصفا کو جو دیکھا (صفحہ ۳۴) آرسی اس میں لاجواب ہوی

افسوس! اسکے سوا اُن کے قدیم کلام کا نمونہ بالکل دستیاب نہیں ہوتا، جدید دیوان سے چند منتخب شعر پیش ہیں :

ھٹیلے جٹ نے تیری مارڈالا
چرا نظریں ہمیں بیمار ڈالا *

بجاے در ہر ایک عاشق نے تیرے
گلے میں آنسوؤں کا ہار ڈالا *

متوالے آپ اپنے کچھہ بھی سنبھالتے ہیں
کس کس کے گھر کو دیکھیں جا جا کے گھالتے ہیں *

جان آبر میں کہ پھر کچھہ غم و وسواس نہیں
تو نہیں پاس تو پھر کچھہ بھی مرے پاس نہیں *

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
kīḻ=to draw or pull out, to pluck out, to uproot.	T. kīḻ=to dig kal=to dig.	Te. kellagincu.
kuḻa—confusion, disorder.	T. Kuḻappu	Te. goḍava=noise, confusion.
M. kuḻappa=intricacy	kuḻai=to be mixed.	
kuḻe=to be mixed, perplexed		
kuḻa, kuḻu, guḻu=a piece of iron, ploughshare.	koḻu.	Tel. koṟṟu.
kuḻi=(1) to be or become low, (2) to make a hole, dig.	kuḻi	Te. groccu, groyyu. =to dig.
kuḻi=a hollow, hole, pit.	kuḻi; Tu. guri	goyyi.
kuḻgu=to contort, to shrink.	T. kurangu=to go down.	Tel. krungu = to shrink.
kūḻa=a vulgar, stupid or vile man.	kūḻai	kūḻa=vile fellow.
kūḻai=rottenness, uselessness.		
kūḻu=boiled rice. Food, supposed to be a tadbhava of 'krūra.'	T.M. kūḻ, Tu.-kūru.	cf. Tel. kūḍu.
koḻ=The state of being putrid.		cf. Te. kuḷḷu=to be rotten.
koḻaku=pap—Like, shrinking.		
koḻe=to wear out, to decay, to rot.	cf. kuḻai = to become like pap, what is rotten, mire, pap, boiled rice,	
koḻavi=tube.	kuḻāy=pipe.	koḻāyi.
kōḻ=kōḍu=a horn, a tusk. cf. kombu =a horn of animal.	Tam. kōḍu,	kōḍu=the leg of a cot. kommu=a horn.

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
kōḻi=a cock, hen,	T. M. kōḻi, Tu. kōri	kōḍi=a hen, a cock.
gaḻa, gaḻe, gaḍe = a bamboo rod, a pole, staff.	T. kaḻai, M. kaḻe.	gaḍa=a pole.
gaḻapu=chatter, idle talk.	T. kuḻaru.	cf. gaḍabiḍa.
guḻu guḍu=to murmer.		guḍaguḍalāḍu.
geḻusu gedde=a kind of root.		genusugaḍḍa.
taḻgu=taggu=to become depressed, low or less, to decline.	T. M. tāḻ, tāḻu=low, deep, to slope, incline. Tu. taggu.	taggu (<targu) <taṟagu
tāḻ=being low, inclining.		tāḻvāramu, tārvāra, tāvāramu.
taḻvāra=a sloping in front of a house	T. M. tāḻvāram.	cf. pinḍi 'tālcu.'
tāḻ = The palmyra tree; considered to be a derivative from Sanskrit tāla.	T. tāḻi.	tāḍi (cheṭṭu).
tuḻi = to tread, to trample, to crush to pieces with the feet.	Tam. tukai, M. toḻi. Tu-tor. T. toḻi (=to be split, or scattered.)	trokku=to trample.
tuḻil = (tuḍu) = a salutation by joining the hands, an obeisance, to bow.	T. M. toḻu=to salute by joining the hands, to worship, adore.	dōyili, dōsili = two hands joined so as to form a cup. cf. dōyilincu .v.)
truppuḻu=the hair of a bird.		truppuḍu=hair of an animal (sheep), wool.
tegaḻ = tiṭṭu = to rebuke, blame.	T. tiṭṭu,	tegaḍu=to blame. tiṭṭu
teḻ=(jeḻ)=scorpion tēḷ	T. M. Tu. tēḷ.	tēlu=scorpion.
toḻtu = a male or female servant.	T. toḻuttai=a female slave. toḻuvu, toḻumpu=slavery	tottu=a female slave

۱ - فوائد المبتدي' یہ کتاب اردو میں بطور آمدنامہ مرتب کي تھي اپنے چچیرے بھائي همایوں بخت کو پڑھاتے تھے. غالباً یہ اظفري کي پہلي تصنیف ہے- مگر افسوس آج معدوم ہے -

۲ - دیوان قدیم غزلیات اردو' ۳ - دیوان فارسي' ۴ - دیوان ترکي
۵ - عروض زادہ نثر - اصول فن شعر میں' ٦ - عروض زادہ نظم - یہ دونوں رسالے ایک ہیں صرف نظم و نثر کا فرق ہے' مدراس کے کتب خانہ عام اهل اسلام میں ایک ایک نسخہ موجود ہے - ۷ - فوائد الاطفال طب میں - یہ سب کتابیں قلعۂ مبارک دهلي کي تصنیف هیں-

۸ - لغات ترکي چغتائي - یا فرهنگ اظفري' یہ کتاب کامل ایک سال کي مدت میں' قیام لکھنؤ کے زمانے میں تالیف کي تھي - اور اس میں دوسرے مُصنفوں کے برخلاف ترکي زبان کے متعلق بہت سے جدید فوائد سہل طریقے پر لکھے تھے- اِس کا کوئي نسخہ غالباً هندوستان میں کہیں نہیں ہے' ڈاکٹر اتھے نے اِنڈیا آفس کیٹلاگ کي پہلي جلد مطبوعہ سنہ ۱۹۰۳ء کے کالم ۱۳۱۵ میں نمبر شمار ۲۴۳۹ پر معروف اللغات کے ذیل میں لکھا ہے کہ اس کا صحیح نام فرهنگ اظفري ہے' وہ لکھتے هیں "یہ فارسي زبان میں ترکي الفاظ کي بسیط ڈکھنري ہے"- مگر اتھے کو مصنف کے حالات کا بالکل پتہ نہ چلا-

۹ - ترجمۂ محبوب القلوب، اصل کتاب ترکي زبان میں میر نظام الدین علي شیرنوائي کي تالیف ہے' اسکا نثر مقفيٰ فارسي میں ایک مہینے میں ترجمہ کیا، تذکرہ گلزار اعظم کے مؤلف نواب اعظم (مدراس) نے اسے میرزا اظفري کي ترکي تالیفات میں ذکر کیا ہے' یہ صحیح نہیں -

۱۰ - نصاب ترکي - ایک هفتے میں تالیف کي اس میں دو سو بیس شعر هیں زبان فارسي ہے اور ترکي الفاظ لائے گئے ہیں-

۱۱ - تنکري تاري - خالق باري کے جواب میں - ترکي الفاظ' هندی زبان اس میں ساڑھے چھہ سو شعر هیں -

۱۲ - رسالۂ قبر یہ مصنفۂ حکیم بقراط - ۴ هفتوں میں نظم فارسي میں ترجمہ کیا -

۱۳ - نصاب ترکي چغتائي - ۲۵۲ اشعار' عظیم آباد میں اپنے ملازم خاص راے ٹیکا رام کي خواهش پر تصنیف کي-

۱۴ - واقعات اظفري- میرزا جان طپش کي خواهش اور اصرار پر مقصود آباد بنگالہ میں اسکي تصنیف کا سلسلہ شروع کیا- اس میں سلطنت گورگاني کي تباهي اور اپنے قید سلاطیني سے نکلنے کے حالات مدراس پہنچنے اور یہاں قیام کرنے تک بہت دل چسپ انداز میں لکھے هیں- اور اپني پریشاني کي وجہ سے سنہ ۱۲۴۱ھ پر ختم کردیا ہے - یہ کتاب اپني خصوصیات کي وجہ سے بہت اهم ہے اس کا اردو ترجمہ راقم الحروف نے کیا ہے اور مدراس یونیورسٹي نے اُسے چھپوا کر شائع کردیا ہے-

۱۵ - میزان ترکي - اس کا تذکرہ اظفري نے نہیں کیا - مگر اس کا نسخہ حکومتہ مدراس کے قلمي کتب خانے میں موجود ہے- یہ بھي مدراس یونیورسٹي کے شعبۂ اسلامي سے شائع کیا جائیگا - اس نسخہ کي خصوصیت یہ ہے کہ مصنف کے هاتھ کا لکھا هوا ہے -

۱٦ - سوانحات اظفري - یہ مؤلف کے نصائح اور تنبیهات کا مجموعہ ہے- واقعات اظفري کے ختم تک ۱۰۹ سانحات هو چکے تھے' مگر غالباً یہ کتاب مکمل نہیں هوي' کہیں پتہ نہیں چلتا -

۱۷ - دیوان اردو جدید یہ دیوان مدراس میں مرتب هوا تھا' اس کا انتخاب واقعات اظفري کے آخر میں مصنف نے شامل کیا تھا' اور اب مدراس یونیورسٹي' کے شعبۂ اسلامي نے الگ کتاب کي

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
negaḻ=to undertake, to perform, do, to become manifest, shine.	Tam. nigaḻ=to be, performed. nigar=shine. nekiḻi=fire.	Te. neggu=to perform successfully. negaḍu=shine. negaḍi=fire. nerayu=shine.
neḻal=shade, shelter,	T. M. niḻal, nīḻal=	nīḍa=shadow.
paḻigige=a flag, banner.		paḍaga,
paḻke=a bed.	T. paḍukkai.	paḍaka=bed
paḻi=to abuse, to revile.	T. paḻi.	prayi=blame. pralladamu = harshness of speech.
piḻi = to wring or squeeze out, to press out juice.	T. M. piḻi.	piḍucu.
piḻke = the dung of goats, sheep.	Tam. piḻukkai, M. viḻukka.	piḍaka.
pūḻ=to inwrap, to bury.	M. pūḻu=to be buried. T. pūṇu = to surround, entangle.	pūḍu (cu).
pugaḻ = pogaḻu = to praise.	T. M. pugaḻ. Tu. pugar.	pogaḍu.
podaḻ = to rise, to come forth, to spring up, to become famous.		podalu = to rise, to shine, to become famous.
pokkuḻ=naval.	T. Koppūḻ. pōkil.	pokkili.
poḻe (poccam).		poṟa, poṟa=disturbance, confusion. cf. poṟa-pocchemu.
poḻal = a dwelling place, a town, city.	Tam. poḻil = The world, a country, earth.	prōlu (<puḻōlu in early inscriptions.)
poḻtu=the sun, time in general.	T. M. poḻudu. cf. M. ippōḻ=now. Te. ippuḍu. appōḻ=then, Te. appuḍu.	proddu. cf. poḍatencu= rising (of the sun, etc.)

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
poḻ, poḻu=to cleave, split, divide.	T. pōḻ, cf. porukku	porupu=division. pora=layer.
baḻ=bāḻ=to live. cf. bardukku.	T. M. vāḻu, vāḻ.	braduku=to live.
baḻal = to become weary, to be fatigued; 'baḻalike' (n.) 2. to become loose, to slip, dangle.	Tam. vaḻalikkai= weariness, vāḍu=fade, to get weary. T. M. vaḻukku=to slide, slip.	baḍalu, (n.) baḍalika. vadulu=to be loose.
baḻi=a way, road, a place, spot. 2. vicinity, nearness.	T. M. vaḻi. vari=a line	cf. vaḍi-(a way) =yati (ceseura.) bari=side, a line. cf. vaḍuvu.
biḻ, bīḻ=to fall, to leave, to go to ruin, to die.	T. M. vīḻu, Tu. būru.	viḍu (cu) ; viḍu, biddu=to die.
cf. bīḍkol=to take leave to go.	T. viḍu = to leave away.	vīḍukōlu=a send off.
biḻ, bīḻu, bīḍu=a waste.	T. paḻudu=unprofitableness.	bīḍu=waste land.
begaḻ, begaḍu=fear, amazement.	T. veḷku.	begaḍu=fear. beggilu=to be afraid
beḷku.		
maguḻ= (nivartane) to return.	T. makiḻi = to be overturned.	maguḍu = to turn back.
maḻa= (masa-māsu) =dimness.	T. maḻukkam, maḻungu=to become dim.	masaka=dimness of of the eye.
maḻgu=to grow dim or faint, to perish		mraggu-maggu = to faint, to perish. cf. maḍiyu.
muḻagu=muḻgu= muṇugu=to sink under water, to dip, bathe.	T. muḻugu, mūḻgu.	muḍugu, muṇugu munugu=to sink.

تائید الدین محمد اکبر رکھا - مدراس والی بیوی سے تین بچے ہوئے پہلا لڑکا والا بخت، دوسری لڑکی سارہ بیگم تیسرا لڑکا اعلیٰ بخت ان بچوں کی شادیاں اظفری کی زندگی میں غالباً نہیں ہوئیں - بڑی حسرت سے لکھتے ہیں کہ "خدا جانے باقی لڑکوں اور لڑکیوں کی شادی کا کہاں اتفاق ہوتا ہے اور راقم سے کیا ہوسکتا ہے"۔

بھائی بہن اظفری کے دو بھائی اور تھے، ایک حقیقی چھوٹے بھائی میرزا جلال الدین جو لکھنؤ میں اور بڑی عزت کے ساتھ رہتے تھے، وہیں اُن کا عقد کردیا تھا، دوسرے علاتی بھائی میرزا محمد امین، عرف میرزا امانی جو مدراس آگئے تھے اور اظفری کے ساتھ رہتے تھے - بڑی بہن فیض النساء بیگم تھیں، جن کا ذکر اوپر گذرا ہے اور عزیزوں کے حالات نہیں ملتے -

شاعری اور دواوین اظفری کی شاعرانہ قابلیت اور فن شعر و عروض میں اُن کی مہارت قلعۂ مبارک ہی میں تسلیم ہوچکی تھی، اردو فارسی، ترکی تینوں زبانوں پر پوری قدرت تھی، تینوں میں شعر کہتے اور مرتبۂ استادی رکھتے تھے - شاہ عالم بادشاہ بھی اِن کی شاعری کے مداح اور معترف تھے بادشاہ سلامت اپنا کلام اظفری کے پاس بھیجا کرتے تھے، اور جواب کے منتظر رہتے جب اظفری کا کلام پہنچتا تو بڑی دل چسپی سے پڑھتے اور لطف اندوز ہوتے تھے - دلی میں شاہزادہ میرزا مغل سے اظفری کے مراسم بہت زیادہ تھے - یہ دونوں اور اِن کے علاوہ جن شاہزادوں کو شاعری کا شوق تھا وہ بنظر اصلاح اپنا کلام اظفری ہی کو دکھاتے تھے - نواب اعظم (مدراس) اپنے تذکرۂ صبح وطن مطبوعہ مدراس سنہ ۱۲۵۸ھ کے صفحہ ۳۶ پر لکھتے ہیں -

"در ہندی استاد وقت بود و در ترکی ہم مہارت تام داشت" اردو فارسی، ترکی تینوں میں صاحب دیوان تھے، لیکن افسوس اُن کے

دیوانوں کا کہیں بھی پتہ نہیں چلتا - فارسی کا کچھ کلام مدراس کے تذکروں میں اور کچھ غزلیں واقعات اظفری میں ملتی ہیں فارسی نظم میں چند چھوٹے چھوٹے رسالے بھی اُن کی تالیف ہیں - اردو کا پہلا دیوان ناپیدا ہے دوسرے دیوان کا انتخاب البتہ ہمیں ملا ہے جسکا ذکر آگے آئیگا - فارسی غزلوں کے چند شعر بطور نمونہ ملاحظہ ہوں -

نوح وقتیم کز بلائے شدید
غرق خوناب شد سفینہ ما *

گر بعزم سفرآں یار زجا بر خیزد
لشکر دل شد گاں ہم بقفا بر خیزد *

پائے بندم در سر زلف پریشان کسے
لال گشتہ از لب لعل درخشان کسے *

شد از یمن قدوم نوبہارم انجمن رنگیں
زمیں رنگیں زمن رنگیں ہوا رنگیں چمن رنگیں *

بتے دیدم خدایا بادل بے مہر سنگینے
کہ بہر عاشقان آورد حادث دین و آئینے *

نثر نگاری اور تصانیف قادر الکلام شاعر ہونے کے علاوہ اظفری اپنے زمانے کے بہت اچھے ادیب، اردو فارسی زبان کے زبردست انشا پرداز بھی تھے - انہوں نے جو خطوط، شقے، اور اپنے عرضیاں، بادشاہ، اپنے ہم عصر راجاؤں، امیروں اور اپنے عزیزوں کو لکھے ہیں، اُن کے علاوہ اُن کی تصانیف کی کثرت اس بات کی شاہد ہے کہ وہ نثر نگاری پر پوری قدرت اور مہارت رکھتے تھے، اُن کی زندگی علمی زندگی تھی - درس و تدریس کے علاوہ زیادہ وقت تصنیف و تالیف میں گذرتا تھا - عروض، طب، قواعد ترکی وغیرہ میں متعدد تصانیف کے مالک ہیں - جن کا ذکر سلسلہ وار ذیل میں کیا جاتا ہے -

Kan.	*Tam. M. Tu.*	*Tel.*
moḷa=moṇa=projecting point. The distance from the elbow to the end of the middle finger—a cubit.	M. muḷi=a knuckle, joint, muḷe = a protuberance. T. moḷi=a joint of the body. T. muḷam=a cubit.	muḍusu=a joint. mūra=a cubit.
moḷakāl=knee.	T. muḷañkāḷ.	mōkālu.
moḷagu=to sound, ascertain, musical instruments, to roar, thunder.	T. muḷangu.	mrōgu, mrōyu, morugu=the barking of a dog.
molgu=to bow, to bend.	T. maḍangu=to be folded.	mrokku=to bow. mōḍpu=bowing (n.) mroggu=to yield to, to bend.
suḷi=to go round, to roam, to whirl.	T. cuḷi, cuḷal, cuḷi=whirlpool. Tu. tuḷi, suḷi.	suḍiyu, cuṭṭu. (n.) suḍi=a whirlpool.
suḷivu-suḷuvu=motion, moving about.	cuḷi	suḷuvu=easiness (of movement).
haḷadu = paḷadu = That which is old,	T. paḷa=old, paḷam=fruit.	prāta=old. panḍu=fruit.
haḷe, paḷa=old.		
hāḷ=pāḷ=ruin, destruction, waste.	T. pāḷ.	pāḍu=waste, ruin.
huḷu=a worm.	T. puḷu=worm.	purugu=a worm.
huḷuku=the state of feeling worm eaten.		puccu=to be worm eaten.
hēḷu<pēḷu, pēḷ=to say, speak, tell.	pēcu=to speak.	prēlu=to chatter. pēru (konu)=to say by name.
	T. pidaṟṟu.	

Thus some of the sounds belonging to the *antastha* class in the Dravidian languages, and their development in the various languages belonging to that family, seem to indicate that not only they are peculiar to these languages, but that these languages of South India form an independent group by themselves, and that they are not, like the modern vernaculars of the Northern India, the results of natural disintegration of the old Indo-Aryan tongue.

ఋకారము—ఛందోవిశేషములు

శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి.

'కృష్ణ' 'క్రిష్ణ' 'క్రుష్ణ'

అను రూపములు శాసనములలోను, ప్రాఁతవ్రాఁత ప్రతులలోను గనఁబడుచున్నవి. పైపద ముపలక్షణార్థము ప్రదర్శింపఁబడినది. అట్టివనేకములు గలవు. వానిలో మొదటిరూపము వట్రసుడిగలది సంస్కృత మర్యాద ననుసరించి సాధువే. రెండవది దేసి సరళి ననుసరించి యేర్పడినది. మూఁడవది దేసిలో నుచ్చారణ భేదమున వచ్చినది. ఈ మూఁడును గవులు వాడిరి. మొదటిదియు రెండవదియును బ్రాయికములు, మూఁడవది విరళమును మొదటి రెండు రూపములకంటెను నర్వాచీనమును.

మొదటి రెండురూపములవిషయమున యతిస్థానమున భేదము లేదు. మూఁడవ దాని విషయమున భేదము గలదు. అర్వాచీనకవులు దానిని యతిస్థానమునఁగూడ వాడిరి. మనపరిష్కర్తలు దానినేకాక తద్యతిమిత్రపదమునుగూడ దిద్ది కవిప్రయుక్త పదములను వాని నిజస్వరూపమునుగూడ రూపుమాఁపుచున్నారు. రెండవరూపము గనఁబడినపుడు మొదటిరూపముగా దిద్దుచున్నారు. యతి రెంటికిని సమానమగుటచేత మూఁడవదానికున్నంత బాధ లేదు. అచ్చులో రెండవరూపముగూడ నదృశ్యమయినది. శాసనములను ముద్రింపించువారు వానిలో నున్నదున్నట్లు ముద్రింపించి క్రిందిభాగమున "రిషి" అన్నచో "ఋషి" అనియు 'న్రిప' అనుదానిని 'నృప' అనియుఁ జదువవలెను అని సూచింతురు. వారి ధర్మమా యని మూలములో నారూపము రూపు నిలఁబెట్టిరి. అదే దీని పూర్వోత్తరములను దెలిసికొను నవకాశమునకుఁ దోడ్పడినది

ఋకారముయొక్క చరిత్రము పరిశీలించితిమేని దీనితత్త్వ మవగత మగును. ఋకారము సంస్కృతముననేకాని దేసిభాషలలోను, ప్రాకృత భాషలలోనుగూడ లేదు. ఋకార మితరాక్షరములవలెఁగాక, యొకహల్మాత్రయు దాని రెండువైపుల నొక యజ్మాత్రయుఁగూడఁ గలియ నేర్పడినది. అందు 'ర్'ను ఒకయజ్ భాగమును గలవు. కావుననే ఋకారము రేఫవలె మూర్ధన్యమైనది. ప్రాతిశాఖ్యలలో దీనిని వర్త్స్య మనిరి. పాణినిప్రకారము మాహేశ్వర సూత్రములలో అచ్ప్రత్యాహారము నడుమనుండుటచే నచ్చని వ్యవహరింపఁబడినది. దీనిని బోలినది ఌకారము. ఇట్టి యక్షరము వేఱొకటి లేదు. సంస్కృతములోమాత్రమేయున్నదీనిని దేసిలో వాడవలసివచ్చినపుడు 'రి' గానో 'రు' గానో వాడుదురు. అది యాయాస్థలముల సన్నివేశములనుబట్టి యుండును. ఋకార

والاجاہ ثاني کو اپنے آنے کي اطلاع لکھ بھیجي - اپنا اردو، فارسي ترکي کلام بھي بطور تحفہ روانہ کیا - نواب صاحب نے جواب میں اشتیاق ملاقات ظاہر کیا' تشریف آوري پر اظہار مسرت اور تنخواہ وغیرہ کے تعین سے اطلاع دي - ۲۳ ذیقعدہ کو پورے کر و فر کے ساتھ وارد مدراس ہوے - محل کے دروازے تک نواب صاحب استقبال کو خود آئے اور معانقہ کے بعد پہلے دل چسپ گفتگو پھر دیر تک شعر و سخن کا سلسلہ جاري رہا -

بہن سے ملاقات اور قیام مدراس نواب صاحب سے رخصت ہو کر اپني بہن سے ملنے کیلئے میلاپور روانہ ہوے - وہ اپنے شوہر ہمایوں بخت کے ساتھ اظفري سے پہلے مدراس پہنچ چکي تھیں اور نواب صاحب کے الطاف سے بہت شان و آرام کے ساتھ رہتي تھیں - اظفري کے قیام کیلئے پہلے حسیني باغ' پھر برج داس کا باغ تجویز ہوا' ان کي خاطر مدارت اور آرام کا پورا انتظام کردیا گیا اور یہ فراغت سے رہنے سہنے لگے -

مدراس میں عقد ۱۲ صفر کو مدراس میں ایک پٹھان کي صاحب زادي سے عقد کیا اور اُنھیں ''خورد محل'' کا خطاب عطا ہوا - سال بھر بعد ان کے بطن سے ایک صاحب زادے پیدا ہوے' جن کا نام اظفري نے والا بخت عرف میرزا جاني رکھا - نواب صاحب نے مبارک باد کے ساتھ پانسو روپیہ بھجوایا -

متعلقین کا ورود مدراس اس کے بعد نواب صاحب اور اُن کي بہن کي تحریک پر اظفري نے اپنے متعلقین کو لکھنؤ سے مدراس بلوایا - اس کام کیلئے اپنے معتمد خاص دیوان راے بھگوان داس کو پانچ ہزار روپیہ دیکر کلکتے روانہ کیا - ۱۱ جمادي الثاني سنہ ۱۲۱۴ھ کو یہ لوگ مدراس پہنچے - نواب عمدۃ الامراء نے ازراہ شرفا پروري سب کي الگ الگ تنخواہ مقرر کردي' سب بہت مسرت کے ساتھ مل جل کر رہنے سہنے لگے -

نواب کا انتقال نواب عمدۃ الامراء اظفري کے بڑے قدرداں تھے انھوں نے ۱۳ ربیع الاول سنہ ۱۲۱۶ھ کو انتقال کیا - انگریزي حکومت نے ان کے بھتیجے نواب عظیم الدولہ کو مسند ریاست پر بٹھایا اور اُن کے حسب حال وظیفہ مقرر کر کے پوري ریاست پر قبضہ کرلیا - خاندان والا جاهي کے تمام افراد کي' ان کي حیثیت کے موافق تنخواهیں مقرر کردیں انہیں کے ساتھ ان تیموري غریب الوطن شاهزادوں کي تنخواهیں بھي ماہ بماہ بغیر کسي زحمت کے ملتي رهتي تھیں - نواب عظیم الدولہ بھي بہت مدارات سے پیش آتے تھے -

آخري عمر اور وفات اظفري آخر عمر میں نہ معلوم کن اسباب کي بنیاد پر بہت پریشان اور برداشتہ خاطر رہتے تھے آخر ۶۲ سال کي عمر میں سنہ ۱۲۳۴ھ میں اس دنیاے فاني سے انتقال کیا -

اولاد اور اعزہ اظفري کي پہلي بیوي نواب خان دوران خان کے عزیزوں میں تھیں - ان کے ساتھ اظفري کي شادي قلعۂ مبارک دهلي میں خاص شاہ عالم بادشاہ کے دستخطي حکم سے هوئي تھي - اس وقت اظفري اتنے کم عمر تھے کہ نہ انھیں شادي کا خیال تھا اور نہ اس سے واقف تھے کہ شادي کیوں هوتي ہے یہ خاتون صحیح النسب سیدہ بہت نیک بخت اور عفیفہ بي بي تھیں - ان سے صرف دو بیٹیاں پیدا هوئیں' بڑي بیٹي سعیدۃ النسا بیگم قلعے هي میں پیدا هوي تھیں دوسري وجیهۃ النسا بیگم لکھنؤ کے زمانۂ قیام میں عالم وجود میں آئیں - بڑي کا عقد مدراس میں امیر الدولہ بہادر امیر جنگ سے هوا جنکا نام عبد القادر خاں تھا اور نواب والاجاہ اول کے حقیقي بھانجے تھے - یہ اس دیار کے نام آور اور صاحب شان و شوکت امیر تھے - یہ شادي بڑي دھوم دھام سے هوي - ملک العلما مولانا عبد العلي بحر العلوم لکھنوي نے نکاح پڑھایا - ایک مہینے تک جشن اڑتے رہے ایک سال بعد ان کے یہاں ایک فرزند پیدا هوا جس کا نام اظفري نے میرزا

సహిత పదములకుఁ దద్భవము లేర్పడినపుడు ఋకారము రి, రు, ఉ, అ మొదలగు రూపముల నొందుట సహజమే. "ఋషి" అనుదాని తద్భవము 'రిసి' అగును. తత్సమముగా 'ఋషి' అనుదాని నుచ్చరింపవలసి వచ్చినపుడు "రిషి" అని పలుకుట గలదు. దాని ననుస రించియే వ్రాఁతకూడ నేర్పడెను. తమిళబాసలో దాని నుచ్చరింప వలసినచో "అరిసి" "అరిచి" అనికూడ మార్పవలసియుండును. ప్రాకృత భాషలవైయాకరణులుఁగూడఁ బ్రాకృతమున ఋకారములేదని నిర్ణయించిరి. దానికిఁ దద్భవరూపములయందు మార్పు లెట్లు జరుగునో తెలిపిరి. సంస్కృతముల కాంధ్ర విభక్తులను జేర్చి తత్సమము లనుపేరి తోఁ దెనుగున గ్రహించు సంప్రదాయము గలదు. ఆ తత్సమ రూపములలో రిషి, రిణము రుతువు మొదలగు రూపములు శాసనములలో నున్నవి.[1]

---

[1] South Indian Inscriptions Vol. VI, No. 117

1-శ్రీపతియగు రుషి,

Epigraphia Karnatica, Vol. XII

పుట	పదము.
68	బ్రిహాస్పతి
79	క్రి, ష్ణరాయరవర్
80	ప్రుత్వీరాజ్యం
83	శ్రీప్రిథివి
89	సేతు ల్ని క్షపానాం వేంకట క్రుష్ణసాగరద
90	క్రుష్ణాజమ్మ
94	పర్వత చూర్ణీక్రుత వజ్రాయుధ.
,,	శ్రీక్రుష్ణరాయ.

శాసనపద్య మంజరి

అమ్రితాంశు	No.	10	శ. స.	౧౦౫౨
ప్రిత్తి		,,		,,
మ్రిగాంక		,,		,,
న్రిప		19		౧౦౬౩
క్రితక్రిత్య		22		౧౦౬౯
త్రితీయ		29		౧౦౭౨

కొన్నిచోట్ల నృపప్రభృతిగా వట్రసుడితోనున్న పదములును గలవు. వ్రాఁత ప్రతులలోఁ బ్రాయికముగా నట్టి రూపములే కనఁబడుచున్నవి. దేశభాషలలో లేని యక్షరములతో నున్న సంస్కృతపదములను "భాష" మొదలగువానిని సంస్కృ తాక్షరోచ్చారణముతో యథా సంస్కృతముగా గ్రహించినట్లు ఋకారమును గ్రహిం పక దేసిలోఁ బ్రసిద్ధముగా నున్న 'రి' 'రు' రూపములతో గ్రహించిరి. పదాదినున్న ఋకారము 'రి' 'రు' లుగా గ్రహించినట్లు పదమధ్య ఋకారమును వ్రాసుడి (రేఫే కారము) గాఁగ్రహించిరి. "నృప"యనుటకు 'న్రిప' యనియు 'పృథివి' యనుటకు 'ప్రిథివి' యనియు 'కృష్ణ'యనుటకు 'క్రిష్ణ'యనియు గ్రహించిరి. దానిని కవులట్లే యుచ్చరించి యుందురు. వ్రాఁతగాండ్రట్లే వ్రాసియుందురు. ఆ యుచ్చారణము ననుసరించియే యతి ప్రాస మైత్రినిగూడ నిర్ణయించి లాక్షణికులు లక్షణములురచించిరి. వారు దానికిఁజెప్పిన కారణములు వారి కాలమునందలి సంప్రదాయము ననుసరించియుండి యుండును.

మనము పరిశీలింపఁగాఁ దేలినదేమి ? ఋకారములో 'ర్' హల్మాత్ర పోఁగా మిగిలిన యజ్మాత్ర దేసిలోని పలుకు బడి ననుసరించి 'ఇ' కారమైనది. (కొందఱిపలు కు బడిలో 'ఉ'కారమైనది. అది తర్వాత విచారింతము). కవులు హల్ప్రధానమగు ప్రాసను గ్రహించునపుడు రేఫతో 'ఋ' కారమునకు మైత్రి చెప్పిరి. అచ్చును హల్లునుగూడఁ బాటింపవలసిన యతి విషయమున అజ్విషయము గ్రహించి 'రి' లో రేఫ పోఁగా మిగిలిన 'ఇ'కారమునకును, దాని దీర్ఘమునకును, దాని మైత్రిగల ఎ ఏలకును ఋకారముతో మైత్రి చెప్పిరి. కాకున్నచో మూర్ధన్యమగు ఋకారమునకును తాలవ్యాచ్చులగు ఇ, ఈలకును కంఠతాలవ్యములగు ఎ, ఏ లకు మైత్రి యెట్లుపొసంగును? 'ఋ' ను 'రు' గా గ్రహించినవారు ఋకారమునకును "రు", "రో" లకును మైత్రి గ్రహించిరి. లాక్షణికులు దానిని సమర్థింపఁ బూనలేదు.

మొత్తముమీఁదఁ దెనుఁగున వట్రసుడికి మాఱుగా నున్న 'రి' కారమొకటియును రేఫకు ఇకారమును చేర్పఁగా నేర్పడిన 'రి' కారమొకటియును రెండు 'రి' కారము లేర్పడినవి. ఇట్లే వట్రసుడికి మాఱుగా వచ్చిన 'రు' కారమొకటియు వ్రాఁకొమ్ము రుకార మొకటియును- రూలు రెండయినవి. వట్రసుడి తెనుఁగున లేదుగాన 'రి'గా బలుకుటచే నట్టి పరిణామము గలిగినది. దేసిలో వట్రసుడి లేదని స్పష్టముగాఁ జెప్పుచున్నను వట్రసుడిగల సంస్కృతపదములు తెనుఁగునఁ దత్సమ వ్యవహారముతోఁ బ్రవేశించియుండుట చేతఁ గొంత కలఁత గలిగినది. దాని నివారింపఁజేయుటకై వట్రసుడి గల పదములయుఁ గ్రారకొమ్ములు గల పదములయుఁ బట్టికలు లాక్షణికులు ప్రదర్శింప మొదలిడిరి. వారిలోఁ గొందఱు ఆ విషయమును సంగ్రహముగాఁ దెలిపిరి. అప్పకవీయమున (౨ ఆ)

వ్రాఁకొమ్ములు, ఋత్వాక్షరంబులు చూచునది.

سے کہدو کہ تم ابھی بچے ہو، ان باتوں کو کیا جانو، غلام قادر خانہ زاد اور حضور کا نمک پروردہ ہے، اسکی کیا مجال کہ گستاخی کا قدم آگے بڑھا سکے"۔

غرضکہ چند ہی روز بعد یہ فتنہ برپا ہوا، اور ایسا ہوا، جسنے تخت سلطنت کو ہلا دیا۔ شہر میں پہلے ہی افواہ پھیل چکی تھی، لوگ خوف زدہ تھے، آخر ۱۰ محرم سنہ ۱۲۰۳ کو اُسنے عام بغاوت بلند کیا اور بادشاہ کو گرفتار کرلیا، قلعے پر گولہ باری کردی، عجیب حشر کا عالم تھا۔ اظفری نے اپنی کتاب 'واقعات' میں اس کا خوب نقشہ کھینچا ہے۔ مختصر یہ کہ قلعہ والوں اور شاہزادیوں کی آہ و فریاد اور چیخ پکار کی آوازیں آسمان تک جاتی تھیں، پھر وہ نمک حرام سب سلاطین کو قتل کرنے کے لئے فوج لیکر قلعے میں گھس آیا۔ لیکن خدا نے سبکو محفوظ رکھا۔

اس ہنگامے کے فرو ہونے پر اظفری نے اپنی قابل قدر خدمات کے صلے کی اُمید میں ولی عہد بہادر اور دوسرے شاہزادوں کی معرفت بادشاہ سلامت کے حضور میں درخواست بھجوائی اور لکھا کہ "اگر خدا اپنا فضل فرمائے اور پھر حضور کو سلطنت ملے تو اِس خانہ زاد کو قید سلاطینی سے نکالکر درباری اُمرا میں جگہ دی جائے، راقم ہمیشہ سلطنت کا خیرخواہ اور خدمت گزار رہیگا"۔ بادشاہ نے درخواست پر اپنے ہاتھ سے وعدہ لکھدیا، لیکن جب تخت سلطنت کو دوبارہ سرفراز فرمایا تو وعدہ وفا نہ کیا، بلکہ صاف انکار کردیا۔

قلعے سے فرار کا ارادہ اور کامیابی اسپر اظفری کو جتنا رنج بھی ہوا ہو کم ہے۔ اُنھوں نے شرعی قسم کھالی کہ ضرور آزاد ہوکر رہینگے۔ دو معتبر آدمیوں کے ذریعے بادشاہ کو اپنے ارادے کی اطلاع دلوادی، مگر اُنھوں نے نہیں کہا۔ اِدھر اظفری نے آزادی کی تیاری شروع کردی، جے پور، جودھپور کے راجاؤں اور بعض دوسرے بااختیار امرا سے مخفی خط و کتابت کا سلسلہ جاری کردیا گیا۔ لیکن اپنی آزادی کے سوا اُن

کا کوئی اور برا خیال نہ تھا۔ غرض غرۂ ربیع الاول سنہ ۱۲۰۳ھ کو اتوار کے دن، جبکہ رات کی تین گھڑیاں گزر چکی تھیں، وہ بھاگنے میں کامیاب ہوگئے۔ اس فرار کی بہت دل چسپ تفصیل اُنھوں نے اپنی کتاب میں لکھی ہے۔ دلی سے سیدھے قلعۂ آنبھر، وہاں سے پرسرود کی گڑھی، پھر پٹودی اور ریواڑی ہوتے ہوئے جےپور کی عمل داری میں پہنچ گئے۔ ۳۰ میل پختہ طے کر کے پہلی شام غریبی یہاں ایک موضع میں دیکھی۔

صبح ہوتے ہی ساری دلی میں اِن کے بھاگنے کی خبر پھیل گئی۔ تلاش شروع ہوی، لیکن پتہ نہ چلا۔ جے پور کے راجہ سے ملاقات ہوی، اسنے اِن کیلئے تخت بنوا رکھا تھا وہ پیش کیا۔ پھر جے پور اور جودھپور کے راجاؤں نے چالیس ہزار فوج دینے کا وعدہ کیا تاکہ مرہٹوں کا مقابلہ کر کے مضبوط تیموری حکومت قائم کریں۔ لیکن اظفری نے حالات کا اندازہ کر کے صاف انکار کردیا اور تیمور شاہ بن احمد شاہ درانی کے پاس کابل جانے کا ارادہ کیا، مگر پورا نہ ہوا۔ ماہ رجب سنہ ۱۳۰۳ھ میں نواب آصف جاہ نظام الملک غازی الدین خاں نظام کی عرضی پہنچی۔ اُن کی رائے پر اپنا تخلص بدلا، غمخور سے اظفری رکھا اور رمضان کی پہلی کو مہاراجہ سے اجازت لیکر روانہ ہوے۔ ربیع الاول سنہ ۱۳۰۴ھ میں رام پور پہنچے، اور نواب فیض اللہ خاں کے مہمان ہوے۔ ۲۹ ربیع الثانی کو لکھنو پہنچے۔ سات سال یہاں قیام رہا، یہیں اپنے چچازاد بھائی کی شادی اور اپنی بڑی بیٹی سعیدۃ النسا بیگم کی رسم بسم اللہ خوانی بہت دھوم دھام سے کی۔ بہت آرام سے رہتے تھے، لیکن سفر دکن کی لولگی تھی۔ نواب آصف الدولہ فرماں روائے لکھنو سے رخصت حاصل کر کے روانہ ہوے۔ بنارس، سہسرام، عظیم آباد، مرشد آباد اور دوسرے مقامات کی سیر کرتے ہوے ۲۲ شوال کو ونکول پہنچے۔ یہاں نواب والاجاہ اول محمد علی خاں مرحوم فرمانروائے آرکاٹ و مدراس کے بھانجے نے اِستقبال کیا اور اظفری نے نواب عمدۃ الامراء

వానిలోను ్రకారకొమ్ములు గల పదములలోఁ బూర్వాక్షరము గురువగును. కొన్ని చోట్లఁ బూర్వాక్షరమునకు గురుత్వము కలుగకుండుట చూచి యా కారణమున నచ్చట నున్నది వట్రసుడియనుకొందురేమో యను శంకచేత అవి తేలఁబల్కఁదగు ్రకార కొమ్ములేగాని వట్రసుడులు కావని తెలుపఁబడినది.

“ఆ ధ్రువ విధ్రువయను క్రియాపదములందుఁ దగిలి వట్రసుడుల పగిదినుండు వ్రాలు తేలఁబల్కఁ గ్రారకొమ్ములుగాని వట్రసుడులుగావు వన జనాభ” అప్పకవి.

ఋకార సహిత రూపములు ‘రి’కార సహితముగా వ్రాయుట సంస్కృత శాసనములలోఁగూడ విరళముగాఁ గనఁబడుచున్నది. సంస్కృతమునఁ గొన్ని పదములలో నవి రూపాంతరములుగాఁగూడ నేర్పడినవి. కృమి; క్రిమి, తృణ; త్రిణ ప్రభృతి పదములు ప్రసిద్ధకవులును, నై ఘంటికులునుగూడ వాడిరి. కొన్ని చోట్ల వ్యత్యస్తముగా ్రకారకొమ్ము లుండవలసిన చోట్ల వట్రసుడులుచేరినవి.*

పోనిండు శాసనాక్షర ప్రామాణ్యము మరొకపుడు చూతము.

ప్రకృతము:—

ఋకార ముచ్చారణ బలమునను వ్రాఁత యూఁతను ‘రి’ లేదా ‘రు’గా మాఱుటచే నితర భాషలలో నంతబాధ లేదుగాని కన్నడమునను దెనుఁగునను గల ప్రాస విషయమునను ఆంధ్రమునకుఁ బ్రత్యేకలక్షణమగు యతిమైత్రీవిషయమునను విశేష వ్యత్యాసముగలుగును. కావున దానిని బరిశీలించినచో దాని యాథార్థ్యము నిర్ధారితమగును.

యతినిర్ణయమున ఋకారమునకు బదులుగానున్న ‘రి’ లో నజ్భాగమును మాత్రము గ్రహించి ఇ, ఈ, ఎ, ఏ లకు ఋకారమునకు యతిమైత్రినిర్ణయించిరి. ఇది నన్నయాది కవులుపయోగించిరి. దానినిఁబట్టి లాక్షణికులెల్ల గ్రహించిరి. కొందఱు ‘రియతి’ యని స్పష్టముగా నొక యతి నేర్పఱచికొనిరి. అనంతుని ఛందోదర్పణమున నిట్లున్నది. ఛందో దర్పణము, 19 పుట 87, 88, 89, 90. పద్యములు

ఋకార స్వరూపయతి:

గీ॥ క్షితిఋకార రూప స్వరయతులు పరఁగు
ఋగ్యజుస్సామ వినుతుండు కృష్ణుఁ డనఁగ
వృష్టికులజుండు కరుణాసమృద్ధుఁ డనంగ
హేమ పీతాంబరుఁడు దేవ వృషభుఁడనఁగ.

---

* వృగ్వని 82 శాసన పద్యమంజరి
ఇంద్రుడు 86
(ఇంద్రుండుకూడఁ గలదు).

ఇందు ఋకారము “రి” అనుకొన్నపుడు “రి” సామ్యమే చాలు. రివిరామమును జూతము.

క. విలసద్రికారమును వ
ట్రిల రివిరామంబు శౌరి ఋషులకు శశ్వత్
సులభుఁడనఁగ నీ యేలకుఁ
దలఁపఁగ రీతోడి విరతి తలఁకొన దెందుక్.

గీ. తెల్లముగ ఋకారము యణాదేశ శక్తిఁ
గలుగు రేఫ యిత్వమునందుఁ గదిసి యతికి
నట్టిరికి నీయేలతో నన్వయించు
నట్టి సత్త్వంబులే దది హల్లుగాన.

ఋకారము యణాదేశవశత రేఫమయి దానికి ఇకారముచేరినచోట రి యగును. దానికి ఈ ఏల తో యతి చెల్లదు. కారణమేమంటే: అది హల్లు గనుక అనిచెప్పెను. ఈ విధానమునకుఁ బ్రయోజనము అచ్చయినరితిని హల్లైనరీతిని తెలుపుటయే యని సమర్థించుకొనవలసియున్నది.

గీ. కదియు వడులు స్వరముకై వడిఁ గాదులు
ఋత్వమునకు నెత్వ మెనయుచోటఁ
గృష్ణుఁ డాజి గంసుఁ గెడెపె నం డార్యులు
కూర్మరూప విమల కోమలాంగ.

ఋకారమునకును ఎకారమునకును యతి మైత్రిగలదుగదా. అందున్న కకారము రెంటను నొకటేకదా. ఈ యుదాహరణము సాధించుట కీ విధానము గావలయునా?

దీనిని సమర్థింపవలయునన్నచో నిట్లూహింపఁదగును. క్రుష్ణయని ్రకారకొమ్ము పలుకుబడి యప్పటికి వచ్చియుండును. యతివర్ణము ఋకారసహితమని జ్ఞప్తికిఁదెచ్చుట కిది రచించుట యావశ్యకమయి యుండును. “స్థితస్య గతి శ్చింతనీయా” అన్నారుగదా పెద్దలు.

ఇంకే మరొక్కచోట

గీ. ఆంధ్రలిపిఁ జొప్పడదు ఋకారాన్వితంబు
క్రొత్తగాదు విష్ణుని మ్రుచ్చిమనఁగ
స్రుక్క కతఁడాజి నెట్టె విరోధినైనఁ
గ్రుమ్మ నన రేఫ యుతయతి గూడుఁగాన.

بیعت قلعے سے نکلنے سے چند سال پہلے اظفری کی طبیعت کا میلان علم باطنی کی طرف ہوا - اُس زمانے میں ایک بزرگ سید اسرار اللہ قادری، دہلی کی جامع مسجد میں واعظ تھے اور بڑے عالم وقت مانے جاتے تھے - اظفری نے اُن کی خدمت میں حاضر ہوکر بیعت کی - اظفری کے چھوٹے بھائی میرزا جلال الدین اور چچیرے بھائی (اور بہنوئی) میرزا ہمایوں بخت بھی ساتھ ہی مرید ہوئے - شاہ صاحب موصوف نے میرزا اظفری کی علمی، اخلاقی حالت کا اندازہ کر کے خلعت خلافۃ سے بھی سرفراز کیا - اور اپنی زبان فیض ترجمان سے اپنا نائب و خلیفہ کہا - مذکورہ شاہزادوں کو اظفری کی تعظیم کیلئے ہدایت فرمائی - پھر اپنے سلسلۂ پیری و مریدی کا شجرہ عنایت فرمایا اور مرید کرنے کی اجازت بھی دی، لیکن اظفری نے اپنی حالت پر نظر کر کے کبھی اس کی جرات نہ کی - وہ لکھتے ہیں:

"ہر چند ماں باپ کی جانب سے عاصی کی اصل و نسل میں کوئی قصور نہ ہوا، لیکن تقویٰ اور طہارت میں فتور عظیم واقع ہو رہا ہے، اس وجہ سے ہم خرق عادت سے بہت دور جا پڑے ہیں - اور گمراہی کا دروازہ اپنے اوپر کھول لیا ہے -"

قلعے کی سکونت اور قید سلاطینی میرزا معز الدین بادشاہ ابن عالمگیر کے زمانے سے یہ دستور جاری تھا کہ خاندان تیموریہ کے تمام افراد قلعۂ مبارک میں قید یا نظربند رکھے جاتے تھے - تاکہ ایسا نہ ہو، باہر جاکر چپکے چپکے اپنا اقتدار بڑھالیں اور تخت حکومت کو نقصان پہنچائیں، فتنۂ و فساد کا سبب بن جائیں، اور علم بغاوت بلند کردیں - ایسے چند واقعات پہلے ہو چکے تھے - ان شاہزادوں کو قلعے کے اندر اگرچہ ہر قسم کی آزادی تھی، کھانے پینے، رہنے سہنے، پڑھنے لکھنے کا آرام و انتظام تھا، لیکن شاہی

اجازت کے بغیر باہر نہیں جاسکتے تھے - اور ان کی جانیں ہر وقت خطرے میں رہتی تھیں - ایک کی نا عاقبت اندیشی بہتوں کے خون کا سبب بن جاتی تھی - اسی کا نام "قید سلاطینی" تھا -

لیکن چونکہ آزادی ہر انسان کا فطری حق ہے، اسلئے ہر شخص قید سے بیزار اور اپنی آزادی کا آرزو مند تھا - انہیں مادر زاد اسیروں میں اظفری بھی تھے - جب انہوں نے ہوش سنبھالا اور اپنے کو قید میں پایا، تو انہیں بہت زیادہ ناگوار ہوا - وہ چاہتے تھے کہ کسی صورت سے یہ نامبارک قدیم رسم فنا ہو - ورنہ کم از کم خود آزاد ہو کر سلطنت کے کسی اعلیٰ منصب پر فائز ہوں - اپنے عزیز وطن کی کوئی مفید خدمۃ انجام دے سکیں - لیکن اِس خیال کو زبان پر لانا بھی قلعۂ مبارک کے حدود میں ایک سنگین جرم تھا، جسکی سزا صرف موت تھی - بہر حال اظفری وقت کے منتظر اور اسی فکر میں رہا کرتے تھے - اِس قید کے علاوہ بعض اور ایسے حالات پیش آئے، جنھوں نے اظفری کو اور زیادہ بد دل کردیا - آخر اُنھوں نے جی میں ٹھان لی کہ آزاد ہوکر ہی رہینگے -

غلام قادر کی بغاوت اسی اثنا میں غلام قادر روہیلے کی بغاوت کا واقعہ پیش آیا، جو ہندوستان کی تاریخ کا ایک اہم درد ناک حادثہ ہے - اس موقعے پر اظفری نے جان پر کھیل کر بہت قابل قدر خدمتیں انجام دیں اور بے جگری کے ساتھ حرم شاہی وغیرہ کی حفاظت کی، اُن کی عصمتیں اور جانیں بچائیں - اظفری کو پہلے ہی اِس نمک حرام کے عزم فساد کا پتہ چل گیا تھا، انھوں نے اس بارے میں ایک عرضی لکھ کر اپنی پھوپھی صاحبہ کے ہاتھ حضور شاہی میں بھجوائی - مگر بادشاہ سلامت کی آنکھوں پر غفلت کے پردے پڑے ہوے تھے، زوال کا وقت آچکا تھا، وہ اُسے بہت عزیز رکھتے تھے، عرضی دیکھ کر بولے: "میں نہیں سمجھتا کہ اس یتیم (غلام قادر خان) کے ساتھ خاص و عام کو کیوں اسقدر عداوت ہے - میرے بچوں

ولادت تعلیم و تربیت اظفری سنہ ۱۱۷۴ھ میں قلعۂ مبارک دلی میں پیدا ہوے، اور تیس سال کی عمر تک وہیں رہے، وہیں نشو و نما اور تعلیم و تربیت ہوی۔ تقریباً تمام شاہزادوں میں سب سے زیادہ قابل اور لائق تھے - انھوں نے اردو فارسی عربی اور ترکی چاروں زبانوں کی تعلیم حاصل کی اور مدراس آ کر انگریزی میں بھی اچھی دستگاہ بہم پہنچالی تھی، جسکا ذکر اُن کے ایک مدراسی شاگرد نادر نے اپنی مثنوی "رشک قمر و مہ جبین" میں کیا ہے۔ وہ اظفری کے بیان میں لکھتے ہیں :

تھا انگریزی میں بھی انھوں کو عبور
دم عیسوی اُن سے پا یا ظہور *

علمی قابلیت فارسی اور ترکی میں اظفری نے کئی کتابیں تصنیف کی ہیں، عربی میں اتنی مہارت تھی کہ بے تکلف اس سے ترجمہ کراتے تھے - قلعے کے قیام میں ان کی قابلیت و دانائی کو سب مانتے اور جانتے تھے - قلعے کے دوسرے شاہزادے وغیرہ اہم امور میں اظفری سے اکثر مشورہ لیتے اور ان کی بات مانتے تھے - بادشاہ سلامت بھی قدر و منزلت کرتے تھے اور ان کے تمام بھائیوں، چچاؤں اور عزیزوں کی تعلیم، پڑھنے لکھنے کی نگرانی، انھیں کے ذمے تھی، خود بھی پڑھاتے تھے - اس کے علاوہ بادشاہ کی جانب سے ہر ادنی اور اعلی امور میں، ان شاہزادوں کے متعلق اظفری ہی سے سوال جواب ہوتے تھے -

علم عروض و رمل کی قابلیت ان چاروں زبانوں کے علاوہ فن عروض، فن طب، اور فن رمل میں بھی اچھی مہارت پیدا کی تھی - رمل میں ایسی مشق بہم پہنچائی کہ ان کے نکالے ہوے اکثر احکام واقعے کے مطابق پڑتے تھے - ایسے صحیح کہ بعض اوقات خود اظفری کو بھی حیرت ہوتی تھی -

طب میں وہ مہارت پیدا کی کہ قلعۂ مبارک میں جبتک رہے، محلات کا علاج معالجہ، سرکاری حکیموں کی نیابت میں اظفری ہی کرتے تھے - اس فن میں ایک رسالہ بھی لکھا ہے - اپنے چند اساتذۂ طب کا بھی ذکر کیا ہے - مثلاً حکیم عنایت اللہ خاں، جو حکیم عبد اللہ خاں کے بیٹے تھے اور حکیم عبد اللہ حضرت خلد مکان کی حرم محترم کے طبیب خاص تھے - حکیم عنایت اللہ نے اظفری کو طب سکھانے میں کوئی دقیقہ اٹھا نہ رکھا - پھر حکیم میر حسن دہلوی سے چار سال تک فیض حاصل کیا - ان کے علاوہ اور اطباء کی صحبت سے بھی فائدہ اُٹھایا ہے -

موسیقی اور تیر اندازی کے فن سے بھی پورے طور پر آگاہ تھے - تیر اندازی کا فن لکھنؤ کے زمانۂ قیام میں سیکھا تھا - اور بہت اچھی مشق بہم پہنچالی تھی۔ یہ فن اُنھوں نے لکھنؤ کے مشہور فرماں روا نواب آصف الدولہ سے حاصل کیا تھا - جو اس فن کے بڑے ماہر تھے -

اساتذۂ اظفری یہ تمام قابلیت اور لیاقت اظفری نے جن اساتذہ کی بدولت حاصل کی - اُن کا پتہ نہیں چلتا، مذکورہ اساتذۂ طب کے علاوہ اظفری نے اپنی کتاب ''رموز ان ترکی'' میں، شاہ بہرام گور اور بانو حسن کے قصۂ ترکی کا ذکر کرتے ہوے، ترکی زبان کے استاد کا ذکر صفحۂ ۳۰ پر ان الفاظ میں کیا ہے : "مترجمش عزیز اللہ بیگ باتاش کہ استاد میر مکرم علی مرحوم استاد ایں مؤلف عاصی است"-

شاعری میں اُن کے اُستاد میر تقی میر دہلوی تھے - اظفری نے مدراس پہنچکر اُنھیں یہاں بلانے کی کوشش بھی کی تھی، لیکن کامیاب نہ ہوے -

میرزا اظفری گورگانی

نام، نسب و حسب میرزا اظفری کا پورا نام محمد ظہیر الدین، علی بخت ہے اور عرف میرزا کلاں (بڑے میرزا)، تخلص پہلے غمخور تھا، پھر اظفری رکھا - ان کا سلسلۂ نسب ہندوستان کے شاہنشاہ اعظم اورنگ زیب عالمگیر تک ۶ واسطوں سے یوں ملتا ہے: "ظہیر الدین بن سلطان محمد ولی، ولد سلطان محمد عیسی ولد نواب عفت آرا بیگم دختر محمد معز الدین شاہ بن بہادر شاہ بن اورنگ زیب عالمگیر"-

والد ان کے والد سلطان محمد ولی قلعۂ مبارک میں پیدا ہوئے، عمر بھر وہیں رہے، شب جمعہ ۲۸ محرم سنہ ۱۲۰۰ھ کو انتقال کیا - ان کے دو بھائی اور تھے، جو ان سے تین سال پہلے دنیا سے چل بسے تھے -

اظفری نے اپنے والد کی وفات پر یہ قطعۂ تاریخ لکھا:

گر تو تاریخ وفات آں ولی را طالبی
بر کن از تاریخ ہر دو حرف علت اظفری *

در محرم ہم شب آدینہ دنیا را گذاشت
روز جمعہ شد بخواب اندر مزار انوری *

والدہ اظفری کی والدہ بڑی ستودہ صفات اور عفت مآب خاتون تھیں - حضرت ابو العلاء خواجہ محمد ماہ، خواجہ نور اللہ نقشبندی، اکبر آبادی کی اولاد میں تھیں- اظفری نے ان کی عفت مآبی اور نیک دلی کے بیان میں بہت کچھ لکھا ہے - یہ مدراس چلی آئی تھیں، اور یہیں ۱۰ جمادی الاولی سنہ ۱۲۱۶ھ کو بعارضۂ سرسام انتقال کیا، قاسم علی پیرزادہ کے باغ میں دفن ہوگئیں -

PUBLICATIONS OF THE MADRAS UNIVERSITY

(Text-books, Calendars and Question Papers have been omitted.)

Name of Publications	*Price* Rs. A. P.
*1. **Some South Indian Villages,** by Dr. G. Slater. Available at the Oxford University Press, Madras ... ... each	5 0 0
2. **Sources of Vizianagar History,** by Dr. S. Krishnaswami Aiyangar, available from the Superintendent, Govt. Press, Mount Road, Madras ... ... each	4 8 0
3. **Dravidic Studies,** (available from the Superintendent, Govt. Press, Mount Road, Madras).	
Volume I	0 2 0
Volume II	0 8 0
Volume III	0 12 0
Bound Vols. I-III	2 4 0
4. **History of Sri Vaishnavas,** by Mr. R. Gopinatha Rao	0 10 0
5. **Psychological Tests of Mental Abilities,** by Dr. A. S. Woodburne	2 8 0
†6. **The Nayaks of Madura,** by Mr. R. Satyanatha Ayyar, available at the Oxford University Press, Madras ...	8 0 0

TO BE HAD OF

MR. M. R. APPADURAI, NO. 57, ANDERSON STREET, GEORGE TOWN, MADRAS.

7. **A Study of the Optical Properties of Potassium Vapour,** by Dr. A. L. Narayan	1 12 0
8. **Absorption Spectra and their Bearing on the Structure of Atoms and Molecules,** by Dr. A. L. Narayan	0 8 0

* Not in stock.

† Members of the staff of colleges will be offered copies of the book for sale at Rs. 2 per copy.

Name of Publications	*Price* Rs.	A.	P.
9. **Investigations on the molecular scattering of light,** by Dr. K. R. Ramanathan	1	12	0
10. **The Kavari, the Mukari and the Sangam Age,** by Mr. T. G. Aravamudan	2	4	0
11. **Dravidic Studies—No. IV on the Octaval System of Reckoning in India,** by Dr. Mark Collins	0	12	0
12. **Stone Age in India,** by Mr. P. T. Srinivasa Aiyangar, M.A. ...	1	0	0
13. **Anatomical and Taxonomic Studies of some Indian fresh and Amphibious Gastropods,** by Mr. H. Srinivasa Rao, M.A., D.SC. ...	1	4	0
14. **India through the Ages,** by Dr. Jadunath Sirkar, KT., M.A., PH.D. ...	1	8	0
15. **Political Theory of the Govt. of India,** by Mr. M. Ruthnaswami, M.A., C.I.E. ...	1	0	0
16. **Ante-natal, Natal, Neo-natal, mortality of infants,** by Dr. A. Lakshmanaswami Mudaliar, M.D., L.R.C.P.	2	0	0
17. **History of Pallavas,** by Mr. R. Gopalan, M.A.	5	0	0
18. **Industrial Welfare in India,** by Mr. P. S. Lokanathan, M.A.	4	0	0

This is a critical study of the work and achievement of the three great agencies of the workers' welfare—the State, the employer and organized labour. The first part deals with industrial legislation and the second describes the Welfare Work carried on by the employers, emphasis being laid on the need for a new orientation in the relationship between the employers and workers. In the third part a history of the Trade Union Movement is given.

	Rs.	A.	P.
19. **Critical Survey of the Malayalam Language and Literature,** by Mr. A. Krishna Pisharoti	0	8	0
20. **Records of the Indian Museum, Vol. XXXI, Part I,** by Mr. K. S. Padmanabha Ayyar ...	1	0	0

University Publications—(*continued*)

Name of Publications	*Price* Rs.	A.	P.
21. **Restricted Relativity,** by the Rev. D. Ferroli, S.J., D.SC.	4	0	0
22. **Kuchalavirtham and Krishnavilasam,** by Mr. C. Achuta Menon, B.A.	1	0	0
23. **Hindu Administrative Institutions,** by Mr. V. R. R. Dikshitar	6	0	0
24. **Tamil Sangam Age,** by Mahamahopadhyaya S. Swaminatha Ayyar ...	1	0	0
25. **Agastiya in the Tamil Land,** by Mr. K. N. Sivaraj Pillai, B.A.	1	0	0
26. **Purananutrin Palamai,** by Mr. K. N. Sivaraj Pillai, B.A.	0	12	0
27. **Rasa and Dhvani,** by Dr. A. Sankaran, M.A., PH.D.	1	12	0
28. **Sivadvaita Nirnaya,** by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri, M.A., B.SC. ...	2	8	0

In this work, Srikantha's commentary is analysed and considered in great detail. The work is published critically with a translation, introduction, and notes in English.

	Rs.	A.	P.
29. **Sivadvaita of Srikanta,** by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri ...	5	0	0

A critical exposition of the philosophy of Srikantha, otherwise known as Nilakantha Sivacarya, the author of Saiva commentary on the *Vedanta Sutras*. The first chapter determines Srikantha to be possibly a contemporary of Ramanuja. Chapters II-IV give an account of his philosophy, under the heads of Preliminaries, Criticism of Rival Theories, Brahman, the Jiva, and Release. The last chapter is an estimate.

	Rs.	A.	P.
30. **Taittiriya Pratisakhya,** Ed. by Pandit V. Venkatarama Sharma ...	2	0	0
31. **Essay on the Origin of South Indian Temple,** by Dr. N. Venkataramanayya	1	8	0
32. **Samkhya Karika,** by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri ...	2	0	0

Name of Publications	Price Rs.	A.	P.
33. **Indian Currency System, 1835-1926,** by Sir J. C. Coyajee	5	0	0
34. **Political Theory of Imperialism,** by Prof. K. Zachariah	0	8	0
35. **Vishnu Puranam,** Ed. by Mr. K. Ramakrishniah. Ordinary bound	1	8	0
Calico "	2	8	0
36. **Kavirajamarga,** Ed. by Mr. A. Venkata Rao	1	8	0
37. **Sphotasiddi,** by Mr. S. K. Ramanatha Sastri	3	0	0
38. **Problems of World Economy,** by Prof. V. G. Kale	2	0	0
39. **Linganuasasana,** Ed. by Pandit V. Venkatarama Sarma ...	1	8	0
40. **Evolution of Hindu Administrative Institutions in S. India,** by Dr. S. K. Aiyangar	6	0	0
41. **Mauriyan Polity,** by Mr. V. R. R. Dikshitar	6	0	0
42. **Studies in Cola History and Administration,** by Mr. K. A. Nilakanta Sastri	4	0	0
43. **Historical Inscriptions in S. India,** by Robert Sewell. Ed. by Dr. S. K. Aiyangar ...	10	0	0
44. **New Light on Fundamental Problems,** by Dr. T. V. Seshagiri Rao Naidu	3	0	0
45. **Chronology of the Early Tamils,** by Mr. K. N. Sivaraja Pillai	5	0	0
46. **Civilization as a Co-operative Adventure,** (Principal Miller Lectures of 1931) by Prof. A. R. Wadia. (Reprinted from the *Journal of the Madras University*)	0	8	0
47. **The Anatomy and Mechanism of the Tongue of Rana Lexadactyla,** by Mr. C. P. Gnanamuthu (Thesis for the Maharaja of Travancore Curzon Prize, 1931) ...	1	0	0

University Publications—(*continued*)

Name of Publications	Price Rs.	A.	P.
48. **An Indian Federation,** by Diwan Bahadur A. Ramaswami Mudaliar, M.L.A. (Reprinted from the *Journal of the Madras University*)	0	12	0
49. **Some Aspects of Vayu Purana,** by Mr. V. R. R. Dikshitar. (Reprinted from the *Journal of the Madras University*) ...	1	0	0
50. **A Report on the Modi MSS. in the Tanjore Palace Library,** by Mr. R. S. Shelvankar	1	0	0
51. **Vijayanagar—The Origin of the City and the Empire,** by Dr. N. Venkataramanayya	2	0	0
52. **Samkhya Karika Studied in the Light of the Chinese Version (Bulletin No. 1),** by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri. (Reprinted from the *Journal of the Madras University*) ...	1	0	0
53. **Paranar,** by Mr. V. Venkatarajalu Reddiyar ...	2	8	0
54. **Prabhavati Pradyumnam,** by Mr. P. Lakshmikantam	0	8	0
55. **Subadraharanam,** by Mr. V. T. Sreemanavikrama Panikkar ..	1	0	0
56. **Rasaratnakara by Salva,** Ed. by Mr. A. Venkata Rao	2	4	0
57. **Abidhana Vastu Kosha** Ed. by Mr. A. Venkata Rao and Mr. H. Sesha Ayyangar	3	8	0
58. **Pushpadanta Puranam,** Ed. by Mr. A. Venkata Rao and Mr. H. Sesha Ayyangar	4	0	0
59. **Rig Vedanukramani of Madhava Bhatta, Vol. I,** Ed. by Dr. C. Kunhan Raja	3	8	0
60. **The Unadi Sutras in various recensions,** Ed. by Mr. T. R. Chintamani—Part I ...	3	0	0
" " " II ...	2	8	0
" " " VI ...	3	0	0

University Publications—*(continued)*

Name of Publications	*Price* Rs. A. P.
61. **Sahitya Ratnakara,** by Mr. T. R. Chintamani (Reprinted from the *Journal of the Madras University*) ...	1 0 0
62. **The Challenge of the Temporal Process,** Principal Miller Lectures for 1933—by Dr. A. G. Hogg	0 8 0
63. **Purpose and Progress,** Principal Miller Lectures for 1934—by the Rev. John Mackenzie	0 8 0
64. **Considerations on some Aspects of Ancient Indian Polity,** Sir Subrahmanya Ayyar Lectures, 1914—by Rao Bahadur K. V. Rangaswami Ayyangar (Second Ed.)	2 0 0
65. **Inter-Statal Law,** The Law affecting the Relations of the Indian States with the British Crown—by Sirdar K. M. Panikkar (Sundaram Ayyar—Krishnaswami Ayyar Lectures for 1933-34)	1 0 0
66. **The Colas,** by Mr. K. A. Nilakanta Sastri	
Vol. I.	8 0 0
Vol. II.	10 0 0
67. **The Matsya Purana—A Study,** by Mr. V. R. R. Dikshitar	1 0 0
68. **Vishnumayanatakam,** by Mr. K. Ramakrishnayya	2 8 0
69. **Studies in Dravidian Philology,** by Mr. K. Ramakrishnayya	2 0 0
70. **Brhati,** Ed. by Mr. S. K. Ramanatha Sastri	
Part I	5 0 0
Part II	2 8 0
71. **The Rg Veda Bhashya of Skandaswamin (First Astaka)—** Ed. by Dr. C. Kunhan Raja	6 0 0
72. **Raghunathabhyudaya of Ramabhadramba,** Ed. by Mr. T. R. Chintamani	1 0 0

University Publications—*(continued)*

Name of Publications	*Price* Rs. A. P.
73. **Burhan's Tuzuk-i-Walajahi,** Ed. by Mr. S. Md. Hussain Nainar, Part I ...	5 0 0
74. **Katyayana Pratisakhya,** Ed. by Pandit V. Venkatarama Sarma ...	4 0 0
75. **Critical Studies on Katyayana's Sulka Yajurveda Prati Sakhya,** by Pandit V. Venkatarama Sarma ...	4 0 0
76. **Problems in Filariasis.** (Maharaja of Travancore Curzon Lectures, 1934-35), by Dr. T. Bhaskara Menon, M.D.	1 0 0
77. **The Siddhantalesasangraha of Appayya Diksita,** Ed. by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri	
Vol. I, ...	5 0 0
Vol. II. Roman and Sanskrit Text ...	3 0 0
Sanskrit Text	1 8 0
78. **Studies in the History of the Third Dynasty of Vijayanagara,** by Dr. N. Venkataramanayya ...	5 0 0
79. **Prakatarthavivaranam, Vol. I,** Ed. by Dr. T. R. Chintamani	6 0 0
80. **Ballads of North Malabar, Vol. I,** by Mr. C. Achuta Menon, B.A.	3 0 0
81. **A Critique of Difference** (A free English Rendering of the Bhedadhikkara of Narasimhasramin), by Mr. S. S. Suryanarayana Sastri and Mr. T. M. P. Mahadevan	1 0 0
82. **Sandhi** (A historical treatment of the Principles of Euphonic Combination in Telugu), by Mr. K. Ramakrisnaiya, M.A.	1 8 0
83. **Some Trends of Modern Public Finance with Special Reference to India.** Sir William Meyer Lecture, 1934), by Rao Bahadur K. V. Rangaswami Ayyangar ...	2 8 0
84. **Economic Conditions in Southern India (A.D. 1000-1500). Vols. I and II,** by Dr. A. Appadorai ...	10 0 0
85. **Kapilar,** by Mr. V. Venkatarajulu Reddiar ...	2 0 0

University Publications—(*continued*)

No.	*Name of Publications.*	*Price.* Rs.	A.	P.
86.	**Origin and Early History of Saivism in India,** by Mr. C. V. Narayanan	5	0	0
87.	**Dutch Beginnings in India Proper,** by Mr. T. I. Poonen	1	0	0
88.	**Studies in Tamil Literature and History,** by V. R. Ramachandra Dikshitar	5	0	0
89.	**The Marriage Customs and Songs of the Syrian Christians of Malabar,** by Dr. P. J. Thomas (reprinted from the Indian Languages Number of the University Journal, April 1936)	0	8	0
90.	**Tamil Literature under the Later Cholas,** by Srimati T. N. Thanu Ammal (reprinted from the Indian Languages Number of the University Journal, April 1936)	0	8	0
91.	**Nanartha Dipikai,** by S. Anavaratavinayakam Pillai.	6	0	0
92.	**Sri Sivagara Yogin's Siva-Neri Prakasam,** by S. Anavaratavinayakam Pillai	1	8	0
93.	**Diwan-i-Bedar,** by Md. Husain Mahvi Siddiqui ...	2	8	0
94.	**The History of the Poets of Southern India and the Deccan,** by Moulvi Muhammad Monawar Gowar Saheb Bahadur	2	0	0
95.	**Karyajiyita Vrtti,** by Mr. P. Krishnan Nair.			
	Vol. I	4	0	0
	Vol. II	6	0	0
96.	**Namartha Sangraha of Ajayapala,** by Dr. T. R. Chintamani	1	8	0
97.	**Humanism and Indian Thought,** by Mr. A. Chakravarti (Principal Miller Lectures 1935) ...	0	8	0
98.	**Indian Political Theories,** by Sir C. P. Ramaswami Ayyar. (Rt. Hon'ble V. S. Srinivasa Sastri Lectures 1936-37). ...	0	8	0

University Publications—(*continued*)

No.	*Name of Publications*	*Price* Rs.	A.	P.
99.	**Opthalmology in its Relation to Clinical Medicine,** by Rao Bahadur Dr. K. Koman Nayar (Maharaja of Travancore Curzon Prize Lectures (Medicine, 1936-37). ...	0	8	0
100.	**A Critique of Nicolai Hartmann's Ethics,** by Mr. P. V. S. Narayana, M.A., B.L. ...	1	8	0
101.	**Grammatical Essays,** by Mr. V. Venkatarajulu Reddiar ..	1	0	0
102.	**A Critique on Nannichodadeva's Kumarasambhava,** by Mr. S. Lakshmipati Sastri (Bulletin). ...	2	0	0
103.	**Navanadhacharita,** by Gaurana, Edited by Mr. K. Ramakrishnayya ...	3	0	0
104.	**Sarasvatikanthabharana of Bhojadeva,** Edited by Mr. T. R. Chintamani ...	6	0	0
105.	**Nayaviveka of Bhavanatha Misra,** Edited by Mr. S. K. Ramanatha Sastri ..	3	0	0
106.	**Waqiat-i-Azfari,** by Md. Hussain Mahvi Siddiqui ...	2	8	0
107.	**Purattirattu,** by Mr. S. Vaiyapuri Pillai ...	2	8	0
108.	**Vararucaniruktasamuccaya,** by Dr. C. Kunhan Raja ...	2	0	0
	Tamil Lexicon:			
	Vol. I—Part I	4	0	0
	" " II	4	0	0
	" " III	2	0	0
	Vol. II—Part I	2	0	0
	" " II	2	0	0
	" " III	2	0	0
	" " IV and Vol. III—Part I ...	2	0	0
	Vol. III—Part II	2	0	0
	" " III	2	0	0
	" " IV	2	0	0
	" " V	2	0	0
	Vol. IV—Part I	2	0	0
	" " II	2	0	0
	" " III	2	0	0
	" " IV	2	0	0

University Publications—(*continued*)

Name of Publications.	*Price.* Rs.	A.	P.
Vol. V—Part I	2	0	0
" " II	2	0	0
" " III	2	0	0
" " IV	2	0	0
Vol. VI—Part I	2	0	0
" " II	2	0	0
" " III	2	0	0
" " IV	2	0	0
" " V	2	0	0
Tamil Lexicon Supplement, Part I	2	0	0

Note :—200 complete sets are offered at half the published price.

PRINTED AT THE G. S. PRESS, MOUNT ROAD MADRAS